

อรณรุทแห่ง อโยธยา 1

ภาคนางแก้วคู่บารมี

เขียน : สิริบุญรัตน์

ปก : พรรณีวันนาร์ มลิพันธุ์

๒๕๖๓/๑๑

อรุณรุ่งแห่ง อโยธยา 1

ภาคนางแก้วคู่บารมี

เรื่อง	อรุณรุ่งแห่งอโยธยา ภาคนางแก้วคู่บารมี
ผู้เขียน	สรมนินทร์
พิสูจน์อักษร/เรียบเรียง	สรมนินทร์
บรรณาธิการ:	องค์ สุริยเมษะ
ปก	พรชิวินทร์ มลิพันธุ์
กราฟฟิกจัดหน้า	ปกสำเร็จ จัดอาร์ต By ปั่นแป้ง

นิยายเรื่องนี้สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ห้ามคัดลอก ทำซ้ำ ดัดแปลง แก้ไข หรือสแกนเนื้อหาส่วนใดส่วนหนึ่งของนิยายเรื่องนี้ไปเผยแพร่หรือกระทำการใดๆ เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของลิขสิทธิ์แล้วเท่านั้น หากฝ่าฝืน จะดำเนินการทางกฎหมายต่อผู้กระทำละเมิดให้ถึงที่สุด

แนะนำเรื่อง

‘อรุณรุ่งแห่งอโยธยา’ เป็นนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยเรื่องแรกของผู้เขียน แรงบันดาลใจเรื่องนี้มีเพียงรูสีกอยากเขียนนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยสักเรื่อง เพราะไม่เคยเขียนเลย เคยเขียนแต่นิยายอิงประวัติศาสตร์อียิปต์ และช่วงที่เลือกเขียนก็เป็นช่วงที่ไม่มีใครเขียนกัน (ก็ตามสไตล์ผู้เขียนที่ไม่ชอบเขียนตามกระแส)

พอไปค้นข้อมูล ก็บอกตามตรงว่าตอนแรกถึงขั้นกุมขมับ เพราะประวัติศาสตร์ช่วงที่เลือกเขียน เรียกได้ว่าต้องค้นข้อมูลหนักมาก ที่นี้ก็เดือตร้อนลิ จะเขียนยังงี้อีละ ก็เผอิญโชคดีที่ก่อนหน้านี้ ได้รู้จักน้องคนหนึ่งที่ศึกษาภาษาไทยและประวัติศาสตร์ไทย เลยไปคุยกับน้อง น้องเลยบอกจ้างผมรวบรวมข้อมูลให้สิ พร้อมกับรับหน้าที่ที่ปรึกษาและบรรณาธิการด้วย ‘อรุณรุ่งแห่งอโยธยา’ จึงเป็นรูปเป็นร่างออกมาได้

บอกเลยว่าไม่มีน้องคนนี้ ‘อรุณรุ่งแห่งอโยธยา’ ไม่ได้เกิดอย่างสมบูรณ์แบบ ความหมายคือ นิยายเรื่องนี้เกิดได้แต่จะไม่สมบูรณ์ในแง่ของสำนวนภาษาที่ใช้ และข้อมูลที่ใช้ในการเขียน ซึ่งจะเสียอรรถรสในการอ่านไปมาก และถ้าเป็นแบบนี้ แน่่อนว่าผู้เขียนจะไม่เผยแพร่เรื่องนี้

แม้น้องจะช่วยรวบรวมข้อมูลให้ แต่พอลงมือเขียนจริงๆ ก็มีรายละเอียดปลีกย่อยมากมายที่ต้องใช้ในระหว่างทาง เพราะเป็นการเขียนพีเรียดไทยและยังอิงประวัติศาสตร์ เลยต้องหาข้อมูลเยอะมากกว่า

สภาพแวดล้อมในสมัยนั้น ชื่อเมือง ผู้คน ยศถาบรรดาศักดิ์ การแต่งกาย อาหารการกิน คำพูดคำจา เรียกว่าสารพัดสิ่งที่จะต้องหา เพื่อให้ถูกต้องตาม สิ่งที่ควรจะเป็นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

‘อรุณรุ่งแห่งอโยธยา’ ไม่ใช่นิยายรักหวานแหววแบบนิยายพีเรียดไทยอย่างที่หลายท่านคุ้นเคยจากการอ่านแนวๆ นี้ที่นักเขียนท่านอื่นเขียนกันมา แต่จะเป็นนิยายที่มีฉากหวานหรือฉากกุกกิกอยู่ประปรายตามบริบทในเรื่อง หลักๆ แล้วจะดำเนินเรื่องไปตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์เท่าที่มี ส่วนไหนที่ไม่มีก็จะเสริมเพิ่มเข้าไปให้เหมาะสม เพื่อให้ดำเนินเรื่องต่อไปได้ และเป็นไปตามประวัติศาสตร์ ดังนั้น เรื่องนี้จะจบตามประวัติศาสตร์

ถ้าถามว่าจะจบ Happy Ending มั้ย ก็บอกได้ว่า ‘ไม่’ และ ‘ไม่’ เรื่องนี้จึงอาจไม่ถูกจริตนักอ่านสายพีเรียดไทย แต่ถ้าใครศึกษาประวัติศาสตร์ ไม่ว่าจะของชาติไหน ก็รู้ว่าประวัติศาสตร์มักไม่ได้จบแบบสวยงาม แต่ผู้เขียนก็สอดแทรกมุขขำขันเล็กๆ น้อยๆ และฉากหวาน พอแก้ความโหยหาของนักอ่าน ผ่านตัวนางเอกของเรื่องซึ่งเป็นคนปัจจุบันที่ย้อนเวลาไป

สำหรับบทแรก ‘อโยธยาศรীরามเทพนคร’ นั้น นักอ่านจะอ่านหรือไม่อ่านก็ได้ เพราะเป็นเพียงบทที่สรุปสั้นๆ ว่าอยุธยาเป็นอย่างไร และมีพระราชประวัติของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) และสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว) สองตัวเอกในเรื่องไว้ให้อ่าน

ผู้เขียนหวังว่านักอ่านจะเพลิดเพลินไปกับนิยายเรื่องนี้ และถ้าถามว่าจะจบในประวัติศาสตร์ช่วงไหน ไม่บอกค่ะ ไปอ่านและเดาดูว่าจะจบช่วงไหน

และจบอย่างไร และอยากให้นักอ่านระลึกไว้ว่า ‘อรุณรุ่งแห่งอโยธยา’ เพียงพยายามบอกเล่าการถือกำเนิดของ ‘อโยธยาศรীরามเทพนคร’ เท่านั้น

สรมนินทร์

เรื่องย่อและคำโปรย

‘ไอยตารา’ หมอสาวผู้เชี่ยวชาญศาสตร์การรักษาทั้งแพทย์แผนไทยและแผนจีน ต้องเผชิญหน้ากับกงล้อแห่งโชคชะตาที่พาเธอข้ามผ่านกาลเวลาหลายร้อยปี จากหมอมหึญวัยยี่สิบปลาย สู่ร่างของ ‘เจ้าไอยตารา’ พระธิดาน้อยวัยเพียงสิบชันษาแห่งสุวรรณปุระ

แต่การย้อนเวลาครั้งนี้ไม่ใช่ความบังเอิญ โชคชะตาได้พัดพาให้เธอ ‘เจ้าไอยตารา’ เดินทางสู่ลวโทยปุระเพื่อเข้าร่วมพระราชพิธีโสกันต์ ที่นั่น...เธอได้พบ ‘จ้าวอินทร์’ พี่ชายต่างมารดา และ ‘เจ้าอุทองราชบุตร’ ผู้ส่งางามแห่งลวโทยปุระ

การพบกันครั้งนั้นไม่เพียงเปลี่ยนหัวใจของไอยตารา แต่ยังเป็นจุดเริ่มต้นที่เธอก้าวเข้าสู่วังวนแห่งอำนาจโดยไม่ตั้งใจ เธอไม่ได้มาเพื่อเป็นพยานความรุ่งโรจน์ แต่เธอมาเพื่อร่วมหยดเย็นเคียงข้างผู้นำทั้งสอง เพื่อร่วมสถาปนา ‘อโยธยาศรีรามเทพนคร’ ที่จะรุ่งเรืองสืบต่อไปถึง 417 ปี!

เธอได้ย้อนกลับไปในวันที่ ‘อโยธยา’ เป็นเพียงเมืองเล็กที่ไร้อำนาจ ยังไม่ใช่ราชธานีอันรุ่งโรจน์ เธอต้องเผชิญหน้ากับโชคชะตาที่ไม่ได้บันทึกไว้ในพงศาวดาร และชายหนุ่มสองคนที่จะเปลี่ยนชีวิตเธอไปตลอดกาล

สารบัญ

หน้า

อโยธยาศรีรามเทพนคร.....	1
บทที่ 1 จันทรปราดาและคำเพรียกหาจากอดีต	22
บทที่ 2 จันทรดับ ดาราเคลื่อน.....	43
บทที่ 3 ชีวิตใหม่ในกาลเก่า.....	59
บทที่ 4 ปานवादแห่งสุวรรณปุระ.....	83
บทที่ 5 ภารกิจฟ้าลิขิต.....	123
บทที่ 6 ความลับที่มีอาจเอ๋ย.....	140
บทที่ 7 ศาสตร์แห่งชัยชนะที่ต้องระลึกกรรม.....	163
บทที่ 8 ความสามารถที่มีอาจซ่อน	194
บทที่ 9 แมวมาหา หมามาสู่.....	209
บทที่ 10 โสกันต์ที่ลโวทัยปุระ.....	232
บทที่ 11 แผนท้าวอินทราณี.....	259
บทที่ 12 แรกพบสบพักตร์.....	276
บทที่ 13 เสน่ห์ไอดารา.....	292
บทที่ 14 แกร่รักแลรักแรกของอุทอง.....	308
บทที่ 15 อุทองผู้คลั่งรัก.....	322
บทที่ 16 เงื่อนไขสี่ประการ	339
บทที่ 17 มิติดอกเรือน.....	355

บทที่ 18 นางแก้วผู้รักความใสด.....	376
บทที่ 19 เดิมพันที่เปลี่ยนแปลง	392
บทที่ 20 คำมั่นแห่งรัก.....	419
บทที่ 21 พยายามสอດแทรก	434
บทที่ 22 บทพิสูจน์รัก	449
บทที่ 23 คำมั่นสัญญา.....	468
บทที่ 24 ตัดบัวไม่ให้เสียใบ ลางร้ายวิพาร์ครวญ.....	Error! Bookmark not defined.
บทที่ 26 หมากกระดานใหม่	Error! Bookmark not defined.
บทที่ 27 ปฐมบทแห่งเมืองราม	Error! Bookmark not defined.
บทที่ 28 กรวดเกลื่อนทรายกับประกายแก้วจรัส ..	Error! Bookmark not defined.
บทที่ 29 ทางออกของอุทอง	Error! Bookmark not defined.
บทที่ 30 อาวาท์สายฟ้าแลบ.....	Error! Bookmark not defined.

อโยธยาศรีรามเทพนคร

อาณาจักรอยุธยา

กรุงศรีอยุธยา หรือ อาณาจักรอยุธยา เป็นอาณาจักรของชนชาติไทยสยาม (ไทยภาคกลาง) ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาในช่วง พ.ศ.1893-2310 มีกรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางอำนาจหรือราชธานี (เคยย้ายเมืองหลวงไปพิษณุโลก และลพบุรีเป็นเวลานาน) ทั้งยังมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับหลายชาติ จนถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางการค้าในระดับนานาชาติ เช่น จีน เวียดนาม อินเดีย ญี่ปุ่น เปอร์เซีย รวมทั้งชาติตะวันตก เช่น โปรตุเกส สเปน เนเธอร์แลนด์ (ฮอลันดา) อังกฤษ และฝรั่งเศส ซึ่งในช่วงเวลาหนึ่งเคยสามารถขยายอาณาเขตประเทศราชถึงรัฐฉานของพม่า อาณาจักรล้านนา มณฑลยูนนาน อาณาจักรล้านช้าง อาณาจักรขอม และคาบสมุทรมลายูในปัจจุบัน

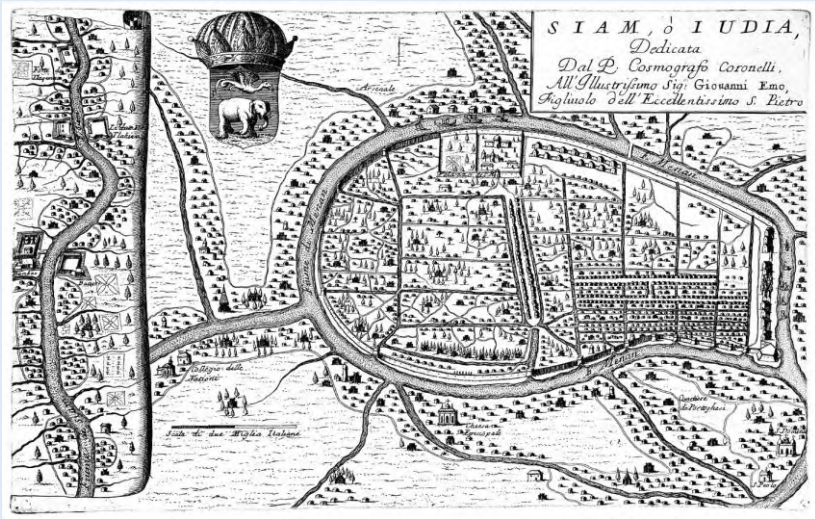

SIAM (กรุงศรีอยุธยา) ในแผนที่ฉบับราฮัม ออร์ทีเลียส วาดขึ้นระหว่าง

พ.ศ.2107–2111 รัชกาลสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ

ตีพิมพ์เผยแพร่เมื่อ ค.ศ.1569 (ตรงกับ พ.ศ.2112 รัชกาลสมเด็จพระมหา

นทราธิราช)

แผนที่กรุงศรีอยุธยา ฉบับพิมพ์ปี ค.ศ.1696 (พ.ศ.2239) กรุงเวนิส วาด
โดย วินเซ็ซโซ มารีอา โคโลเนลลี นักภูมิศาสตร์ ช่างวาดแผนที่ และ
ช่างทำลูกโลกชาวอิตาลีที่มีชื่อเสียงที่สุดในยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 17
(SIAM, ó IUDIA, Dedicata Dal P. Cosmografo Coronelli,
All'Illustrissimo Sig: Giovanni Emo, Figliuolo dell'Eccellentissimo
S. Pietro.)

พระราชสาส์นถึงพระเจ้าดอนฟิลิปแห่งโปรตุเกส พ.ศ.2161 รัชกาลสมเด็จพระ
พระเจ้าทรงธรรม ต้นฉบับอักษรไทย ภาษาไทยสมัยอยุธยา ระบุนามว่า
กรุงพระมหานครทวารวดี ศรีอยุธยา महาดิลก ภาพพระรัตนราชธานีบุรีรมย์
อุดมสวามีศรีสุพรรณคฤหรัตน

----- ดี ศรีอยุธยา มหาตติลภ ภพนพรัตน์ราชธานีบุรีรมย์
อุดมสวามีศรีสุพรรณนครหัตถ์

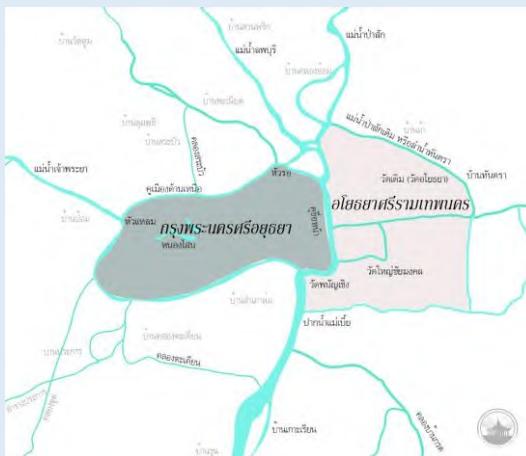
กรุงพระมหานครทวารวดีศรีอยุธยา

กรุงศรีอยุธยาเป็นเกาะซึ่งมีแม่น้ำสามสายล้อมรอบอยู่ ได้แก่ แม่น้ำป่าสัก ทางทิศตะวันออก แม่น้ำเจ้าพระยาทางทิศตะวันตกและทิศใต้ และแม่น้ำ ลพบุรีทางทิศเหนือ เดิมทีบริเวณนี้ไม่ได้มีสภาพเป็นเกาะ แต่สมเด็จพระเจ้าอยู่ทองทรงดำริให้ขุดคูเชื่อมแม่น้ำทั้งสามสาย เพื่อให้เป็นปราการธรรมชาติ ป้องกันข้าศึก ที่ตั้งกรุงศรีอยุธยายังอยู่ห่างจากอ่าวไทยไม่มากนัก ทำให้กรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการค้ากับชาวต่างประเทศ และอาจถือว่าเป็น ‘เมืองท่าตอนใน’ เนื่องจากเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของภูมิภาค มีสินค้ากว่า 40 ชนิดจากสงครามและรัฐบรรณาการ แม้ตัวเมืองจะไม่ติดทะเลก็ตาม

มีการประเมินว่า ราว พ.ศ.2143 กรุงศรีอยุธยามีประชากรประมาณ 300,000 คน และอาจสูงถึง 1,000,000 คน ราว พ.ศ. 2243 บางครั้งมีผู้เรียกกรุงศรีอยุธยาว่า ‘เวนิสแห่งตะวันออก’

ปัจจุบันบริเวณนี้เป็นส่วนหนึ่งของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จ. พระนครศรีอยุธยา พื้นที่ที่เคยเป็นเมืองหลวงของไทยนั้น คือ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ตัวนครปัจจุบันถูกตั้งขึ้นใหม่ห่างจากกรุงเก่าไปเพียงไม่กี่กิโลเมตร

ความเป็นมาก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีของอาณาจักรอยุธยา นั้น มีปรากฏว่าดินแดนแถบนี้เป็นที่ตั้งเมืองมาแต่โบราณมีมาอยู่ก่อนหรือมีอยู่ร่วมสมัยกับอาณาจักรสุโขทัย เพราะปรากฏว่ามีแหล่งชุมชนค้ำคั่งในดินแดนดังกล่าว ปรากฏในจารึกวัดเขากบ (นว.2) หลักที่ 11 อายุพุทธศตวรรษที่ 20 ว่า อโยธยาศรีรามเทพนครในมหาราชวงศ์ ฌบับหอแก้ว (The Hmannan Yazawin) ฌบับแปลโดยหม่องทินและลูซ มีบันทึกเหตุการณ์ในรัชสมัยพระเจ้าอลองสิธู พ.ศ.1632 กล่าวถึงดินแดนทิศตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นดินแดนของ คุยวน (Gywan) ที่เคยยกทัพไปตีกรุงสะเทิม อาณาจักรสุธรรมวดีเมื่อ พ.ศ.1599

แผนที่แสดงบริเวณเมืองอโยธยาศรีรามเทพนครและกรุง
พระนครศรีอยุธยา

จากบันทึกในศิลาจารึกพม่า ณ สักกาลัมปะเจตีย์ คือ ขอมจากแคว้นอโยธยา มีชื่อว่า อโยชะ (Ayoja) หรือ อะรอชา (Arawsa) หมายถึง อโยชะ ในรูปคำบาลีของชื่อ อโยธยา หรืออยุธยา และ คุยวน เป็นลูกหลานของชาวไทยวนที่ติดตามพระเจ้าพรหมมหาราช กษัตริย์โยนกนครไชยบุรีราชธานีศรีช้างแส่นทำสงครามจนมีชัยเหนือพวกขอมลงมาทางใต้ถึงกำแพงแสน

ต่อมา จิตร ภูมิศักดิ์ ตรวจสอบหลักฐานพบว่าเมืองอโยธยามีอายุเก่าแก่กว่ากรุงสุโขทัย เรื่องราวของกองทัพคุยวน (Gywan) ยกทัพไปตีเมืองมอญมีมาก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยาถึง 295 ปี อย่างไรก็ตาม รายงานจากบันทึกชาวตะวันตกบางส่วนที่เข้ามาในอาณาจักรอยุธยาในรัชสมัยพระเจ้าปราสาททอง เช่น วันวลิต กี ตาซาร์ และซิมง เดอ ลา ลูแบร์ ระบุว่า ชาวอยุธยาหลายคนเชื่อว่าพระเจ้าพรหมมหาราชเป็น ‘กษัตริย์บรรพกาล’ ชนชั้นนำในอยุธยาก็มีความเชื่อว่าพระองค์เป็นบรรพบุรุษของพระเจ้าอู่ทอง กษัตริย์องค์แรกและผู้สถาปนาอาณาจักรอยุธยา

กฎหมายเก่าชื่อ พระอัยการเบ็ดเสร็จ (อาัยการเบตเสรจ) มหาศักราช 1146 ปีมะแม (พ.ศ.1768) ระบุพระนามกษัตริย์เมืองอโยธยาเดิมว่า ‘พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีวิสุทธิบุรุษโสดมบรมจักรพรรดิธรรมิกกราชเดโชไชเทพาติเทพตริภูวนาธิเบศ บรมบพิตรพระพุทธิเจ้าอยู่หัว’

ปรากฏใน กฎหมายตราสามดวง ฉบับตัวเขียนจากหอสมุดแห่งชาติ ชำระในสมัยรัชกาลที่ 1 ว่า

ศุภมัสดุ ๑๑๔๖ ศกมแม้นักสัตว์เจตมาศปัญจมีดิถีรวีวาร พระบาทสมเด็จพระ
 พระรามาธิบดีศรีสิทธิวิสุทธิบุรโสดมบรมจักรพรรดิธรรมิกกราช เดโชไชยา
 เทพาทิเทพตรีภูวนาธิเบศบรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว เสด็จ ณ พระที่
 นั้งมังคลาภิเศกโดยบุรพารักษ์เบื้องไพชฆะหาปราสาท มีพระราชโองการ
 มานพระบันฑูลสุรสิงหนาทพระราชประยัยค่านับไว้แก่ผู้รั้ง กรมการ ผู้
 พิจารณาความหมบ จะกละ กระสือกระหาง ถ้าเป็นสัจแล้วอย่าให้เจ้าเมือง
 กรมการ เอา หมบ จะกละ กระสือ กระหางไปฆ่าเสีย ให้บอกส่งเข้าไปยัง
 กรุง ให้ไว้แต่ นอกขนอน จะให้พิจารณาก่อนถ้าเจ้าเมือง กรมการ มีบอกส่ง
 เข้าไปแลฆ่าเสียแล้ว จึงบอกเข้าไปยังกรุงต่อพายหลังให้มีโทษสิ้นชีวิต

จิตร ภูมิศักดิ์ และศาสตราจารย์ชานล้อม เฟื่องแก้ว ตรวจสอบคำนวณวันที่ตรา
 กฎหมาย พระอัยการเบ็ดเสร็จ (อายการเบดเสรจ) มหาศักราช ๑๑๔๖
 พบว่าตรงกับวันอาทิตย์ ขึ้น 5 ค่ำเดือนห้า ตรงกับสุริยคติวันที่ 25 มีนาคม
 พ.ศ.1768 ตราขึ้นก่อนการสถาปนาอาณาจักรอยุธยา 125 ปี และในพระราช
 พงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ มีความบันทึกกล่าวถึงการ
 สร้างวัดพนัญเชิงวรวิหารว่า

จุลศักราช ๖๘๖ ชวดศก (พ.ศ. ๑๘๖๓) แรกสถาปนาพระพุทธเจ้า เจ้าพแนง
 เชิง

ความในพระราชพงศาวดารกรุงเก่าข้างต้นหมายความว่า วัดพนัญเชิง
วรวิหารสร้างเมื่อ พ.ศ.1868 ก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีถึง
26 ปี

ส่วนเอกสารของทั้งฝ่ายไทยและต่างประเทศ อาทิ พงศาวดารเหนือในส่วนที่
เกี่ยวกับพระเจ้าสายน้ำผึ้ง พงศาวดารล้านช้างที่ว่าขุนบรมได้ให้กำเนิดบุตร
เจ็ดคนไปครองเมืองต่างๆ โดยคนที่ห้าคือ ‘จัวอิน’ ได้ครองเมืองอโยธยา และ
พงศาวดารราชวงศ์หยวนที่แม้ไม่ปรากฏชื่อ อโยธยา แต่ปรากฏชื่อแคว้น
‘เซียม’ และ ‘หลอไว้ก’ ที่อาจหมายถึงแคว้นสุพรรณบุรีและละโว้

การกำเนิดอาณาจักรอยุธยาที่ได้รับการยอมรับกว้างขวางที่สุด คือ เป็นรัฐที่
มีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงศรีอยุธยาในที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเป็นการรวม
อำนาจกันระหว่างอาณาจักรละโว้และอาณาจักรสุพรรณภูมิ โดยช่วงปลาย
พุทธศตวรรษที่ 19 อาจจะมีเพราะภัยโรคระบาดคุกคาม สมเด็จพระเจ้าอู่ทอง
จึงทรงย้ายราชสำนักมายังที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงอันอุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำ
เจ้าพระยา บริเวณหนองโสนบนเกาะที่ล้อมรอบด้วยแม่น้ำซึ่งในอดีตเคยเป็น
นครท่าเรือเดินทะเล ชื่อ อโยธยา นครใหม่นี้ได้รับการขนานนามว่า กรุง
พระนครศรีอยุธยา หรือ กรุงเทพมหานครบวรทวารวดีศรีอยุธยา มหา
ดิลกภพนพรัตน์ ราชธานีบุรีรมย์ หรือ อโยธยาศรีรามเทพนคร ซึ่งภายหลัง
มักเรียกว่า กรุงศรีอยุธยา แปลความหมายว่า นครที่ไม่อาจทำลายได้

พระบริหารเทพธานี อธิบายว่า พระเจ้าอู่ทองทรงดำริจะย้ายเมืองและ
ก่อสร้างเมืองขึ้นมาใหม่โดยส่งคณะช่างก่อสร้างไปยังอินเดียและได้

ลอกเลียนแบบผังเมืองอโยธยามาสร้างและสถาปนาให้มีชื่อว่า กรุงศรีอยุธยา

ในส่วนวันสถาปนากกรุงศรีอยุธยา ที่ผ่านมามีการคำนวณปรับเทียบวันเดือนปีทางจันทรคติที่มีระบุในพระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐ ความเป็นว่า ‘ศักราช 712 ขาลศก วันศุกร์ ขึ้น 6 ค่ำ เดือนห้า.....’ ว่าตรงกับวันศุกร์ที่ ‘4 มีนาคม จ.ศ.712’ จากนั้นบวก 1181 เข้าไปเพื่อแปลงจุลศักราชให้เป็นพุทธศักราช จึงได้ว่า ตรงกับวันศุกร์ที่ ‘4 มีนาคม พ.ศ.1893’ และเผยแพร่กันโดยทั่วไปนั้น หากพิจารณาและปรับแก้ให้สอดคล้องกับปฏิทินไทยสากลที่ใช้กันในปัจจุบันซึ่งขึ้นปีใหม่ในวันที่ 1 มกราคม วันสถาปนาจะตรงกับ วันศุกร์ที่ ‘12 มีนาคม พ.ศ.1894 (ค.ศ. 1351)’

รายพระนามพระมหากษัตริย์

กรุงอโยธยา (ไม่ปรากฏ – พ.ศ.1893)

พระนาม	ครองราชย์	หมายเหตุ
พระนารายณ์	พ.ศ. 1625–1630 (5 ปี)	
พระเจ้าหลว่ง	พ.ศ. 1632–1654 (22 ปี)	
พระเจ้าสายน้ำผึ้ง	พ.ศ. 1654–1708 (54 ปี)	
พระเจ้าธรรมจักราช	พ.ศ. 1708–1748 (40 ปี)	
พระเจ้าอุทอง	พ.ศ. 1748–1796 (48 ปี)	หรือพระนาม พระบาทสมเด็จพระนารายณ์ดิสริสพุทธินรุโสคมบรมจักรพรรดิธรรมิกกราชเดโชไชเทพาดีเทพตริภูวนาธิเบศ บรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ตามกฎหมายพระอัยการเบ็ดเสร็จ (อัยการเบ็ดเสร็จ) มหาศักราช 1146 ปีมะแม (พ.ศ. 1768)
พระเจ้าชัยเสน	พ.ศ. 1796–1823 (36 ปี)	
สมเด็จพระเจ้าสุวรรณาษา	พ.ศ. 1823–1844 (21 ปี)	
สมเด็จพระเจ้าธรรมราชา	พ.ศ. 1844–1853 (9 ปี)	
สมเด็จพระเจ้าบรมราชา	พ.ศ. 1853–1887 (9 ปี)	หรือพระนาม พระบาทสมเด็จพระเจ้ารามธิบดีศรีสุทธีสุริยวงของคบุรีโสคมบรมจักรพรรดิ ราชธิราชตรีภูวนาธิเบศบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ใน พระอัยการเบ็ดเสร็จ มหาศักราช 1263 ปีมะแม (พ.ศ. 1886)
สมเด็จพระนารายณ์ที่ 1	พ.ศ. 1887–1893 (6 ปี)	หรือพระนาม พระเจ้าอุทอง หรือ สมเด็จพระบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ใน พระอัยการทาส มหาศักราช 1267 ปีกุน (พ.ศ. 1888) ครองราชย์ครั้งที่ 1

หลังสถาปนาอาณาจักรอยุธยา (พ.ศ.1893–2310)

พระนาม	ครองราชย์	หมายเหตุ	ราชวงศ์
สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1	พ.ศ. 1893–1912 (19 ปี)	หรือพระนาม พระเจ้าอู่ทอง เป็นปฐมกษัตริย์แห่งอาณาจักรอยุธยา และเป็นปฐมกษัตริย์ในวงศ์อู่ทอง ครองราชย์ครั้งที่ 2	อู่ทอง
สมเด็จพระบรมราชา	พ.ศ. 1912–1913 (1 ปี)	ครองราชย์ครั้งที่ 1	อู่ทอง
สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1	พ.ศ. 1913–1931 (18 ปี)	หรือพระนาม ขุนหลวงพะงั่ว เป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์สุพรรณภูมิ	สุพรรณภูมิ
สมเด็จพระเจ้าอู่ทอง	พ.ศ. 1931 (7 วัน)	หรือพระนาม เจ้าทองจันทร์ หรือ เจ้าทองสิ้น หรือ เจ้าทองจีน หรือ เจ้าทองสิ้นหรือ	สุพรรณภูมิ
สมเด็จพระบรมราชา	พ.ศ. 1931–1938 (7 ปี)	ครองราชย์ครั้งที่ 2	อู่ทอง
สมเด็จพระเจ้ารามราชา	พ.ศ. 1938–1952 (14 ปี)	หรือพระนาม สมเด็จพระพุทธเจ้า หรือ สมเด็จพระเจ้ารามราชาธิราช	อู่ทอง
สมเด็จพระอินทราชา	พ.ศ. 1952–1967 (15 ปี)	หรือพระนาม เจ้านครินทร์ หรือ สมเด็จพระนครินทราชาธิราช	สุพรรณภูมิ
สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2	พ.ศ. 1967–1991 (24 ปี)	หรือพระนาม เจ้าสามพระยา	สุพรรณภูมิ
สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ	พ.ศ. 1991–2031 (40 ปี)	หรือกษัตริย์นาม ออกพระนามว่า สมเด็จพระรามาธิบดีบรมไตรโลกนาถ มหามังกกุโรเทพมณเฑียร บริสุทธิศรียวงค์ องค์พิทยาลงกรณบรมพิตร	สุพรรณภูมิ
สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3	พ.ศ. 2031–2034 (3 ปี)	หรือพระนาม พระบรมราชา	สุพรรณภูมิ
สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2	พ.ศ. 2034–10 ค.ศ. 2072 (38 ปี)	หรือพระนาม พระเชษฐา หรือครั้งทรงดำรงพระยศเป็นอุปราชทรงพระนามว่า พระเอกสิทธิ์ราช	สุพรรณภูมิ
สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 4	พ.ศ. 2072–2076 (4 ปี)	หรือพระนาม น้อยพิทยาลงกร	สุพรรณภูมิ
สมเด็จพระวันราชาธิราช	พ.ศ. 2077 (5 เดือน)		สุพรรณภูมิ
สมเด็จพระไชยราชาธิราช	พ.ศ. 2077–2089 (13 ปี)		สุพรรณภูมิ
สมเด็จพระยอดฟ้า	พ.ศ. 2089–10 ธ.ค. 2091 (2 ปี)	หรือพระนาม พระแก้วฟ้า	สุพรรณภูมิ
สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ	29 ก.ค. พ.ศ. 2091–2111 (20 ปี)	หรือพระนาม พระเจ้าช้างเผือก	สุพรรณภูมิ
สมเด็จพระเทวราชาธิราช	พ.ศ. 2111–7 ส.ค. 2112 (1 ปี)		สุพรรณภูมิ
สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช	7 ส.ค. พ.ศ. 2112–29 ก.ค. 2133 (21 ปี)	หรือพระนาม สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 1	สุโขทัย
สมเด็จพระนครินทราธิราช	พ.ศ. 2133–2148 (15 ปี)	หรือพระนาม สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 2 หรือ พระองค์ดำ	สุโขทัย
สมเด็จพระเอกาทศรถ	25 เมษายน พ.ศ. 2148–2153 (5 ปี)	หรือพระนาม สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 3 หรือ พระองค์ขาว	สุโขทัย
สมเด็จพระเสาวภาคย์	พ.ศ. 2153–2154 (1 ปี 2 เดือน)	หรือพระนาม สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 4	สุโขทัย
สมเด็จพระเจ้าทรงธรรม	พ.ศ. 2153–2171 (17 ปี)	หรือพระนาม สมเด็จพระบรมราชาที่ 1	สุโขทัย
สมเด็จพระเชษฐาธิราช	พ.ศ. 2171–2172 (1 ปี 7 เดือน)	หรือพระนาม สมเด็จพระบรมราชาที่ 2	สุโขทัย
สมเด็จพระเอกาทศรถ	พ.ศ. 2172 (36 วัน)		สุโขทัย
สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง	พ.ศ. 2172–2199 (27 ปี)	หรือพระนาม สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 5	ปราสาททอง
สมเด็จพระเจ้าไชย	พ.ศ. 2199 (9 เดือน)	หรือพระนาม สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 6	ปราสาททอง
สมเด็จพระศรีธรรมราชา	พ.ศ. 2199–26 ค.ศ. 2199 (2 เดือน 20 วัน)	หรือพระนาม สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 7	ปราสาททอง
สมเด็จพระนารายณ์มหาราช	26 ค.ศ. พ.ศ. 2199–11 ก.ค. 2231 (32 ปี)	หรือพระนาม สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 3	ปราสาททอง
สมเด็จพระเพทราชา	11 ก.ค. พ.ศ. 2231–6 ก.พ. 2246 (15 ปี)	หรือพระนาม สมเด็จพระมหาบุรุษ วิสุทธิเดชอุดม	บ้านพลูหลวง
สมเด็จพระเจ้าสุริเยนทราธิบดี	6 ก.พ. พ.ศ. 2246–9 ก.พ. 2251 (5 ปี)	หรือพระนาม สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 หรือ พระเจ้าเสือ	บ้านพลูหลวง
สมเด็จพระที่นั่งท้ายสระ	9 ก.พ. พ.ศ. 2251–2275 (24 ปี)	หรือพระนาม สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 9 หรือ พระเจ้าท้ายสระ	บ้านพลูหลวง
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ	พ.ศ. 2275–26 เม.ย. 2301 (26 ปี)	หรือพระนาม สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราชที่ 2	บ้านพลูหลวง
สมเด็จพระเจ้าทูนพร	พ.ศ. 2301 (2 เดือน)	หรือพระนาม สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราชที่ 3 หรือ ขุนหลวงหาวัด	บ้านพลูหลวง
สมเด็จพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์	พ.ศ. 2301–7 เม.ย. 2310 (9 ปี)	หรือพระนาม สมเด็จพระบรมราชาที่ 3 หรือ พระเจ้าเอกทัศ หรือ ขุนหลวงซีเรือน	บ้านพลูหลวง

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 หรือ พระเจ้าอู่ทอง จดหมายเหตุไโรระบุว่าพระ
เจ้าอู่ทองรามาธิบดีเสด็จพระราชสมภพวันจันทร์ ขึ้น 8 ค่ำ เดือน 5 ปีชาล จ.
ศ.676 (ตรงกับวันจันทร์ที่ 3 เมษายน พ.ศ.1857)

เป็นปฐมกษัตริย์แห่งอาณาจักรอยุธยา ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ.1893–1912
ทรงพระนามว่า ‘พระเจ้าอู่ทอง’ ก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ.1893 มี

หลายทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิหลังของพระเจ้าอู่ทอง เช่น เป็นเชื้อสายกษัตริย์ของ
รัฐโบราณแห่งกรุงละโว้ รวมทั้งอาจเป็นเชื้อสายของพญามังราย

ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าพระองค์พระราชสมภพที่ไหนและมาจากเมืองไหน
เอกสารทางประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ทั้งไทยและต่างประเทศ
ขัดแย้งกัน โดยมีข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับที่มาของพระเจ้าอู่ทองสรุปได้ดังนี้

แนวความคิดที่ 1: จดหมายเหตุลาฐแบร์ พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับสมเด็จพะพนรัตน์ ระบุว่าพระเจ้าอู่ทองอพยพมาจากเชียงใหม่

แนวความคิดที่ 2: จดหมายเหตุวันวลิตระบุว่าทรงอพยพมาจากเมืองเพชรบุรี

แนวความคิดที่ 3: ชินกาลมาลีปกรณ์และพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัตถเลขา ระบุว่าพระเจ้าอู่ทองมาจากละโว้

ตามหลักฐานและโบราณคดี: เมื่อพิจารณาตำนานทั้งหลายแล้ว เจ้าชายวรเชษฐ์ เป็นพระโอรสในพระเจ้าบรมราชา กษัตริย์แห่งอาณาจักรละโว้ ต่อมาพระราชชนกโปรดให้ไปครองเมืองพริบพรี และหลังจากพระราชชนกเสด็จสวรรคตแล้ว ทรงกลับมาครองเมืองอโยธยา จากนั้นจึงเกิดโรคระบาด จึงทรงย้ายที่ตั้งเมืองมายังตำแหน่งปัจจุบัน

ในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 พระองค์ทรงเจริญสัมพันธไมตรีกับแว่นต่าง ๆ มากมาย แม้กระทั่งขอม ซึ่งก็เป็นมาด้วยดีจนกระทั่งกษัตริย์ขอมสวรรคต เนื่องจากการปฏิวัติของนายแตงหวาน ชนชั้นแรงงานได้ยึดอำนาจจากชนชั้นปกครอง และครองเมืองแทนซึ่งรู้จักในนาม พระบาทกระซึกประแอม หรือ (เขมร: ក្រសក់ដ្ឋម) หรือพระบาทสมเด็จพระศรีสุริโยพันธุ์ที่ 1 (ព្រះបាទស្រីសុริយោពណ៌ទី១) ซึ่งพระราชนัดตานาม พระบรมล้าพงศ์ ทรงขึ้นครองราชย์ ซึ่งพระบรมล้าพงศ์ก็แปรพักตร์ไม่เป็นมิตรดังแต่ก่อน

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 จึงให้สมเด็จพระราเมศวรยกทัพไปตีกัมพูชา และให้สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว) ทรงยกทัพไปช่วย เพื่อเป็นการล้างแค้นให้พระสหาย พระเจ้าชัยวรมันที่ 9 จึงสามารถตีเมืองนครธมแตกได้ พระบรมลัมพาศ์สวรรคตในศึกครั้งนี้ สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 จึงแต่งตั้ง พระราชโอรสเป็นกษัตริย์ปกครองอังกอร์ จนกระทั่งเมื่อน้องชายของพระบรมลัมพาศ์ซึ่งไปลี้ภัยในประเทศลาวได้ยึดเมืองกลับคืนมาและได้สวมมงกุฎที่นั่นในนามพระเจ้าศรยวงศ์ที่ 1

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ทรงประกาศใช้กฎหมาย 10 ฉบับ ในรัชสมัยของพระองค์ ได้แก่

พระราชบัญญัติลักษณะพยาน

พระราชบัญญัติลักษณะอาญาหลวง

พระราชบัญญัติลักษณะรับฟ้อง

พระราชบัญญัติลักษณะลักพา

พระราชบัญญัติลักษณะอาญาราชฎ์

พระราชบัญญัติลักษณะโจร

พระราชบัญญัติเบ็ดเสร็จจวักด้วยที่ดิน

พระราชบัญญัติลักษณะผิดเมีย

พระราชบัญญัติลักษณะโจรว่าด้วยโจร

ในประวัติศาสตร์บางแหล่งบอกว่ามีมากกว่านี้ แต่เท่าที่หาหลักฐานได้ มีเพียงเท่านี้เท่านั้น

ในด้านไมตรีกับต่างประเทศในสมัยเมื่อสร้างกรุงศรีอยุธยาขึ้น ฝรั่งกับญี่ปุ่น ยังไม่มีมาค้าขาย แต่การไปมาค้าขายกับเมืองจีน แยก จาม ชวา มลายู ตลอดจนอินเดีย เปอร์เซีย และลังกานั้นไปถึงกันมานานแล้ว

สำหรับการค้าขายกับจีนนั้น ราชวงศ์ฮั่นของไท่ยตรงกับราชวงศ์หมิงของจีน พระเจ้าหงู่แห่งราชวงศ์หมิงเมื่อทราบว่างกรุงศรีอยุธยาตั้งเป็นอิสระภาพก็แต่งตั้งให้ หลุย จงจุ่น เป็นราชทูตเข้ามาเจริญพระราชไมตรีถึงกรุงศรีอยุธยา พระองค์จึงแต่งตั้งให้ราชทูตออกไปเมืองจีนพร้อมกับราชทูตจีน เพื่อเจริญสัมพันธไมตรีกับจีนในคราวนั้นด้วย

รัชกาลของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) แห่งกรุงศรีอยุธยานั้นคาบเกี่ยวกับรัชสมัยของพระมหาธรรมราชาที่ 1 (ลิไท) แห่งกรุงสุโขทัย ช่วงนั้นเป็นช่วงที่สุโขทัยมีอาณาเขตความแข็งแกร่งของอยุธยาได้ แม้พระมหาธรรมราชาลิไทจะเสด็จไปประทับที่สองแคว (พิษณุโลก) เพื่อเตรียมรับศึกอยุธยาแล้วก็ตาม

แต่สุดท้ายพระมหาธรรมราชาลิไทก็ได้เจรจาประนีประนอมยอมให้กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีคู่กับสุโขทัย และทั้งสองนครนี้ก็เป็นไมตรีต่อกันมาจนตลอดรัชกาลของพระองค์

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้สร้างวัดต่างๆ เช่น วัดพุทไธศวรรย์ (สร้างปี พ.ศ.1896) วัดป่าแก้ว (สร้างปี พ.ศ.1900) และวัดพระราม (สร้างปี พ.ศ.1912)

สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว)

สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 หรือ ขุนหลวงพะงั่ว (พ.ศ.1854–พ.ศ.1931) เป็นพระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาพระองค์แรกในราชวงศ์สุพรรณภูมิที่ได้ครองราชสมบัติ ตั้งแต่ปี พ.ศ.1913–1931 รวมเป็นระยะเวลา 18 ปี

พระองค์เป็นพระเชษฐาในพระมเหสีของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ผู้สถาปนากรุงศรีอยุธยา และมีศักดิ์เป็นพระปิตุลา (ลุง) ของสมเด็จพระรามาธิบดี พระราชโอรสในสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ผู้ครองราชสมบัติในช่วงระยะเวลาอันสั้นก่อนจะยกพระราชสมบัติให้พระปิตุลา และกลับไปครองเมืองของตนดังเดิม

มีข้อสันนิษฐานว่าสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 เป็นราชบุตรพระองค์ที่ 5 เพราะคำว่า ‘งั่ว’ หมายถึงลำดับที่ 5 ตามการนับเลขแบบไทย และเป็นพระเชษฐาของพระมเหสีในสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 จึงตรัสเรียกพระองค์ว่า ‘พระเชษฐา’

สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1

พระบรมรูปสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 ที่อาคาร
ประติมากรรมชนหลวงพะงั่วและประวัติศาสตร์
สุพรรณบุรี จ. สุพรรณบุรี

พระเจ้ากรุงศรีอยุธยา

ครองราชย์ พ.ศ. 1913 — 1931

ก่อนหน้า สมเด็จพระรามาธิบดี
(ราชวงศ์อู่ทอง)

ถัดไป สมเด็จพระเจ้าทองลั่น

ผู้ครองเมืองสุพรรณบุรี

ครองราชย์ พ.ศ. 1894 — 1916

ก่อนหน้า สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้า
อู่ทอง)

ถัดไป สมเด็จพระอินทราชา

พระราชสมภพ พ.ศ. 1854

สวรรคต พ.ศ. 1931 (78 พรรษา)

พระราชบุตร สมเด็จพระเจ้าทองลั่น
สมเด็จพระอินทราชา

ราชวงศ์ สุพรรณภูมิ

สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 อภิเษกสมรสกับพระมหาเทวี ซึ่งเป็นพระ
ชนิษฐาของกษัตริย์สุโขทัย พระมหาเทวีแห่งสุโขทัยเป็นฝ่ายในที่ไม่ปรากฏ
พระนามแห่งอาณาจักรสุโขทัยพระองค์หนึ่ง ปรากฏเพียงว่าเป็นพระชนิษฐา
ในพระมหาธรรมราชาที่ 1 (ลิ่อไทย) และเป็นพระชายาพระองค์หนึ่งในสมเด็จพระ

พระบรมราชาธิราชที่ 1 แห่งกรุงศรีอยุธยา โดยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ได้ยกทัพเข้ายึดเมืองสรลงสองแควช่วงปี พ.ศ.1902-1905 แล้วส่งขุนหลวงพะงั่ว มาปกครองแทน ช่วงเวลานั้นพระมหาธรรมราชาที่ 1 (สีอไทย) จำต้องส่งบรรณาการเป็นอันมากเพื่อขอเมืองคืน ในเวลาต่อมาสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ก็พระราชทานเมืองต่างๆ คืนอย่างมีเงื่อนไข คือให้พระมหาธรรมราชาที่ 1 ครอบครองเมืองสรลงสองแคว แล้วให้พระขนิษฐาของพระมหาธรรมราชาที่ 1 ไปครองเมืองสุโขทัยแทน ส่วนขุนหลวงพะงั่วนั้นให้กลับไปครองเมืองสุพรรณภูมิตามเดิม ช่วงเวลานี้มหาเทวีคงเข้าเป็นพระชายาพระองค์หนึ่งของขุนหลวงพะงั่ว จนมีพระราชโอรสด้วยกันพระองค์หนึ่งคือ พระศรีเทพาหาราช

มหาเทวีได้ขึ้นครองเมืองสุโขทัยระยะหนึ่งหลังจากพระมหาธรรมราชาที่ 1 ผู้เป็นพระเชษฐา หลังมหาเทวีเสด็จสวรรคต พระราชอำนาจจึงตกอยู่กับพระศรีเทพาหาราช พระราชโอรส

เมื่อสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาเมื่อปี พ.ศ.1893 ในเวลานั้นพระองค์ทรงสถาปนาขุนหลวงพะงั่วขึ้นเป็น ‘สมเด็จพระบรมราชาธิราช’ พร้อมทั้งโปรดให้ขึ้นไปครองราชสมบัติ ณ เมืองสุพรรณบุรี ภายหลังการสวรรคตของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 สมเด็จพระราเมศวรพระราชโอรสในสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 เสด็จมาแต่เมืองลพบุรีและขึ้นเสวยราชสมบัติสืบต่อมา โดยพระองค์ยังคงครองราชสมบัติอยู่ที่เมืองสุพรรณบุรีเช่นเดิม

จนกระทั่ง ในปี พ.ศ.1913 พระองค์ได้เสด็จจากเมืองสุพรรณบุรีมายังกรุงศรีอยุธยา ความทราบถึงสมเด็จพระราเมศวร พระองค์จึงเสด็จออกไปอัญเชิญเสด็จพระมาตุลาเข้าสู่พระนคร หลังจากนั้น สมเด็จพระราเมศวรได้ถวายราชสมบัติแก่พระองค์และถวายบังคมลาเสด็จไปครองเมืองลพบุรีตามเดิม

หลังเสวยราชย์แล้วพระองค์ทรงเข้ายึดเมืองเหนือทั้งปวง (เมืองเหนือคือแคว้นสุโขทัย) ที่เจ้านายวงศ์พระร่วงแย่งชิงอำนาจกัน หลังพระมหาธรรมราชาที่ 1 เสด็จสวรรคต สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 ก็ทรงมอบเมืองสุโขทัยให้มหาเทวีซึ่งเป็นพระชายาครองดังเดิม

ต่อมาพระศรีเทพาหุราช พระโอรสของพระมหาเทวีมีสิทธิครองกรุงสุโขทัยต่อ แต่ทรงประสบปัญหากระทบกระทั่งกับเครือญาติฝ่ายหน้าในพระมหาธรรมราชาที่ 1 จนต้องให้พอนมโสดำ ข้าราชการของพระมหาธรรมราชาที่ 1 และเป็นสามีของแม่นมเทศมาเป็นคนกลางระงับข้อขัดแย้งและช่วยราชการจนสามารถครองเมืองสุโขทัยในปี พ.ศ. 1927

สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 เสด็จสวรรคตในปี พ.ศ.1931 รวมระยะเวลาในการครองราชสมบัติได้ 18 ปี

ด้วยทรงเป็นจอมทัพที่เข้มแข็ง พระราชกรณียกิจส่วนใหญ่ตลอดรัชกาลจึงทรงเป็นจอมทัพออกไปทำการรณรงค์ โดยศึกสำคัญมีดังนี้

ศึกเขมรแปรพักตร์

เมื่อ พ.ศ.1896 พระองค์ได้ทรงยกทัพไปยังนครธมแห่งกรุงกัมพูชาธิบดีเพื่อช่วยทัพของสมเด็จพระราเมศวรที่เข้าโจมตีกรุงกัมพูชาธิบดีก่อนหน้านั้น การศึกครั้งนี้มีเหตุจากการที่พระเจ้ากรุงกัมพูชาบดีแปรพักตร์ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 จึงมีพระราชโองการให้สมเด็จพระราเมศวรยกทัพไปปราบปราม แต่การไม่เป็นดังคาด ทัพพระเจ้ากรุงกัมพูชาธิบดีสามารถโจมตีทัพหน้าของกรุงศรีอยุธยาจนแตกพ่าย แล้วจึงเข้าปะทะกับทัพหลวง สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 จึงมีพระราชโองการให้ขุนตำรวจออกไปเชิญพระองค์ที่ประทับอยู่ ณ เมืองสุพรรณบุรี ขึ้นไปทำศึกช่วยสมเด็จพระราเมศวร การศึกดำเนินไปเป็นเวลา 1 ปีโดยประมาณ จึงสามารถเอาชนะกรุงกัมพูชาธิบดีได้สำเร็จและได้กวาดต้อนครัวชาวกัมพูชาธิบดีเข้ามายังอยู่กรุงศรีอยุธยาเป็นจำนวนมาก

หลังจากพระองค์ขึ้นครองราชสมบัติแห่งกรุงศรีอยุธยาแล้ว ในปี พ.ศ.1917 พระองค์ได้เสด็จขึ้นไปทำสงครามกับเมืองฝ่ายเหนือหลายเมือง เช่น เมืองชากังราว เมืองพิษณุโลก เวียงเชียงใหม่ เมืองนครลำปาง สงครามยืดเยื้อกันมาเป็นเวลานาน จนพระองค์เสด็จสวรรคต

สงครามกับเมืองชากังราว

พระองค์ทรงยกกองทัพขึ้นไปยังเมืองชากังราวถึง 4 ครั้ง เนื่องจากเมืองชากังราวเป็นเมืองหน้าด่านของอาณาจักรสุโขทัย โดยครั้งแรกนั้นทรงยกกองทัพไปเมื่อปี พ.ศ.1919 พระยาไสแก้วและพระยาคำแหงเจ้าเมืองชากัง

ราวออกรบต่อพระองค์ การศึกในครั้งนั้นเป็นเหตุให้พระยาไสแก้วเสียชีวิตแต่พระยาคำแหงนั้นสามารถกลับเข้าเมืองได้ แล้วทรงยกทัพกลับกรุงศรีอยุธยา พระองค์ยกทัพขึ้นไปเมืองซำกักราวครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ.1921 พระยาคำแหงและท้าวผาคองคิดกันว่าจะยกทัพหลวงทำมิได้ ครั้งนั้นท้าวผาคองเลิกทัพหนี แต่พระองค์ทรงยกทัพตามและสามารถตีทัพท้าวผาคองแตก ได้ท้าวพระยาเสนาขุนหมื่นเป็นจำนวนมากแล้วทรงยกทัพหลวงกลับพระนคร

พระองค์ยกทัพมาเมืองซำกักราวเป็นครั้งที่ 3 เมื่อปี พ.ศ.1924 ครั้งนั้นพระมหาธรรมราชาที่ 2 พระมหาภักษัตรีย์ลำดับที่ 7 แห่งกรุงสุโขทัยทรงออกรบเป็นสามารถ แต่เห็นจะสู้ทัพจากกรุงศรีอยุธยาไม่ไหว พระมหาธรรมราชาจึงออกมาถวายบังคม พระองค์ทรงให้พระมหาธรรมราชาครองเมืองต่อไปในฐานะเป็นประเทศราชของกรุงศรีอยุธยาแล้วทรงยกทัพหลวงกลับพระนคร

พระองค์ยกทัพไปเมืองซำกักราวอีกครั้งเมื่อปี พ.ศ.1931 แต่ไม่ปรากฏว่าทรงยกทัพไปด้วยสาเหตุอันใด ครั้งนั้นทรงพระประชวรและเสด็จสวรรคตระหว่างการเดินทางกลับกรุงศรีอยุธยา

การศาสนา

เมื่อ พ.ศ.1918 พระองค์และพระมหาเถรธรรมากัลยาณได้ปรึกษากันและทรงสถาปนาพระศรีรัตนมหาธาตุ ผ่ายบูรพาทิศ (วัดมหาธาตุ) หน้าพระบัญชาสิงห์สูง 19 วา ยอดนพศูลสูง 3 วา

บทที่ 1 จันทรปราดาและคำเพรียกหาจากอดีต

“ดาว” เสียงชายวัยกลางคนเอ่ยทักอีกฝ่ายที่กำลังนั่งฟังตรงกันข้าม

“มีอะไรคะพ่อ” หญิงสาวเงยหน้ามองแล้วก้มหน้ารับประทานอาหารต่อ เพราะความเร่งรีบที่เธอต้องไปทำงานต่อในช่วงบ่าย

“ไปสัมมนาแทนพ่อหน่อย ลูกพิชัยส่งข้อความมาเมื่อกี้ มันกะทันหัน” ชายวัยกลางคนบอกลูกสาว

ลูกพิชัยหรือ ‘พิชัย เสนาวงศ์’ เป็นเพื่อนรุ่นพี่ต่างมหาวิทยาลัยของประพล ปัจจุบันเขาเป็นอธิบดีกรมศิลปากร

“อ๋อ! ไม่ไหวค่ะ พ่อไม่บอกหนูล่วงหน้า ตารางงานหนูอาทิตย์นี้แน่นเอียดแล้วค่ะ” ดาวตอบเสียงค่อนข้างดังแข่งกับเสียงจอแจของผู้คนในโรงอาหารของโรงพยาบาลรัฐขนาดใหญ่ยามเที่ยง

“พอรู้ว่ามันกะทันหัน แต่พ่อ แม่ แล้วก็พี่ของลูกไม่วางสักคน ติดเคสผู้ป่วยกันหมด หาคนอื่นแทนไม่ได้”

“คุณประพลเจ้าคะ...” เธอวางข้อลงก่อนจะยิ้มออกมา “...คุณประพลลืมนัดเองหรือเปล่าเจ้าคะ ถึงมาอ้างว่าลุงพิชัยส่งข้อความมากะทันหัน” หญิงสาวมองผู้เป็นพ่ออย่างรู้ทัน

ประพล บุราณเวช เป็นอายุรแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านโรคติดเชื้อและโรคระบาดในระบบทางเดินอาหารและทางเดินหายใจ เขาเป็นแพทย์ประจำโรงพยาบาลรัฐขนาดใหญ่ของอำเภอหนองบุรีที่งานค่อนข้างวุ่นวายเมื่อเทียบกับโรงพยาบาลในกรุงเทพ

ส่วนหญิงสาวที่ชื่อ ‘ดาว’ คือ ไอยดารา เป็นแพทย์หญิงที่สำเร็จการศึกษาด้านแพทย์แผนไทยประยุกต์ หรือก็คือ แพทย์แผนไทยโบราณ เธอยังสำเร็จการศึกษาด้านแพทย์แผนจีนโบราณจากประเทศจีนอีกด้วย ดังนั้นงานในโรงพยาบาลแห่งนี้เธอจึงรับหน้าที่ทั้งแผนกแพทย์แผนไทยและแผนจีนไปด้วยกัน

“รู้ทันจริง พ่อละเปื้อน” ประพลบอกยิ้มๆ

“เนอะ สารภาพมาแล้ว แล้วเมื่อไหร่คะพ่อ แต่พ่อบอกหนูกะทันหันแบบนี้ หนูต้องดูตารางคลินิกก่อน ถ้าวันไปสัมนามาตรงกับวันลงคลินิกพอดี จะทำยังไงคะ” ไอยดาราตอบ

ประพลหัวเราะเบาๆ แล้วเอ่ย “หนูว่างแน่นอน พ่อไปดูตารางมาแล้ว ส่วน ตารางของพ่อกับแม่และพี่ชายของหนู ‘แน่นไปหมด’ มีของหนูนี้แหละว่าง ที่สุดแล้ว และยังเป็นเรื่องที่หนูถนัดที่สุดด้วยนะ ลุงพิชัยจะให้ไปร่วมสัมมนา ‘แพทย์แผนไทยในกลุ่มแม่น้ำท่าจีนและเอกสารค้นพบใหม่’ พ่อรู้ว่าหนูเหมาะ ที่สุด”

“หุ้ยยยยย พ่อเล่นมัดมือชกไม่ให้หนูปฏิเสธเลยนะคะเนี่ย ใจร้ายมาก” บุตรสาวค่อนข้างขำๆ

“เอานะ ไปสัมมนาแทนพ่อให้ลุงพิชัยเขาหน่อย ลุงเขาอุตส่าห์นึกถึงและเห็น ว่าของที่พบบันเกี่ยวกับแพทย์แผนไทย”

“การแพทย์หรือคะ ลุงพิชัยเกี่ยวข้องกับพวกโบราณวัตถุ มีโบราณวัตถุอะไร เกี่ยวกับการแพทย์หรือคะ ลุงถึงอยากให้ไปสัมมนา”

“เห็นลุงพิชัยเขาว่าเป็นตำราสมุนไพรโบราณที่คาดว่าเป็นของหมอหลวงใน สมัยอยุธยาตอนต้นที่เพิ่งถูกค้นพบในกรุวัดป่าเลไลยก์^[1] ที่สุพรรณบุรี ตอนนี ้กรมศิลปากรของมาไว้ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุทอง^[2] แล้ว”

“งั้นก็ได้คะ สุพรรณบุรีก็ไม่ไกลเท่าไร ร้อยกว่าโล” โอยดาราบอก เพราะ ระยะทางจากกรุงเทพฯ ไปสุพรรณบุรีขับรถไปชั่วโมงกว่าๆ ก็ถึงแล้ว

“ถ้าสัมมนาเข้า หนูก็กลับมาทันบ่ายอยู่” โอยดาราบอก เธอเป็นห่วงคนไข้ที่ เธอนัดไว้

ประพลยิ้มอย่างมีเลศนัย “ไม่ต้องห่วงคิดแทนคนไข้ พ่อให้พี่ๆ ของหนูช่วยดูแลแทนให้แล้ว”

“แหม คุณหมอประพลช่างวางแผนดีเหลือเกินนะเจ้าคะ กะไม่ให้ปฏิเสธกันเลยทีเดียว”

“ถือว่าไปพักผ่อนแถมตรงกับลยกระทงด้วย ลุงเขาให้ไปถึงวันจันทร์บายๆ วันอังคารหนูก็เที่ยวสุพรรณบุรี ส่วนสัมมนาก็วันพุธเช้าที่พิพิธภัณฑ์ ตอนเย็นมีลยกระทงพอดี ลุงเขาจองโรงแรมไว้ให้แล้ว”

“โอเคคะ หนูไปให้ ร้อยกว่าโลเอง เดี๋ยวไปเบิกค่าน้ำมันขาไปขากลับกับลุงพิชัย ส่วนหัวข้อสัมมนาที่จะให้หนูไปพูด พ่อก็บริพมากี่แล้วกันว่าลุงพิชัยต้องการแบบไหน”

“พูดเหมือนนัดกันมา ลุงพิชัยเขาบอกว่าจัดการทั้งที่พักและค่าน้ำมันไว้ให้แล้ว ส่วนหัวข้อสัมมนาลุงพิชัยก็ให้เลขาส่งให้หนูทางเมลล์แล้วละ เปิดดูเองแล้วกัน พ่อไปก่อนนะ” ประพลบอกและยิ้มอย่างอารมณ์ดี

“แบบนี้ หนูขับรถถวายชีวิตเลย เตรียมไปแค่เงินติดกระเป๋าสื่อข้อปึง”

“เอาที่ดาวสบายใจเลยลูก” ประพลบอกซ้ำๆ

ตอนบ่ายวันจันทร์ไอยดารออกจากกรุงเทพฯ เธอมาถึงสุพรรณบุรีราวสี่โมงเย็น เข้าพักในโรงแรมแห่งหนึ่งที่ลุงพิชัยจองไว้ให้ หลังจากนั่งรับประทานอาหารเช้าในโรงแรมเสร็จแล้ว เธอก็ขึ้นมาอาบน้ำและเข้านอนพร้อมกับหลับยาว ตื่นมาอีกทีก็สิบโมงเช้าของวันอังคารแล้ว

หญิงสาวลุกขึ้นมาอาบน้ำแต่งตัวสบายๆ และลงมารับประทานอาหารกลางวัน ที่ห้องอาหารของโรงแรม ก่อนจะขึ้นไปจับตอนบ่ายต่ออีกรอบ ตั้งใจพักให้สมกับที่ทำงานหนักมาหลายวัน ตกตอนเย็นจึงค่อยขับรถไปไหว้พระที่วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร

บรรยากาศวัดป่าเลไลยก์ยามเย็นเงียบสงบ ไอยดาราก้าวเข้ามาในพระวิหาร หลวงพ่อโต แสงอาทิตย์ยามเย็นส่องลอดหน้าต่างบานใหญ่เข้ามาต้ององค์พระพุทธรูปปางป่าเลไลยก์สีทองอร่ามให้งดงาม จนตาพร่า กลืนรูปเทียนจากนอกวิหารโชยตามลมมาให้ได้กลิ่น ดาวเพดานแกะสลักปิดทองบนพื้นล่องชาด ประดับดวงไฟส่องแสงเหลืองนวลเพิ่มความเข้มขลังและศักดิ์สิทธิ์ให้กับสถานที่แห่งนี้

ไอยดารา นั่งพับเพียบแล้วก้มกราบพระ จากนั้นเธอเงยหน้าขึ้นมา กวาดตามองไปรอบๆ นัยน์ตาคู๋สวยก็เบิกกว้าง อ้าปากค้างน้อยๆ อย่างตกใจ เพราะภาพที่เห็นเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง!

ผู้คนรอบตัวที่เคยแต่งตัวทันสมัยกลายเป็นชายหญิงในชุดไทยโบราณ ผู้ชายไว้ผมยาวและมวยผมไว้กลางศีรษะ นุ่งผ้าคล้ายโจงกระเบน บางคนสิ้นแบบ

ถกเขมร แบบชกมวยไทยโบราณ บ้างนุ่งโจงกระเบนยาวครึ่งแข้ง บ้างใส่เสื้อผ่าอก บ้างก็ไม่ใส่ ทว่าไม่เห็นผู้ชายคนไหนอ้วนลงพุง

ส่วนผู้หญิง ผมยาวถูกเกล้ามวยไว้กลางศีรษะเช่นกัน ผู้หญิงเหล่านี้มีทั้งนุ่งซิ่นยาวและนุ่งครึ่งแข้ง ช่วงบนนุ่งรัดอกบ้าง ห่มสไบบ้าง ห่มสองบ่าบ้าง

พวกเขาพนมมือไหว้พระอย่างสำรวม รับรู้ได้ถึงความเคารพและศรัทธาอันสูงสุด สองมือของหลายคนถือดอกบัวและดอกไม้หอมเช่น กระจดงา สายหยุด มะลิซ้อนที่ถูกจัดเตรียมมาอย่างดี

หัวใจของไอยตาราเต้นรัวด้วยความแปลกใจกับภาพที่เห็น ทว่าภายในใจกลับรู้สึกคุ้นเคยอย่างประหลาด รวากับว่าเธอเคยมาที่แห่งนี้เมื่อนานมาแล้ว นานจน...เกินจะจดจำได้

ครั้นเหลือบตามองไปที่ผนังภายในโบสถ์ ไอยตารายิ่งตื่นตะลึงมากกว่าเดิม เพราะผนังสีขาวที่เดิมว่างเปล่ากลับเต็มไปด้วยภาพวาดอันงามประณีต จนน้ำตาเธอเริ่มขึ้น รวากับภาพผนังในอดีตที่ห่างไกลได้กลับมาซิดิเกลให้ได้เห็นอีกหน

เมื่อหันกลับมามองหลวงพ่อดองค์ใหญ่ซึ่งเป็นพระประธานของวัด ยิ่งทำให้เธอตื่นตะลึง ขนลุกชูไปทั้งตัว องค์พระประธานที่ดูหมองไปตามกาลเวลากลับเปลี่ยนเป็นงดงาม ทั้งองค์พระที่ปิดทองอร่ามปางบำเพ็ญกัมมัฏฐานกลับกลายเป็นปางปฐมเทศนา พระพักตร์นึ่งสงบเปี่ยมเมตตา ทอดสายตาลง

มายังเธอ ลึกเข้าไปในพระแก้วพระเนตรที่ทำจากนิลนั้นเหมือนมีบางสิ่งเชื้อเชิญและดึงดูดเธอให้เข้าไปใกล้

ไอยตารามองภาพทั้งหมดนี้อย่างประหลาดใจ ไม่อาจเข้าใจได้ว่าเกิดอะไรขึ้น และด้วยเหตุใด กะพริบตาก็ครั้งก็หน ขยี้ตาครั้งแล้วครั้งเล่า ภาพตรงหน้าก็ยังเป็นเช่นเดิม เธอเพิ่งสังเกตเห็นว่าผู้คนรอบข้างไม่มีใครสนใจเธอเลย เหมือนว่าพวกเขามองไม่เห็นเธอทั้งๆ ที่เธอก็นั่งหัวโคชนิดมองเห็นได้จะๆ

หรือว่า ‘พวกเขาเหล่านั้นจะเป็นวิญญาณกันนะ?’ ไอยตารามองตัวเองอย่างไม่แน่ใจ

ทันใดนั้น เธอก็ได้ยินเสียงทุ้มทุ้มลึกก้องกังวาน เสียงนั้นมาจากทั่วทุกทิศทางราวกับเสียงนั้นดังชัดเจนอยู่ในใจเธอเพียงคนเดียว

มาแล้วๆ...นางผู้มีบุญ

เพียงได้ยินเสียง น้ำตาของเธอก็คลอเต็มสองตาด้วยความตื่นตันใจอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ไอยตาราพยายามข่มกลั้นความรู้สึกเหล่านั้น พลางมองหาที่มาของเสียง แต่เมื่อกวาดตามองรอบตัว ผู้คนรอบข้างยังคงไหว้พระกันอย่างสงบ ราวกับไม่มีใครได้ยินเสียงนั้นเลย

ถึงเวลาของเจ้าแล้ว ผู้ที่จักมาช่วยแผ่นดินอยุธยา

เสียงนั้นดังขึ้นอีกครั้งอย่างแผ่วเบาแต่ชัดเจน

จงใช้สติปัญญาและความรู้ของเจ้า ช่วยผู้คนให้พ้นทุกข์โศก ช่วยสร้างบ้าน
แปลงเมืองให้เป็นปึกแผ่นยืนยาว

สิ้นเสียง น้ำตาของไอยตาราไหลออกมาอย่างควบคุมไม่ได้อีกต่อไป หัวใจ
ของเธอพองโตด้วยความตื่นตันจนแทบจะระเบิดด้วยความรู้สึกลึกที่บรรยายไม่
ถูก รวากับเป็นหน้าที่ที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด และในที่สุดก็ถึงเวลาที่เธอ
จะต้องเริ่มทำมันให้สำเร็จ

เธอจับจ้องหลวงพ่อดำด้วยความรู้สึกตื่นตัน ก่อนจะก้มลงกราบด้วยจิตใจที่
เปี่ยมด้วยแรงศรัทธาและความมุ่งมั่น พลันเสียงระฆังในวัดดังกังวานขึ้น
ยาวนาน รวากับตอบรับความรู้สึกของเธอและเป็นสัญญาณเริ่มต้นของ
หน้าที่ยิ่งใหญ่ที่เธอได้รับมอบหมายจากหลวงพ่อดำในครั้งนี้

เมื่อไอยตาราเงยหน้าขึ้นมองอีกหน เธอต้องตกใจอีกครั้ง เพราะหลวงพ่อดำ
ในปางปฐมเทศนาที่งดงามสดใส ภาพผู้คนในชุดไทยโบราณ และภาพ

จิตรกรรมฝาผนังนั้นหายไปหมดสิ้น หลงเหลือเพียงภาพในปัจจุบันที่เธอนั่ง
ไหว้พระอยู่ในวิหารแห่งนี้!

ไอยดาราเดินออกจากวิหารหลวงพ่อโตและขับรถออกจากวัดป่าเลไลยก์
อย่างงุนงง จิตใจล่องลอย เมื่อกลับมาถึงโรงแรม อาบน้ำและเข้านอน
เรียบร้อย

ใต้ผ้าห่มหนาและแอร์เย็นฉ่ำ เธอยังคงนอนลึ้มตาโผลงในความมืด จ้องมอง
เพดานสีเทาด้วยความรู้สึกสับสน เธอคิดถึงสิ่งที่เห็นและได้ยินเมื่อตอนเย็น

มาแล้วๆ...นางผู้มีบุญ

ถึงเวลาของเจ้าแล้ว ผู้ที่จักมาช่วยแผ่นดินอโยธยานี้

จงใช้สติปัญญาแลความรู้อย่างเจ้า ช่วยผู้คนให้พ้นทุกข์โศก ช่วยสร้างบ้าน
แปลงเมืองให้เป็นปึกแผ่นยืนยาว

‘ช่วยแผ่นดินอโยธยานี้ ช่วยสร้างบ้านแปลงเมือง’ นี่คือจุดสำคัญของคำพูดที่
เธอจับความได้ แต่มันหมายความว่าอย่างไร

‘อโยธยา’ คำนี้ใครๆ ก็รู้ ขนาดเธอที่รู้ประวัติศาสตร์ไทยแบบงูๆ ปลาๆ ก็ยังรู้ว่า ‘อโยธยา’ คือชื่อเดิมของกรุงศรีอยุธยา แม้ปัจจุบันอยุธยาหรือพระนครศรีอยุธยาเป็นเพียงจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย ไม่ใช่ราชธานีเหมือนเมื่อก่อน และปัจจุบันนี้ กรุงเทพมหานคร คือ เมืองหลวงของไทยในยุคกรุงรัตนโกสินทร์ สืบเนื่องยาวนานมาสองร้อยกว่าปี ดังนั้น คำว่า ‘ช่วยแผ่นดินอโยธยา’ แท้จริงแล้ว หมายความว่าอย่างไร

หรือเราหูฟาดไปเอง แต่ถ้าหูฟาด ภาพที่เราเห็นล่ะ มันคืออะไร ไม่ใช่ว่าตาฟาดด้วยหрокนะ อย่าบอกเชียวนะยัยดาวว่าเธอหูฟาดตาฟาดพร้อมกันนะ

ไอยดารานอนคิดกลับไปกลับมาหลายตลบจนเพลอหลับไปโดยไม่รู้ตัว

หลังจากสัมนาที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุททองในช่วงเช้าเสร็จ ไอยดาราจึงเข้าไปพักที่ห้องรับรองก่อน และคิดจะลาธุ่งพิชัยกลับกรุงเทพเลย เพราะวันนี้ล่อยกระทาง ถ้าออกช้าไปหน่อย รถติดแน่นอน

ไม่นานนักเสียงฝีเท้าหนึ่งก็ดังขึ้น ไอยดาราหันไปมอง เธอยืนขึ้นแล้วยกมือไหว้ผู้อาวุโสกว่า

“หวัดดีคะลุงพิชัย” เธอเอ่ย

“ไ้ ไปเที่ยวที่ไหนในสุพรรณมาบ้างละ” ลุงพิชัยทักทายอย่างอารมณ์ดี

“ไปไหว้พระที่วัดป่าเลไลยก์แค่ที่เดียวเองคะ ที่เหลือนอนยาว หนูหาเวลานอนพักผ่อนแบบนี่ไม่ได้บ่อย เลยต้องเน้นนอนเป็นพิเศษ”

“มิน่า หน้าอิมเหมือนคนนอนหลับมาอีลึบสี่ชั่วโมง” ลุงพิชัยแซวอย่างอารมณ์ดี แล้วเอ่ยต่อ “อ้อ! อย่าเพิ่งรีบกลับละ ลุงมีอะไรจะให้ดู”

“มีอะไรคะลุง?” ไอยดาราทำหน้าสงสัย แต่เดาได้ว่าน่าจะเป็นเอกสารโบราณที่เธอเห็นบนสไลด์ตอนสัมมนา

“ตามลุงมาห้องนี้” ลุงพิชัยบอกแล้วเดินนำหน้าเธอไปในส่วนเฉพาะเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง

ไอยดาราเดินตามลุงพิชัยไปที่ห้องหนึ่ง เป็นห้องธรรมดา แต่ด้านหนึ่งของห้องเป็นตู้ควบคุมอุณหภูมิที่ใช้เก็บรักษาโบราณวัตถุที่มีสภาพเปราะบาง

“นี่เป็นห้องเก็บวัตถุโบราณที่ทางกรมยังศึกษาไม่เสร็จ ลุงดูคร่าวๆ แล้ว เป็นตำรายาโบราณ แต่ตัวอักษรค่อนข้างจางและมีรูปวาดด้วย ลุงก็ไม่สันทัดเรื่องพวกนี้ เลยให้หมอย่างหนูมาดู เพื่อจะช่วยเหลืออะไรได้มากกว่า”

ลุงพิชัยเปิดตู้ควบคุมอุณหภูมิออก ในนั้นมีภาดโลหะขนาดเล็กย้อมใบหนึ่งกว้างสองฟุตยาวหนึ่งฟุต วางสมุดโบราณเล่มหนึ่ง ลุงพิชัยยื่นมือไปหยิบภาदनั้นออกมา ไอยดาราจึงได้เห็นว่าเป็นสมุดไท^[3] ปกปิดทองล่องชาด กระจดาษ

เคลือบรักดำสีหม่น สภาพแห้งกรอบ ขอบกระดาชเป็นสีน้ำตาลอมดำเข้ม บางแห่งขาดแห้วไปจากรอยหนูและแมลง ลุงพิชัยค่อยๆ เปิดสมุดออกอย่างเบามือ

ไอยดาราเพ่งมองอย่างสนใจ ตัวอักษรสีทองและภาพวาดนั้นจางจนเกือบจะมองไม่เห็น ตัวอักษรบางตัวเลือนหายไปจนเหลือเพียงร่องรอยจางๆ บนกระดาชเก่าคร่ำคร่า

“มีคนพบสมุดไทนีในหีบเหล็กสามชั้นใบหนึ่งที่ถูกฝังไว้ในกรุวัดป่าเลไลยก์ เราเพิ่งค้นพบมาไม่นานนี้เอง ลุงรู้แค่ว่าเป็นตำรายาโบราณ มีบันทึกการปรุงยาและวิธีการรักษาโรคต่างๆ แต่ด้วยกาลเวลา ตัวหนังสือก็จางจนแทบอ่านไม่ออก เจ้าหน้าที่พยายามอ่านกันแล้ว มีสมุนไพรหลายชนิดที่เราไม่รู้จัก”

ไอยดารายื่นมือออกไปสัมผัสกระดาชอย่างเบามือ เพียงปลายนิ้วสัมผัสเนื้อกระดาชสีดำคร่ำคร่า หัวใจของเธอก็เต้นร่วอย่างประหลาด รวกับมีกระแสบางอย่างไหลเวียนเข้ามาในตัวเธอ พริบตาต่อมาเธอก็เห็นตัวอักษรสีทองเหล่านั้นชัดเจน มันไม่ได้จางหายไปไหน แต่มันกลับสว่างขึ้นและคมชัดราวกับเพิ่งเขียนเสร็จใหม่ๆ!

เธ่อ่านออกเสียงอย่างคล่องแคล่ว เนื้อหาในตำรานั้นบรรยายถึงสรรพคุณของสมุนไพรแต่ละชนิด วิธีปรุงยา และวิธีการใช้เพื่อรักษาโรคต่างๆ อย่างละเอียด

ทุกตัวอักษร ทุกประโยค ไหลออกมาจากปากของเธออย่างเป็นธรรมชาติ
ราวกับเธอเป็นเจ้าของตำราเล่มนี้มาแต่เดิม

“เกาวัลย์เปรียง แก่ปวดเมื่อย”

“รากสามสิบ บำรุงกำลังสตรี”

เสียงของเธอหนักแน่นชัดเจน บ่งบอกถึงความมั่นใจในข้อความที่อ่าน ลุง
พิชัยยืนนิ่งอึ้ง มองเธอด้วยสายตาที่เต็มไปด้วยความประหลาดใจและดีใจ
คาดไม่ถึงว่าตำรายาโบราณที่อักษรเลื่อนลงจนแทบอ่านไม่ได้ จะถูกอ่าน
ออกมาง่ายดายขนาดนี้จากหญิงสาวที่ไม่เคยเรียนอักษรโบราณมาก่อน

เมื่อโยยดาราอ่านจบไปหนึ่งหน้ากระดาษ เธอก็เงยหน้าขึ้นมองลุงพิชัยด้วย
ความตกใจและสับสน

“ลุงคะ หนูอ่านออกได้ยังไงคะ?”

“ลุงก็จะถามหนูอยู่เหมือนกันว่าอ่านออกได้ยังไง นี่มันอักษรไทยโบราณที่
จางจนแทบอ่านไม่ออกแล้ว ลุงนี่ฟังแล้วฟังอีก ยังอ่านไม่ได้เลย”

เธอมองตำรายาโบราณด้วยความรู้สึกที่บรรยายไม่ถูก ได้แต่แปลกใจตัวเอง
ว่าทำไมถึงอ่านออก และทำไมถึงรู้สึกคุ้นเคยกับมัน

พิชัยแววตาเป็นประกาย รีบเดินไปที่โต๊ะพนักงาแล้วหยิบกระดาษเอสี่มา
หลายแผ่นพร้อมปากกาแล้วยื่นให้

“เอางี้ ไหนๆ หนูก็อ่านออก งั้นนั่งลงเสีย และเขียนที่หนูอ่านจากตำราเล่มนี้ให้ลุนหน่อย ลุนจะเอาไปให้พวกเจ้าหน้าที่ตรวจสอบแล้วพิมพ์เผยแพร่ให้พวกแพทย์แผนไทยโบราณได้รู้ ดีมั๊ย?” ลุงพิชัยพูดแบบมัดมือชก

โอยดาราอึ้งแหม้ง ไม่นึกไม่ฝันว่าจู่ๆ ก็งานงอกเสียอย่างนั้น แต่เธอก็ยอมนั่งลงแต่โดยดีพร้อมตั้งใจเขียนสิ่งที่เธอเห็น เพราะตำรายาเล่มนี้เหมือนมีมนตร์บางอย่างดึงดูดให้เธออยากอ่านอีกครั้ง

โอยดาราหันมามีกับลุงพิชัยที่ยืนมองด้วยความสนใจ เขาเองก็อยากอ่านสิ่งที่อยู่ในตำราเช่นกัน

“ลุนอย่ามานั่งเฝ้าหนูเลยคะ น่าจะอีกสักชั่วโมงสองชั่วโมงถึงจะเสร็จ และหนูจะพยายามเขียนให้ลุนอ่านออกนะคะ” เธอบอกขณะที่ลุงพิชัยกำลังจะหย่อนก้นนั่งลงบนเก้าอี้ฝั่งตรงข้าม

“โอเค แต่ลุนจะบอกว่าอย่าเขียนแบบลายมือหมอ สงสารลุนกับคนอื่นที่ต้องมาแกะลายมือหนูเถอะ นั่นจะกลายเป็นว่าต้องตรวจเช็คกับตำรานี้ไปพร้อมกับแกะลายมือหนูเลยนะ” ลุงพิชัยบอกปนหัวเราะ

“ค่าาา รู้แล้วค่าาา” เธอรับคำอย่างขำๆ รู้แะใจดีว่าไม่ว่าใครก็บอกว่าลายมือหมอทุกคนยิ่งกว่าไก่เขี่ย ทั้งที่ปกติเวลาทำงานตรวจคนไข้ เธอมักจะพิมพ์ข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์เสมอ แทบไม่ได้เขียนอะไรลงกระดาษเลย ยกเว้นพวกใบสั่งยาหรือเอกสารเล็กๆ น้อยๆ

“เหอะ! นี่มันใส่ร้ายหมอชัดๆ!” เธอบ่นกับตนเองเบาๆ

ไอยดารานั่งคัดลอกตำรายาโบราณจากสมุดไทยอย่างไม่รีบร้อน แสงไฟสีนวลจากหลอดไฟเพดานห้องส่องสว่าง นอกหน้าต่างบานใหญ่เผยให้เห็นท้องฟ้ายามเย็นที่กำลังเปลี่ยนจากสีส้มเป็นม่วงอ่อน ๆ ของยามค่ำ บรรยากาศในห้องเงียบสงบจนได้ยินเพียงเสียงปากกาที่ขีดเขียนลงไปบนกระดาษ ต่างจากภายนอกที่กำลังเริ่มงานลอยกระทงกันแล้ว

ขณะนั้นเธอไม่รู้สึกรถึงความผิดปกติบางอย่างที่เกิดขึ้นภายนอก แสงแดดยามเย็นที่เคยส่องผ่านหน้าต่างเลื่อนหายไปอย่างรวดเร็ว ท้องฟ้าที่เคยเป็นสีม่วงอ่อนแปรเปลี่ยนเป็นสีดำสนิทราวกับเป็นช่วงหัวค่ำ ทั้งๆ ที่เพิ่งจะเป็นเวลาหัวโมงเย็น!

ไอยดาราเหลือบมองไปนอกหน้าต่างเห็นว่าข้างนอกกลายเป็นกลางคืน ตอนนั้นนอกพิพิธภัณฑ์ รถราบนท้องถนนเปิดไฟหน้ารถ ถนนหนทางประดับประดาด้วยไฟหลากสี ผู้คนต่างพากันออกจากบ้านไปร่วมงานลอยกระทง ทว่าเธอไม่เฉลียวใจและทักท้วงเอาเองว่านั่งคัดลอกตำรายามานานจนคำมืดแล้วเธอก็ก้มหน้าก้มตาคัดลอกต่อ เพราะเหลืออีกไม่กี่งสองหน้าก็จะเสร็จเรียบร้อยแล้ว

แล้วสิ่งน่าเหลือเชื่อก็เกิดขึ้น จันทรคืนเพ็ญกลมโตสว่างไสวนวลตาที่เพิ่งโผล่พ้นขอบฟ้าในคืนวันลอยกระทงเช่นที่เคยเป็นมา เวลานี้กลับมีเงามืดคืบคลานเข้าบดบังดวงจันทร์นั้นอย่างช้าๆ

จันทรปราคา!!!

และยังเป็นจันทรปราคาเต็มดวงในคืนเพ็ญลอยกระทง!!!

เชิงอรรถ

[1] วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร ตั้งอยู่ที่ ถ.มาลัยแมน ต.รั้วใหญ่ อ.เมืองสุพรรณบุรี จ.สุพรรณบุรี อยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำสุพรรณบุรี ชาวบ้านนิยมเรียกว่า ‘วัดป่า’ ภายในพระวิหารเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางป่าเลไลยก์ นิยมเรียกว่า ‘หลวงพ่อดิ’ หรือ ‘หลวงพ่อดป่า’

วัดป่าเลไลยก์วรวิหารและหลวงพ่อดิ

เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคู่มือง
สุพรรณบุรี หน้าบันของพระวิหารเป็นตราพระราชลัญจกรของ
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
บูรณปฏิสังขรณ์พระพุทธรูปและพระวิหารในอดีต

วัดป่าเลไลยก์วรวิหารสร้างเมื่อใดไม่ปรากฏข้อมูลชัดเจน ตามพระราช
พงศาวดารเหนือระบุว่า พระเจ้ากาแตทรงให้มอญน้อยมาบูรณะวัดป่าเล
ไลยก์ภายหลัง พ.ศ. 1724

ประชาชนนิยมมานมัสการ ‘หลวงพ่อดำ’ ซึ่งมีขนาดองค์พระสูง 23.46 เมตร
รอบองค์ 11.20 เมตร ตามพระราชพงศาวดารระบุว่า ภายในพระพุทธรูปนี้
บรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่ได้มาจากพระมหาเถรไลยลาย จำนวน 36 องค์

เป็นโบราณสถาน หมายเลขทะเบียน 0004901 ของกรมศิลปากรที่ขึ้น
ทะเบียนตาม พ.ร.บ.โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2478

[2] พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทง

พ.ศ. 2446 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เมื่อ
ครั้งดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยได้ตรวจราชการเมือง
สุพรรณบุรี และเสด็จสำรวจเมืองโบราณอุทง ทรงนิพนธ์เล่าเรื่องเมืองอุ

ทองในรายงานเสด็จตรวจราชการเมืองสุพรรณบุรีและทรงนิพนธ์หนังสือ
เรื่องนิทานโบราณคดี

พ.ศ.2476 ราชบัณฑิตยสภาได้เริ่มสำรวจทำแผนผังเมืองโบราณอุททอง
โดยสังเขป ซึ่งปรากฏว่าเป็นเมืองโบราณสำคัญที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์
และโบราณคดีแห่งหนึ่ง

พ.ศ. 2502 กรมศิลปากรได้จัดสร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุททอง ขึ้นเป็น
อาคารชั่วคราวเพื่อเก็บรักษาโบราณวัตถุที่ได้จากการสำรวจและขุดค้นทาง
โบราณคดีที่เมืองโบราณอุททอง

พ.ศ. 2504 กรมศิลปากรสำรวจขุดแต่งโบราณสถานที่มีกระจายอยู่ทั่วไปใน
เมืองโบราณอุททองเพิ่มเติม พบโบราณวัตถุสมัยทวารวดีจำนวนมาก

พ.ศ. 2507-2509 ศาสตราจารย์ช็อง บวสเซลิเยร์ (M.Jean Boisselier)
ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์ศิลปะภูมิภาคเอเชียอาคเนย์
ชาวฝรั่งเศส และหัวหน้าหน่วยศิลปากรในขณะนั้น ได้สำรวจขุดแต่ง
โบราณสถานในเมืองอุททอง และศึกษาค้นคว้าทางโบราณคดีกับเมืองโบราณ
อุททอง

พ.ศ.2508-2509 กรมศิลปากรได้จัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
อุททองขึ้นเป็นการถาวร เพื่อเก็บรักษาและจัดแสดงโบราณวัตถุที่ได้จากขุดค้น
ทางโบราณคดี เมื่อดำเนินการแล้วเสร็จ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจาก
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ

เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุทุมพร เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2509

[3] สมุดข่อย หรือ สมุดไทย เป็นสมุดเอกสารตัวเขียนแบบพับที่เคยนิยมใช้ใน วัฒนธรรมพุทธ ได้แก่ ประเทศไทย ประเทศกัมพูชา ประเทศลาว ประเทศ พม่า และประเทศศรีลังกา เทคนิคในการผลิตน่าจะมาจากราชอาณาจักรซี ลอนโบราณ (ปัจจุบันคือประเทศศรีลังกา) ส่วนใหญ่ทำมาจากข่อย โดยไม่ เย็บเล่มเหมือนหนังสือตะวันตก แต่จะพับรวมกันแบบรอยพับ สมุดข่อยอาจ ทำมาจากกระดาษสีดำ (สมุดไทยดำ) หรือกระดาษขาว (สมุดไทยขาว)

สมุดข่อย

การใช้สมุดข่อยในประเทศไทยสามารถสืบไปได้ถึงสมัยสุโขทัย ส่วนใหญ่มักใช้เขียนตำราทางโลก เช่น พระราชพงศาวดาร เอกสารทางกฎหมาย และงานวรรณกรรม ขณะที่เอกสารตัวเขียนโบราณมักใช้กับตำราทางศาสนา

สมุดข่อยมีชื่อเรียกหลายแบบ เช่น ปะระโบ ในภาษาพม่า, สะหมุดข่อย ในภาษาลาว, พับสา ในภาษาไทยถิ่นเหนือและลาว และ ไกร้ง ในภาษาเขมร

สมุดข่อยมีลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้า เขียนตามแนวยาวของกระดาษ ตัวเล่มเป็นกระดาษยาวติดต่อกันแผ่นเดียวกันตลอดเล่ม โดยใช้วิธีพับกลับไปมาให้เป็นเล่ม จะทำยาวเท่าใดก็ได้ ไม่เย็บแผ่นกระดาษเป็นเล่มเหมือนหนังสือปัจจุบัน และไม่เปิดจากขวาไปซ้าย แต่เปิดจากด้านตัวผู้อ่านออกไป

สมุดข่อยมี 2 แบบ คือ หน้ากระดาษสีขาว เรียกว่า ‘สมุดขาว’ และ หน้ากระดาษเป็นสีดำ เรียกว่า ‘สมุดดำ’ วัสดุที่ใช้เขียนมีหลายอย่าง สมุดดำจะเขียนด้วยดินสอสีขาวที่ได้จากดินสอพอง หรือเปลือกหอยมุกบดผสมกาวยา ถ้าเป็นสมุดขาวจะเขียนด้วยสีดำหรือสีอื่นๆ สีดำได้จากเขม่าไฟ หรือหมึกจีน สีแดงที่ได้จากชาด สีทองได้จากทองคำเปลว สีเหลืองได้จากส่วนผสมของรง (ยางไม้) และหรดาล (หินแร่)

สมุดข่อยทำมาจากเปลือกของต้นข่อย ซึ่งเป็นไม้ยืนต้นที่พบมากในภาคกลางตามบริเวณป่าและริมแม่น้ำ การทำกระดาษด้วยข่อยจึงเป็นเทคนิคที่แพร่หลายในเขตภาคกลาง มีขั้นตอนการทำดังนี้

1. นำต้นข่อยมาลอกเอาแต่เปลือก นำไปตากแดด แล้วแช่ทิ้งน้ำไว้ 3-4 วัน
กระทั่งเปลือกข่อยเปื่อยยุ่ย
2. เอาข่อยขึ้นจากน้ำ ล้างเป็นฟอย ใส่ปูนขาวลงไปคลุกให้ทั่ว
3. ใส่หม้อนึ่งให้สุก หรือยุ่ยพอที่จะบีบให้ละเอียดได้ แล้วหมักในน้ำปูนขาวอีก
1 วัน
4. ใส่ตะกร้าล้างน้ำให้ขาว บีบให้แห้งสนิท ปั่นเป็นก้อนตามขนาดที่ต้องการ
5. นำก้อนข่อยมาละลายน้ำ แล้วเทลงแม่พิมพ์ซึ่งเป็นตะแกรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า
6. เกลี่ยหน้าตะแกรงให้เนื้อข่อยเสมอกัน แล้วยกไปตากแดด รอจนแห้งจึง
ลอกกระดาษข่อยออกจากตะแกรง
7. หากต้องการทำสมุดขาว ทาด้วยแป้งเปียก ซึ่งได้จากแป้งข้าวเจ้าบดผสม
น้ำปูนขาว แล้วเคี่ยวจนสุก หากต้องการทำสมุดดำ ใช้แป้งเปียกผสมเขม่าไฟ
หรือถ่านบดละเอียด จากนั้นนำไปตากแดดจนแห้ง นำแผ่นไม้ขนาดเท่าสมุด
ที่ต้องการมาทาบบนแผ่นกระดาษ แล้วพับกระดาษกลับไปกลับมาจนสุด
แผ่นกระดาษ ก็จะได้สมุดข่อย

บทที่ 2 จันทรดับ ดาราเคลื่อน

เงามืดนั้นเคลื่อนตัวอย่างเชื่องช้า กัดกินความสว่างของดวงจันทร์ไปที่ละน้อย จากจันทร์เต็มดวงกลายเป็นจันทร์เสี้ยว จากจันทร์เสี้ยวกลายเป็นจันทร์ดับที่กลืนหายไปกับความมืด ท้องฟ้าที่มีตอยู่แล้วยิ่งมืดลงไปอีกราวกับโลกทั้งใบถูกความมืดมิดกลืนกิน

ไอยดารารอ่านสมุดไทและจดลงในกระดาษเสร็จแล้วก็วางปากกาลง เธอเหลียวไปมองที่นอกหน้าต่างเพื่อพักสายตา และยังไม่รู้ว่าเกิดจันทรุปราคา

พลันหัวใจของเธอก็เต้นรัวขึ้นอย่างประหลาดจนรู้สึกหวาดกลัว สมองของเธอเต็มไปด้วยภาพในอดีตจำนวนมากที่ปรากฏเข้ามาในความทรงจำอย่างรวดเร็ว ทั้งภาพชายหญิงในชุดหม่ออย่างไทยโบราณที่เธอเห็นที่วัดป่าเลไลยก์วรวิหารได้หวนกลับมาให้เห็นอีกครั้ง เสียงสวดมนต์ดังแว่วเข้ามาในหูของเธออย่างแผ่วเบาแต่ก็ดังกังวานอยู่ในใจของเธอด้วย

ขณะที่เงาของจันทร์ปรากฏากลิ่นกินดวงจันทร์จนมืดสนิท แสงจากหลอดไฟที่เพดานห้องในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทอง ก็หรี่ลงและกะพริบซ้ำๆ อย่างรวดเร็วก่อนจะดับวูบในชั่วพริบตา ทั้งห้องมืดสนิท และเมื่อแสงไฟส่องสว่างตามปกติอีกครั้ง ก็มีเพียงสมุดไทย กระดาษและปากกาว่างอยู่บนโต๊ะ ทว่าร่างของไอยดาราหายวับไปจากเก้าอี้ที่เธอนั่งคัดลอกตำรายาโบราณราวกับเธอไม่เคยนั่งอยู่ในห้องนี้มาก่อน

ในห้วงแห่งความมืดมิด ไอยดารารู้สึกเหมือนร่างกายถูกบีบอัดจนแหลกละเอียดทุกทิศทางจนรู้สึกเจ็บไปทั้งตัวหากเป็นความเจ็บที่เธอทนได้ เวลาที่เธอรู้สึกได้เพียงว่าถูกแรงบางอย่างพัดพาตัวเธอพุ่งไปอย่างรวดเร็ว หากไม่รู้ทิศทาง ร่างของเธอพุ่งฝ่าความมืดไปและหายใจแทบไม่ออกก่อนที่จะสติสัมปชัญญะของเธอจะดับวูบลง

ไม่รู้ว่านานแค่ไหนที่เธอหมดสติไป แต่เมื่อรู้สึกตัวอีกครั้ง ก็รับรู้ได้ถึงความเย็นเยือกของสายน้ำที่โอบล้อมรอบตัว และเมื่อลืมตาขึ้นก็พบว่าตัวเองอยู่ในโลกใต้น้ำที่สงบนิ่ง แสงอาทิตย์ทอประกายลงมาเป็นลำแสง ทว่าน้ำนั้นขุ่นจนมองไม่เห็นสิ่งรอบด้านนอกจากความมืดมัวเบื้องล่าง เธอตกใจและหวาดกลัวสุดขีดจนไม่กล้าเคลื่อนไหว

ทว่าเวลานี้ไอยตารารู้สึกว่าร่างกายเบาสบายราวกับไม่มีน้ำหนัก และยังรู้สึก
ว่าตนเองตัวเล็กลงจนผิดปกติ เมื่อมองไปที่แขนและมือของตัวเองก็ต้องเบิ
กตากว้างอย่างตกใจ ร่างกายของเธอที่เคยเป็นหญิงสาววัยยี่สิบปลายๆ
กลายเป็นร่างเด็กหญิงไปเสียแล้ว!

มาแล้วๆ ผู้ที่จักมาสานต่อ

เสียงแผ่วเบาของเด็กหญิงคนหนึ่งดังขึ้นทางด้านหน้า ราวกับเสียงนั้นมาจาก
เบื้องลึกที่สุดใจ เมื่อมองออกไปในความขุ่นมัวเบื้องหน้า เธอก็เห็นเงา
จางๆ ของเด็กหญิงคนหนึ่งลอยตัวอยู่ใต้ผืนน้ำพุ่งตรงข้ามกับตัวเธอ ร่างของ
เด็กหญิงคนนั้นโปร่งใสราวกับควันสีขาวที่พร้อมจะสลายไปได้ทุกเมื่อ

หมดเวลาของข้าแล้ว ข้าขอฝากพ่อแม่ไว้กับพี่หนา

เสียงนั้นดังขึ้นอีกครั้งอย่างเศร้าสร้อยแต่เต็มไปด้วยความหวัง ไอยตารา
พยายามจะอำปากตอบกลับไป แต่ไม่สามารถทำได้ เธอจึงทำได้เพียงถาม
กลับไปในใจว่า

หนูชื่ออะไรอะ?

ข้าชื่อดารา เป็นลูกสาวคนที่สี่ ทุกคนเรียกข้าว่า ‘ไอ¹¹ ดารา’

เพียงลั่นคำ ร่างโปร่งแสงอันชัดเจนของเด็กหญิงใต้ผืนน้ำก็กลายเป็นดวงแสง สีขาวสว่างบางเบาพุ่งเข้ามาในตัวเธอ ไอยดาราเบิกตากว้างอย่างตกใจ แต่เพียงชั่วครู่ เธอก็รู้สึกถึงอะไรบางอย่างที่เข้ามาเติมเต็มในหัวใจ มันไม่ใช่ความรู้สึกแปลกใหม่ แต่เป็นความผูกพันที่คล้ายขาดหายไปนานแสนนาน ของ ‘ไอยดารา’ เด็กหญิงที่ชื่อละม้ายกับเธออย่างไม่น่าเชื่อ และฝากความหวัง ความทรงจำทั้งหมดไว้ที่ ‘ไอยดารา’

เสียงสุดท้ายของเด็กหญิง ‘ไอยดารา’ จางหายไปได้ไม่นาน ไอยดารา¹² รู้สึกว่า ร่างกายที่เคยล่องลอยไร้น้ำหนัก พลันหนักอึ้งขึ้นมาดังมีมือในความมืดกำลัง จุดร่างเธอลงไป สายน้ำที่เคยเย็นเยือกสงบนิ่งกลายเป็นความรู้สึกกดดันโอบ ล้อมรอบตัวอย่างรุนแรง น้ำเริ่มทะลักเข้าทางปากและจมูก ทำให้เธอสำลัก และหายใจไม่ออก ต้องรีบตะเกียกตะกายว่ายขึ้นเหนือผิวน้ำตาม สัญชาตญาณ

เมื่อใกล้ผิวน้ำ ไอยดาราได้ยินเสียงผู้คนตื่นตกใจร้องดังลั่นคึกน้ำ เสียง เหล่านั้นค่อยๆ ชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ

“ไอดารา! ไอดารา ลูกอยู่ไหน!” เสียงของผู้ชายคนหนึ่งท่าทางร้อนรนตะโกนดังลั่นคุ้งน้ำ

“ไอดารา! ลูกแม่! ลูกอยู่ไหน แม่จกขาดใจอยู่แล้ว!” เสียงของผู้หญิงอีกคนหนึ่งที่ได้มไปด้วยความกังวลดังขึ้น

“โน่น! นั่น! นั่น! นางอยู่นั่น! เร็วเข้า! ไปช่วยลูกกูเร็วเข้า!” เสียงผู้หญิงคนนั้นร้องตะโกนสุดเสียงพลางชี้นิ้วไปยังทิศทางที่ร่างของไอดาราพลุบๆ โผล่ๆ จากน้ำขึ้นมา

“ลูกแม่!” เสียงนี้เป็นแรงผลักดันให้ไอดาราฮึดสู้กับแรงของสายน้ำที่พยายามจะจุกเธอให้จมลงสู่เบื้องล่าง ร่างบอบบางของเด็กหญิงพยายามเตะขาและกัวักแขนอย่างสุดกำลัง เธอรวบรวมพลังกำลังทั้งหมดที่มีพุ่งขึ้นเหนือผิวน้ำอย่างรวดเร็ว

เมื่อศีรษะของเธอลอยพ้นผิวน้ำได้ อากาศบริสุทธิ์ก็พุ่งเข้าสู่ปอดที่กำลังขาดอากาศอย่างรุนแรง เธอหอบหายใจอย่างหนัก สองมือเล็กๆ พยายามตีน้ำเพื่อพยุงตัวไม่ให้จมลงไปอีกครั้ง

ขณะที่กำลังจะหมดแรง เธอเห็นผู้หญิงท่าทางแข็งแรงสามคนว่ายน้ำเข้ามาหาอย่างรวดเร็ว เข้ามาพยุงเธอไว้และว่ายน้ำพาเธอกลับเข้าฝั่ง ผู้คนมากมายบนฝั่งจ้องมองมาที่เธอด้วยสายตาที่เต็มไปด้วยความโล่งใจและห่วงใย เธอได้ยินเสียงของผู้ชายคนหนึ่งที่ได้บอกว่าคงเป็นพ่อกับแม่ของเด็กหญิงไอดาราร้องเรียกด้วยความดีใจ

“ไอดารา ลูกแม่!”

“ไอดารา ลูกพ่อ!”

ไอยดารานอนราบที่ริมท่อน้ำท่ามกลางผู้คนห่อหม่อมมากมาย ชายหญิงคู่นั้น
สั่งให้คนถอยห่างออกไป ทั้งคู่รีบเข้ามาประคองเธอไว้ เธอลืมตามองพวกเขา
ด้วยสายตาพร่ามัว ความรู้สึกในใจบรรยายไม่ถูก รู้เพียงว่าในใจเต็มไปด้วย
ความผูกพันที่ขาดหายไปนานแสนนาน และบัดนี้ความผูกพันนั้นได้กลับมา
เติมเต็มหัวใจของเธออีกครั้ง เธอมองพวกเขาได้รู้เดียงสาก็หลับตาลงและ
หมดสติไปเพราะความเหนื่อยอ่อน

“อะไรนะ! ยัยดาวหายตัวไป!!!” ประพลอุทานออกมาอย่างตกใจ หลังรับ
โทรศัพท์จากพิชัยเพื่อนรุ่นพี่ที่โทรมาบอก

“ใช่ พี่ให้ยัยดาวนั่งรถดำรายาโบราณอยู่ในห้อง พอเข้าไปดูอีกที ยัยดาวก็
หายไปแล้ว เหลือแต่มือถือกับกระเป๋าว่างทิ้งไว้ ตอนแรกพี่ก็นึกว่าคงลุกไป
เข้าห้องน้ำ แต่พี่กับเจ้าหน้าที่ช่วยกันตามหาจนทั่วพิพิธภัณฑท์ก็ไม่พบ ถาม
ใครก็ไม่มีใครเห็น พอออกมาดูข้างนอก รถก็ยังอยู่ ประตูรถก็ยังล็อก ข้าว
ของทุกอย่างปกติ” พิชัยตอบกลับมามีน้ำเสียงวิตกกังวล

“แล้วพี่เปิดดูกล้องวงจรปิดในห้องหรือยัง” ประพลถามอย่างนึกขึ้นได้

“พี่กับเจ้าหน้าที่เปิดดูแล้ว มันเหลือเชื่อมาก”

“ยังไงพี่” ประพลถามต่ออย่างรอนใจ

“กล้องวงจรปิดบันทึกภาพว่ายัยดาวนั่งคัดตำราจนเสร็จ แล้วต่อมา ไฟในห้องก็ดับไปเฉยๆ ดับชนิดมองไม่เห็นอะไรเลย ซึ่งปกติห้องนี้ไม่เคยไฟดับ ผ่านไปครู่หนึ่งไฟก็สว่างขึ้น แต่ยัยดาวหายไปแล้ว เหมือนว่าหายไปในความมืด” เสียงพิชัยเอ่ยอย่างรู้สึกผิดที่ทำให้หลานสาวหายตัวไป

“อะไรนะพี่!” ประพลหน้าซีด หัวใจเต้นไม่เป็นจังหวะ ใจนึกหวังลูกสาวที่ไม่เคยทำตัวเหลวไหล หรือไปไหนโดยไม่บอกกล่าว

“ยัยดาวหายไปตามไฟดับ หายไปเฉยๆ” พิชัยเอ่ยย้ำ

“พี่ส่งคลิปที่บันทึกเหตุการณ์ตอนนั้นให้ผมดูหน่อย” ประพลตั้งสติ เขาอยากเห็นภาพจากกล้องวงจรปิดว่าจะเป็นอย่างที่เพื่อนรุ่นพี่พูดไว้หรือไม่

“รอแป๊บ”

หลังจากรออยู่ครู่หนึ่ง คลิปบันทึกเหตุการณ์ก็ถึงมือประพล เขาเปิดดูคลิปนั้นทันที แล้วก็มิสีหน้างุนงงเมื่อเห็นเหตุการณ์ชัดเจน

“เป็นไงวะ พล เห็นความผิดปกติอะไรบ้างมั๊ย พี่ดูคลิปนี้เป็นสิบบอกก็ยังหาความผิดปกติไม่ได้” เสียงจากปลายสายถามมา

“ไม่มีอะไรผิดปกติเลยพี่ ผมดูแล้วดูอีก เพ่งแล้วเพ่งอีก ก็เห็นแต่ไฟดับ พอไฟสว่าง ยัยดาวก็หายตัวไปดี๊อๆ เหมือนหายไปกับความมืดอย่างที่พี่บอก” ประ

พลรูสึกมีนงกับสิ่งที่เกิดขึ้น ใจนึกหวังลูกสาว เขายังไม่รู้ว่าจะบอกภรรยา และลูกชายอย่างไร

“ก็นี่แหละ พี่ถึงทำอะไรไม่ถูก แต่พี่ไปแจ้งความแล้วว่าคนหาย ให้ตำรวจออกตามหา แต่ปัญหาคือไม่รู้จะไปตามหายัยยดาวที่ไหนนะสิ เอาไงดีวะ พล พี่จนปัญญาแล้ววะ” เสี่ยงปลายสายรูสึกผิด เพราะหากไม่ให้ไอยดารา นั่งคัดลอกตำรานั้นแต่แรกเธอคงไม่หายไป

ประพลถอนหายใจ มือที่กำลังโทรศัพท์ไว้แทบจะร่วงจากมือ เขาพยายามตั้งสติแล้วเอ่ยกับอีกฝ่าย “ก็...คงต้องรอตำรวจแหละครับ แต่เดี๋ยวลุงนี่ผมกับบุษ ตาวิวัฒน์ ตากานต์ ตาโอ จะขับรถไปหาพี่ พวกเราต้องไปดูให้เห็นกับตาที่ห้องนั้นว่ายายดาวหายไปได้อย่างไร เพื่อจะมีเบาะแสให้ตามหาได้”

ครอบครัวของประพลทุกคนต่างเป็นแพทย์ทั้งหมด ‘บุษ’ หรือ ‘บุษบา บุราณเวช’ ภรรยาของประพล มารดาของไอยดารา เธอเป็นแพทย์แผนจีนโบราณ เชี่ยวชาญการฝังเข็มและสมุนไพรจีน

‘ตาวิวัฒน์’ หรือ ‘ไอยวิวัฒน์ บุราณเวช’ ลูกชายคนโตของประพลและบุษบา พี่ชายคนโตของไอยดารา เขาเป็นศัลยแพทย์

‘ตากานต์’ หรือ ‘ไอยกานต์ บุราณเวช’ ลูกชายคนที่สอง พี่ชายคนรอง เขาเป็นแพทย์แผนจีนโบราณ

ส่วน ‘ตาโอ’ หรือ ‘ไอยรา บุราณเวช’ ลูกชายคนที่สาม พี่ชายคนที่สาม เขาเป็นแพทย์แผนไทยโบราณและนักวิจัยสมุนไพร

“ได้ พี่จะรอ” พิชัยตอบรับก่อนจะวางสาย สายตาเขายังคงมองภาพจากกล้องวงจรปิดที่เปิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า อย่างมีความหวัง

สายวันนี้ทุกคนเข้ามาดูห้องที่ไอยตาราหายตัวไป พวกเขาต่างงุนงงว่าเธอหายไปได้อย่างไร ห้องนี้มีทางออกเพียงแค่สองทางคือประตูกับหน้าต่าง แต่ภาพจากกล้องวงจรปิดก็บอกว่าไอยตาราไม่ได้เดินออกจากห้องไปเลย ส่วนหน้าต่างในห้อง คลิปที่กล้องวงจรปิดบันทึกไว้ก็บอกชัดว่าเธอไม่ได้แตะต้องหน้าต่าง

ครอบครัวบุราณเวชพูดไม่ออก พวกเขาไม่เข้าใจเลยว่าเธอหายไปได้ได้อย่างไร บุษบาผู้เป็นแม่ร้องไห้จนน้ำตาแทบเป็นสายเลือด ประผลยีนนิ่งอึ้งอย่างหาทางออกไม่ได้ ไอยวัฒน์ ไอยกานต์ และไอยรา พี่ชายสามคนของไอยตาราต่างเป็นใบ้กันไปหมด พวกเขาไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรต่อไปดี

“เอาใจต่อดีครับพ่อ” ไอยวัฒน์ถาม น้ำเสียงท้อแท้

“ไม่...ไม่รู้ พ่อคิดไม่ออก” ประผลตอบ สีหน้าแทบจะร้องไห้ เขาโอบภรรยาไว้ขณะที่อีกฝ่ายยังคงร้องไห้ไม่หยุด

ไอยกานต์กับไอยรา นั่งเงียบแต่คิ้วขมวดเข้าหากันจนแทบจะผูกโบได้ สองคนพี่น้องพยายามนึกหาหนทางตามหาน้องสาวคนเล็ก

บุษบาผู้เป็นแม่ทรุดนั่งลงกับพื้น น้ำตาไหลอย่างคิอะไรไม่ออกเช่นกัน ลูกสาวคนเดียวหายไป เธอจะไปตามหาได้ที่ไหน

“ผมว่าพวกเรากลับกรุงเทพฯ กันก่อน แล้วจ้างนักสืบ สืบและตามหาตัวยัยดาว มัวแต่รอตำรวจ ชาติหน้าตอนตึกๆ นั้นแหละ ถึงจะเจอ” ไอยกานต์เสนอทางออกที่คิดว่าดีที่สุดแล้วในเวลานี้

“ผมเห็นด้วยกับพี่กานต์ จ้างนักสืบดีที่สุด เราจะเจอยัยดาวเร็วขึ้น” ไอยราเห็นด้วย

“ผมก็เห็นด้วยกับกานต์” ไอยวัฒน์บอก

“ก็ดี งั้นเรากลับกรุงเทพฯ ก่อน” ประพลตอบตกลง

ไอยวัฒน์กับไอยกานต์ช่วยกันประคองบุษบาให้ลุกขึ้น

“เดี๋ยวผมขับรถให้เอง คุณพ่อคงขับกลับไมไหว” ไอยราบอกเมื่อเห็นท่าทางหมดแรงใจของผู้เป็นพ่อ

เปลือกตาที่หนักอึ้งค่อยๆ เปิดออก ภาพแรกที่ไอยดาราเห็นคือเพดานไม้สักทองขึ้นเงา และยังมีคานไม้ขนาดใหญ่พาดผ่านอย่างเป็นระเบียบ เธอพยายามขยับตัวลุกขึ้นนั่ง แต่กลับรู้สึกว่าร่างกายหนักไปหมดและอ่อนแรง จนลุกไม่ขึ้น ได้แต่สืมตามอง

เมื่อกวาดสายตามองไปรอบห้อง ภาพที่เห็นทำให้เธอต้องเบิกตากว้างอย่างตกใจ นี่ไม่ใช่ห้องของเธอ ไม่ใช่แม้กระทั่งห้องในโรงพยาบาลหรือสถานที่ที่คุ้นเคยในยุคปัจจุบัน

ห้องนี้กว้างขวางและโปร่งโล่ง เพดานสูง ทั้งห้องทำจากไม้สักทอง มีหน้าต่างบานสูงกว้างหลายบาน เพื่อให้อากาศถ่ายเทสะดวก ผนังห้องเป็นฝาปะกน ไม้สักทองเรียงต่อกันอย่างเป็นระเบียบ ทว่าทั้งห้องไม่มีเครื่องเรือนที่ทันสมัย ไม่มีเตียง ไม่มีตู้เสื้อผ้า มีเพียงตั้งยกสูงตัวหนึ่งรองพูกที่ปูด้วยผ้าไหมเนื้อดีสีน้ำเงินที่เธอนอนอยู่ และมีหมอนทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้ากับหมอนอิงเหมือนหมอนขวานวางไว้ ผ้าห่มที่คลุมตัวเธอก็ทำจากผ้าแพรเนื้อดีสีฟ้าอ่อนที่ให้ความรู้สึกเย็นสบายเมื่อสัมผัส

บนพื้นห้องมีพรมสีเข้มวางอยู่ มีตั้งไม้ขนาดเล็กวางอยู่ข้างๆ ตั้งไม้วางไว้ด้วยพานใส่ดอกไม้และกระถางรูปเล็กๆ แสงสว่างสดใสส่องเข้ามาทางหน้าต่างบานใหญ่ เธอยังได้ยินเสียงนกร้องแว่วมาจากด้านนอก

ทุกอย่างในห้องนี้ให้ความรู้สึกที่ทั้งแปลกตาและคุ้นเคยอย่างประหลาด รวบรวมว่านี่ไม่ใช่ครั้งแรกที่เธอได้เห็นมัน โอไฮดาราพยายามนึกย้อนถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ ความทรงจำสุดท้ายของเธอคือเธออยู่ใต้น้ำ ได้พบเด็กหญิงที่ชื่อ ‘ไฮดารา’ จากนั้นเธอก็ลำนํ้าและตะเกียกตะกายว่ายน้ำขึ้นสู่ผิวนํ้าด้านบนเพื่อเอาชีวิตรอด มีผู้หญิงสามคนมาช่วยเธอไว้ แล้วเธอก็หมดสติไปจนฟื้นขึ้นในตอนนี

“เจ้าไอยตาราตื่นแล้ว! เจ้าไอยตาราตื่นแล้ว! พวกมึงเร่งไปทูลขุนหลวงแสนเมือง เจ้าศรีปทุมมา เร็วเข้า!” เสียงของผู้หญิงคนหนึ่งดังขึ้นเมื่อชะงักมาดูแล้วเห็นเธอนอนลืมตา

ไอยตาราอ้าปากค้างเมื่อเห็นผู้หญิงคนนั้น เธอเกล้าผมมวยไว้กลางศีรษะ ห่มผ้าแถบสีน้ำเงิน ผิวนวลผ่องคล้ำ พันดำ ไอยตาราแน่ใจว่านี่ไม่ใช่นางพยาบาลแต่...ใคร?

แล้วทำไมแต่งตัวแบบนี้?

ที่นี่ที่ไหน?

คำถามมากมายผุดขึ้นในใจ

“เจ้าไอยตารา ทรงเป็นเยี่ยงไรบ้าง เจ็บตรงไหนอย่าไม่เจ้าข้า” ผู้หญิงคนนั้นถามเธอ

ไอยตาราอิงไปกับคำ ‘เจ้าไอยตารา’ หากชั่วขณะนั้น เหมือนกับว่าความทรงจำของเด็กหญิงที่ชื่อ ‘ไอยตารา’ จะไหลเข้าสู่สมองของเธออย่างรวดเร็ว ทำให้เธอหลุดปากตอบไปตามความเคยชินทันทีว่า “กูดีขึ้นแล้ว อีชีน” ไอยตาราตอบเสียงแผ่ว

ตอบออกไปแล้ว เธอก็ต้องตกใจ เธอแทนตัวเองว่า ‘กู’ และเรียกผู้หญิงตรงหน้าว่า ‘อีชีน’

เอ๋อ...คุณจะไทยแท้ไปหน่อยมัย

ไอยดาราคิดในใจ

นางขึ้นเอามือลูบอกครั้งหนึ่งด้วยความโล่งใจก่อนจะยกสองมือประนมเหนือ ศีรษะแล้วเอ่ยว่า “สาธุ คุณพระคุณเจ้าคุ้มครองเจ้าไอยดาราของอีฉันแท้ๆ”

ยังไม่ทันจะพูดจาอะไรกันต่อ เสียงฝีเท้าที่เดินอย่างรีบร้อนก็แว่วเข้ามาให้ได้ยิน ตามมาด้วยหญิงชายวัยราวสามสิบกว่าๆ ในใจของไอยดาราบอกกับตัวเองได้ทันทีว่านี่คือเจ้าศรีปทุมมาและขุนหลวงแสนเมือง แม่และพ่อของเด็กหญิงไอยดาราคนนั้น

เจ้าศรีปทุมมาเป็นสาวสวยในวัยสามสิบต้นๆ ใบหน้าอ่อนหวานงดงามจนไอยดาราารู้สึกว่าคุณแม่ของเธอคนนี้สวยราวกับนางในวรรณคดี นัยน์ตาโตและอ่อนโยน ผิวพรรณผุดผ่องเหมือนดอกบัวสมชื่อ ผมยาวดำสลัดถู่ม้วนไว้มวยไวกกลางศีรษะอย่างเรียบร้อยและประดับด้วยดอกไม้และปิ่นทองคำ รูปร่างบอบบางแต่สง่างามในทุกย่างก้าว กิริยามารยาทเรียบร้อย เจ้าศรีปทุมมาห่มผ้าแถบด้วยแพรพรรณเนื้อดี นุ่งซิ่นยาวกรอมเท้าที่ทออย่างประณีต เครื่องประดับที่สวมใส่มีเพียงกำไลข้อมือทองคำข้างละสองวง ต่างหูทองคำคู่หนึ่ง เอวคาดเข็มขัดทองคำเส้นหนึ่ง

ส่วนขุนหลวงแสนเมือง เป็นชายหนุ่มในวัยสามสิบกลางๆ รูปร่างสูงใหญ่กำยำ ใบหน้าคมเข้ม ดวงตาเฉียบคมทรงอำนาจ ผมยาวถู่ม้วนไว้มวยไวกกลาง

ศิระและปักปิ่นทองคำ ใบหน้าเข้มคมดูน่าครั่นคร้าม มีร่องรอยแห่งการผ่านศึกมาอย่างโชกโชน มองเห็นไรหนวดเคราเป็นสีเขียวจางๆ เขาเปลือยท่อนบนและนุ่งเพียงผ้าถุงเนื้อดีผืนยาว เอวคาดไว้ด้วยเข็มขัดที่ทำจากทองคำ

เจ้าศรีปทุมมาปราดเข้ามานั่งข้างบุตรสาวที่นอนลืมตาอยู่

“ไอดารา เป็นเยี่ยงไรบ้างลูก เจ็บปวดตรงไหนๆไม่” เจ้าศรีปทุมมาถามขึ้น สีหน้าเต็มไปด้วยความห่วงใย มือหนึ่งยื่นมาแตะหน้าผากเพื่อดูว่าเธอยังมีไข้หรือไม่ ก่อนจะลูบไปตามเนื้อตัวเพื่อให้แน่ใจว่าเธอปลอดภัยดี

“ลูกดีขึ้นแล้วเจ้าข้า แต่ลูกมีใครไหม” เธอบอกเสียงอ่อน

สีหน้าของเจ้าศรีปทุมมาและขุนหลวงแสนเมืองโล่งอกทันที

“ดีขึ้นก็ดีแล้ว ลูกมีใครไหม ก็พักให้มาก กินให้มาก จักได้ดีขึ้นโดยไว” ขุนหลวงแสนเมืองเอ่ยพลางยิ้ม แววตาห่วงใย เธอได้แต่ยิ้มน้อยๆ ตอบรับ

“ไอดารา จำได้ๆไม่ว่าเจ้าตักน้ำไปได้เยี่ยงไร” ขุนหลวงแสนเมืองถามเรื่องสำคัญทันที

คำถามนี้ทำให้ไอยดารานิ่งไปชั่วขณะ เธอหลับตาลงและนึกทบทวน

ในความทรงจำของเด็กหญิง ‘ไอดารา’ นั้น เด็กหญิงเพิ่งหัดว่ายน้ำได้ไม่นาน จึงว่ายน้ำไม่แข็ง ทำให้ไม่ค่อยไปเล่นแถวท่าน้ำ แต่จะเล่นอยู่บนเรือนหรือในสวนเสียมากกว่า แต่วันที่ตักน้ำ ความทรงจำนั้นบอกเธอว่าเอื่อยมาลัยซึ่งมี

อายุพอๆ กันมาชวนไอดาร่าไปเดินเล่นริมฝั่งแม่น้ำสุพรรณภูมิอันเป็นแม่น้ำสายหลักของเมืองสุพรรณบุรี

เอื้อยมาลัยเป็นบุตรสาวของเจ้าลออศรี เมียคนที่สามของขุนหลวงแสนเมือง ขณะที่เจ้าศรีปทุมมา มารดาของไอดาร่าเป็นเมียรอง และเจ้ามณีมาลาเป็นเมียเอก

เชิงอรรถ

[1] การนับลำดับลูกสาวในสมัยโบราณ มี 10 ลำดับ เรียงกันดังนี้ เอื้อย อี อาม ไอ อัว ออก เอก แอ ก เออ อัง

ส่วนการนับลำดับลูกชายมี 12 ลำดับ เรียงกันดังนี้ อ้าย ยี่ สาม ไส่ งั่ว ลก เจ็ด แปด เจ้า จัง นิง สอง

บทที่ 3 ชีวิตใหม่ในกาลเก่า

ระหว่างที่ยืนมองทิวทัศน์ของแม่น้ำที่เฟื่องวันนั้นมีลมพัดแรงเป็นพิเศษ น้ำในแม่น้ำก็ดูเชี่ยวกราก จนไอดารานึกกลัวเพราะตนเองว่ายน้ำไม่แข็ง หากยังไม่ทันทำอะไร เด็กหญิงก็ถูกผลักจากด้านหลังอย่างรวดเร็วและสุดแรง ร่างเล็กจึงตกน้ำห่างออกไปจากฝั่ง และเพราะน้ำในแม่น้ำเชี่ยวนัก ไอดาราที่ว่ายน้ำไม่แข็งจึงจมน้ำอย่างง่ายดาย เด็กหญิงจึงเสียชีวิตในแม่น้ำสุพรรณภูมิ ประจวบเหมาะที่ไอยดาราถูกอะไรบางอย่างพาย้อนเวลามา เธอจึงเข้าแทนที่เด็กหญิงไอดาราอย่างพอดีพอดี

มาแล้วๆ ผู้ที่จักมาสานต่อ

หมดเวลาของข้าแล้ว ข้าขอฝากพ่อแม่ไว้กับพี่หนา

คำพูดสุดท้ายของวิญญาณไอดาราดังขึ้นในใจเธอ บอกชัดว่าเด็กหญิงทราบแล้วว่าตนเองไม่รอดชีวิต และเธอ ‘ไอยดารา’ คือผู้ที่จะมาแทนที่

ที่น่าประหลาดจนเธอติดใจก็คือ ชื่อของเธอและชื่อของเด็กหญิงคล้ายกันเหลือเกิน จนแทบจะเป็นชื่อเดียวกัน

‘ไอยดารา’ มีความหมายว่า ‘ผู้เป็นนายแห่งดวงดาว’ เพราะตอนที่แม่ของเธอตั้งท้อง แม่เล่าให้ฟังว่าแม่ฝันว่ามีช้างพังตัวหนึ่งและยังเป็นช้างเผือก^[1] มาขอเป็นลูกและยื่นวงที่ถือดวงดาวมาให้ และเพื่อยืนยันว่าทุกครั้งที่แม่ตั้งท้องจะต้องฝันว่ามีช้างเผือกมาขอเป็นลูก จึงเป็นสาเหตุให้ชื่อของพี่ชายสามคนของเธอขึ้นต้นด้วยคำว่า ‘ไอย’ พอมาถึงเธอ แม่ก็ฝันว่าเป็นช้างพัง เธอจึงได้ชื่อ ‘ไอยดารา’ ให้สอดคล้องกับชื่อพี่ชายทั้งสามคน

ส่วน ‘ไอดารา’ นั้น ความทรงจำของไอดาราบอกว่าเมื่อเจ้าศรีปทุมมาตั้งท้อง ลูกสาวคนนี้ นางฝันว่ามีเทวดายืนดวงดาวที่ส่องแสงสว่างงดงามเป็นพิเศษให้ นางรับดวงดาวนั้นมา ดวงดาวนั้นลอยเข้าไปในท้องของนาง เมื่อคลอดบุตรสาวคนนี้จึงตั้งชื่อว่า ‘ดารา’ และเพราะเป็นบุตรสาวคนที่สี่ ทุกคนจึงเรียกว่า ‘ไอดารา’

ที่จะเป็นไอดารา จะดูแลพ่อกับแม่ของไอดาราให้ดีเหมือนพ่อกับแม่ของพี่ ไม่ต้องห่วงนะจ๊ะ

ไอยดารานึกในใจ ความรู้สึกอะไรบางอย่างบอกว่าเธอไม่มีโอกาสได้กลับไป
ยังช่วงเวลาที่เราจากมาแล้ว ที่นี่จะเป็นที่พักพิงของเธอไปตลอดชีวิต

ขอบคุณพี่นักเจ้าข้า

เสียงของเด็กหญิงไอยดาราแว่วอยู่ข้างหู

เมื่อตัดสินใจได้แล้ว ไอยดาราหรือก็คือไอยดาราในเวลานี้กำลังจะลืมตาขึ้น
และอ้าปากเพื่อบอกออกไป ทว่าอะไรบางอย่างฉุดรั้งให้เธอต้องคิดอีกครั้ง

เหตุการณ์ที่เธอถูกผลักอย่างแรงจนตกไปในแม่น้ำสุพรรณภูมิที่ไหลเชี่ยว ชี
ชีวิตว่าเป็นการฆาตกรรมอย่างแนบเนียน มีใครบางคนต้องการกำจัดเธอ คนๆ
นั้นทำสำเร็จเพราะไอยดาราตัวจริงตายไปแล้ว แต่พวกมันคิดไม่ถึงว่าไอยดารา
จะมีตัวตายตัวแทนเข้ามาแทรก ไอยดาราจึงยังมีชีวิตอยู่ ที่สำคัญก็คือเพราะ
ถูกผลักจากด้านหลัง ไอยดาราจึงไม่เห็นหน้าคนร้าย ไม่สามารถบอกได้ว่าใคร
เป็นฆาตกร

แต่เหนืออื่นใดคือ ในความทรงจำของไอยดารา เด็กหญิงไม่รู้เลยว่าใครคิดร้าย
กับเธอ เท่ากับว่าคนร้ายตัวจริงยังคงลอยนวลและซ่อนตัวอยู่ในเงามืด หาก
เธอบอกเรื่องนี้ให้ขุนหลวงแสนเมืองและเจ้าศรีปทุมมารู้ เท่ากับแหวกหญา

ให้รู้ตื่น ฉะนั้น ทางออกที่ดีที่สุดคือ ต้องยังไม่บอก เธอต้องสืบหาคนร้ายให้ เจอเสียก่อน แล้วค่อยบอก

เธอมั่นใจว่าในเมื่อไอดารายังไม่ตาย ตอนนี้คนร้ายต้องอยู่เฉย รอจนกว่า เรื่องจะซาแล้วจึงจะลงมืออีกครั้ง ในตอนนี้เธอจึงปลอดภัยชั่วคราว นี่จึงเป็น ช่วงเวลาที่ดีที่สุดในการสืบหาคนร้ายเพราะคนร้ายไม่เชื่อแน่ว่าเด็กหญิงอายุ เพียงสิบปีจะอ่านสถานการณ์ออกและยังรู้ว่าควรทำอย่างไร

ตอนนี้ต่อให้ไอดาราเลาออกไป เธอก็ไม่มีหลักฐาน ยิ่งยากจะสืบหาคนร้าย รายนี้ ดังนั้น เธอต้องหาหลักฐานมัดตัวคนร้ายให้ได้เสียก่อน ไม่อย่างนั้น ไม่มีทางที่คนร้ายรายนี้จะจนมุม

“ลูกไปเที่ยวเล่นกับเอี้ยมมาลัย แล้วสิ้น จึงพลัดตกน้ำเจ้าข้า” ไอดาราตอบไป แบบนี้ นี่เป็นคำตอบที่ดีที่สุดที่จะไม่ทำให้ขุนหลวงแสนเมืองและเจ้าศรีปทุม มาสงสัย

ทันทีที่ฟังจบ เจ้าศรีปทุมมาก็ก็นำไปเล่นงานนางขึ้นที่เป็นบ่าวคนสนิทของไอดารา

“อีขึ้น เหตุใดจึงมีไปกับลูกกู”

“อีฉันจักไปด้วยแล้วเจ้าข้า แต่เจ้าไอดาราบอกว่ามิต้อง เพราะเสด็จกับเจ้า เอี้ยมมาลัย” นางขึ้นตอบปากคอสน้อย่างหวาดกลัว

เจ้าศรีปทุมมาเอ่ยอย่างโกรธจัด พลังซึ้นว่ล่งไป “อีซิ่น! มึงจำใส่กบาลมึงให้
ดี ต่อไปมิว่าลูกกูอยู่ที่ใด มึงต้องอยู่ด้วย จับพลัดจับผลูลูกกูเป็นอะไรซิ่นมา
มึงจักได้ช่วยทัน ครานี้เดชะบุญเทพเทวดาพระท่านช่วยไว้ ลูกกูจึงรอดมาได้
ถ้าลูกกูมืรอด กูจักให้มึงตกตายตามกันไปพร้อมครอบครัวมึง!”

“เจ้าข้า ต่อไปอีฉันทมิกล้าแล้วเจ้าข้า” นางซิ่นนั่งก้มหน้ารับคำ น้ำเสียงสั่นด้วย
ความหวาดกลัว

“เจ้าศรี ให้ลูกนอนพักอีกหน่อยเถิด ดูลิ หน้ายยังซิดนัก ประเดี๋ยวตื่นอีกครา
เจ้าค่อยมาดู” ขุนหลวงแสนเมืองเอ่ยขึ้น

“เจ้าข้า” เจ้าศรีปทุมมารับคำก่อนจะหันมาบอกบุตรสาว “นอนอีกหน่อย
หนา ลูก แล้วแม่จักมาดูบ่อยๆ”

“เจ้าข้า” ไอยดารารับคำก่อนจะหลับตาลงนอนต่อ

“อีซิ่น มึงเฝ้าลูกกูไว้ให้ดี” เจ้าศรีปทุมมาหันไปสั่งบ่าวคนสนิทของบุตรสาว
ก่อนจะออกไปพร้อมกับขุนหลวงแสนเมือง

“ตื่นแล้วฤา ไอยดารา” เสียงสตรีหนุ่มนวลอบอุ้นดังขึ้น ไอยดาราลืมตาขึ้นก็เห็น
เจ้าศรีปทุมมานั่งอยู่ข้างเตียง ถัดไปนั้นเป็นขุนหลวงแสนเมือง ไอยดารายิ้ม

นิตหนึ่ง นางพยายามยันตัวขึ้น นางซึ่งที่เห็นก็รีบเข้ามาพุงให้นางชันตัวขึ้น แล้วเอามอนขวานมารองไว้ให้นางได้เอนกาย

“เจ้าข้า” นางตอบเสียงเบา เพราะยังไม่ฟื้นใช้ดี

“ยังจับไข้วัดเมื่อยตัวร่อนอยู่ฤฯ” เจ้าศรีปทุมมามือขึ้นจับหน้าผาก รู้สึกว่าร่างกายของบุตรธิดาเป็นปกติก็ยิ้มดีใจ

“มิแล้วเจ้าข้า” ไฉยดาราายมือขึ้นไหว้ตอบ กิริยานี้ทำให้เจ้าศรีปทุมมารู้สึกประหลาดใจเพราะบุตรสาวท่าทางทโมนกระโดดกระเดกกลับเรียบร้อยจนผิดตา

“เช่นนั้นก็พักเถิด กินให้มากหน่อย แม่จักให้พวกเครื่องต้นปรุงข้าวเปียกปลาให้” เจ้าศรีปทุมมามองเด็กหญิงที่เวลานี้แววตาราวกับผู้ใหญ่รู้คำรู้ความ ก็นึกประหลาดใจ นางคิดว่าเป็นเพราะ ‘พระเจ้าองค์หลวง’ ดลให้บุตรธิดาเลี้ยงขึ้น

“แม่ลืมบอกไปเลย ตอนเจ้าจับไข้วัดถึงสามวันนั้น แม่ใจคอมิดีเลยไปกราบขอบุญบารมี ‘พระเจ้าองค์หลวงวัดป่า’ ให้ช่วยปกคุ้มคุ้มครองให้ลูกหาย ฟื้นไข้ได้สติ” เจ้าศรีปทุมมบอกอย่างอ่อนโยน

“อีกสักสองสามวันหากดีขึ้น ก็ไปกราบท่านเสียหน่อยเถิดหนา” นางลูกศิษย์บุตรสาวที่รักดั่งแก้วตาดวงใจ

ไอยดาราจึงเพิ่งรู้ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเหมือนฝันนั้น มันผ่านไปถึงสามวันแล้ว แต่คำว่า ‘พระเจ้าองค์หลวง’ นี้ ทำเอาเมืงงไปชั่วขณะ แต่ก็นึกขึ้นได้ว่าน่าจะเป็น ‘หลวงพ่โตวัดป่าเลไลยก์’ ที่เคยไปกราบไหว้วอนจะย่นเวลามาที่นี่

ไอยดรามองเจ้าศรีปทุมมาแล้วตอบเสียงแผ่วเบา “เช่นนั้นอีกสักสองสามวัน ลูกจักไปกราบพระเจ้าองค์หลวงกับเจ้าแม่เจ้าข้า”

เจ้าศรีปทุมมาตอบ “อืม” ลั่นๆ แล้วคิดจะพูดคุยกับบุตรีให้มากกว่านี้ทว่าขุนหลวงแสนเมืองเอ่ยขัดขึ้นเสียก่อน

“เจ้าศรี พวกเรากลับก่อนเถิดหนา ลูกเพิ่งฟื้นไข้ ให้นางได้พักผ่อนนอนเอนกายอีกสักหน่อยเถิด เดี่ยวเจ้าค่อยเข้ามาอีกหนตอนลูกตื่นอีกครั้ง” บอกแล้วขุนหลวงแสนเมืองก็ยิ้มให้บุตรสาวที่เวลานี้ท่าทางสงบเสงี่ยมเจียมลักษณะผิดแผกแปลกตา เขารู้ดีว่านิสัยแท้จริงของไอยดารากระโดดกระเดกยิ่งนัก แต่ยามอยู่ต่อหน้ามารดา นางมักจะแสลงฝันทำตัวเรียบร้อยจนแข็งเกร็ง

ด้วยรักและห่วงในตัวบุตรีคนนี้หนักหนา เขาจึงมักตามใจสารพัดสิ่ง ยิ่งเห็นไอยดาราใบหน้าซีดเซียวพูดน้ำเสียงแผ่วเบา เขายิ่งสงสารจับใจ จึงอ้างเรื่องพักผ่อนเพื่อให้เจ้าศรีปทุมมาออกไปเสีย ให้บุตรีได้ผ่อนคลายสบายใจเป็นตัวของตัวเอง

“เจ้าข้า” เจ้าศรีปทุมมาตอบแล้วจึงเดินออกไป

ขุนหลวงแสนเมืองหันมากระซิบบอกบุตรสาวก่อนจะออกจากห้องไปว่า
 “คราวหน้า หากคิดโลดโผนทโมนไพรกระโดดลงเล่นน้ำอีก พ่อจักลงโทษ
 อย่างหนัก”

โอยดาราสัมผัสได้ว่าคำพูดปรัมนี้แม่จะเหมือนคำสั่ง แต่น้ำเสียงกลับเต็มไปด้วย
 ความห่วงใย นึกได้ทันทีว่าบิดาห่วงใยนางมากนักจึงตอบสั้นๆ

“เจ้าข้า”

ครั้นทั้งสองออกไปแล้ว นางก็ถอนหายใจด้วยความโล่งอกเพราะรู้สึกเกร็งที่
 อยู่กับ ‘คนแปลกหน้า’ แม้ในใจลึกๆ จะรู้สึกคุ้นเคยก็ตาม นางขึ้นรีบนมมือไป
 ดึงหมอนขวานออก นางค่อยๆ เอนตัวลงนอน ดึงผ้าแพรขึ้นมาห่มแล้วพลอย
 หลับไปด้วยความอ่อนเพลีย

ตื่นมาอีกครั้งก็เป็นเวลาเย็นแล้ว แต่ก็รู้สึกดีขึ้นมาก ครั้นเจ้าศรีพุ่มมาทราบ
 จากบ่าวว่าบุตรตื่นแล้ว นางรีบลุกจากเตียงแล้วเดินนำหน้าบ่าวหญิงสามคน
 เข้ามาในห้อง พร้อมกับสำหรับอาหารเย็นคาวหวาน จัดใส่โตก^[2] พอโอยดารา
 เห็นก็รีบลุกขึ้นนั่งก่อนจะเอ่ย

“วางสำหรับไว้ที่โต๊ะก็ได้เจ้าข้า”

พูดเสร็จ ไอยดาราก็นึกแปลกใจ นางตั้งใจจะเอ่ยคำว่า ‘โตก’ แต่กลับพูดว่า ‘โตะ’ ดุจชาวสุวรรณปุระ

เจ้าศรีปทุมมาเห็นบุตรรักขึ้นได้ ใบหน้าเริ่มมีเลือดฝาดก็ยิ้มดีใจ พยักหน้าให้ บ่าวทั้งสองจัดสำรับวางบนโตะที่บ่าวหญิงอีกคนหนึ่งยกเข้ามาด้วย

ไอยดารารับสำหรับอาหารมารับประทาน ส่งกลิ่นหอมฟุ้ง ก็นั่งพับเพียบลงข้างโตะแล้วเอ๋ยเบาๆ กับตนเอง “นกกินจัง”

เจ้าศรีปทุมมาได้ยินบุตรเอ่ยคำสามัญ ก็เม้มปากด้วยขัดใจแต่ครั้นนึกถึงคำของพระสวามีที่กำลังว่า ‘ลูกเพิ่งพ้นไข้ อย่าให้นางลำบากกายใจเลย’ จึงอดคำไว้แล้วเอ๋ย “แม่ให้พวกเครื่องต้นทำข้าวเปียกปลา ลองชิมดูว่าชอบฤาไม่” เจ้าศรีปทุมมาเกรงว่าบุตรจะไม่รับประทาน เพราะปกตินางไม่ชอบข้าวเปียกปลาเท่าไรนัก แต่เพราะบุตรเพิ่งพ้นไข้ ข้าวเปียกปลาจึงนับเป็นอาหารที่รับประทานง่ายที่สุด

ไอยดาราทยิบช้อนกระเบื้องตักน้ำแกงขึ้นชิม ก็หอมกลิ่นขิงและพริกไทย

“รสดีเจ้าข้า” นางชิมแล้วสบตาเจ้าศรีปทุมมา จากนั้นก็ก้มหน้าตักข้าวและเนื้อปลาเข้าปาก

ครั้นลิ้มชิมรสเนื้อปลาสดใหม่พอดีคำจนนางต้องเอ่ยชมอีกครั้ง “ปลาอะไรเจ้าข้า เจ้าแม่ รสหวานนุ่ม มีเหม็นคาว”

เจ้าศรีปทุมมาเลิกคิ้วมองบุตรที่มีหน้าที่ผิดแพะไปก่อนจะตอบ “ปลาบู๋”

นางยิ้มแล้วพูดว่า “ชอบก็ดีแล้ว แม่เกรงว่าเจ้าจ๊กมิชอบ”

“ของอร่อยเยี่ยงนี้ มิชอบได้เยี่ยงไร หากได้เต้าเจี้ยวอีกสักชนิด ผักชีอีกสัก
หน้อยจ๊ก ‘ดั่งามพระรามแปด’ มากเจ้าข้า”

ไอยดาราหลุดคำ ‘ดั่งามพระรามแปด’ อย่างเคยชิน เพราะรสชาตินี้อร่อย
เพาะพอกๆ กับร้านอาหารหรูในกรุงเทพฯ หลายร้านที่เธอเคยรับประทาน ทว่า
ลึกลับสำนวนของเด็กหญิงกลับทำให้มารดาที่กังวลว่าบุตรจะไม่ชอบข้าวต้ม
ปลาต้องหัวเราะออกมาเพราะเห็นจริตเกินงาม สำนวนก็ผิดแพกแต่พอ
เข้าใจได้

“ผักชีที่เจ้าว่ามีดอก บ้านเรานั้นไกลห่างของแขกอินเดียเช่นนั้น แต่ที่ลโวทัย
ประดงมี ไฉ่แม่จ๊กส่งใบบอกไปให้พี่ชายเจ้าหาเมล็ดพันธุ์นำหามาปลูกก็แล้ว
กัน”

ไอยดาราได้ยินก็รู้ทันทีว่า ‘ผักชี’ ที่นี้ไม่ได้เป็นของสามัญดาษดื่นเหมือนสมัย
ที่นางจากมา

“ส่วนเต้าเจี้ยวถั่วหมักพอมืออยู่ แหม! รู้จักสรรของแพง” นางพูดแกมบ่นหาก
น้ำเสียงเอ็นดู แล้วก็หันไปหาบ่าวคนหนึ่ง บ่าวคนนั้นเห็นแววตาของเจ้าศรี
ปทุมมาก็รีบเอ่ย “อิฉันจักไปที่ครัว นำเต้าเจี้ยวมาถวายเจ้าข้า”

ไอยดาราได้ยินก็เอ่ยปราม “มิเป็นไร เพียงนี้ก็ดีแล้ว”

เจ้าศรีปทุมมาหันขวับมามองบุตรสาว นึกแปลกใจที่ปกติหากไอดาราร
ปรารถนาสิ่งใด นางก็จะต้องได้ ไม่เช่นนั้นก็จะร้องไวยวายออกมา

บ่าวทั้งสามที่นั่งพับเพียบอยู่ไม่ห่างต่างมองไอดาราตาโตก่อนจะมองอย่าง
พิศวงเมื่อเห็นนางตักข้าวต้มขึ้นละเลียด เพราะปกติเจ้าไอดารามักเสวย
ค่อนข้างไวด้วยห่วงเล่น

“เออ...เจ้าแม่ เจ้าข้า” ไอดาราพูดเสียงเบาอ้อมแอ้มด้วยความเขินอาย “ลูก
...เออ...ใครได้ข้าวเปียกปลาอีกสักหน่อย จักได้ฤาไม่เจ้าข้า”

เจ้าศรีปทุมมายิ้มชอบใจ “โธ! แม่คุณของแม่” ก่อนจะหันไปสั่งบ่าวหญิงที่
ติดตามมา “มึงไปตักมาให้ลูกกูอีกชาม ตักเต้าเจี้ยวใส่ถ้วยเล็กแนมมาด้วย
ละ”

“เจ้าข้า” บ่าวหญิงคนหนึ่งรับคำก่อนจะรีบลุกออกไป

“เจ้ากินได้เอ็งนี่ แม่ก็ดีใจ เช่นนี้อีกมีกี่วันคงหายดี”

ไม่นานนัก ข้าวต้มปลาอีกชามก็มาถึง ไอดาราก็กินหมดเหมือนชาม
แรก เจ้าศรีปทุมมามองอย่างพอกพอใจ จากนั้นก็ต่อยด้วยของหวาน
‘ฟักทองแกงบวด’

เพียงคำแรกก็ทำให้นางเบิกตากว้างพร้อมอุทาน ‘ว้าว’ ในใจ เพราะรสชาติ
หวานหอมมันกลมกล่อม เนื้อฟักทองกรอบนอกนุ่มใน น้ำกะทิคั้นสดใหม่

น้ำตาลมะพร้าวหอมเจื่อน้ำตาลทรายแดงที่เป็นของหาง่ายในยุคของเธอแต่เป็นของล้ำค่าในยุคนี้ แล้วนางก็ฟาดเรียบไม่ต่างจากข้าวต้มปลาบู

เจ้าศรีปทุมมาเห็นท่าที่นี้ก็หัวเราะเบาๆ “เจ้ากินดั่งยัดนุ่นเช่นนี้ เหมือนมิได้ป่วยไข้เลยเทียว หากพ่อเจ้ามาเห็น คงบอกว่า...”

เจ้าศรีปทุมมาแสวงทำเสียงเล็กเสียงน้อย “...สงสัยจักเป็นชุกชกกลับชาติมาเกิด” พูดแล้วนางก็หัวเราะ ถ้อยคำคล้ายประชดแต่น้ำเสียงกลับเต็มไปด้วยความพอใจ

ไอยดารายิ้มแป้น นางหัวเราะเบาๆ ตามเจ้าศรีปทุมมา แล้วเอ่ยชมไม่ขาดปาก “อาหารทั้งคาวหวานถูกปากเหลือเกินเจ้าข้า เครื่องต้นทำดีเหลือประมาณ”

“เจ้าไอยดาราจักไปรู้กระไร เจ้าศรีทรงปรุงเองเจ้าข้า” นางขึ้นรีบบอก

“รสมือเจ้าแม่เองฤเจ้าข้า ขอบพระทัยเจ้าข้า” ไอยดารา ยกนิ้วโป้งขึ้น พอได้สติก็รีบเก็บมือ

คำชมจากบุตรสาวทำให้คนเป็นแม่ยิ้มแก้มปริ สัมทำที่ประหลาดๆ นั้นไปทันที

เมื่อไอยดาราับประทานสำหรับเย็นเสร็จ เจ้าศรีปทุมมาก็ออกจากห้องไป ไอยดาราลุกขึ้นเดินไปมา เพราะกลัวอาหารไม่ย่อย

“อีชีน ภูใครเดินรอบๆ เรือน” ไอยดาราบอกกับบ่าวคนสนิท

แม้จะตะขิดตะขวงใจกับสรรพนามแทนตัวและสรรพนามของอีกฝ่าย แต่เมื่อพูดออกไปแล้ว นางซิ่นก็ไม่ได้รู้สึกผิดแปลก ไอยดาราจึงเริ่มเรียนรู้ว่าคนที่นี้พูดจากันแบบนี้

“มิได้เจ้าข้า เจ้าไอยดาราเพิ่งฟื้นไข้ อย่าเพิ่งออกไปตากลมเลยหนา เวลาผีดากผ้าอ้อม^[3] เช่นนี้ โบราณถือ คนเพิ่งหายเจ็บหายไข้อย่าออกจากเรือน” นางซิ่นเสียงเบาลงดังหวาดกลัวกับสิ่งที่มองไม่เห็น

“ผีจักมาลักขวัญเอาเจ้าข้า” นางพูดพลางยกมือขึ้นท้วงหัว

“ไว้พรงนี้หลังสวดยสำหรับเข้า ค่อยเสด็จรอบๆ เรือนจักดีกว่า เพลานี้ประทับในห้องไปพลางก่อน ประเดี๋ยวอีฉันจักไปเตรียมเครื่องทรง มาขับพระองค์แลผลัดภูษา แล้วจักได้เข้าบรรทม”

“หะ! เข้านอน!?” ไอยดาราโพล่งออกมาอย่างตกใจ นางคิดว่าตนเองหูผาดไป

“เจ้าข้า” นางซิ่นบอก “พอขับพระองค์เสร็จ ก็เพลาท้องบรรทมพอดี ดูนั่นสิ เจ้าข้า ฟ้าข้างนอกสีก่ำแดงแล้ว อีกมีนาก็จักมีด พอมีดแล้วก็ต้องบรรทมสิ เจ้าข้า” นางซิ่นบอกอย่างเป็นปกติ แล้วลุกออกไป ทิ้งให้ไอยดารามองตามตาปริบๆ

เอ่อ...แค่ฟ้ามีดก็ต้องนอนแล้ว? ปกติฉันนอนสี่ห้าทุ่มนะ นี่จะให้ฉันนอนตอน
ทุ่มสองทุ่มเลยหรอ คนสมัยโบราณนี่นอนกันเร็วดีจัง อนามัยผู้ดูๆ

ไอยดาราคิดในใจอย่างซ้ำๆ

ขณะที่นางขึ้นยังไม่กลับมา ไอยดาราก็นั่งเล่นอยู่ในห้องเพียงลำพัง เด็กหญิง
กวาดตามองรอบห้องอย่างสำรวจตรวจตรา แสงตะเกียงสว่างพอให้เห็นว่า
ห้องนอนของนางใหญ่ไม่น้อย เครื่องเรือนและของประดับต่างๆ แกะสลัก
ลวดลายงดงาม รอบห้องมีหน้าต่างบานใหญ่อยู่หลายบานเปิดรับลมเย็น ทำ
ให้ห้องไม่ร้อน เมื่อนางเดินไปชะโงกดู จึงได้รู้ว่ายกพื้นสูงมาก ใต้ถุนเรือนเริ่ม
สุ่มไฟไฉ่ยุ้งกันแล้ว

มิน่า ก็นี่ก็อยู่ว่าทำไมไม่มียุ้งมากวนใจ

ไอยดาราคิด ครั้นเหลือบมองเครื่องแต่งตัวของตัวเองตอนนี้ก็ต้องแปลกใจ
ตอนนี้นางห่มผ้าแถบ นุ่งซิ่นยาวกรอมเท้า สวมกำไลทองข้อเท้าทั้งคู่ เมื่อจับ
เนื้อผ้าทั้งสองซิ่นก็นิ่มมือ ผ้าแถบเป็นไหมน้อยเนื้อบาง ส่วนผ้านุ่งเป็นไหมทอ
สอดไหมคำเส้นเล็กลวดลายละเอียดลออ

สวยยิ่งกว่าที่เคยเห็นในงานโอทอป!

สวयरากับฟ้าทอราชสำนัก!

ไอยตาราจำได้ว่าก่อนจะมาที่นี่ นางใส่เสื้อยืดตัวใหญ่หลวมโคร่ง กางเกงผ้า
ร่มทรงสบาย ๆ เท้าสวมรองเท้ากีฬายี่ห้อดัง คิดแล้วก็หลุดอุทานออกมา

“แล้วของแต่งตัวพวกนั้นหายไปไหน ทำไมไม่มีใครสงสัยหรือถามถึง แต่เอ๊ะ!
พวกเขาไม่แปลกใจสงสัยบ้างหรือว่าหน้าตาฉันเปลี่ยนไป?”

เมื่อนึกขึ้นได้ ไอยตาราจึงรีบเดินมาที่โต๊ะตัวเล็กที่มุมห้อง ตรงนั้นมีเครื่อง
สำริดกลมขนาดเท่าจานข้าวขัดเงาวางอยู่ นางเคาะได้ทันทีว่าเป็นกระจก จึง
รีบยื่นหน้าเข้าไปใกล้ เพื่อส่องดูหน้าตาตัวเองก่อนจะเบิกตากว้างอย่าง
ประหลาดใจ

ภาพที่เห็นแม้ไม่คมชัดเท่ากระจกในปัจจุบัน แต่ก็ชัดพอจะมองออก

เชิงอรรถ

[1] ช้างเผือก (อังกฤษ: White Elephant) คือช้างที่มีลักษณะต่างจากช้าง
ธรรมดาทั่วไป ด้วยมีขนสีขาวและเล็บสีขาว รวมถึงสีผิวที่อ่อนกว่าช้าง
ธรรมดาทั่วไป อาจจะเป็นสีชมพูหรือสีขาวยก็ได้ โดยที่มิใช่เป็นสัตว์เผือก จัด
ได้ว่ามีลักษณะที่หาได้ยาก จึงเชื่อกันว่าช้างเผือกเป็นสัตว์มงคลแก่ผู้ที่
เป็นเจ้าของ และเป็นเครื่องมงคลชนิดหนึ่งในลัทธิรัตนแห่งพระเจ้าจักรพรรดิ

ได้แก่ จักรแก้ว ช้างแก้ว (ที่ชื่อ อุโบสถ) ม้าแก้ว (ที่ชื่อ พลาหก) แก้วมณี ขุนคลังแก้ว ขุนพลแก้ว และ นางแก้ว

จากความเชื่อในพระพุทธศาสนา ช้างเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นมงคลแห่งการบำเพ็ญบารมีและความศักดิ์สิทธิ์ ดังปรากฏในชาดกเกี่ยวกับพระโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นอดีตชาติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์เคยเสวยพระชาติเป็นพระยาช้างที่ทรงบำเพ็ญบารมี เช่น พระยานันทันต์และพระยาช้างปัจจัยนาเคนทร์ พระยาเศวตมงคลหัตถี หรือพระยามงคลนาคนในทุมเมธชาดก และเป็นส่วนหนึ่งในการบำเพ็ญบารมีในพระเวสสันดรชาดก

ตามพระพุทธประวัติ เมื่อพระนางสิริมหามายาทรงพระครรภ์ ก็ทรงพระสุบินเห็นช้างเผือกนำดอกบัวมาถวาย อันเป็นนิมิตว่าผู้มีบุญญาธิการเพียบพร้อมด้วยบารมี ได้มาอุบัติเป็นมนุษย์สู่พระครรภ์มารดาทางพระนาภี เบื้องขวาในรูปของช้างเผือก ช้างเผือกจึงเป็นที่นับถือว่าเป็นสัตว์มงคลที่สำคัญประเภทหนึ่งในพระพุทธศาสนา และสัญลักษณ์มงคล 108 ในรอยพระพุทธบาทนั้นมีรูปช้างมงคล 2 เชือก

จะเห็นได้ว่า ช้างนั้นได้รับความสนใจศึกษาลักษณะอย่างละเอียด มีการแบ่งช้างออกตามลักษณะดีและลักษณะอัปมงคล ดังปรากฏในตำราคชลักษณ์ ช้างที่มีลักษณะมงคลนั้นจะถูกคัดเลือกออกมาเฉพาะนำมาหมั้นเกล้าฯ ถวายเป็นช้างต้น เพื่อเป็นราชพาหนะแห่งองค์พระมหากษัตริย์

ช้างที่มีลักษณะเป็นมงคลซึ่งเป็นที่ปรารถนาอย่างยิ่งแต่โบราณ คือ ช้างเผือกหรือช้างสำคัญ ซึ่งเมื่อพบแล้วจะถูกนำหมั้นเกล้าฯ ถวายแด่พระมหากษัตริย์

เพื่อทรงประกอบพระราชพิธีรับและขึ้นระวางสมโภชเป็นพระยาช้างต่อไป แต่เดิมคำว่า ‘ช้างต้น’ จะหมายถึงช้างหลวงของพระมหากษัตริย์ ทั้ง ช้างเผือกและช้างทรงที่เป็นราชพาหนะ แต่ตั้งแต่รัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา ช้างต้นจะหมายถึงช้างเผือกเป็นสำคัญ

จากการที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงดำริเห็นความสำคัญของช้างเผือกจึงโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาดาราดราช้างเผือกขึ้นใน พ.ศ. 2404 เพื่อพระราชทานแก่ผู้มียศต่างๆ ในราชอาณาจักร โดยให้ทำเป็นดาราทองคำ มีรูปช้างเผือกสลักตรงกลาง เหนือขึ้นไปเป็นพระมหามงกุฎ มีทั้งดาราที่มีเครื่องสูงประดับและไม่มีเครื่องสูงประดับ และถ้าพระราชทานชาวต่างชาติที่มีความดีความชอบ ดาราจะมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น คือ มีรูปเสาชิงชียู่นหลังช้าง

ดาราดราช้างเผือกได้มีการสถาปนาเพิ่มเติมขึ้นอีกในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยโปรดเกล้าฯ ให้สร้างสะพานขึ้นและปรับเปลี่ยนลวดลายและกำเนิดชั้นของดาราใหม่ จนในปี พ.ศ. 2432 เรียกว่า เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก หรือเรียกสั้น ๆ ว่า เครื่องราชอิสริยาภรณ์ช้างเผือก มี 8 ชั้น

ตามความหมายในพระราชบัญญัติสำหรับรักษาช้างป่า พ.ศ. 2464 ในสมัยรัชกาลที่ 6 กำหนดช้างซึ่งมีลักษณะพิเศษไว้ 3 ชนิด ตามมาตรา 4 ระบุไว้ว่า

‘ช่างสำคัญ’ มีคชลักษณะ 7 ประการ คือ ตาขาว เพดานขาว เล็บขาว ขนขาว ฟันหนังขาวหรือสีคล้ายหม้อใหม่ ขนหางขาว อันทกโกศขาวหรือคล้ายสีหม้อใหม่

‘ช่างสีปลาด’ [ปะหลาด] คือ ช่างที่มีมงคลลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งใน 7 อย่างที่กำหนดไว้ในคชลักษณะของช่างสำคัญ

‘ช่างเนียม’ มีลักษณะ 3 ประการ คือ ฟันหนังดำ งามีลักษณะดังรูปปลีกสวย เล็บดำ

พระราชบัญญัติสำหรับรักษาช่างป่า พ.ศ. 2464 นี้ไม่มีชนิดใดเรียกว่า ช่างเผือก แต่คนไทยทั่วไปคุ้นเคยกับคำว่า ‘ช่างเผือก’

เมื่อเจ้าหน้าที่บ้านเมืองทราบว่ามีช่างเผือก ณ ที่ใด จะกราบบังคมทูลให้ทรงทราบ เพื่อโปรดเกล้าฯ ให้ผู้เชี่ยวชาญการดูคชลักษณะไปตรวจดูอีกครั้ง โดยต้องคำนึงถึงลักษณะอันเป็นมงคลอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น เวลาที่ช่างหลับ ถ้ามีเสียงกรนประดุจเสียงแตรสังข์ถือว่าเป็นมงคล ถ้าเสียงกรนคล้ายคนร้องไห้ถือเป็นอัปมงคล แม้จะมีคชลักษณะสมบูรณ์ก็ตาม

นอกจากนี้ ยังมีตำราคชลักษณะกล่าวว่า การดูลักษณะช่าง ให้พึงพิจารณาลักษณะ 10 ประการ คือ ขน หาง จักขุ เล็บ อันทกโกศ ช่องแมลงภู ขุมขน เพดาน สันบงา ข้างในไรเล็บ ถ้าต้องกับสีกาย เป็นศุภลักษณะใช้ได้ ถ้านับสีกายด้วยก็เป็น 11 ประการ

ตามความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ กล่าวถึงต้นกำเนิดของช้างในเรื่องการสร้างโลกว่าพระวิษณุ (พระนารายณ์) ขณะที่ยบรรทมอยู่ในเกษียรสมุทรทรงแสดงเทวฤทธิ์อภิษฐาน ให้มีดอกบัวผุดขึ้นจากพระนาภี 1 ดอก ดอกบัวนี้มี 8 กลีบ และมีเกสร 173 เกสร พระวิษณุได้ทรงนำดอกบัวนี้ไปถวายแด่พระศิวะ (พระอิศวร) ซึ่งพระองค์ได้ทรงแบ่งดอกบัวและเกสรดอกบัวนั้นเป็น 4 ส่วน และทรงแบ่งให้กับเทวะองค์อื่นๆ อีก 3 องค์ คือ ทรงเก็บไว้เอง ทรงแบ่งให้พระวิษณุ ทรงแบ่งให้พระพรหม และทรงแบ่งให้พระอัคนี (พระเพลิง) โดยองค์เทวะทั้งสิ้นได้ทรงสร้างช้างขึ้นองค์ละตระกูล ดังที่ปรากฏในตำราคชลักษณ์ จึงมีช้าง 4 ตระกูล และช้างทั้ง 4 ตระกูลเหล่านี้นี้ยังถูกแบ่งออกเป็นวรรณะ เช่นเดียวกับการแบ่งวรรณะของคนอินเดียด้วย คือ

อิศวรพงศ์ เป็นช้างในตระกูลที่พระอิศวรหรือพระศิวะทรงสร้าง จัดเป็นช้างชาติกษัตริย์

พรหมพงศ์ เป็นช้างในตระกูลที่พระพรหมทรงสร้าง จัดเป็นช้างชาติพราหมณ์

วิษณุพงศ์ เป็นช้างในตระกูลที่พระวิษณุหรือพระนารายณ์ทรงสร้าง จัดเป็นช้างชาติแพศย์

อัคนีพงศ์ เป็นช้างในตระกูลที่พระอัคนีหรือพระเพลิงทรงสร้าง จัดเป็นช้างชาติคูหา

ความเชื่อของคนไทย ช้างเผือกหรือช้างสำคัญเป็นช้างที่เกิดขึ้นเพราะพระ
 บารมีของพระมหากษัตริย์ ถ้าพระมหากษัตริย์พระองค์ใดมีช้างเผือกมาก ก็
 จะถือว่าเป็นมงคล บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข

เมื่อสำนักพระราชวังตรวจจดชลัษณ์ว่าเป็นช้างเผือกหรือช้างสำคัญแล้ว ก็
 จะนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยจะน้อมเกล้า
 ฯ ถวายช้างสำคัญ และมีพระราชพิธีสมโภชขึ้นระวางช้างสำคัญ
 พระมหากษัตริย์องค์ใดได้พบช้างเผือกเป็นจำนวนมาก แสดงว่า
 พระมหากษัตริย์พระองค์นั้นทรงพรอ้อมด้วยบุญญาภิหารบารมีมาก และมัก
 ถวายพระนามพระองค์ว่า พระเจ้าช้างเผือก ดังเช่น สมเด็จพระมหา
 จักรพรรดิแห่งกรุงศรีอยุธยา เป็นต้น

ในความเชื่อของชาวพม่า ซึ่งนับถือศาสนาพุทธแบบเถรวาทเช่นเดียวกับไทย
 เชื่อว่าใครได้พบช้างเผือกเสมือนได้พบพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งในอดีตชาติ
 เคยเสวยชาติเกิดเป็นช้างเผือก

ในตำนานพุทธประวัติ กล่าวว่าช้างเผือกคือสัญลักษณ์แห่งความรู้และการ
 เกิด ดื่มน้ำก่อนวันประสูติของพระพุทธเจ้า พระมารดาของพระองค์ทรงสุบินถึง
 ช้างเผือก มอบดอกบัวให้พระนาง ดอกบัวอันหมายถึงความบริสุทธิ์และ
 ความรู้

ตำนานไตรภูมิ มีบทหนึ่งกล่าวถึงช้างเผือกว่า ‘ มหาราชมีครบซึ่งสิ่ง 7
 ประการ ภริยาที่สมบูรณ์ ชุมสมบัติคณานับ ผู้ปรีชาแผ่นดินที่ดี ม้าที่วิ่งเร็ว
 กฎการปกครองที่ดี แก้วแหวนอันเป็นสิ่งสำคัญ และช้างเผือกที่สง่างาม’

ชนช้างเผือกโดยเฉพาะชนนางถือว่าเป็นเครื่องรางของขลังชนิดหนึ่ง สามารถป้องกันเสนียดจัญไรแก่ผู้ที่มีไว้ครอบครองได้ จึงนิยมนำมาทำเป็นแหวนติดตัว และพระแสงหาช้างเผือกของพระมหากษัตริย์ก็ทำมาจากชนนางช้างเผือกเช่นกัน

เชื่อกันว่าเด็กคนใดที่มักจะเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่แข็งแรง หรือเลี้ยงยาก ถ้านำเด็กคนนั้นไปลอดใต้ท้องช้างเผือกครบ 3 รอบ จะกลับมาแข็งแรงไม่เจ็บไข้ได้ป่วยบ่อยๆ และเลี้ยงง่าย

หากมีเหตุต่างๆ เกิดขึ้นแก่ช้างเผือก เช่น เจ็บ งาหัก หรือล้ม ถือเป็นลางร้ายของแผ่นดิน จะเกิดอาเพศภัยร้ายแรงขึ้นแก่บ้านเมืองและประชาชน หรือเมื่อบ้านเมืองจะเกิดวิกฤตการณ์ ช้างเผือกจะมีอาการประหลาดๆ ให้เห็น ดังเช่นในประเทศพม่าตอนที่แม่ทัพอังกฤษเข้าเฝ้าพระเจ้าสิป่อ เพื่อเชิญเสด็จออกจากประเทศพม่า ช้างเผือกก็ส่งเสียงร้องเหมือนคนร้องไห้และดินร่นมิได้หยุด หมอควาญจะปลอบอย่างไรก็มีสงบ ซึ่งหลังจากที่พระเจ้าสิป่อเสด็จออกไปนอกประเทศและชาวอังกฤษเข้ามาปกครองแทนแล้ว ช้างเผือกก็ล้มโดยมิได้เป็นโรคอะไร

ช้างเผือกถือเป็นสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทย มีการนำรูปช้างเผือกติดไว้บนธงสีแดง ซึ่งเดิมถือเป็นธงประจำชาติไทย ก่อนจะเปลี่ยนมาเป็นธงไตรรงค์ การกำหนดไว้ในเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่ง

ช้างเผือกทั้ง 8 ชั้น ชั้นสูงสุดคือ มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก (ม.ป.ช.) การสร้างเหรียญกษาปณ์ไทย ธนบัตรรูปช้างสามเศียร และแสตมป์ที่มีรูปช้าง การ

สร้างภาพยนตร์ไทยเรื่องพระเจ้าช้างเผือก ตราสมาคมต่างๆ นอกจากนี้ ตราช้างเผือกยังได้รับราชทานพระบรมราชานุญาตจากรัชกาลที่ 6 ให้ใช้เป็นตราประจำกองลูกเสือของอังกฤษ ‘King of Siam's Own Troop of Boy Scouts’ หรือ ‘K.S.O.’ อีกด้วย

ปัจจุบัน ยังนำคำว่า ‘ช้างเผือก’ มาใช้ในแวดวงการศึกษาและแวดวงกีฬา โดยเปรียบเปรยถึงเยาวชนซึ่งอาศัยอยู่ต่างจังหวัดที่เรียนเก่งระดับหัวกะทิ หรือมีความสามารถทางกีฬาเป็นเลิศ และได้โควตาพิเศษเข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพฯ หรือมาเป็นนักกีฬาทีมชาติตามโครงการช้างเผือก

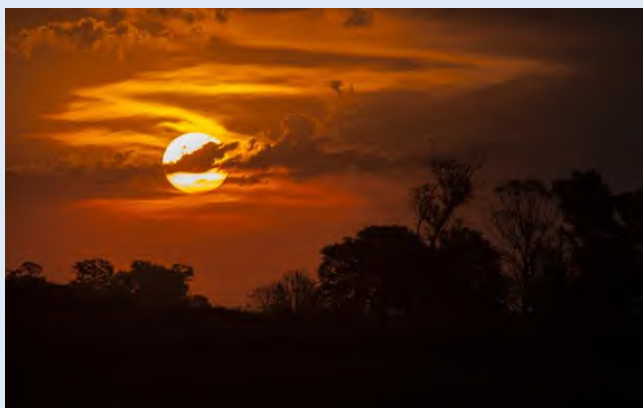
ในภาษาอังกฤษคำว่า ‘white elephant’ มีความหมายในเชิงลบ ซึ่งหมายถึงของที่ใหญ่และหายาก แต่มักจะไม่มีใครต้องการ เนื่องจากต้องเสียค่าดูแลหรือค่าบำรุงสูง มีที่มาจากการมอบของหรือสิ่งใดให้กับศัตรูหรือผู้ที่ไม่ชอบ ซึ่งคนผู้นั้นจะถูกบังคับให้ต้องดูแลสิ่งของหายากนั้นไปโดยปริยาย และสูญเสียเงินในการดูแลจนล้มละลาย

[2] โดกหรือโตะ คือ ภาชนะมีเชิงสูงรูปคล้ายพาน มีพื้นดินสำหรับวางหรือใส่สิ่งของ มักทำด้วยโลหะ เช่น เงิน ทองคำ ทองเหลือง

โดก กั้ว, ลักษณะนามว่า ใบ หรือ ลูก)

[3] เวลาโพล้เพล้หรือผีตากผ้าอ้อม คือชื่อที่คนไทยสมัยก่อนใช้เรียกช่วงเวลาโพล้เพล้ ใกล้พระอาทิตย์ตกดิน หรือประมาณ 16.00–18.00 น.

ช่วงเวลาผีตากผ้าอ้อม

ที่มาของชื่อ ‘ผิวดากผ้าอ้อม’ บางคนก็บอกว่าเกิดจากท้องฟ้าที่เป็นสีแดงอม
ส้มเหลือง เหมือนกับเอาผ้าอ้อมไปตาก ในขณะที่บางคนก็บอกว่าเป็นความ
เชื่อเกี่ยวกับช่วงเวลาเย็นๆ แต่ตรมล้มตกที่ภูติผีวิญญาณจะนำผ้าอ้อมของ
ลูกออกมาตาก เนื่องจากตามความเชื่อโบราณ ว่ากันว่าเป็นช่วงเวลา
เชื่อมต่อกันระหว่างโลกมนุษย์กับโลกที่สาม เหล่าวิญญาณ ภูติผีปิศาจ และ
มนุษย์ อาจจะวนเวียนอยู่ในสถานที่เดียวกัน จึงมีความเชื่อสืบต่อมาว่าเมื่อ
เรานอนในช่วงนี้ วิญญาณของเราที่อาจจะหลุดออกจากร่างในขณะที่หลับ
อาจจะไปพบกับวิญญาณที่ผ่านไปมาในช่วงนั้นก็ไม่ได้

บทที่ 4 ปานวาดแห่งสุวรรณปุระ

ใบหน้าของไอยตาราที่เห็นนั้น สวยเกินวัยจนน่าตกใจ ใบหน้าเรียวได้รูป ปากนิคจุมูกน้อยรับกับคิ้วเรียวโค้งอย่างพอดีบพอดี นัยน์ตาดำสนิทราวนัยน์ตากวาง แพนตางอนยาว แม้จะเพิ่งสร้างไข่แต่ริมฝีปากกลับอímเอิบเป็นสีชมพูระเรื่อคล้ายกลีบกุหลาบมอญเพิ่งแรกแย้ม เมื่อยืมก็เห็นพ่นเรียงตัวสวย แคเพียงยืมมุปากก็สวยติดตาตรึงใจให้ผู้คนละเมอเพ้อหามิเว้นวาย

แล้วนางก็เพิ่งสังเกตเห็นว่าศิระของตนเองเกลี้ยงเกลา มีเพียงจุกผมอยู่กลางศิระ!

ไอยตาราจ้องเป่งอย่างให้แน่ใจแล้วยกมือขึ้นไปแตะก่อนจะถอนหายใจอย่างแรง

นี่ฉันไว้วางใจเธอเนี่ย!!!

นางอุทานอยู่ในใจและใช้มือลูบๆ คลำๆ ผมจุกนั้นอย่างไม่คุ้นเคย แม้จะเป็นผมจุกปักปิ่นทองขนาดเล็ก แต่ใบหน้าเล็กๆ ยังคงงามเด่นรับกับลำคอระหง สะดุดตาสะกดใจผู้คนจนไม่อาจลืม

โชคดีนะเนี่ย ที่ยัยหนูไอยดาราเจ้าของร่างนี้ยังไม่ถึงวัยกินหมาก ถ้าต้องกินหมากฟันดำแบบความงามสมัยโบราณล่ะก็ ขอฟ่านคะ ไหมไหว ดิฉันขอฟันขาว

ไอยดารานึกในใจอย่างซ้ำๆ เพราะเพิ่งนึกได้ว่าเจ้าศรีปทุมมาผู้เป็นแม่ นางชื่น และคนอื่นๆ ก็ฟันดำเช่นกัน แต่ที่นางไม่เข้าใจคือ นางจะไม่ยอมกินหมาก จะขอฟันขาว ใครจะติฉินนินทาทั้งบ้านทั้งเมืองก็ช่าง นี่เป็นเรื่องเดียวที่นางยอมไม่ได้

ไอยดารานึกถึงภาพตนเองที่หน้าตาสะสวยเช่นนี้แต่ฟันดำเขรอะ ไปไหนก็ต้องบ้วนน้ำหมาก พกกระโถน มีตะกร้าหมาก ถ้าเพื่อนสนิทที่เป็นทันตแพทย์ มาเห็นฟันดำของนางเข้า มีหวังนางเพื่อนตัวดีได้ตบหัวนางกลิ้งพร้อมด่าซ้ำแล้วจับนางนอนอ้าปากพร้อมกับเสียงเขมด ‘ใครสั่งใครสอนให้หล่อนกินหมากยะ ยัยดาว’ แล้วก็จัดการฟันเธอจนขาวสะอาด

เสียงเครื่องกรอพันสุดสยของพลันพลุ่งพล่านในโน้มนำนีก จนไอยตารารู้สึก
ขลุ่ย พอดิตเสรีจก็นีกข้าตนเองที่เพ้อเจ้อได้เรื่อยเปื่อย

“ไอยตารา หนูสวยเว่แต่เด็กจริงๆ สวยเกินนนน” ไอยตาราชื่นชมออกมา
พลางลุกขึ้นปิดไปปิดมามองตัวเองในกระจกสำริดบานเล็กนั้น

“ถ้าอยู่บ้านนั้น แล้วสวยแบบนี้ ฉันจะไปประกวดนางงาม” ไอยตาราบอก
ตัวเองอย่างซ้ำๆ ก่อนจะยืนโพสต์ท่าเอามือเท้าเอว และเดินไปเดินมาด้วย
ท่าทีของนางแบบบนแคตวอล์กพลางคิดว่า หากร่างนี้โตเป็นสาวจะสวย
สะพรั่งขนาดไหน แค่ลืบขวยยังสวยปานนี้ แต่พอมองใบหน้าไอยตาราแล้วก็
พบว่าประพิมพ์ประพายคล้ายร่างเดิมของนางอย่างไม่น่าเชื่อ

“อะ! ร่างเดิมฉันก็สวยเหมือนกันนะ”

ไอยตารารู้ว่าตัวเองก็เป็นคนสวยคนหนึ่ง แต่เด็กหญิงไอยตาราคณนี้สวยกว่า
ไอยตารามากนัก สวยชนิดนางงามในยุคปัจจุบันเทียบไม่ติด แถมสวย
ธรรมชาติชนิดไม่อ้อมีดหมอ ทุกส่วนบนใบหน้างามละมุนราวฝีมือจิตรกรเอก
ระดับโลกรังสรรค์ ถ้าร่างนี้จะชื่อ ‘ปานวาด’ นางก็ไม่แปลกใจ ไอยตารายิ้ม
ให้กับกระจกอย่างเปลิดเปลิน

นั่งชื่นชมความสวยของตัวเองได้ครู่หนึ่ง ก็เดินมานั่งที่ตั่ง คิ้วเรียวขมวดเข้าหา
กัน นางกำลังนึกถึงเหตุการณ์ที่ไอยตาราถูกฆาตกรรม

เด็กหญิงวัยเพียงสิบปี ไม่มีทางมีเรื่องผิดพ้องหมองใจกับใครจนมีคนหมาย
เอาชีวิต

ความเป็นไปได้จึงมีเพียงหนึ่งเดียว นั่นคือ หากไอดาราทายต้องมีใครสักคนได้ประโยชน์ และผลประโยชน์นั้นต้องมากพอที่จะเสี่ยง ไม่เช่นนั้นคงไม่ลงทุนวางแผนแบบเนียนขนาดนี้ และจากความทรงจำของไอดาราเองก็ไม่ปรากฏเบาะแสคนร้ายเลย เช่นนั้นคนร้ายต้องเป็นคนที่ไอดารารู้จักมักจี่ ส่วนจะสนิทสนมไว้วางใจแค่ไหนนั้น ไม่ใช่ประเด็น เพราะอาจเป็นคนสนิทหรือไม่สนิทก็ได้ เด็กสิบขวบไม่ระวังใครอยู่แล้ว

คิดไปคิดมาก็คิดไม่ออก นางจึงสลัดความคิดตามหาเบาะแสคนร้ายออกไปก่อน เพราะตอนนี้นางอยากรู้ว่าตนเองอยู่ในยุคสมัยใด?

จากความทรงจำของไอดาราตอนนี้ นางรู้แค่ว่าที่นี่คือสุวรรณปุระซึ่งก็คือสุวรรณบุรีในปัจจุบัน เวลานั้นลวihatypu หรือละโว้ หรือลพบุรีมีอำนาจค่อนข้างมาก ขณะที่สุโขทัยแม้จะยังมีอำนาจแต่ก็เริ่มเสื่อมลง นอกเหนือจากนี้ในความทรงจำของไอดาราไม่มีบอกอะไรอีก

เวลานี้จึงมีสุโขทัย ลวihatypu แต่ไม่ปรากฏ ‘อยุธยา’ ที่นางรู้จัก เมื่อคิดถึงลุงพิชัยที่เคยเล่าให้ไอดาราฟังว่า สุโขทัยถูกผนวกเข้ากับอยุธยาหลังจากสถาปนาอยุธยาเป็นราชธานีแล้ว

หรือเราจะอยู่ในช่วงปลายสุโขทัย แต่ตอนนี้ปีพอดอะไร

ไอยตาราทามตัวเองอยู่ในใจ เมื่อหลับตาลงค่อยๆ ครุ่นคิด ไอยตาราก็เห็นภาพและแจ้งประจักษ์ว่าพ่อของไอยตาราคือขุนหลวงแสนเมืองมีเชื้อสายจากสุโขทัย แม่คือเจ้าศรีปทุมมาเป็นพระชายารอง ส่วนมเหสีคือ เจ้ามนีมาลา พระชายาคนที่สามคือเจ้าลออศรี

เรื่องราวในอดีตเกี่ยวกับไอยตาราค่อยๆ ผุดขึ้นดังพรายพองในน้ำ

เจ้าศรีปทุมมา เจ้าแม่ของนางมีพระธิดาล้วนสี่องค์ พระเชษฐภคินีคนโตคือเจ้าเอื้อยสร้อยบัว พระชนม์สิบเจ็ด มีบุตรแล้วสอง พระเชษฐภคินีคนรองคือเจ้าอีมิ่งแก้ว พระชนม์สิบห้า มีบุตรแล้วหนึ่ง ทั้งสององค์อาวาทไปแล้ว พระเชษฐภคินีคนที่สามคือ เจ้าอามพิกุล พระชนม์สิบสามเศษกำลังจะอาวาทมงคล ส่วนไอยตารานั้นเพิ่งสิบขวบ สิบสามเมื่อใดได้อาวาทแน่แท้

ทำไมฉันคิดเป็นคำโบราณพิลึกแบบนี้ล่ะ

ไอยตาราคิดไปก็เข้าไป เพราะความทรงจำและภาษาของไอยตารากำลังพสานเข้ากับตัวตนของนางอย่างไม่รู้ตัว

แต่ฉันไม่คิดจะแต่งงาน ไม่อยากแต่ง ฉันไม่แต่ง

ไอยตาราคิดเช่นนี้เพราะนางรักความโสด ทั้งเติบโตมากับครอบครัวที่ให้
อิสระความคิดและเสรีภาพในการแสดงออกที่เหมาะสม

ช่างมันเหอะ รออีกปีสองปีค่อยคิด

นางคิดในใจก่อนจะนั่งค้นความทรงจำของไอยตาราต่อ นางแกว่งเท้าหน่อยๆ
ไปมาบนตั่ง หลับตานึกภาพต่างๆ

เจ้ามณีนีมาลาพระมเหสีเอก ทรงมีพระโอรสล้วนห้าองค์ องค์โตเจ้าอายเมือง
พระชนม์ยี่สิบสาม องค์รองเจ้าญี่แสงพระชนม์ยี่สิบเอ็ด องค์ที่สามเจ้าสาม
ภาพ พระชนม์สิบเก้า องค์ที่สี่เจ้าใสจักรคำพระชนม์สิบเจ็ด ทั้งสี่องค์ทรงวิ
วาหมงคลสิ้นแล้ว เหลือพระโอรสองค์สุดท้ายองค์เจ้าจ้าวอินทร์พระชนม์สิบห้า
ตอนนี้เจ้าจ้าวอินทร์เสด็จไปศึกษาที่ลโวทัยปุระ

ไอยตาราสุนัขจิ้งจอก นิ่งยิ้มน้อยยิ้มใหญ่

เมียบ้านนี้เหมือนมีลูกแบ่งฝั่งเลยแฮะ เมียเอกมีลูกชายล้วน เมียรองมีลูกสาว
ล้วน

ในความทรงจำของไอดารานั้น เจ้าแม่ศรีปทุมมาและเจ้ามณีมาลาสนิทสนมกลมเกลียวกันดี ไอยดาราคิดว่าอาจเพราะต่างมีบุตรชายบุตรสาวแบ่งฝ่ายกันชัดเจน ไม่ต้องมาชิงดีชิงเด่นอะไร จึงไร้ความหึงหวงริษยา ปราศจากเรื่องเมียดลวงเมียน้อย และนี่ไม่ใช่สังคมจีนที่เน้นลูกชายเป็นใหญ่

แม้นางจะรู้ประวัติศาสตร์ไทยๆ ปลายๆ แต่ก็พอรู้ว่าสังคมไทยโบราณแม้ชายเป็นใหญ่ แต่ผู้หญิงก็มีสิทธิ์มีเสียงไม่น้อย ผู้หญิงอ่านออกเขียนได้ ทำการค้าได้ จนถึงปกครองเมืองได้ เนกพระนางจามเทวี^[1] ที่เป็นตัวอย่างเด่นชัด

ไอยดาราย้อนคิดถึงพระชายาอีกองค์คือเจ้าลออศรีซึ่งมีพระโอรสหนึ่งและพระธิดาอีกหนึ่งคือ เจ้าอัยคราม พระชนม์สิบเจ็ด วิวาหมงคลแล้ว และเจ้าเอื้อยมาลัยพระชนม์สิบปีเท่ากับไอยดารา

คิดกลับไปกลับมาหลายตลบ ไอยดาราก็ยังเดาไม่ได้ว่าใครคือคนร้าย

พลันเสียงหนึ่งก็ดังขึ้น ปลุกไอยดาราให้หลุดจากภวังค์

“เจ้าไอยดารา มาจับพระองค์แลผลัดภูษาก่อนเจ้าข้า” นางขึ้นที่กลับมาพร้อมบ่าวหญิงอีกสองคน คนหนึ่งถือขันสำริดใส่น้ำลอยดอกไม้สำหรับเช็ดตัว อีกคนถืออ่างสำริดใบใหญ่สำหรับรองรับน้ำ ส่วนนางขึ้นยกพานสำริดใบเขื่องเข้ามา บนพานมีผ้าฟ้ายสองผืนสำหรับเช็ดตัว ผ้าแถบผืนหนึ่งและผ้านุ่งสีสวยละมุนตา ไอยดารายิ้มและมองอย่างพอใจ นางรู้ทันทีว่าเป็นชุดใส่นอนคืนนี้

“เออ...อีขึ้น ภูใครถามมึงสักเรื่อง” ไอยดาราเริ่มปะเหลาะถาม

“เจ้าข้า” นางชื่นวางพานสำริดลงแล้วคลานเข้ามานั่งใกล้

“เพลาช่วยกูขึ้นมาจากน้ำ กูแต่งกายเยี่ยงไร”

นางชื่นมีสีหน้าสงสัยทันที เพราะคำถามประหลาดแปลก แต่นางก็ยังตอบ

“เจ้าไอดาราก็แต่งองค์ปกตินี้อย่างทุกเมื่อเชียวเจ้าข้า”

“ปกติ?” ไอยดาราเลิกคิ้วครุ่นหนึ่งอย่างประหลาดใจ

“มีงหมายถึงกูห่มผ้าแถบ นุ่งผ้าเยี่ยงนี้ๆ” ไอยดาราถามให้แน่ใจ

“โอ...ทูนหัวของอีฉัน” นางชื่นส่งเสียงเล็กๆ ออกมาราวกับเกรงว่าเจ้าไอยดาราอาจจะถูกผีพรายสิงจนทำให้พูดจาแปลกประหลาดเช่นนี้ แต่นางก็อดความคิดชั่วนั้นเสีย พยายามเข้าใจว่าปกติแล้ว เจ้าไอยดาราของนางก็ช่างซุกซน ช่างถามช่างเจรจาอยู่แล้ว หากถามแปลกเช่นนี้ก็ไม่ผิดจากปกติ

“เจ้าไอยดาราทรงสงสัยสิ่งใดๆ” นางชื่นเปลี่ยนสีหน้ามามีมระรื่น

“มิ...มิใช่ กู...เอ่อ...กลัวว่าจัก...เอ่อ...เปลือย” ไอยดาราเอ่ยตะกุกตะกัก

นางชื่นเอามือทาบอกด้วยความโล่งใจ พลังระบายลมและความคิดชั่วนั้นให้แล่นออกไป

“มิต้องกลัวเจ้าข้า ผ้าแถบกับผ้าถุงที่อีฉันใส่ให้ รัดแน่นเจ้าข้า” นางชื่นทำไมมือประกอบทำรัด ไอยดาราพยักหน้ารับรู้

“อินันทรบดีว่าตามกฏมณเฑียรบาลแห่งสุวรรณปุระ พระวรกายของพระธิดาต้องทรงภูษามิตติพิศพระถันแลพระโยนี ทั้งห้ามมิให้บุรุษต้องสัมผัส”

‘ห้ามบุรุษต้องสัมผัส’ ประโยคนี้ชัดเจนว่าสมัยนี้หญิงชายนี้มีจารีตข้อห้ามไอยตารานีกอกอกทันทีว่าตอนลอยคอในแม่น้ำ คนที่ว่ายเข้ามาช่วยเป็นบ่าวหญิงสามคน ส่วนบ่าวผู้ชายนั้นได้แต่พายเรืออยู่ใกล้ๆ ไม่กล้าเข้ามาเพราะเกรงจะถูกขุนหลวงแสนเมืองกุดหัว

‘หญิงชายห้ามถูกเนื้อต้องตัวกัน ไม่งั้นจะผิดผี^[2]’ เสียงลุงพิชัยสอนนางดังขึ้นในใจ

ตอนนีไอยตารามั่นใจแล้วว่าเด็กหญิงไอยตาราเจ้าของร่างนี้คือ เจ้าหญิงเชื้อพระวงศ์แห่งสุวรรณปุระ ทั้งขุนหลวงแสนเมืองผู้เป็นบิดาก็ทรงเป็นเชื้อพระวงศ์จากราชวงศ์สุโขทัย พอนึกไปก็กระจางใจว่าสมัยโบราณเจ้าเมืองทั้งหลายต่างเป็นกษัตริย์ทั้งสิ้น หากขุนหลวงแสนเมืองจะเป็นกษัตริย์องค์หนึ่งก็ไม่แปลก เพราะนี่ไม่ใช่สมัยอยุธยาที่เจ้าเมืองเป็นเพียงขุนนางหรือเชื้อพระวงศ์ที่รับการแต่งตั้งจากอยุธยา

นางขึ้นกับบ่าวอีกคนหนึ่งกำลังจะเข้ามาช่วยเช็ดตัวและเปลี่ยนผ้าห่มให้ไอยตารารู้สึกตะขิดตะขวงใจที่ต้องเปลือยกายต่อหน้าคนอื่น แม้จะเป็นหญิงเช่นเดียวกัน

“กูจักทำเอง” นางบอก

หากนางซิ่นกลับยืนอยู่ดกลางบอกว่า “เจ้าไอยดารานุ่งผ้าแถบยังมีดีพอ หากหลุดลุ่ยขึ้นมา อีฉันจักถูกเสียนเอาได้เจ้าข้า” นางซิ่นบอกแล้วก็ยิ้มเห็นฟันดำดังหลอเด็กได้สำเร็จเพราะยังไม่ถึงคราต้องแต่งตัว

ไอยดาราแม้รู้ว่าเหตุผลของนางซิ่นนั้นไม่หนักพอ แต่ก็ยอมปล่อยให้นางซิ่นและบ่าวเข้ามาช่วยกันปลดผ้าแถบและผ้านุ่งของนางออก

นางซิ่นรินน้ำจากอ่างสำริดลงในขันครึ่งหนึ่ง แล้วหยิบผ้าฝ้ายขาวบางผืนเล็ก ลงชุบน้ำในอ่างสำริดที่อุ่นและกรุ่นกลิ่นมะลิ ปิดพohมادت ค่อยๆ เช็ดไปตามใบหน้าเล็กๆ ของไอยดาราอย่างเบามือ เริ่มจากหน้าผากมน แก้มใส ไหลลงมาที่คางเล็ก

จากนั้นนางซิ่นจึงซักผ้าในขันสำริด ปิดพohมادت แล้วชุบน้ำในอ่างสำริดอีกครั้ง ปิดพohมادتแล้วค่อยๆ เช็ดตาม ลำคอระหง บ่าเล็ก และแขนเรียวยาวซ้าๆ ทุกสัมผัสเต็มไปด้วยความใส่ใจทะนุถนอม รวากับกลัวว่าผิวบอบบางจะระคาย

เหมือนเช็ดตัวเด็กอ่อน

ไอยดาราคิดแล้วก็อดขำคึกคักไม่ได้

นางซิ่นเห็นเจ้านายตนยิ้มน้อยยิ้มใหญ่ นางก็พลอยยิ้มด้วยอย่างมีความสุข จากนั้นก็เอาผ้าซักในอ่างแล้วชุบน้ำปิดพohมادتอีกครั้งก่อนจะเช็ดแผ่นหลังและ

ลำตัวด้านหลังอย่างคล่องแคล่ว ผิวผุดผาดของเด็กหญิงถูกเช็ดด้วยน้ำอุ่นอย่างทั่วถึง เพื่อชำระล้างคราบเหงื่อไคลและความเหนียวล้า กลิ่นหอมของมะลิทำให้ไอยตารารู้สึกสดชื่นได้อย่างรวดเร็ว

เมื่อเช็ดตัวเสร็จ นางชื่นจึงเอาผ้าอีกผืนหนึ่งค่อยๆ ซับตัวของไอยตาราจนแห้งแล้วหยิบกระแจะ^[3] เจือผงจันทน์จากโต๊ะพระสำอางมาลูบผิวกายจนหอมกรุ่น ส่วนผมนั้นก็คลี่มวยजूเล็กออก แล้วหวีให้ไอยตาราอย่างเบามือแล้วจึงลูบน้ำมันจันทน์ ไอยตารารู้สึกเพลิดเพลินและผ่อนคลายจนนึกถึง ‘สปา’

‘ชื่นสปา’ ลินะ เอ! หรือ ‘สปาแม่ชื่น’ ดี

นางคิดในใจอย่างขบขัน หยิบเอาช้อนางชื่นมาตั้งเป็นชื่อร้านสปาเสียเลย

อโรรมาเธอพาราฟิก็ม่แล้ว เสียตายม่มีนวด ถ้ามีนวดด้วยนะ จะครบเซตเลยที่เดียว

ไอยตาราคิดพลางยิ้ม แล้วความคิดของนางก็ถูกขัดด้วยจิ้งหะหวะการดึงผ้าแถบจนกระชับของนางชื่นจนนางรู้สึกอึดอัด

ผ้าแถบสีฟ้าอ่อนเป็นสิ่งที่เจ้าศรีปทุมมาโปรดให้บุตรสาวสวมใส่ ส่วนผ้าถุงนั้นเป็นผ้าสีงาช้างสะอาดตา ช่วยขับผิวของเด็กหญิงให้ดูผุดผาดยิ่งขึ้น

นางชื่นเอียงคอสำรวจเจ้านายองค์น้อยของนางอีกรอบจนแน่ใจว่าทุกอย่างเรียบร้อยดีแล้ว

“บรรทมได้แล้วเจ้าข้า อีฉันเอาของไปเก็บก่อน แล้วจักมานอนผ้าเหมือนทุกคืน” นางชื่นบอกแล้วจัดฟูกให้เรียบร้อย ซึ่งมุ้งสีเส้าแล้วเห็บเข้ากับฟูก แล้วเรียกบ่าวที่ตามมาให้รีบยกของตามนางออกไป

โอยดรามองท่าทางนางชื่นด้วยความชื่นชม ตลอดเวลาที่นางชื่นดูแลโอยดรารับรู้ได้ถึงสัมผัสอันอ่อนโยนและความเอาใจใส่ของนางชื่น กลิ่นหอมอ่อนๆ ของน้ำลอยดอกมะลิและกระแจะผงจันทร์ ทำให้รู้สึกผ่อนคลายสบายเนื้อสบายตัวยิ่งนัก นางจึงเลิกมุ้งขึ้น เอนตัวลงนอนกับฟูก ห่มผ้าแพรงกะว่าจะนอนเล่นสักหน่อย รอให้นางชื่นเข้ามาก่อน แต่เพียงครู่เดียว นางก็พลัดหลับไปอย่างรวดเร็วโดยไม่รู้ตัว

ผ่านไปอีกสองวัน โอยดรากลับมาแข็งแรงดังเดิม เจ้าศรีปทุมมาจึงพาบุตรสาวไปไหว้พระเจ้าองค์หลวงที่วัดป่า

วัดป่าริมแม่น้ำสุพรรณภูมิ หรือวัดป่าเลไลยก์สงฆ์ร่มรื่น พรรณพฤกษาแผ้ว
สาขาร่มเย็น เสียงผีเท้าจากพลไกรลืบหกคนแบกเสลี่ยงคานหามพร้อมข้า
บวรราชชายหญิงอีกนับสิบคน โดยเสด็จเจ้าศรีปทุมมาและเจ้าไธดารามายัง
วัดป่า

ไธดาราลีกผ้าพระวิสูตรแอบมอง ชาวบ้านพากันหลีกทางนั่งลงเรียบร้อย
เจ้าศรีปทุมมามองบุตรสาวแล้วไม่ว่าอะไร ครั้นถึงหน้าวิหาร วอสีวิกายกลง
ประเทียบกับบันไดที่บ่าวชายคนหนึ่งรีบยกมาประชิด นางขึ้นรีบเดินไป
ประชิดคอยช่วยพยุงเจ้าศรีปทุมมาและไธดาราลงจากเสลี่ยง

หลวงพ่อดิหรือพระเจ้าองค์หลวงยังคงดงดงมคล้ายคราเมื่อนางไปกราบไหว้
ก่อนจะข้ามภพมายังที่นี่ พระเจ้าองค์หลวงปางปฐมเทศนาห้อยพระบาทเหล็ก
คิลปะทวารวดี ต่างจากหลวงพ่อดิปางป่าเลไลยก์เล็กน้อย ไธดาราเข้าใจ
ว่าภายหลังคงบูรณะปรับเปลี่ยนไปจากเดิม

ทว่าความรู้สึกตื่นตันใจที่ได้กราบพระท่านอีก ทำให้นางน้ำตาซึม เหม่อมอง
ด้วยความชื่นชมจนประนมมือค้างไว้

ไปหาครูของเจ้าเสีย ข้าฝากของของเจ้าไว้ที่นั่น

เสียงเดียวกับที่นางเคยได้ยินในโบสถ์หลวงพ่อโตในยุคปัจจุบันดังขึ้นในใจ ไอลดาราจึงแน่ใจว่านางย้อนเวลามายังที่แห่งนี้ เพราะหลวงพ่อโตชักนำมา และยังมีในจังหวะเหมาะที่ไอลดาราตัวจริงหมดอายุขัย แต่คำว่า ‘ครูของเจ้า’ ทำให้นางต้องครุ่นคิด

ในความทรงจำตอนนี้ ไอลดารามีครูคนหนึ่งจริงๆ เด็กหญิงร่ำเรียนกับครูคนนี้ มาตั้งแต่อายุเจ็ดปี ขณะที่เจ้าจ้าวอินทร์พี่ชายต่างมารดาเรียนมาแล้วห้าปีจน อายุสิบสอง ขุนหลวงแสนเมืองผู้เป็นบิดาจึงส่งเจ้าจ้าวอินทร์ไปศึกษาวิชาต่างๆ ที่ลโวทัยปุระ เพราะที่นั่นเปรียบได้กับ ‘ดักคิลา’^[4] ที่ขึ้นชื่อว่าเป็นแหล่งความรู้ ชั้นยอด

ครูของไอลดารา คือ ‘คุรุภาสุเทวะฤาษี’ แห่งอาศรมมหาวิทยา สถานศึกษา ชั้นสูงแห่งเมืองสุวรรณปุระ

อาศรมมหาวิทยาดังไม่ห่างจากวังหลวงมากนัก อยู่ในดงไม้ปาร่มรื่นเงียบ สงบเหมาะสำหรับบำเพ็ญตบะภาวนา อาศรมแห่งนี้ไม่ใช่เพียงสอนสั่งวิชา วิชาการ ยังฝึกฝนให้ลูกศิษย์เกิดทักษะและปัญญารอบรู้

ผู้เป็นเจ้าสำนักแห่งอาศรมนี้ คือ คุรุภาสุเทวะฤาษี ผู้รอบรู้สรรพวิชา ครูของ ไอลดารานั้นเอง

การศึกษาเล่าเรียนของอาศรมแบ่งออกเป็นปัญญาสาขาตามฤาษีห้าตนผู้เป็น สหายกัน คือ

วิชานิติศาสตร์และยุทธศาสตร์ สอนโดยศุภรวันตฤณี สอนการปกครอง บ้านเมืองให้ร่มเย็นเป็นสุข การบริหารจัดการไพร่พลและทรัพยากร รวมถึงกลยุทธ์การสงครามและการเจรจาสงบศึก

วิชาอายุรเวท สอนโดยสุพรหมฤณี เน้นการเรียนรู้รักษาสุนไพรรักษาบ้าน วิธีการดูแลสุขภาพกายและจิต

วิชามายาศาสตร์และคุปตวิทยา สอนโดยภัทรชฎิล ผู้เอกอัครราชทูตเวทมนต์คาถา ป้องกันตัว สร้างเครื่องรางของขลัง การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมมงคลให้กับตนเองและบ้านเมือง รวมถึงทำลายศัตรูอีกด้วย

วิชากายคัพทหลังการศาสตร์ สอนโดย ครูภาสสุเทวะฤณี สอนการใช้ภาษา ประพันธ์บทกวี ดนตรี และนาฏศิลป์

ส่วนวิชาสุดท้ายคือ โหราศาสตร์และดาราศาสตร์ สอนโดยอนุชิตฤณี สอนวิชาว่าด้วยการดูดวงดาวและดวงชะตา การพยากรณ์ รวมถึงการหาฤกษ์ดีถิ มงคล อวมงคลเพื่อกิจต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของบ้านเมือง

ขณะกำลังจะออกจากวัดป่า ไอยดราคิดขึ้นได้ว่าหากได้ไปอาศรมมหาวิทยาลัย นางคิดจะเรียนวิชานิติศาสตร์และยุทธศาสตร์กับศุภรวันตฤณี และวิชาอายุรเวทกับสุพรหมฤณีเพิ่มเติม จากเดิมที่เรียนแต่วิชากายคัพทหลังการ ศาสตร์กับครูภาสสุเทวะฤณี สองวิชานี้ในอนาคตคงมีประโยชน์กับนางไม่น้อย

เชิงอรรถ

[1] พระนางจามเทวี ปฐมกษัตริย์แห่งอาณาจักรหริภุญชัยอันเป็นอาณาจักรโบราณในภาคเหนือของประเทศไทยปัจจุบัน

พระนางจามเทวี

ตำนานต่าง ๆ ที่กล่าวถึงพระองค์ระบุดักราชไว้ไม่ตรงกัน ปรากฏบันทึกและการสวดดักราชโดยบุคคลต่างๆ เช่น

หนังสือชินกาลมาลีปกรณ์ ระบุว่าทรงครองราชย์เมื่อ พ.ศ.1205 อยู่ในราชสมบัติ 7 ปี

มานิต วัลลีโกดม สอบค้นว่าประสูติเมื่อ พ.ศ.1166 ครองราชย์ พ.ศ.1205 ครองราชย์อยู่ 17 ปี เสด็จสวรรคต พ.ศ.1258 รวมพระชนมพรรษาได้ 92 พรรษา

ตำนานพระนางจามเทวีฉบับแปลและเรียบเรียงโดย นายสุทวารี สุวรรณ ภาชน์ ระบุว่าประสูติเมื่อ พ.ศ.1176 ครองราชย์ พ.ศ. 1202 สละราชสมบัติ พ.ศ.1231 และเสด็จสวรรคต พ.ศ.1274

จากหลักฐานศิลาจารึกในประเทศไทย มีเพียงหลักเดียวเท่านั้นที่ปรากฏพระนามของพระนางจามเทวีได้แก่ ศิลาจารึกวัดพระธาตุคอกน้อย จารึกขึ้นในสมัยพระแม่กุ พ.ศ.2097 เป็นการบันทึกเรื่องราวย้อนหลัง โดยเอ่ยถึงนามของพระนางจามเทวีว่าได้มาลักระพระธาตุแห่งนี้

เอกสารโบราณที่อ้างเรื่องพระนางจามเทวี ได้แก่ จามเทวีวงศ์ ตำนานมูลศาสนา และชินกาลมาลีปกรณ์ ฉบับที่เก่าแก่ที่สุดคือ จามเทวีวงศ์ แต่งขึ้นโดยพระโพธิรังสี แต่งขึ้นในสมัยพระเจ้าสามฝั่งแกน เชื่อว่าแต่งก่อน พ.ศ. 2000

ในจดหมายเหตุหมานซู เขียนโดย ฟานฉว้อ นักเดินทางชาวจีนสมัยราชวงศ์ถัง เมื่อ พ.ศ.1406 ระบุถึง ‘หนี่หวังกว้อ’ หรือ ‘รัฐที่ปกครองโดยกษัตริย์หญิง’ ซึ่งสันนิษฐานว่าคือที่ลำพูนในปัจจุบัน ในจดหมายเหตุระบุว่ากษัตริย์หญิงมีฝีมือในการยิงธนู

ชาติกำเนิดของพระองค์นั้น ในตำนานจามเทวีวงศ์และตำนานมูลศาสนา กล่าวว่า เป็นพระราชธิดาของกษัตริย์แห่งกรุงละโว้ แต่ตำนานมุขปาฐะพื้นบ้านแห่งหนึ่งกล่าวว่า พระองค์เป็นธิดาของคหบดีชาวหริภุญชัยซึ่งมีเชื้อสายชาวเมงหรือชาวมอญ (ตำนานเรียกว่า เมงคบุตร) อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ปัจจุบันเป็นหมู่บ้านหนองตู อ.ป่าซาง จ.ลำพูน

พระนางจามเทวีเมื่อแรกพระราชสมภพไว้ว่าตรงกับวันพฤหัสบดี ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ปีมะโรง พ.ศ.1176 เวลาจวนจะค่ำ ขณะเมื่อพระนางยังมีพระชนมได้ 3 เดือนนั้น มีนกยักษ์ตัวหนึ่งโฉบพระนางขึ้นไปบนฟ้า เมื่อนกนั้นบินผ่านหน้าสุทวารฤๅษีซึ่งบำเพ็ญตบะอยู่ ณ เขาอุจจุตบรรพต (แปลว่าเขาไร้อ้อย เชื่อว่าคือดอยสุเทพในปัจจุบัน) ท่านจึงแผ่เมตตาจิตให้มันปล่อยทารกน้อยลงมา แล้วรับเด็กนั้นเป็นบุตรบุญธรรม พร้อมทั้งตั้งชื่อให้ว่า ‘นางวิ’ ด้วยถือเอานิมิตที่พระฤๅษีใช้พัด (ภาษาถิ่นเรียกว่า ‘วี’) รองรับพระนางเนื่องจากพระฤๅษีอยู่ในสมณเพศ ไม่อาจอุทิศตัวสตรีได้ ต่อมาพระนางได้ร่ำเรียนสรรพวิชาการต่างๆ จากสุทวารฤๅษี

สุทวารฤๅษีได้ผูกดวงและตรวจสอชะตา ทราบว่ากุมาริผู้เป็นบุตรบุญธรรมของท่านจะมีवासนาเป็นถึงจอมกษัตริย์ ปกครองบ้านเมืองอันใหญ่โตซึ่งจะรุ่งเรืองไปในภายภาคหน้า จึงตกลงใจว่าจะส่งเด็กหญิงไปสู่ราชสำนักเพื่อรับการอภิเษกเป็นเชื้อพระวงศ์ให้สมควรแก่การที่จะได้เป็นใหญ่ต่อไป และที่เหมาะสมในสายตาท่านฤๅษีคือ ราชสำนักแห่งกรุงละโว้ ซึ่งเป็นราชสำนักที่เจริญรุ่งเรืองที่สุดแห่งหนึ่งในสุวรรณภูมิเวลานั้น

จนกระทั่งเมื่อพระนางมีพระชนมายุได้ 13 พรรษา ท่านสุทนต์ทูลเชิญให้นรมิตแพขึ้น ส่งกุมารีน้อยล่องไปตามน้ำจากเมืองเหนือ โดยพญากากะวานรและบริวารจำนวน 35 ตัวโดยสารแพไปด้วย อีกทั้งยังฝากหนังสือไปฉบับหนึ่งเพื่อกราบทูลพระเจ้ากรุงละโว้ (ลโวทัยปุระ) ว่ากุมารีน้อยนี้จะไปช่วยละโว้ประหารศัตรู

เด็กหญิงและวานรทั้งหลายล่องตามลำน้ำไปเป็นเวลานานหลายเดือนจึงเข้าสู่เขตกรุงละโว้ ประชาชนชาวละโว้สองฝั่งลำน้ำได้โจษขานถึงแพเล็ก ๆ นี้ด้วยความประหลาดใจ ครั้นถึงท่าน้ำหน้าวัดชัยมงคล แพนรมิตก็ได้ล่องตามน้ำต่อไปกลับลอยวนเวียนอยู่บริเวณนั้น ประชาพลเมืองได้เห็นต่างโจษขานกันยิ่งคึง บ้างก็เข้าไปพยายามติงนาวาเข้าฝั่ง แต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ ชาวบ้านเห็นเหตุเป็นอัศจรรย์และต่างพากันชื่นชมเด็กหญิงซึ่งมีผิวพรรณผุดผ่องน่ารักน่าเอ็นดูอย่างยิ่ง

ความทราบถึงบรรดาขุนนาง จึงได้ไปตรวจดูที่ฝั่งน้ำ เห็นความจริงประจักษ์แก่ตาจึงรีบกลับเข้าพระราชวังกราบบังคมทูลพระเจ้าจักรวดี ผู้ครองกรุงละโว้ให้ทรงทราบ เจ้าแผ่นดินกรุงลโวทัยปุระได้เสด็จไปยังท่าน้ำหน้าวัดชัยมงคลพร้อมด้วยมเหสีในทันที เมื่อได้ทอดพระเนตรเห็นความเป็นไปทั้งหมดพระองค์ทรงมีรับสั่งให้ทหารที่ตามเสด็จชะลอแพนรมิตเข้าสู่ฝั่ง

แต่เหตุการณ์อันไม่มีใครคาดคิดก็บังเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง กำลังของเหล่าทหารแห่งกรุงลโวทัยปุระไม่อาจชักลากแพเข้าสู่ท่าน้ำได้ ไม่ว่ากษัตริย์จะมีพระบัญชาให้เพิ่มจำนวนทหารมากขึ้นสักเท่าใดก็ตาม การณ์อันเป็นไปโดยอัศจรรย์ดังนี้ ทำให้เจ้าแผ่นดินทรงประจักษ์แจ้งแก่พระปรีชาญาณว่า กุมาร

แรกรุ่งนันทามกลางผ่องวานรบนแพนี้คงเป็นผู้มีบุญญาธิการมากมาย และแพนั้นก็คงเป็นแพวิเศษที่สามัญชนจะไปแต่ละต้องมิได้ พระองค์จึงเสด็จจากที่ประทับพร้อมด้วยพระมเหสี และทรงยึดเชือกที่ผูกแพนั้นไว้ด้วยพระหัตถ์ของทั้งสองพระองค์

แล้วเหตุอัศจรรย์ก็บังเกิดอีกเป็นคำรบสาม พระเจ้ากรุงละโว้ทักและพระมเหสีเพียงแต่ทรงชักเชือกนั้นด้วยแรงเฉพาะสองพระองค์ แพวิเศษก็ลอยเข้าสู่ท่าน้ำโดยง่าย และดูราวกับเทพดาพาดินจะทรงอำนวยพรให้แก่เหตุอันอัศจรรย์นี้ เพราะเมื่อแพวิเศษลอยเข้าเทียบท่าน้ำ ได้มีฝนโปรยปรายเป็นละอองบางเบา ยังความสดชื่นแก่ทุกคนในที่นั้น ประชาชนทั้งสองฝั่งลำน้ำได้เห็นต่างก็พากันชื่นชมพระบารมีของทั้งสองพระองค์ และสรรเสริญบุญญาภิบาลของกুমารีน้อยไปทั้งพระนคร

พระเจ้ากรุงละโว้และพระมเหสีรับกুমารีน้อยไว้ด้วยความเสน่หาอย่างยิ่ง พระมเหสีถึงกับเสด็จเข้าไปสวมกอดและจุ้มพิตกุมาริตั้งแต่แรกขึ้นสู่ฝั่ง พระเจ้ากรุงละโว้ผู้เต็มไปด้วยความปิติในพระหฤทัยได้ทรงนำกุมาริผู้น่ารักขึ้นประทับบนราชรถ และพาเข้าสู่ราชสำนักกรุงละโว้ท่ามกลางประชาชนที่มาเฝ้าชมพระบารมีสองข้างทางด้วยความชื่นชมยินดีโดยทั่วหน้าและได้ตั้งพระนามให้ใหม่ว่า ‘พระนางจามเทวี’

ในราชสำนักกรุงละโว้ กุมาริได้รับการพลัดเปลี่ยนฉลองพระองค์ให้งดงามสมพระเกียรติ แล้วเสด็จสู่ท้องพระโรงอันเป็นที่ประชุมเหล่าขุนมนตรีเสนาอำมาตย์ทั้งหลาย กษัตริย์และพระมเหสีก็เสด็จออกประทับบนพระบัลลังก์

มีพระราชดำรัสให้พระราชครูพยากรณ์ดวงชะตาของเด็กหญิง พระราชครูได้คำนวณกาลชะตาโดยละเอียดแล้วถวายคำพยากรณ์ว่า

“ขอเดชะ กุมารีน้อยผู้นี้เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งบุญญาภพและพระบารมีอันยิ่งใหญ่ ต่อไปภายหน้าจักได้เป็นถึงจักรพรรดินีครองแว่นแคว้น ปราภพพระเกียรติยศเกริกไกรไปทั่ว แม้พระราชาและเจ้าชายพระองค์ใดได้เสกสมรสด้วยก็จักเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยรัตนะทั้ง 7 ประการอย่างแน่นอน”

พระเจ้ากรุงละโว้ทรงทราบดังนั้นก็ทรงเปี่ยมด้วยความโสมนัสอย่างยิ่ง เพราะได้ประจักษ์แก่พระปรีชาญาณว่าเทพยดาฟ้าดินได้ประทานกุมารีผู้นี้แด่พระองค์และกรุงลโว้หทัยปุระ ทั้งพระองค์เองและพระมเหสียังมีได้มีพระโอรสธิดา จึงมีพระราชโองการให้จัดพระราชพิธีอภิเษกกุมารีขึ้นดำรงพระยศเป็นพระธิดาแห่งกรุงละโว้และได้ทรงเฉลิมพระนามใหม่ประกาศไว้ในพระสุพรรณบัฏว่า ‘เจ้าหญิงจามเทวี ศรีสุริยวงศ์ บรมราชขัตติยนารี รัตนกัญญา ลวะปรีราเมศวร’

ตำนานว่า วันประกอบพิธีอภิเษกนั้นเป็นวันที่ 3 ภายหลังพระนางจามเทวีเสด็จเข้าสู่ราชสำนักลโว้หทัยปุระ ตรงกับวารดิถีอาทิตย์วารขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ปีมะเมีย พ.ศ.1190 เวลานั้นมีพระชนมายุได้ 14 พรรษา เจ้าหญิงพระองค์แรกแห่งนครลโว้หทัยปุระทรงถวายสัตย์ปฏิญาณเป็นปฐมว่า

“ข้าฯ ขอกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันพิทักษ์รักษากรุงละโว้ว่าข้าฯ จะเป็นมิตรที่ดีต่อท่านทั้งหลาย จะขอปกป้องพิทักษ์รักษาอาณาจักรละโว้ด้วยชีวิต จะปฏิบัติทุกทางที่จะยังความสุขให้ทั่วพระราชอาณาจักรแห่งนี้”

สิ้นพระราชดำรัส ปวงเสนาอำมาตย์และพสกนิกรทั้งหลายต่างพากันแซ่ซ้องถวายพระพรพระธิดาพระองค์ใหม่ ทั้งราชสำนักและบ้านเมืองกระหึ่มด้วยเสียงมโหรีปี่พาทย์ที่บรรเลงเพลงสรรเสริญ มีการบังเกิดพระพิรุณโปรยปรายเป็นละอองชุ่มเย็นไปทั่วเมืองละโว้เป็นกาลอัศจรรย์อีกครั้งหนึ่ง

ภายหลังพระราชพิธีอภิเษก พระเจ้ากรุงละโว้ได้พระราชทานพระธิดาในพระเจ้าทศราชแห่งกรุงรัตนปุระ 2 พระองค์ คือ เจ้าหญิงปทุมวดี และเจ้าหญิงเกษวดี ให้เป็นพระพี่เลี้ยงคอยถวายการดูแลพระธิดาพระองค์ใหม่ รวมทั้งเป็นผู้ถวายการสอนวิชาศิลปศาสตร์แขนงต่างๆ เพิ่มเติมแก่พระธิดาน้อยด้วย

เจ้าหญิงจามเทวีประทับในราชสำนักกรุงละโว้ทศปุระ และเจริญพระชันษาขึ้นโดยเป็นที่รักใคร่เสน่หาของพระราชบิดา พระแม่เหล็ก พระบรมวงศานุวงศ์ ตลอดจนเสนาอำมาตย์และประชาชนชาวละโว้ เวลาได้ล่วงเลยจนพระองค์ทรงเจริญพระชนมายุได้ 20 พรรษา ปรากฏว่ามีพระสิริโฉมงดงามเป็นที่เลื่องลือไปยังทุกอาณาจักรอันใกล้เคียง พระปรีชาญาณและบุญญาธิการแห่งพระองค์นั้นก็แผ่ไพศาล เป็นที่หมายปองของเจ้าครองนครต่างๆ

ความงดงามในพระรูปแห่งพระองค์หญิงจามเทวีนั่น เป็นที่เล่าลือกันว่าไม่มีหญิงใดจะทัดเทียม ดังมีบรรยายไว้ในตำนานต่างๆ ว่า

“ดวงพระพักตร์เป็นรูปไข่ พระเนตรดำซึ่งเป็นแวววาวและต้งผู้ใดแล้วยังผู้นั้นให้ง่วงงวยไปด้วยพิษเสน่ห์ พระขนงโค้งเรียวยาวประดุจคันธนูขณะน้ำวสาย พระนาสิกโด่งคมส่นรับกับพระพักตร์ ริมพระโอษฐ์แดงระเรื่อดุจชาติป่าย พระทนต์เรียบขาวสะอาดเป็นเงางามดุจไข่มุก ขณะยุรยาตรพระวรกาย

อันอ่อนไหวให้ชวนพิศ เวลาก้าวพระบาทนั้นประคองพระนางหงส์เมื่อเยื้อง
ย่างกราย พระวรกายหอมดังกลิ่นดอกบัวหลวง หาสตรีใดเทียบมิได้”

เมื่อพระนางจามเทวีมีพระชนมายุได้ 20 พรรษา พระเจ้ากรุงละโว้จึงกระทำ
พิธีหมั้นหมายพระนางจามเทวีไว้กับเจ้าชายรามราชแห่งเมืองรามบุรีซึ่งเป็น
เจ้าชายจากแว่นแคว้นใกล้เคียง ทว่าด้วยกิตติศัพท์ความงดงามของพระนาง
จามเทวีนั่นเป็นที่เลื่องลือไปทั่ว เจ้าชายแห่งเมืองโกสัมพี (เชื่อว่าเป็น
อาณาจักรมอญหรือพม่าในเวลานั้น) จึงได้ส่งบรรณาการมาสู่ขอพระนาง
จามเทวีกับพระเจ้ากรุงละโว้ แต่พระเจ้ากรุงละโว้ได้ตอบปฏิเสธเพราะเจ้า
หญิงมีพระคู่หมั้นอยู่แล้ว เจ้าชายแห่งเมืองโกสัมพีรู้สึกแค้นพระทัย จึงได้ยก
ทัพเมืองโกสัมพีและทัพจากเมืองต่างเข้าตอรักับละโว้เพื่อชิงพระนางจาม
เทวี

ตามตำนานกล่าวว่ากองทัพของฝ่ายโกสัมพีมีจำนวนมากกว่าฝ่ายละโว้มาก
กองทัพละโว้จึงประสบความพราชัย ชุนนางเมืองละโว้จึงปรึกษากันว่าจำต้อง
ยอมรับไมตรีจากเมืองโกสัมพีเพราะสู้ไม่ได้ แต่พระนางจามเทวีตัดสินใจ
พระทัยที่จะรบโดยพระนางจะเป็นผู้นำทัพเอง เมื่อพระเจ้ากรุงละโว้ผู้เป็น
พระราชบิดาทรงอนุญาตแล้ว พระนางจึงจัดทัพหน้าเป็นหญิง 500 คน ชาย
1,000 คน (บ้างก็ว่า 2,000 คน) และกำลังจากเมืองพันธมิตรอื่นๆ เข้ารบ
โดยล่อกองทัพข้าศึกให้เข้ามาในที่แคบแล้วจึงตีกระหนาบ กระทั่งเมื่อกองทัพ
ทั้งสองฝ่ายต่างเสียหายอย่างหนัก พระนางตัดสินใจพระทัยให้นายทัพของแต่ละ
ฝ่ายเข้าดวลอาวุธกันตัวต่อตัว ตัวพระนางเองดวลอาวุธกับเจ้าชายแห่ง

โกสัมพีนได้รับชัยชนะ เจ้าชายจึงเชือดพระศอพระองค์เองด้วยขัตติยะมานะ กองทัพฝ่ายโกสัมพีที่เสียจอมทัพจึงยอมแพ้

ชัยชนะของพระนางเป็นที่ยกย่องสรรเสริญของชาวละโว้อย่างยิ่ง แต่พระนางเองมิได้ยินดีในชัยชนะนั้น กลับรู้สึกสลดพระทัยที่ต้องมีคนตายในสงครามนี้มากมาย พระนางจึงตรัสสั่งให้สร้างวัดขึ้นในบริเวณสมรภูมิขึ้นวัดหนึ่งเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ตายในการรบ พร้อมทั้งทรงจัดการพระศพของบรรดาเจ้านายเมืองต่างๆ ทั้งสองฝ่ายที่สิ้นชีวิตในการรบอย่างสมเกียรติ หลังเหตุการณ์สงบแล้ว งานอภิเษกของพระนางจามเทวีจึงมีขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ ตำนานบางฉบับก็ได้กล่าวว่า พระเจ้ากรุงละโว้ได้เวนราชสมบัติแก่เจ้าชายรามราชในคราวเดียวกัน บางฉบับกล่าวแต่เพียงว่าเจ้าชายรามราชได้เข้ามาอยู่ในราชสำนักละโว้เท่านั้น

ตำนานได้ระบุว่า สงครามเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ.1196 และการอภิเษกนั้นได้มีขึ้นในอีก 2 ปีถัดมา

ประมาณปี พ.ศ. 1202 สุกกทันตฤาษี ซึ่งเป็นสหายกับสุเทวฤาษี ได้เดินทางมาพร้อมกับนายคิริยะผู้เป็นทูตของสุเทวฤาษี มายังกรุงละโว้ เพื่อทูลขอพระนางจามเทวีจากพระเจ้ากรุงละโว้ ไปเป็นกษัตริย์ปกครองเมืองใหม่ที่สุกกทันตฤาษีกับสุเทวฤาษีสร้างขึ้น ซึ่งก็คือเมืองหริภุญไชยหรือเมืองลำพูนในปัจจุบัน เมื่อพระนางจามเทวีปรึกษากับพระราชบิดากับพระสวามีแล้ว ทั้งพระสวามีกับพระราชบิดาต่างก็อนุญาต พระนางจึงเดินทางออกจากเมืองละโว้ตามคำทูลเชิญของพระฤาษี

แต่ในตำนานจามเทวีวงศ์ได้กล่าวความต่างไปอีกอย่าง คือ ในเวลานั้น เจ้าชายรามราชได้ออกบวชเสียแล้ว พระนางจึงทรงอยู่ในฐานะไร้พระสวามี ทางลำพูนจึงส่งสาส์นมาทูลขอตั้งกล่าว ตำนานพื้นบ้านว่าเจ้าหญิงจามเทวี ทรงรับที่จะครองเมืองลำพูนเพราะเมืองลำพูนเวลานั้นราษฎรเดือดร้อนด้วย ชาติผู้นำ และพระนางก็ระลึกถึงพระคุณสุทิวาฤๅษีที่เคยชุบเลี้ยงมาแต่ก่อน

ในการเดินทางจากละโว้ไปสู่เมืองลำพูนนั้น พระนางได้เชิญพระเถระ 500 รูป หมู่ปะขาวทั้งหลายที่ตั้งอยู่ในเบญจศีล 500 คน บัณฑิต 500 คน หมู่ช่าง แกะสลัก 500 คน ช่างแก้วแหวน 500 คน พ่อเลี้ยง 500 คน แม่เลี้ยง 500 คน หมู่หม่อโหรา 500 คน หมอยา 500 คน ช่างเงิน 500 คน ช่างทอง 500 คน ช่างเหล็ก 500 คน ช่างเขียน 500 คน หมู่ช่างทั้งหลายต่างๆอีก 500 คน และช่างโยธา 500 คน

ให้ร่วมเดินทางกับพระนางเพื่อไปสร้างบ้านแปงเมืองแห่งใหม่ให้มั่นคงยิ่งขึ้น โดยเดินทางด้วยการล่องเรือไปตามแม่น้ำปิง กินระยะเวลานาน 7 เดือน พร้อมกันนี้พระนางยังได้เชิญพระพุทธรูปสำคัญมาด้วย 2 องค์ คือ 1) พระแก้วขาว ซึ่งว่ากันว่าเป็นองค์เดียวกับที่ประดิษฐาน ณ วัดเชียงมั่น จ.เชียงใหม่ ในปัจจุบัน 2) พระรอดหลวง ซึ่งประดิษฐานที่วัดมหาวัน จ.ลำพูน

เมื่อพระนางเดินทางมาถึงเมืองหริภุญชัยแล้ว สุทิวาฤๅษีและสุกทันตฤๅษีจึง ทำพิธีราชาภิเษกพระนางขึ้นเป็นกษัตริย์แห่งหริภุญชัย ทรงพระนามว่า ‘พระนางเจ้าจามเทวี บรมราชนารี ศรีสุริยวงศ์ องค์ปดินทร์ ปิ่นธานีหริภุญชัย’ หลังจากวันราชาภิเษกไปแล้ว 7 วัน พระนางจึงประสูติพระราชโอรสซึ่งติดมาในพระครรภ์ตั้งแต่ยังทรงอยู่เมืองละโว้ 2 พระองค์ พระโอรสองค์โตมีพระ

นามว่า ‘พระมหันตยศหรือพระมหายศ’ ส่วนองค์ครองมีพระนามว่า ‘พระเจ้าอนันตยศหรือพระอินทวร’

ในรัชกาลของพระองค์นั้น นครหริภุญชัยมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างยิ่ง ประชาชนต่างอยู่ร่วมกันด้วยความร่มเย็นเป็นสุข พระพุทธศาสนาได้รับการทำนุบำรุงอย่างยิ่ง ตามตำนานได้กล่าวว่า พสกนิกรต่างมีใจศรัทธาสร้างวัดขึ้นเป็นจำนวนถึง 2,000 แห่ง และกาลต่อมาวัดทั้ง 2,000 แห่งก็มีภิกษุจำพรรษาทุกแห่ง อนึ่ง ในเวลาต่อมา ภายหลังสงครามขุนวิลังคะชาวลิแวกได้ผ่านไปแล้ว พระนางจามเทวีจึงได้สร้างวัดประจำเมืองขึ้น 4 วัด เพื่อเป็นพุทธปรกาการ ได้แก่

วัดอรัญญิกกรรมมาราม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของพระนคร

วัดอาพัทธาราม ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของพระนคร

วัดมหาวนาราม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของพระนคร

วัดมหารัดาราม ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของพระนคร

นอกจากนี้ ในด้านการป้องกันเมือง พระนางจามเทวีจัดให้มีด่านชายแดน อาณาจักรไว้ที่เวียงนอกและเวียงสามเสี้ยว (ปัจจุบันคือบริเวณหมู่บ้านกอกและทุ่งสามเสี้ยว อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่) และโปรดฯ ให้มีการซ่อมรบเพื่อเตรียมความพร้อมของกองทัพ โดยทรงออกอุบายให้ด่านที่เวียงนอกและเวียงสามเสี้ยวแก่งตั้งตัวเป็นกบฏและมีรับสั่งให้จัดทัพไปปราบ ปรากฏว่าฝ่ายพระนครชนะศึก ทว่าในการซ่อมรบดังกล่าวก็มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก

เพราะต่างฝ่ายต่างไม่รู้กัน พระนางจึงทรงปูนบำเหน็จความชอบแก่ผู้รอดชีวิต และทรงอุปถัมภ์ครอบครัวของทหารที่ตายในการสู้รบครั้งนี้ให้เป็นสุขต่อไป

อนึ่ง ในตำนานยังกล่าวว่า พระนางจามเทวีได้ทรงทำพิธีบวงสรวงเทวดาขอช้างศึกประจำพระนคร ด้วยมีพระดำริว่า เวลานี้พระโอรสทั้งสองยังเยาว์ พระชันษา ถ้ามีข้าศึกมาเบียดเบียนจะเป็นการลำบาก ช้างศึกดังกล่าวนั้นคือ ‘ช้างภู่ง่างาเขียว’ ซึ่งกล่าวกันว่ามีอานุภาพยิ่ง หากใครไปยืนเบื้องหน้าช้างในยามใกล้เที่ยงก็จะมีอันเป็นไปต่างๆ ถ้าไม่บวงสรวงด้วยข้าวตอกดอกไม้เสียแล้วก็อาจถึงแก่ชีวิต ช้างดังกล่าวนี้นับเป็นกำลังสำคัญของพระองค์ในการรบกับชาวลัวะในกาลต่อมา

ด้วยพระนางจามเทวีทรงเป็นจอมกษัตริย์ผู้ทรงปกครองนครหริภุญชัยที่รุ่งเรือง ทั้งพระนางเองก็มีพระรูปโฉม พระปรีชาญาณหลักแหลม เป็นที่สรรเสริญแก่บรรดาประเทศใหญ่น้อยทั่วไป บรรดาเจ้าครองนครหลายองค์จึงใคร่จะได้พระนางไปเป็นพระมเหสี โดยเฉพาะขุนวิลังคะ ผู้นำชาวลัวะ ซึ่งส่งทูตพร้อมเครื่องบรรณาการถึง 500 สาแหรก มาถวายสาส์นทูลเชิญพระนางเสด็จไปเป็นพระมเหสีแห่งระมิงคันคร ซึ่งบางตำนานว่าตกในราวๆ ต้นปี พ.ศ.1226 เมื่อพระนางทรงมีรับสั่งให้เข้าเฝ้า ทูลลัวะก็กราบบังคมทูลอย่างวางอำนาจว่า

“ข้าแต่มหाराชาเทวีเป็นเจ้า ขุนแห่งข้าพเจ้ามีนามว่าวิลังคราขอยุ่ทิศดอยละวะโพ้น เป็นใหญ่กว่าลัวะทั้งหลาย ใช้ให้ข้าพเจ้าทั้งหลายนำเครื่อง

บรรณาการมาถวายพระนางบัดนี้ โดยเหตุที่ขุนวิลังคราชมีความรักใคร่ในพระเทวีเป็นเจ้า จักเชิญพระแม่เจ้าไปเป็นอัครมเหสี”

พระนางจามเทวีตรัสถามว่า “ดูกรท่านอำมาตย์ เรายังไม่เคยได้เห็นขุนผู้นั้น แม่สักหนเดียวเลย ขุนผู้นั้นหน้าตาเป็นอย่างไรเล่า”

ทูตลัวะทูลตอบว่า “ขุนแห่งข้าพเจ้านั้นรูปร่างหน้าตาก็เหมือนดังตัวข้าพเจ้านี้แหละ”

พระนางจึงทรงมีรับสั่งว่า “คิดว่าขุนแห่งท่านมีหน้าตาเหมือนดังท่านแล้ว อย่าวางแต่มาเป็นผิวเราเลย แม่แต่เมื่อเราก็งี้จักให้ถูกต้อง ท่านจงรีบไปเสียให้พ้นจากเรือนเราเดี๋ยวนี้”

แล้วทรงขับไล่ทูตลัวะออกไปจากพระนคร ขุนวิลังคะได้ทราบเช่นนั้นก็บังเกิดความโกรธอย่างรุนแรง แต่ก็สั่งสาส์นเกลี้ยกล่อมอีกครั้งหนึ่ง ก็ได้รับคำตอบว่า พระนางยังไม่ตัดสินใจพระทัยเสด็จไปยังระมิงคนครเพราะพระนางเพ็งมีพระประสูติกาลพระโอรส พระวรกายยังไม่บริสุทธิ์พอจะทรงรับการอภิเษกเป็นพระมเหสีแห่งชาวลัวะได้ ขอให้รอไปก่อน

ขณะเดียวกันภายในเมืองหริภุญชัยพระนางจามเทวีก็โปรดฯ ให้สั่งสมเสบียงและอาวุธยุทโธปกรณ์ไว้อย่างเต็มที่ รวมทั้งเตรียมกำลังทหารให้พร้อมรบที่สุด ฝ่ายขุนวิลังคะได้รับคำตอบเช่นนั้นก็เบาใจและร้งรออยู่อย่างนั้น บางตำนานว่าหลงกลรอดต่อไปเป็นเวลานานถึง 7 ปี

ในที่สดขุนวิลังคะก็นำทัพเข้าล้อมเมืองด้วยทหารจำนวนถึง 80,000 คน พระนางจามเทวีมีพระบรมราชโองการให้พระโอรสทั้งสองซึ่งเจริญพระชนมายุได้ 7 พรรษาแล้วขึ้นประทับเหนือช้างภู่ง่ามาเขี้ยวนำทัพออกศึก โดยพระมหันตยศประทับคอช้าง พระเจ้าอนันตยศประทับกลางช้าง กองทัพของหริภุญชัยมีจำนวนเพียง 3,000 คน

แต่เมื่อกองทัพของทั้งสองฝ่ายประจันหน้ากัน พลรบชาวลัวะก็บังเกิดอาการหน้ามืดตามัวหมดกำลังใจ เพราะเผชิญหน้ากับช้างภู่ง่ามาเขี้ยวในเวลาที่ยังวันพอดี ในที่สุดก็ไม่มีผู้ใดทนได้ก็พากันแตกทัพอลหม่านโดยไม่ทันได้สู้รบทั้งอาวุธและสิ่งของไว้เป็นอันมาก พระนางจามเทวีจึงรับสั่งให้ชาวพระนครพากันออกไปรวบรวมสิ่งของเหล่านั้นไปเป็นของตนเองเสีย ทำเลที่ทหารลัวะทิ้งของไว้นั้นจึงมีชื่อว่า ‘ลัวะวาง’ ในกาลต่อมา

หลังจากนั้น พระนางจามเทวีจึงเสด็จไปยังระมิงคนครในฐานะผู้ชนะศึก เพื่อทรงช่วยเหลือบำรุงขวัญประชาชนให้กลับเป็นปกติสุขอีกครั้ง จากนั้นจึงพระราชทานเอกราชแก่ชาวระมิงคนครมิให้ต้องตกเป็นเมืองขึ้นของหริภุญชัย เป็นการแสดงพระกรุณา โดยจารึกไว้ในพระสุพรรณบัฏเมื่อวันขึ้น 2 ค่ำ เดือน 8 ปีจอ พ.ศ. 1230

ในตำนานจามเทวีวงศ์มีขยายความเรื่องเกี่ยวกับลัวะต่อไปอีกคือ ภายหลังการสงครามขุนวิลังคะ พระมหันตยศและพระเจ้าอนันตยศ ก็ทรงได้พระธิดาขุนวิลังคะเป็นชายา พระนางจามเทวีจึงมีพระสุณิสาลำดับแรกเป็นเจ้าหญิงชาวลัวะ

เรื่องเผชิญพวกลัวะนี้ ตำนานพื้นเมืองอีกฝ่ายหนึ่งกล่าวไว้พิสดารออกไป คือ หลวงมิลังคะ (ไม่ใช่ขุนวิลังคะ) ผู้นำเผ่าลัวะหลงใหลพระสิริโฉมแห่งพระนางจามเทวีจนไม่เป็นอันกินอันนอน จึงได้แต่งทูตมาสู่ขอ แต่พระนางจามเทวีไม่ทรงสนพระทัยและไม่ให้คำตอบใดๆ เป็นเหตุให้หลวงมิลังคะยกไพร่พลมาประชิดเมือง พระนางจึงทรงพระดำริว่า ถ้าจะรบกับหลวงมิลังคะบ้านเมืองคงย่อยยับ จึงออกอุบายแก่หลวงมิลังคะว่า หากหลวงมิลังคะพุ่งเสน้า (ธนู) จากดอยสุเทพมาตกกลางเมืองลำพูนได้ พระนางก็จะทรงตกลงเป็นพระมเหสี หลวงมิลังคะดีใจถือธนูขึ้นดอยสุเทพ บรรจรรคมคาถาอาคมแล้วพุ่งเสน้าจากดอยสุเทพเพียงครั้งแรกก็มาตกที่นอกเมืองทางทิศตะวันตก ห่างกำแพงเมืองไปเพียงไม่กี่วาเท่านั้น สถานที่เสน้าตกนี้เรียกกันว่า ‘หนองเสน้า’ ในเวลาต่อมา

พระนางจามเทวีทรงเห็นเช่นนั้นก็หัวนพระทัยนัก ทรงเกรงว่าหากให้มีการพุ่งเสน้าเป็นครั้งที่ 2 และ 3 คงจะมาตกกลางเมืองแน่ จึงทรงออกอุบายอีกครั้งหนึ่ง ให้ข้าราชการนำขึ้นในมาดัดเย็บเป็นหมวกส่งไปให้หลวงมิลังคะสวม ข้างหลวงมิลังคะนั้นที่ได้รับของฝากจากพระนางก็ดีใจเป็นที่สุด รีบสวมหมวกนั้นแล้วลองพุ่งเสน้าเป็นครั้งที่ 2 และ 3 ปรากฏว่าเสน้ากลับลอยไปตกห่างจากตัวเมืองยิ่งกว่าเดิมหลายเท่า จึงได้พบว่าเสียรู้และถูกทำลายคาถาอาคมเสียแล้ว เลยอดกำลังใจที่จะพุ่งเสน้าต่อไป พระนางจามเทวีจึงมิได้เป็นราชินีของชาวลัวะด้วยเหตุดังกล่าว แต่ต่อมาชาวลัวะกับชาวลำพูนก็ยังมีสัมพันธ์ต่อกันบ้างในรุ่นหลัง

ในตำนานมูลศาสนาและจามเทวีวงศ์กล่าวว่า หลังสิ้นสงครามชาวลัวะแล้ว พระนางจามเทวีได้ทรงอภิเษกพระมหันตยศซึ่งมีพระชนมายุ 7 พรรษาเป็น กษัตริย์ครองหริภุญชัยแทนพระนาง และอภิเษกพระเจ้าอนันตยศเป็นพระ อู่ปราช รวมเวลาที่พระนางเสวยราชย์ในกรุงหริภุญชัยได้ 7 ปี

เมื่อพระมหันตยศได้เสวยราชย์แล้ว ทรงดำเนินตามรอยเบื้องพระยุคลบาท แห่งพระมารดาทุกประการ นครหริภุญชัยจึงยิ่งเจริญรุ่งเรืองและร่มเย็นเป็น สุข ทว่าฝ่ายพระอู่ปราชxonันตยศหามีความพอพระทัยไม่ ด้วยมีพระดำริว่า พระเชษฐาธิราชประสูติมาพร้อมกัน เมื่อพระเชษฐาธิราชได้เสวยราชสมบัติ แล้วพระองค์ก็น่าจะได้ครองเมืองบ้าง จึงกราบทูลพระนางจามเทวีตามพระ คำรินั้น เมื่อพระนางจามเทวีได้ทราบดังนั้น จึงให้บัณฑิตผู้หนึ่งพาพระเจ้า อนันตยศไปปรึกษากับสุเทวฤๅษีเรื่องการสร้างเมืองใหม่

เมื่อสุเทวฤๅษีทราบเรื่อง จึงถวายนำคำแนะนำแก่พระเจ้าอนันตยศให้ไปไหว้ ฤๅษีพุทธขมูลที่ดอยโชติบรรพต ไปหาพรานเขลางค์ที่ดอยสุทธบรรพต และ ไปกราบสุพรหมฤๅษีที่ดอยเขางามริมแม่น้ำวังกะนที เพื่อขอให้ช่วยสร้างพระ นครแห่งใหม่ พระเจ้าอนันตยศทรงดำเนินการตามนั้นทุกอย่าง จึงได้สุพรหม ฤๅษีและพรานเขลางค์ไปช่วยกันสร้างเมือง สุพรหมฤๅษีได้ตรวจดูทำเลอัน เหมาะสมแล้วจึงใช้อำนาจเนรมิตเมืองใหญ่ขึ้นแห่งหนึ่ง แล้วเอาชื่อพรานเข ลางค์มาตั้ง เรียกว่า ‘เมืองเขลางค์นคร’ (ปัจจุบันคือ จ.ลำปาง) จากนั้นสุ พรหมฤๅษีก็ถวายการราชาภิเษกพระเจ้าอนันตยศขึ้นเสวยราชสมบัติในพระ นครแห่งใหม่

หลังจากนั้นพระนางจามเทวีจึงเสด็จมายังเมืองเขลางค์นครตามคำทูลเชิญของพระโอรส พระองค์ได้กระทำพิธีราชาภิเษกพระราชโอรสอีกครั้งอย่างมโหฬาร และประทับที่เมืองนี้ต่ออีก 6 เดือน ตามคำทูลขอของพระเจ้าอนันตยศ แต่ในจามเทวีวงศ์ว่าต้องทรงอยู่ถึง 6 ปี จึงได้เสด็จกลับเมืองหริภุญชัย โดยระหว่างนั้นพระนางยังได้สร้างเมืองอาลัมพางค์นครขึ้นอีกเมืองหนึ่ง

แต่ในตำนานพื้นเมืองกลับกล่าวถึงเรื่องนี้ไปอีกอย่างหนึ่ง ต่างกับจามเทวีวงศ์ และตำนานมูลศาสนาดังที่กล่าวมาแล้วอย่างสิ้นเชิง โดยกล่าวว่าพระนางจามเทวีได้ครองสิริราชสมบัติบริหารราชการแผ่นดินนครหริภุญชัยไปจนถึงเดือน 8 ปีกุน พ.ศ.1231 จึงทรงสละราชสมบัติพระราชทานพระเจ้ามหันตยศขึ้นครองหริภุญชัยแทน และในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ปีเดียวกัน ก็มีการราชาภิเษกพระเจ้าอนันตยศขึ้นครองเขลางค์นคร เวลานั้นพระนางมีพระชนมายุได้ 55 พรรษาแล้ว และมีได้กล่าวถึงรายละเอียดการสร้างเขลางค์นคร และการที่พระนางเสด็จประทับทั้งในเขลางค์นครและอาลัมพางค์นคร

ครั้นบ้านเมืองสงบสุขภายใต้การปกครองของพระเจ้ามหันตยศแล้ว ในปี พ.ศ.1236 พระนางจามเทวีซึ่งมีพระชนมายุได้ 60 พรรษาแล้ว จึงทรงละจากการกำกับดูแลราชการแผ่นดินทั้งปวง และทรงสละเพศฆราวาส ฉลองพระองค์ขาวเสด็จไปประทับทรงศีลที่วัดจามเทวี และทรงเอาพระทัยใส่ต่อการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนายิ่งขึ้นอีกมากมาย กระทั่งถึง พ.ศ.1274 จึงเสด็จสวรรคต รวมพระชันษาได้ 98 พรรษา

ส่วนในด้านานุมูลศาสนา และจามเทวีวงศ์กล่าวแตกต่างออกไปว่า พระนางจามเทวีได้เสวยราชย์ในนครหริภุญชัยเพียง 7 ปี แล้วสละราชบัลลังก์พระราชทานพระเจ้ามหันตยศ จากนั้นเสด็จไปประทับที่เขลางค์นครกับอาลัมพางค์นครกับพระเจ้าอนันตยศอีก 6 ปี ครั้นเริ่มประจวบเสด็จกลับมายังหริภุญชัย เสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนครโดยทักษิณาวรรตแล้วทรงศีลต่อไปอีกเพียง 8 วัน พระโรคพาธก็กำเริบแรงกล้าจนถึงเสด็จสวรรคตหลังสวรรคตแล้วพระองค์ก็ได้ไปเกิดบนสวรรค์ชั้นดุสิต

หลังจากนั้น พระเจ้ามหันตยศจึงโปรดฯ ให้จัดพิธีบูชาสักการะพระบรมศพเป็นการใหญ่ 7 วัน แล้วจึงก่อพระเมรุมาศสำหรับถวายพระเพลิง จัดให้มีการสมโภชพระบรมศพเป็นการใหญ่ 7 วัน แล้วจึงถวายพระเพลิง หลังเสร็จการถวายพระเพลิงพระศพแล้วจึงได้เชิญพระบรมอัฐิไปบรรจุไว้ในสุวรรณจังโกฏิเจดีย์ (ปัจจุบันเรียกกันเป็นสามัญว่า ‘เจดีย์กู่กุด’) ภายในวัดจามเทวี อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูนในปัจจุบัน

สมฤทธิ ลือชัย เขียนในนิตยสาร ศิลปวัฒนธรรม ว่าเรื่องราวของพระนางจามเทวีเป็นตำนานมากกว่าเป็นประวัติศาสตร์ อาจมีเค้าโครงความจริงปนอยู่บ้าง แต่เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องแต่ง จากบันทึกระบุว่าพระนางจามเทวีมาปกครองนั้นอยู่ในพุทธศตวรรษที่ 13 แต่หลักฐานทางโบราณคดีกลับมีอายุแค่พุทธศตวรรษที่ 14 แต่หากเมืองหริภุญไชยสถาปนาขึ้นตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 14 ซึ่งขณะนั้นคนพื้นเมืองคือลัวะที่นับถือผี มีขุนวิลังคะคือตัวแทนของชาวลัวะ ส่วนพระนางจามเทวี คือ ตัวแทนของชาวมอญที่นับถือพุทธ อาจแต่งเรื่องของพุทธชนะผี และหากพระนางจามเทวีมาจากเมืองละโว้ ซึ่ง

ขณะนั้นเป็นเมืองของชาวมอญดังที่ปรากฏมีจารึกอักษรมอญมาแล้วตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 เช่น จารึกฐานพระพุทธรูปยืนวัดช้อย หรือพุทธศตวรรษที่ 13-14 เช่น จารึกฐานพระพุทธรูปยืนวัดมหาธาตุเมืองลพบุรี ไม่ว่าผู้มีอำนาจเป็นมอญ หรือคนส่วนใหญ่เป็นมอญ หรือใช้วัฒนธรรมมอญก็แล้วแต่ พระนางจามเทวีก็สมควรอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นคนมอญและพูดภาษามอญ ถ้าพระนางจามเทวีมาจากละโว้ในพุทธศตวรรษที่ 13 จริง พระนางก็ต้องนำอักษรมอญที่ใช้ในวิถีชีวิตมาด้วย เหตุใดที่หริภุญไชยจึงไม่มีจารึกอักษรมอญเลยในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13-15 ซึ่งเป็นรัชสมัยของพระนางและทายาท

เรื่องเล่าเกี่ยวกับพระนางจามเทวีและขุนหลวงวิลังคะของ เมธี ใจศรี สรรวจ และจัดเก็บได้มีมากกว่า 19 ลำนวน มีข้อสังเกตว่า ในบรรดาภกษัตริย์ล้านนา ตั้งแต่สมัยโบราณมาจนถึงปัจจุบัน มีเพียงพระนางจามเทวีเท่านั้นที่ถูกว่าร้ายในทางเสียหายและเลวร้าย ตัวอย่างเช่น พระนางจามเทวีมีกลิ่นอวัยวะเพศเหม็น เป็นหญิงมักมากในกาม ลักลอบมีเพศสัมพันธ์กับชายในระหว่างทางที่เสด็จมาจากละโว้บนเรือ

[2] การ ‘เสียผีหรือผิดผี’ ในกรณีนี้หมายถึง การที่หญิงสาวถูกชายหนุ่มที่ยังไม่คิดจะอยู่กินกันด้วยกันจับมือถือนั่น ถูกเนื้อต้องตัวทั้งในที่ลับและที่แจ้งโดยเจตนา หรือเมื่อฝ่ายชายขยับเข้าใกล้หญิงสาว สาวจะขยับตัวหนีจนถึงธรณีประตูเรือนนอน ที่สุดจะเข้าไปอยู่ด้านใน ชายจะไม่กล้าล่วงล้ำเข้าไป ถ้าชายใดข้ามล่วงธรณีประตูเข้าไป ถือว่าผิดผี สาวต้องบอกแก่พ่อแม่ของตนภายใน 3 วัน ถ้าปิดบัง ผีจะโกรธและบันดาลให้สัตว์เลี้ยงและพืชพันธุ์ที่มีอยู่

ในครอบครัวมีอันเป็นไป หากคนในครอบครัวเจ็บป่วย หญิงสาวจะถูกสมาชิกในครัวเรือนตำหนิติเตียนว่าไม่เคร่งครัดต่อประเพณี

เมื่อพ่อแม่หญิงสาวรู้ว่าการผิดผีเกิดขึ้น จะต้องเจรจากับชายผู้นั้น ทั้งโดยความยินยอมและไม่ยินยอมของหญิงก็ตาม เนื่องจากถือว่าการผิดผีขึ้นแล้ว พ่อแม่ฝ่ายหญิงจะแจ้งให้พ่อแม่ฝ่ายชายรับรู้ และฝ่ายชายจะต้องไปเสียผี หรือเลี้ยงผีบรรพบุรุษตามประเพณีทุกกรณี เมื่อเลี้ยงผีแล้ว ถ้าหญิงไม่ชอบชาย ฝ่ายพ่อแม่หญิงสาวจะไม่จัดพิธีแต่งงานและไม่ยอมพูดคุยกับชายคนนั้นอีกเลย

กรณีที่ชายไปทำให้ผิดผี และฝ่ายหญิงก็ตกลงปลงใจที่จะได้ชายนั้นมาเป็นคู่ครอง ฝ่ายหญิงจะบอกให้พ่อแม่ของตนไปสัญญา คือบอกกล่าวแก่ผู้ใหญ่ฝ่ายชายว่าชายไปผิดผีสาวแล้ว ให้ไปเสียผีตามประเพณีและจะได้จัดการแต่งงานกันต่อไป การเสียผีในกรณีนี้เรียกว่า ‘ใส่เอา’

ส่วนการเสียผีอีกอย่างหนึ่งเรียกว่า ‘ใส่บ่เอา’ คือการผิดผีแล้วไม่เลิกอยู่กินด้วยกัน อาจเพราะฝ่ายหญิงสืบรู้ว่าชายมีความประพฤติไม่ดี เช่น เป็นคนดื่มเหล้า เล่นการพนัน พ่อแม่ฝ่ายสาวจะไม่อนุญาตให้ลูกสาวแต่งงานด้วย ฝ่ายชายจะต้องเสียผี การเสียผีแบบนี้ต้องเสียเงินมากกว่าการใส่เอา และฝ่ายหญิงจะคืนเงินค่าผีให้ฝ่ายชายไป เรียกการคืนเงินค่าผีว่า ‘ผีขึ้น’ แล้วฝ่ายหญิงจะจัดการเลี้ยงผีเรือนเอง

เมื่อมีกรณีนี้เกิดขึ้นชาวจะแพร่กระจายอย่างรวดเร็วไปทั่วหมู่บ้าน และขยายไปยังหมู่บ้านใกล้เคียง นับเป็นเรื่องที่น่าอัปยศอย่างยิ่ง หญิงสาวที่ถูกชาย

ผิดผีแล้วไม่เอาเป็นเมียนั้นจะถูกนิทว่าใจง่าย และจะไม่มีชายมาเยียมเยื่อน บางคนถูกหนุ่มหลอกผิดผีหลายครั้งจนอายุถึงกับต้องย้ายไปอยู่ถิ่นอื่นก็มี ฝ่ายชายจะไปแฉ่สาวเรือนไหนก็ไม่มีใครต้อนรับและต้องการพูดคุยด้วย

การเสียผีหรือใส่ผีนี้ จะต้องจัดขันดอกไม้ธูปเทียน หัวหมูต้ม สุรา ขนม ข้าวต้ม (มัด) และอาจมีไก่ต้ม 4 ตัว อีกตามที่ฝ่ายหญิงจะบอก มีขันหมากใส่หมาก 1 หัว พลุ 1 มัด (หมาก 1 หัว มี 10 ไหม แต่ละไหมมี 36 คำ พลุ 1 มัด มี 5 แหลบ แต่ละแหลบมีจำนวน 20 ใบ รวมเป็น 100 ใบ) และจะมีเงินค่าผีอีกจำนวนหนึ่งซึ่งไม่มีกำหนดตายตัว แต่จะขึ้นอยู่กับฐานะของผีในตระกูลนั้นๆ อาจเป็น 6, 12, 24 หรือ 100 หรือพันบาทก็ได้ ไปขอขมาและสังเวกเลี้ยงผีที่หอผีหรือหิ้งผีที่ติดไว้กับเสาเบ้องหัวนอนของเรือนฝ่ายหญิง เมื่อบอกกล่าวและวางเครื่องสังเวกแก่ผีไว้เป็นเวลาสมควรแล้ว ก็นำสุราและอาหารนั้นไปปูเสื่อเลี้ยงดูกันได้

กรณีที่ใส่เอาคือเสียผีแล้ว มีเจตนาจะอยู่ร่วมครองเรือนกันอย่างจริงจังนั้น เมื่อเสียผีเสร็จแล้ว ชายก็มีสิทธิเช่นเดียวกับสมาชิกในครัวเรือนของหญิงนั้น และเมื่อเสียผีเสร็จแล้วก็จะมีการไต่ถามผีเพิ่มขึ้นอีกเล็กน้อย คือ ฝ่ายหญิงจะนำดอกไม้ธูปเทียนไปบอกกล่าวให้ผีฝ่ายชายทราบว่า บัดนี้ ฝ่ายหญิงได้มาร่วมเป็นสมาชิกในวงศ์เดียวกับชายแล้ว

[3] กระแจะ หรือ พญาบาท มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Naringi Crenulata* (Roxb.) Nicolson อยู่ในวงศ์ RUTACEAE และมีชื่ออื่นๆ คือ กระแจะตะนาว ขะแจะ

ตุ้มตัง พญา มีลักษณะเป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก กิ่งก้านมีหนาม ใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับรูปวงรีแกมไข่กลับ ก้านใบแผ่เป็นปีก ดอกช่อออกที่ซอกใบ ผลรูปทรงกลมออกเป็นพวง พบได้ทั่วไปในป่าเบญจพรรณ

กระแจะ

พญา เป็นสมุนไพรที่หมอยาอีสานใช้มากตัวหนึ่งในตำรายาอีสานจึงมีชื่อของพญาปรากฏให้เห็นอยู่เสมอในตำราโบราณอีสาน พญาขึ้นอยู่ทั่วไปในทุกภาคของประเทศไทย ถือว่าเป็นสมุนไพรเก่าแก่ ในภาคอื่นๆ มักรู้จักกันดีในชื่อ กระแจะ หรือกระแจะตะนาว เนื่องจากบริเวณเทือกเขาตะนาวศรีเป็นแหล่งของสมุนไพรชนิดนี้ ชาวตะนาวจะมีความเชี่ยวชาญเรื่องเครื่องยาหอมและมีชื่อเสียงมาแต่อดีต

นอกจากนี้ กระแจะตะนาว ยังเป็นส่วนผสมสำคัญของดินสอพองพิเศษ ซึ่งจะนำไปเขียนอักขระในการสร้างพระเนื้อผงของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) ผู้ที่ได้รับการยกย่อง ว่าเป็นผู้สร้าง ‘สูตรนิยม’ หรือ ‘สูตรครู’ ใน

การสร้างพระเนื้อผง และในมวลสารของพระเครื่องที่สมเด็จพระโตสร้าง ดินสอ
ผงวิเศษนั้นจะมีกระแจะตะนาวอยู่ด้วย

ในอดีต คนไทยแถบสุโขทัยเรียกกระแจะว่า ‘ตุ้มตัง’ ซึ่งจะถูกนำมาบดรวม
กับเครื่องหอมจนได้เป็น ‘กระแจะจันทน์’ เครื่องหอมประทีนผิวที่มักวางอยู่
บนโต๊ะเครื่องแป้งของสาวไทยในอดีต ทุกส่วนของกระแจะมีกลิ่นหอม มี
สรรพคุณแก้ผ้า แก้สิว รักษาผิวหนังพรณ ทำให้ผิวขาวสดใสสวยงาม โดยจะนำ
เปลือก เนื้อไม้ หรือราก ผนกับน้ำหรือบดผสมกับเครื่องหอมอื่นๆ เป็นแป้ง
ผัดหน้า ทำให้หน้าผุดผ่องเป็นยองใย ปัจจุบันมีการศึกษาวิจัยโดยแกะรอย
จากภูมิปัญญาชาวบ้านพบว่า กระแจะมีฤทธิ์ในการป้องกันแสง UV สามารถ
พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์กันแดดได้ และด้วยความหอมของกระแจะ ทำให้คน
ไทยในแถบอีสานใต้ใช้ทำเป็นธูป โดยใช้กิ่งอ่อนบดละเอียดผสมทำธูป

กระแจะ เป็นสมุนไพรที่มีสรรพคุณทางยาสูงมาก สามารถรักษาโรคและ
อาการได้หลากหลาย และเป็นส่วนผสมในยาตำรับได้มากมาย ในตำรายา
ไทยระบุสรรพคุณของกระแจะไว้ว่า เปลือกและเนื้อไม้ มีสรรพคุณลดไข้ ดับ
พิษร้อน เจริญอาหาร บำรุงจิตใจให้ชุ่มชื้นแจ่มใส รักษาโรคโลหิตผอมแห้ง
และโรคกษัย รากมีสรรพคุณเป็นยาระบาย ช่วยขับเหงื่อ รักษาอาการปวด
เกร็งในท้อง ใบมีสรรพคุณแก้ลมชัก แก้ไข้ แก้ปวดข้อและกระดูก คุณก่าเนิด
ผลใช้รักษาพิษ เป็นยาบำรุง รักษาอาการท้องอืดท้องเฟ้อ เนื่องจากอาหาร
ไม่ย่อย ดังนั้น ในยาหอมไทยจึงมักใส่กระแจะตะนาวลงไปด้วยเสมอ เช่น ยา
หอมจิตรากรมัย ยาหอมสุคนโอสถ ยาหอมเทพประสิทธิ์ ยาแดงเม็ดเล็ก เป็น
ต้น

นอกจากนี้ หมอพื้นบ้านยังใช้ใบสดตำให้แหลกแช่เหล้าพochtamm เอาน้ำยาทาแก้ปวดฟัน ทากันยุง และยังใช้ใบผสมใส่ในลูกประคบ เข้าตำรับยาแก้ไข้ แก้พยาธิตัวจิ๊ด เป็นต้น

[4] ตักศิลา (ละติน: Taxila; ตัก-กะ-ลี-ลา)[1] หรือ ตักสิลา (Takkasilā; ตัก-กะ-ลี-ลา) ในภาษาบาลี หรือ ตักขศิลา (Takṣaśīlā; ตัก-สะ-ลี-ลา) ในภาษาสันสกฤต เป็นชื่อเมืองที่ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของแคว้นปัญจาบ ประเทศปากีสถาน เป็นมหาวิทยาลัยและเป็นศูนย์กลางของศิลปะวิชาการ ในอดีตของอินเดียตั้งแต่ก่อนพุทธกาล มีสำนักอาจารย์ที่คาปาโมกข์ สังก่อนศิลปวิทยาต่างๆ แก่ศิษย์ที่มาเล่าเรียนในแถบดินแดนชมพูทวีป บุคคลสำคัญและมีชื่อเสียงหลายท่านที่สำเร็จการศึกษาจากที่แห่งนี้ เช่น พระเจ้าปเสนทิโกศล หมอชีวกโกมารภักจ์ องคุลิมาล

ตักศิลา (Taxila)

ปัจจุบันนี้ตักศิลาอยู่ในประเทศปากีสถาน ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของกรุงอิสลามาบัด คงเหลือแต่ซากเมืองให้ได้เห็น มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญคือ พิพิธภัณฑ์ตักศิลา ซึ่งได้เก็บรวบรวมหลักฐานเกี่ยวกับความเป็นอยู่และภูมิปัญญาของชาวตักศิลายุคต่างๆ เอาไว้ รวมถึงซากสถูปเจดีย์ วัดวาอาราม และปฏิมากรรม แบบศิลปะคันธาระ จำนวนมาก จนรัฐบาลปากีสถานได้อนุรักษ์ไว้เป็นโบราณสถานภายใต้การสนับสนุนขององค์การยูเนสโก

เมืองตักศิลาก่อเกิดขึ้นตั้งแต่ดึกดำบรรพ์เป็นนครหลวงแห่งแคว้นคันธาระเป็นหนึ่งในบรรดา 16 แคว้นของชมพูทวีป สถาปนาขึ้นโดยชาวอารยัน ตักศิลาดกอยู่ภายใต้อารยธรรมมากมาย เช่น อารยธรรมกรีกโดยพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช และอารยธรรมฮินดูหลายราชวงศ์ ในสมัยพุทธกาลมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำแคว้นและรุ่งเรืองมานับพันปี โดยมีความรุ่งเรืองถึงขีดสุดในสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช พระองค์ได้สร้างตักศิลาให้มีชื่อเสียงพร้อมๆ กับการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ในคริสต์ศตวรรษที่ 5 ชนชาติเฮฟทาไลต์ (Hephthalite) ได้ยกทัพมาตีอินเดียและทำลายพระพุทธศาสนา ทำให้เมืองตักศิลาพินาศสูญสิ้นแต่บัดนั้น

ตักศิลาได้ลงทะเบียนเป็นมรดกโลกในการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญครั้งที่ 4 เมื่อ พ.ศ.2523 ที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส

บทที่ 5 การกักขัง

ไอลาร่าจับมือเจ้าศรีปทุมมาแล้วร้องไห้ก่อนจะเอ่ย “เจ้าแม่เจ้าข้า ลูกมิได้ไปพบเจ้าครูหลายเพลแล้ว เออ...วันนี้ ไหนๆ ก็ออกมาแล้ว ลูกใครไปไหว้ท่านสักหน่อยเจ้าข้า”

เจ้าศรีปทุมมาหันมองบุตรสาวแล้วยิ้ม “จริงสิ แม่ลืมไปเสียสนิท มัวแต่กังวลเรื่องเจ้า จนลืมให้บ่าวไปแจ้งท่าน”

ขบวนเสลี่ยงของเจ้าศรีปทุมมาจึงบายหน้าไปยังอาศรมมหาวิทยาลัย

ไม่นานนักเสลี่ยงของเจ้าศรีปทุมมาและไอลาร่าก็มาถึงอาศรมมหาวิทยาลัย ไอลาร่าขึ้นชมบรรยากาศอาศรมที่ร่มรื่นเงียบสงบ ทางเข้าอาศรมปูแผ่นหิน

เป็นทางยาวไปจรดศาลาไม้ขนาดใหญ่ เมื่อเดินไปถึง ก็ได้เห็นครุฑาสุทหะ
ฤๅษีกำลังบรรยายปุราณะ^[1] เล่าเรื่องพระปรมาตมน์อวตารเป็นหมู่ป่าลงไป
เอาแผ่นดิน

เจ้าศรีปทุมมาเดินเข้ามาพร้อมกับไฉดารา ทั้งสองเข้ามานั่งแล้วกราบมหาครุ
ฑานเหือบตามองครุฑหนึ่งแล้วก็บรรยายต่อ

“ครานั้น เมื่อพระอาตมน์ผู้มีดวงตาดังดอกบัว ดำลงมายังมหาสมุทรจักรวาล
หิรัณยเกษะลงมาขวางทางไว้ พระธรณีครั้นเห็นพระอาตมน์ดำน้ำลงมาก็
ประณมมือไหว้ แล้วกล่าวสรรเสริญพระวิษณุเจ้า แล้วพระวราหะทรงเอา
เขี้ยวเพชรซ่อนแผ่นดินขึ้นมา ยังความดีใจแก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย”

ไฉยดารานั่งฟังอยู่ก็หลุดหัวเราะคิกคัก จนเจ้าศรีปทุมมาต้องปรายตาปราม
นางจึงหยุดขำ นึกรู้ว่าเหมือนกันว่าไม่ควรหัวเราะ

ระหว่างบรรยาย ไฉยดาราสังเกตความมหาครุฑาสุทหะฤๅษีเป็นนักบวชชรา
อายุราวเจ็ดสิบต้น ทำที่

สงบนิ่ง ใบหน้ามีรอยย่นลึกตามกาล ทว่านัยน์ตากลับใสกระจ่าง ร่างกายแม้
ดูบอบบางตามวัยแต่ยังคงแข็งแรง ผมเผ้าหนวดเคราขาวโพลน ผมมุ่นที่
กลางศีรษะ นุ่งห่มผ้าขาว จนไฉยดาราคิดว่าท่านคล้ายชีปะขาวมากกว่าฤๅษี

“ครุฑแล้ว มีพบนานนเลยหนา” เสียงของมหาครุฑาสุทหะฤๅษีที่แหบพร่า
ดังกังวานขึ้นหลังบรรยายจบ

คำทักทายนี้สะดุดใจโอยดาราทันที นางรู้สึกว่มหาครุผู้นี้รู้ความนัยบางประการ

“เจ้าศรี ไปนั่งคอยที่ศาลารายโน้นก่อนเถิด ภูมิธระจักคุยกับโอยดาราสักหน่อย” มหาครุภาสุเทวะฤๅษีเอ่ยเหมือนรู้ใจนาง ท่านเรียกมารดาของโอยดาราว่ ‘เจ้าศรี’ อันเป็นนามลำลองเรียกกันภายในวังของขุนหลวงแสนเมือง ชัดเจนว่าท่านสนิทสนมกับตระกูลขุนหลวงแสนเมืองเป็นอย่างดี

“เจ้าข้า” เจ้าศรีปทุมมาตอบรับก่อนจะลุกออกไปนั่งรอที่ศาลาน้อยใกล้ศาลาบรรยายธรรม

เมื่อเจ้าศรีพ้นจากศาลาไปแล้วมหาครุภาสุเทวะฤๅษีจึงเอ่ยเสียงค่อนข้างดังจนเจ้าศรีปทุมมาเหลียวมองครู่หนึ่งแล้วค่อยเดินต่อไป

“เมื่อครู่ เจ้าหัวเราะเรื่องใดฤๅ” มหาครุแสวงถามเรื่องอื่นก่อนเพื่อไม่ให้เจ้าศรีปทุมมาสงสัย พลางมองเด็กหญิงที่ปกติเวลามาเรียนมักทำท่าเบื่อหน่ายหรือขยุกขยิกเวลาฟังบรรยาย ไม่มีสักคราที่จะหัวเราะ

“คือ...‘หนู’ แคร่รู้สึกว่ ดวงตาของหนูป่าตลกดีเจ้าข้า” โอยดาราตอบ นางหลุดใช้คำว่า ‘หนู’ ออกมาด้วยรู้สึกคุ้นเคยและไว้วางใจที่จะคุยเรื่องยุศสมัยของนางกับมหาครุที่อยู่ตรงหน้า

“มันน่าขำเยี่ยงไรกัน วราหปุราณะแต่งมาแล้วพันกว่าปีหาผีผู้ใดหัวเราะไม่” มหาครุยิ้มบางๆ อย่างเอ็นดู

“โอ้ เจ้าครูเจ้าข้า หนูแค่คิดว่าดวงตาดังดอกบัว เป็นดอกบัวหุบ ฤๅดอกบัวบาน แล้วถ้าดวงตาเหมือนดอกบัวหุบจะเป็นแนวตั้งฤๅแนวนอน”

“เจ้าเด็กนี่ คิดพิลึก! ผิดแพกเจ้าเด็กคนก่อนยิ่งนัก” มหาฤๅษีตอบ ในใจยิ่งนึกเอ็นดูเด็กหญิงตรงหน้า

“ส่วนเรื่องที่เจ้าคิดสงสัยนั้น...”

โอยดาราพูดทันทีด้วยความตื่นเตนอยากรู้ “เจ้าครูทราบฤๅว่า หนูอยากถามเรื่องใดเจ้าข้า”

ชายชราในชุดขาวพยักหน้าราวกับรับรู้สรรพสิ่งที่เกิดขึ้น

“รู้แล้ว เทวรักษ์พระเจ้าองค์หลวงมาบอกฤๅในนิมิตแล้วว่าเจ้าจักมาหาฤๅวันนี้”

โอยดารานิ่งตะลึง ดวงตาเบิกกว้าง คำพูดของมหาฤๅษีท่านนี้ทำให้หัวใจของนางเต้นระรัว

“ท่านยังบอกว่า โอยดาราน้อยของภูนั้นหมดวาระกรรมไปแล้ว จึงสิ้นบุญไปจากการจมน้ำ หมายถึง การชดใช้กรรมครั้งสุดท้าย แต่เพราะยามกำเนิดมา วิญญาณถูกแบ่งเป็นสอง ส่วนหนึ่งเกิดเป็นโอยดาราน้อยในภพนี้ ส่วนอีกหนึ่งไปเกิดเป็นโอยดาราในอีกภพหนึ่ง วิญญาณสองส่วนนี้มีได้แบ่งเพราะเคราะห์กรรม แต่เป็นชะตากรรมอันผู้อยู่ในภพภูมิชั้นสูงกระทำให้เจ้าทั้งคู่ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับกิจอันใหญ่ยิ่งแห่งแผ่นดิน”

ไอยดาราฟังนึ่ง นางรู้สึกรากับมีบางสิ่งที่คุณเครื่องมือเหมือนอยู่ในเงาหมอก
กรอคอยนางอยู่เบื้องหน้า สิ่งนี้ไม่รู้ว่าจะดีหรือร้าย แต่เมื่อเป็นวาจาสิทธิ์แห่ง
มหาครุยมเป็นลัทธิจริง มือของเด็กหญิงเพลอจับชายผ่าน่งแน่น พลังจ้อง
หน้าท่านอย่างตั้งใจฟังถ้อยคำ

“ไอยดาราเป็นผู้รับผิดชอบในอดีต คือขวัญกล้าที่หวานลงในนาอันอุดมเพื่อให้
พร้อมใช้ความรู้แลสติปัญญาจากอีกส่วนหนึ่งของวิญญาณมาช่วยเหลือผู้คน
แลบ้านเมือง ส่วนเจ้า...ไอยดาราเป็นผู้รับผิดชอบในกาลภายหน้า คือน้ำทิพย์
อันจักหล่อเลี้ยงมิใช่เพียงขวัญกล้า แต่เป็นทั้งผืนนา เพื่อให้เจ้าได้เรียนรู้วิทยา
อันลึกล้ำเกินนิทานในภพนี้ ความรู้จักเป็นเครื่องมือสำคัญในกิจใหญ่ที่ชะตา
ฟ้ากำหนดให้สำเร็จ”

“เจ้าข้า” ไอยดาราตอบแผ่วเบาทั้งที่ไม่มั่นใจและไม่สามารคาดเดาความนัย
ได้ว่า ‘ในอนาคตนางต้องทำอะไรกันแน่’

“แล้วหนูมาที่นี่ได้อย่างไรเจ้าข้า”

มหาครุภาสูทระมองไอยดาราอย่างเมตตา ท่านรู้ว่าความนี้หากเล่าให้ไอยดารา
คนเดิมฟัง คงฟังได้ไม่นานต้องยุกยิกหรือโยเย หากแวตไอยดาราในเวลานี้
กลับแสดงความมั่นใจที่มีใช้ความมั่นใจของเด็กน้อยวัยสิบขวบ

“เมื่อถึงเพลเหมาะสมตามกำหนด ต้องฤกษ์ฟ้าชะตาดิน จันทรฤกษ์กลืนกิน
มืดลับดับแสง วิญญาณที่แยกแตกเป็นสองกลับมารวมเป็นหนึ่ง ไอยดาราถูก
หวนทวนกลับมารวมเป็นหนึ่งกับไอยดารา”

ไอยตาราพอเข้าใจตามคำของมหาฤาษี

“การรวมกันนี้มิได้เป็นการสลับสับเปลี่ยน แต่เป็นการเติมเต็มดั้งเดิมเพื่ณ อันบริบูรณ์ทำให้เจ้ามีความรู้สองยุคสมัย ไอยตาราเอ๋ย ต่อไปจงใช้วิชา เหล่านั้นแก้ไขปัญหาแลบำรุงสร้างบ้านแปลงเมืองให้เป็นมั่นคงเถิด ดังเทวา ชันฟ้าได้กำหนดชะตาหมายให้”

“สร้างบ้านแปลงเมือง” ไอยตาราทวนคำเบาๆ นางเคยได้ยินคำนี้จากลุงพิชัย ที่ชอบเล่าเรื่องการก่อตั้งบ้านเมืองหรืออาณาจักร เช่น สมัยธนบุรี อยุธยา สุโขทัย

‘อยุธยา’ อยู่ๆ คำนี้ก็ผุดขึ้นมาในความคิดจนเด็กหญิงคิ้วขมวด สิ้นน้ำครุ่นคิด เกินวัย

“เพลานี้คือศักราชใดเจ้าข้า เจ้าครู”

“ศักราชเจ็ดร้อยแปดสิบสี่^[2]” มหาครูเอ๋ยแล้วก็เห็นไอยตาราขมวดคิ้วและจ้อง หน้าท่านอย่างสงสัยจึงพูดต่อ “พุทธศักราชหนึ่งพันแปดร้อยหกสิบเก้า”

ไอยตาราจำได้คล้ายคล้ายคล้าจากคำพูดของลุงพิชัยที่เพิ่งเล่าให้ฟังเมื่อ ไปบรรยายที่สุพรรณบุรีว่า กรุงศรีอยุธยาก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.1893

นางหัวใจเต้นแรงยกมือขึ้นทาบอกตนเองเบาๆ แล้วอุทาน “เจ้าครู ถ้าเช่นนั้น เพลานี้ยังมิได้สร้างกรุงศรีอยุธยาเจ้าข้า”

มหาครุฑาสุทหะฤๅษีพยักหน้า “อโยธยารามนคร^[3] นั้นมีมาแต่โบราณ เกิดแลดับมาหลายครา อโยธยารามนครห่างจากลวักษีปุระลงมาทางใต้ราวหกโยชน์ครึ่ง เป็นเมืองการค้าเล็กๆ ได้ยินมาว่าไม่นานนี้เพิ่งเริ่มก่อสร้างพระเจ้าพณังเซิง^[4] อยู่ริมแม่น้ำละโว้^[5] หากเป็นกรุงศรีอยุธยาชั้นย่อมยังมิก่อตั้งเป็นมหาอาณาจักร”

มหาครุฑมองเด็กหญิงผู้ช่างเจรจาและรอบรู้เกินวัย ดังที่เพราอาร์กษัพระเจ้าองค์หลวงตลโนนินิตว่า ‘นางผู้นี้มาจากอนาคตอันไกลโพ้น’ ใจหนึ่งมหาครุฑอยากรู้ความเป็นไปของแผ่นดิน แต่ก็เกรงว่าบางครั้งอาจจะเป็นความลับของฟ้าดิน การรู้ก่อนอาจจะส่งผลให้เส้นเหตุการณ์เปลี่ยนแปรไปเป็นอื่น

ทว่าความอยากรู้นี้ก็ไม่ว่าจะกดไว้ได้ มหาครุฑาสุทหะฤๅษีจึงเอ่ยถาม “แล้วที่เจ้ารู้นั้นต่อไปกรุงศรีอยุธยาจักเป็นเอี่ยงไร”

“เมื่อก่อตั้งอยุธยาในปีพุทธศักราชหนึ่งพันแปดร้อยเก้าสิบสามแล้ว จักมั่นคงยาวนานต่อไปถึงสี่ร้อยสิบเจ็ดปีเจ้าข้า”

“ยาวนานเพียงนั้น! ดีมาก ดีมาก” มหาครุฑตื่นเต้น

“แต่อย่างไร ก็ต้องประสบพิบัติภัยถึงกับเสียกรุงสองครั้งเจ้าข้า ครั้งแรกกอบกู้โดยพระนเรศวรมาได้ ส่วนครั้งที่สองเสียหายย่อยยับจนมิอาจฟื้นคืน”

มหาครุฑาสุทหะฤๅษีถอนหายใจ แม้รู้ว่าในกาลข้างหน้าแผ่นดินจักเกิดอะไรขึ้น แม้รู้ว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปเป็นธรรมดา แต่ก็รู้สึกใจหายไม่ได้

“ทว่าภายหลังต่อมาก็กอบกู้ฟื้นคืนเมืองได้ ทว่าอยุธยาบอบช้ำเกินจักฟื้นคืน จึงย้ายลงใต้ไปอีกเจ้าข้า เกิดเป็นกรุงธนบุรีแลกรุงรัตนโกสินทร์...” เสียง โอยดาราเบาลง

“...ซึ่งเป็นยุคสมัยหนู” โอยดาราอึ้ง แต่นัยน์ตาเศร้า คิดถึงบ้านที่จากมา

ไม่รู้บ้านนี้ พ่อแม่และพี่ๆ จะเป็นอย่างไร

โอยดารานึกในใจ

“แล้วบ้านเมืองสมัยเจ้าเป็นเอี่ยงไร?” มหาครูสอบถามด้วยความอยากรู้

“ทุกสิ่งนับว่าดีทุกประการ ชีวิตมีอะไรต้องลำบากกายเหมือนเช่นยุคนี้เจ้าข้า” โอยดาราตอบและอธิบายต่อ “เช่น หากเจ้าครูต้องการไปเชียงใหม่ เออ ...หนูหมายถึงนพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ จักใช้เวลาเดินทางราวๆ ครึ่งชั่วยามเจ้าข้า ถ้าหากหนูคิดถึงแม่ อยากคุยกับท่าน ก็เพียงใช้สิ่งที่เรียกว่า ‘โทรศัพท์’ แม้จักห่างไกลเพียงไรก็คุยกันเห็นหน้ากันได้เจ้าข้า”

โอยดาราถอนหายใจอีกครั้ง ความคิดถึงบ้านพลุ่งพล่านในใจหากนางพยายามข่มไว้

“ถึงเพียงนั้นเชียว!” มหาครูอุทานอย่างตกใจ พลังสังเกตเห็นสีหน้าท่าทาง เด็กหญิงที่เศร้าหมองลงจึงเอ่ย

“อย่ากังวลไป สักวันพวกเจ้าจักได้พบกันอีกครั้ง”

“เจ้าข้า” ไอยคาราตอบง่าย ๆ นางรู้ว่านางกลับมาในยุคอดีตเมื่อเจ็ดร้อยปีก่อนด้วยเหตุบางประการ มานั่งง่าย แต่วิธีกลับนั้น จากนิยายที่เคยอ่านมามากมายกลับไม่ง่ายอย่างที่คิด นางเชื่อคำมหาครูผู้ว่าสักวันจะได้พบพ่อแม่พี่น้องอีกครั้งหนึ่ง แต่จะได้พบเมื่อใดก็สุดรู้

‘เพียงแค่มีหวังก็ดีแล้ว ตอนนี่สิ่งสำคัญคือ ทำความเข้าใจยุคสมัยนี้ให้ได้มากที่สุด’ นางคิดในใจก่อนจะสลัดความคิดฟุ้งซ่านออกไป แล้วจึงเอ่ยถามมหาครูว่า

“เจ้าครูเจ้าข้า แล้วสุโขทัยเล่าเวลานี้เป็นอย่างไร หนูเคยเรียนประวัติศาสตร์เอ่อ...วิชาที่ว่าด้วยเรื่องราวโบราณ เหมือนเรื่องที่เจ้าครูเพิ่งบรรยายไปนั้น เจ้าข้า”

มหาฤาษีมองเด็กหญิงช่างเจรจาความคิดเกินวัยก็หัวเราะออกมา

“ดี...ดีมาก” ชายชรากล่าวชมแล้วเล่าต่อ “หลังจากพ่อขุนรามคำแหง สวรรคตเมื่อยี่สิบแปดปีก่อน พระโอรสพญาภไทขึ้นครองเมือง^[6] ทว่ากลับอ่อนอำนาจลง ทางนพบุรีเชียงใหม่เข้มแข็งขึ้นจนยึดหัวเมืองทางเหนือได้ ส่วนพ่อของเจ้า...” มหาฤาษีมองไอยคาราครูหนึ่งแล้วเล่าต่อ

“...ก็แข็งเมืองทำให้สุโขทัยมิสามารถเข้าถึงเมืองบริวารทางใต้ที่ไกลออกไป เช่น พริบพรี (เพชรบุรี) ได้”

ไอลดาราพยายามทำความเข้าใจและเรียบเรียงความคิดเส้นเวลาประวัติศาสตร์ เพราะนางเรียนด้านวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะวิชาแพทย์แผนไทยและแผนจีน วิชาประวัติศาสตร์ที่เคยเรียนนั้น เรียกได้ว่า ‘คินครู’ หรือ ‘เข้าหม้อ’ ไปหมดแล้ว ที่จดจำได้ล้วนมาจากเรื่องเล่าของลุงพิชัยทั้งสิ้น

“หากเจ้าอยากรู้เรื่อง ‘สุโขทัย’ ไยมิถามบิดาเจ้าเล่า?”

“เจ้าข้า” ไอลดาราตอบก่อนจะเอ่ยว่า “ที่หนูเรียนมาส่วนใหญ่คินครูไปหมดแล้วเจ้าข้า”

มหาครุฑาสุทหะฤทัยหัวเราะร่วน “แล้วที่ครูสอนไปแล้ว เจ้าลืมไป...” พลันเสียงชายชราเบาลงดังเกรงใครจักได้ยิน “...กับนั่งเด็กน้อยคนนั้นหมดแล้วฤา”

“เออ...บางส่วนเหมือนจำได้เจ้าข้า เหมือนว่าสิ่งเหล่านั้นค่อยๆ ฟั่นกลับมาซ้ำๆ”

“แล้วอยู่ที่นี้สุขสบายกายใจดีฤา”

“เจ้าข้า พ่อแม่ดูแลหนูดีมาก แม้ความเป็นอยู่จกลำบาก มีสหายเหมือนที่หนูจากมา แต่หนูชอบที่นี่มาก”

มหาครุฑาสุทหะฤทัยหันเข้าเฝ้าเรื่องที่นางเอ่ย

“อ้อ! เจ้ามีบุญได้กลับมาก็ดีแล้ว ต่อไปก็ควรจักเรียนนิติศาสตร์ ยุทธศาสตร์ แลอายุรเวทเพิ่มเสียสักหน่อยคงดีมีน้อย”

ไอยตาราเอ่ยด้วยความแปลกใจที่มหาครุหยังรู้ความคิดของนาง “เจ้าครุหราบด้วยฤา”

“แม่ภูจักสอนวิชาการแต่งกายพัสตร์ ความงาม นาฏยะ คีตะ แต่บางเรื่องก็มีใช้เรื่องยากที่ภูจักมีรู้ ภูสอนเจ้ามาหลายปี เพียงแค่แววตาก็อ่านออกแล้ว”

“เจ้าข้า” ไอยตาราตอบ นางรู้สึกเลื่อมใสมหาครุผู้เป็นอาจารย์เจ้าของร่างเดิมยิ่งนัก เวลาพูดคุยกะจากราก็ถูกคอบ ยิ่งเรื่องในยุคของนางนั้น มหาครุอาจเป็นผู้เดียวในสุวรรณภูมิที่คุยกับนางรู้เรื่องและเข้าใจ

“อ้อ! เมื่อหายดีแล้ว วันพรุ่งก็มาเรียนเสีย อย่าให้เสียกาลไปเปล่า”

“เจ้าข้า” ไอยตารารับคำ แล้วถามต่อว่า “เอ่อ หนูได้ยินเสียง...เอ่อ...เทวดาอารักษ์พระเจ้าองค์หลวงบอกว่า ท่านฝากของไว้ให้หนู ให้หนูมารับที่เจ้าครุ”

“อ้อ! ใช่! ภูลืมไปทีเดียวเลย” มหาครุภาสุเทวะฤาษีนึกขึ้นได้ จึงเอื้อมไปหยิบของสิ่งหนึ่งที่วางไว้หลังเขื่อนหมาก เป็นกล่องไม้จันทน์แดงกว้างยาวราวคืบเศษสูงครึ่งคืบ มีหูหิ้วโลหะสำริดเล็ก ๆ พร้อมดาลสลักไว้ ท่านยื่นกล่องนั้นให้ไอยตารา

กล่องไม้จันทน์แดงแกะสลักลวดลายเมฆไหลและค้างคาวอย่างจีน ส่งกลิ่นหอมอ่อนๆ เมื่อได้รับไอยตารานั่งจากร่างกาย มองภายนอกเป็นเหมือนกล่องใส่ของล้ำค่า เมื่อเปิดออกมาภายในมีกล่องโลหะที่ไอยตาราค้นเคยสองกล่อง นางเบิ่งตากว้างอย่างตกตะลึงไม่คาดว่าจะเป็นของสิ่งนี้

กล่องโลหะเป็นกล่องใส่เข็มสำหรับฝังเข็ม เครื่องมือสำคัญในอาชีพของนางมือเหล็กียบกล่องโลหะกล่องหนึ่งทันที ไอยดารายิ้ม แววดาฉายประกายความพึงพอใจและหวานก็ถึงวันเก่า เมื่อเห็นภายในมีกล่องเข็มสำหรับฝังเข็มภายในกล่องโลหะขนาดคืบเศษบุผ่านวสีแดง แบ่งออกเป็นสามส่วนพร้อมเข็มเล็กๆ เสียบแบ่งแยกขนาดไว้ เข็มขนาดเล็กสุดจำนวนหกสิบเล่ม บางราวกับเส้นผม ใช้ฝังเข็มบริเวณบอบบาง เป็นจุดเส้นประสาทอยู่ต้นและมีความบอบบางสูง เช่น ใบหน้า มือและเท้า

เข็มขนาดกลางจำนวนหนึ่งร้อยเล่ม ขนาดราวเส้นไหมน้อย ใช้ฝังเข็มจุดทั่วไปตามร่างกาย

ส่วนเข็มขนาดใหญ่สุดจำนวนสี่สิบเล่ม ขนาดราวขนม้า สำหรับฝังเข็มบริเวณกล้ามเนื้อหนาที่ที่ต้องใช้เข็มยาวและแข็งแรงพิเศษสำหรับกระตุ้น

เข็มทั้งหมดสองร้อยเล่มที่นางได้มานี้ทำให้ไอยดาราสสามารถช่วยรักษาผู้ป่วยได้ราวสิบคนพร้อมกัน นางนั่งมองจนพอใจ แล้วจึงปิดฝากล่องโลหะและเก็บลงในกล่องไม้จันทน์แดงพร้อมกับยี่มน้อยยี่มใหญ่

“เข็มนี้ใช้สำหรับทำสิ่งใดๆ ลักษณะช่างต่างจากเข็มเย็บผ้าซัก” มหาคุรุภาสุทวะฤๅษีถาม

“ใช้สำหรับรักษาผู้คนเจ้าข้า เจ้าครู เป็นวิธีการรักษาแบบหมอจีน^[7] เจ้าข้า”

มหาครูพญักหน้าด้วยความสนใจ “เจ้าหมายถึงแผ่นดินต้าหยวน^[8] เยี่ยงนั้นฤ”

“ใกล้เคียงเจ้าข้า เจ้าครู สมัยหนู คำเรียก ‘แผ่นดินต้าหยวน’ มีอยู่แล้ว แต่เรียกว่า ‘จิ้น’ ส่วนเข็มเหล่านี้อ้างตามเส้นลมปราณ ซึ่งคนจิ้นเชื่อว่าร่างกายคนเรามีเส้นทางพลังชีวิตหมุนเวียนโคจร หากเส้นตำแหน่งนั้นติดขัดปิดกั้น ก็จักใช้เข็มเหล่านี้นำทางลงไปเพื่อกระตุ้นให้ร่างกายฟื้นฟูเจ้าข้า”

“วิเศษเพียงนั้นเทียวฤ” มหาครูภาสุทวะฤาษีถามอย่างสนใจใคร่รู้

“รักษาได้ทั้งบรรเทาอาการปวดส่วนต่างๆ ของร่างกาย อัมพาต ท้องผูก ท้องเสีย คลื่นไส้ ฤแม่แต่ไข้ทั้พระคุณเจ้าข้า”

“โอ้ ดีมาก ดีมาก ต่อไปหากมีผู้ป่วยไข้ การรักษาทั้งอายุรเวทแลแบบของเจ้าคงดีต่อชาวสุวรรณปุระนัก” มหาครูอุทานด้วยความแปลกใจและตื่นต้น

“เล่าได้มิดิตขัดเยี่ยงนี้ เจ้าคงเป็นหมอกระมัง”

“หนูเรียนหมอมาเจ้าข้า ทั้งจิ้นแลสมุนไพโร” ในคราแรกไอยดาราคิดจะบอกว่าเรียนแพทย์แผนจิ้นและแผนไทยมา แต่นางเกรงว่ามหาฤาษีจะไม่เข้าใจคำของนาง จึงใช้คำกว้างๆ แทน

ไอยดาราเล่าต่อว่า “หนูเรียนสมุนไพโรไทยสี่ปี จากนั้นก็ไปเรียนหมอที่ต้าหยวนอีกหกปีเจ้าข้า”

มหาครุฑก็ถึงพวกคณะทูตจากละโว้ไปส่งบรรณาการที่ตำหยวนหรือจินครา
หนึ่ง ใช้เวลาไปกลับเกือบหนึ่งปี การเดินทางทางเรือยากลำบากนัก มอง
เด็กหญิงร่างเล็กไว้จุกที่นั่งถามตอบอย่างฉะฉานด้วยความชื่นชม พลางนึก
ว่าหากนางโตเป็นสตรีแล้วต้องเดินทางไกลบ้านนับพันโยชน์เพื่อไปเรียนหมอ
เพื่อรักษาคน ช่างเป็นการทรมานและต้องมีมานะยิ่ง

“เจ้าเก่งยิ่งนัก โอิดารา” มหาครุฑเอ่ยชม พลางมองด้วยความปลาบปลื้ม

“มีเก่งดอกเจ้าข้า มีคนเรียนเยี่ยงหนูเช่นกัน หนูเป็นเพียงหนึ่งในแสนของคน
เหล่านั้น” เด็กหญิงกล่าวอย่างถ่อมตัว

“แล้วไปเรียนที่ตำหยวน เจ้าก็พูดภาษาตำหยวนได้มีน้อยละสิ”

“อ่านออกเขียนได้ พออ่านตำราเหล่านั้นได้บ้างเจ้าข้า” โอิดาราไม่คิดจะ
อวดอ้างว่าตนนั้นสามารถฟังพูดอ่านเขียนภาษาจีนได้แทบไม่ต่างจากเจ้าของ
ภาษา

“เช่นนั้น เจ้าคงมีต้องไปเรียนอายุรเวทกับสุพรหมฤๅษีแล้ว ไปเรียน
นิติศาสตร์และยุทธศาสตร์กับคุกรวันต์ก็พอ”

“แล้วแต่เจ้าครูเห็นเหมาะเห็นควรเจ้าข้า เอ่อ...อีกเรื่องที่หนูอยากรู้คือ...”

โอิดาราเอ่ยเสียงอ้อมแอ้ม เพราะนางคิดว่า มหาครุฑฯ ปรู๊วเรื่องของนางมาก
ขนาดนี้อาจจะรู้เรื่องที่นางสงสัยก็เป็นได้

เชิงอรรถ

[1] ปุราณะ ชื่อคัมภีร์โบราณของฮินดู รวบรวมเรื่องราวตำนานจักรวาล การสร้างโลก ประวัติเทพเจ้า กษัตริย์ ตำนานศักดิ์สิทธิ์ และคำสอนทางศาสนา เข้าใจง่ายกว่าพระเวท

[2] การนับศักราชในสมัยโบราณในแถบบ้านเรา หากยึดตามจารึกแล้ว ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 10 เป็นต้นมานิยมนับมหาศักราช โดยเริ่มปี พ.ศ.621 แต่ที่มหาครุเอียนั้นเป็นจุลศักราชเริ่มเมื่อปี พ.ศ.1181 นิยมแพร่หลายมาพร้อมกับพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ใช้ทั้งล้านนา สุโขทัยและอยุธยา ในเรื่องนี้จึงอนุมานเอาว่าในช่วงนั้นพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทได้เผยแผ่เข้ามาแล้ว จึงใช้จุลศักราชตามแบบมอญรามัญ ส่วนพุทธศักราชแม้จะมีใช้แต่ไม่นิยมแพร่หลายนัก ประเทศไทยเริ่มใช้พุทธศักราชเป็นทางการเมื่อสมัยรัชกาลที่ 6 แทนรัตนโกสินทรศก

[3] อโยธยาหรือรามนคร ชื่อนี้มีปรากฏในเอกสารโบราณโดยมักอ้างถึงเมืองของพระราม บริเวณบ้านเรานิยมใช้ชื่อเมืองอินเดียมานั่งเป็นชื่อเมือง เช่น เมืองอินทปรคัธหรืออินทปัตในอินเดีย บ้านเราใช้เป็นชื่อพระนครหลวง (นครทม) ส่วนแคว้นกัมพูชาเป็นชื่อแคว้นในอินเดีย ใช้หมายถึงลโวทัยปุระ (กัมพูชา ใช้ว่ากัมพูชา ไม่ได้ใช้กัมพูช) ส่วนเมืองรามหรืออโยธยานั้น ปรากฏ

ในเอกสารชินกาลมาลินีและตำนานมูลศาสนาหมายถึงเมืองหนึ่งที่พระเจ้าอยู่
ทองปกครอง (ต้นฉบับ อโยชราชรา รามาธิบติ กมุโพชโต) น่าจะเป็นเมือง
อุปราษมากอน

[4] พระเจ้าฟ้าง่างเชียง ปัจจุบันเรียก พระพุทธไตรรัตนนายก หรือหลวงพ่อบ้าง
ปางก่ง พระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์กล่าวไว้ว่า
ได้สถาปนาพระพุทธรูปพุทธเจ้าฟ้าง่างเชียง เมื่อปี พ.ศ.1867 ซึ่งก่อนสมเด็จพระ
พระรามาธิบติที่ 1 จะสถาปนากรุงศรีอยุธยาถึง 26 ปี คำว่า ‘ฟ้าง่างเชียง’
หมายถึงนั่งขัดสมาธิ ซึ่งพระพุทธไตรรัตนนายกเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย
นั่งขัดสมาธิราบ จึงเรียกชื่อพระพุทธรูปว่า ‘พระเจ้าฟ้าง่างเชียง’ มาภายหลัง
เพี้ยนเป็นพนัญเชียง

[5] แม่น้ำละโว้ เดิมไม่รู้ชื่อแม่น้ำเจ้าพระยาว่าชื่ออะไร ชื่อแม่น้ำเจ้าพระยา
เรียกทีหลัง ในที่นี้จึงใช้ชื่อแม่น้ำลพบุรีซึ่งแยกกับแม่น้ำเจ้าพระยามารวมกับ
แม่น้ำป่าสักแล้วไหลมารวมกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่บริเวณหน้าวัดพนัญเชียง

[6] พ่อขุนรามคำแหง สวรรคตพ.ศ.1841 พญาเลอไทหรือญาไทขึ้นครองราชย์
ต่อ

[7] คำว่า ‘จีน’ ปรากฏในเอกสารโบราณและจารึกหลายฉบับ เช่น จากจารึกจัมปาที่ปราสาท Po Nagar เมืองญาง เมื่อพ.ศ.1360 สมัยพระเจ้าหริวรมเทวะ กล่าวถึงจัมปาเป็นอริกับจีน ใช้คำว่า ‘จีน’ ชัดเจน แปลว่าในเอเชียอาคเนย์ใช้และรับรู้คำนี้แล้ว

[8] ต้าหยวน เป็นคำทางการใช้เรียกราชวงศ์หยวน ซึ่งในนิยายเป็นปลายราชวงศ์หยวน

บทที่ 6 ความลับที่มีอาจเอ๋ย

มหาครุภาสทูทวะฤๅษีคลี่ขี้มพลงลูปเครา มองเด็กหญิงไว้จุกอย่างเอ็นดู

“เรื่องเจ้าตกน้ำนั้นฤ” ท่านตอบทันทีราวกับรู้ใจ

“เจ้าครู...ทราบด้วยฤ” ไอยดาราแววตาพิศวง หัวใจเต้นด้วยความอยากรู้

“รู้” มหาฤๅษีตอบสั้นๆ แล้วมองไอยดาราดังจะหยั่งท่าทางและความคิดของนาง เมื่อเห็นเด็กหญิงยังนั่งรอกับรอฟังคำ จึงเอ่ยต่อไปว่า “มีคนคิดปองร้ายเจ้า แม้รู้ว่าผู้ใด แต่ยังมีถึงกาลที่จับบอก ด้วยวัยของเจ้าเพียงนี้ รู้ไปก็ทำอะไรมากมิได้ หากเอ่ยเล่าให้ผู้ใดฟัง ก็มีผู้ใดเชื่อ มีผู้คอยระวังให้ดี”

“บอกหนูมิได้ฤเจ้าข้า หนูจักได้ระวังตัว” ไอยดาราอยากรู้และอยากเตรียมตัวป้องกัน

“ถูกบอกได้เพียง มันผู้นั้นรู้คำทำนายชะตาเจ้า มันจึงคิดกำจัดเพื่อให้คนของมันแทนที่”

“คำทำนาย...” ไอยดาราพึมพำทวนคำมหาครูแพรวเบา แล้วเอ่ยถาม “คำทำนายใดฤาเจ้าข้า เจ้าครู”

“เมื่อเจ้าเกิดได้มีกี่วัน ชุนหลวงแสนเมือง เจ้าศรี แลเจ้าลออพาเจ้ากับน้องเอื้อยมาลัยมาให้อนุชิตทำนายทายทัก ดูชะตาเจ้าสองคน วันนั้นเพชฌัญญ์นั่งอยู่ด้วย จึงได้ยินคำทำนายชะตาของพวกเจ้าสองพี่น้อง”

‘อนุชิต’ ที่มหาครูเอ่ยถึงคือ อนุชิตฤาษี ผู้เชี่ยวชาญดูดวงชะตาฟ้าดินเลขพานาที่

“อนุชิตทำนายเจ้าก่อนน้องเอื้อยมาลัย เพราะแม่เจ้าเป็นชายารอง ยศสูงกว่าเจ้าลออที่เป็นชายาสาม”

มหาครูเล่าพลางระลึกถึงวันที่ชุนหลวงพาเมียทั้งสองเข้ามายังอาศรมมหาวิทยาลัยแล้วอนุชิตดูดวงชะตาให้ ตอนนั้นเจ้าลออศรีนั่งฟังอยู่ด้วย แม้จะมีท่าที่สงบนิ่งแต่ไม่สามารถซ่อนเร้นความรู้สึกในดวงตาได้

โอ้ ไอยดารา ยอดแก้วจุฑาแห่งสุพรรณภูมิ ยามบริบูรณ์สิบขวบปี จักมีเคราะห์หนักใหญ่หลวง ถึงคราดวงชะตาดังตะเกียงดับแสง

ดาราบนฟ้ามีดับ จันทรสว่างกลับหม่นไร้แรง มารดาอย่าจมจ่อมหวังโคก

หากรอดพ้นมือพญามัจจุราช ดังจันทรยุรยาตรย้ายฟ้า ส่องสว่างทั้งนภา
 โยมมบน ดับทุกข์ทุกหนทั้งสุพรรณปฐพี เป็นศรีแก่แผ่นดินยิ่งไกรเกรียง
 ราษฎร์ล้วนส่งสรรพสำเนียงสรรเสริญ อันจำเริญจำรูญธานี เพราะบุญบารมี
 แต่ปางบรรพ์ จักเป็นศิริจุฑาอันควรเมือง อารุงภพให้รุ่งเรืองสืบไป

ไอยตารานั่งนิ่ง พุดไม่ออกบอกไม่ถูก คำทำนายของอนุชิตฤาษีทายไว
 ช่วงแรกแม่นยำราวตาเห็น ไอยตาราได้ถูกพญามัจจุราชพรากไปแล้ว แต่ก็
 กลับฟื้นคืนใหม่ เมื่อสองวิญญาณกลับมาผนวกรวมกัน

แต่คำทำนายที่เหลือ ไอยตาราฟังแล้วไม่แน่ใจนัก นางตีความว่านางจะได้
 ช่วยเหลือคนมากมาย เพราะคำทำนายว่า ‘ดับทุกข์ทุกหนทั้งสุพรรณปฐพี’
 และ ‘อารุงภพให้รุ่งเรือง’ นั้นชัดเจนว่าภาระที่เบื่องบนลิขิตให้นางนั้นต้อง
 หนักหนาแน่นอน

ส่วน ‘ศิริจุฑาอันควรเมือง’ นั้นจะหมายความว่าเช่นไร นางไม่เข้าใจเลย ทว่า
 คำทำนายดีเช่นนี้ก็ทำให้นางยิ้มยิ้มและกล่าวชมออกมา

“แม่นมากเจ้าข้า ราวกับตาเห็น”

“อนุชิตทำนายทายทักได้แม่นยำเสมอ” มหาครูกล่าวตอบ

“แล้วคำทำนายของเอื้อยมาลัยเล่าเจ้าข้า”

“อนุชิตทำนายว่า...”

โอ้ เอื่อยมาลัย ชะตาเรียบง่าย หาใช้ดารารณิตฉาย หากแต่ไร้สรรพอันตราย
 จักเปียดเบียน เทียร^[1] สุขได้ร่มบุญบุพการี เป็นที่รักแห่งสามีแลบุตรหลาน
 ชีวิตจักสำราญเพราะกุลงค์ แต่ไร้เกียรติอ้างให้เกียรติสรรเสริญ ขอจงเจริญ
 พอใจในสิ่งที่ตนมี

“ก็เป็นคำทำนายที่ดีมากเจ้าข้า” ไอยตารารู้สึกว่า หากนางเป็นเอื่อยมาลัย
 นางพอใจกับความสุขเรียบง่ายนี้มากกว่าชีวิตของนางที่จะต้องโลดโผน

มหาครุฑี้มอกมาก่อนจะเอ่ย “แล้วเจ้าตีความออกฤๅไม่ว่า ผู้ปองร้ายคือ
 ผู้ใด?”

ไอยตารากลอกตาครุ่นคิดครู่ใหญ่ จากคำทำนายนั้นยังไม่สามารถจับความ
 นัยโยงโยหาผู้ประสงค์ร้ายกับนางได้

เด็กหญิงสายศิระช้อย่างน่าเอ็นดูก่อนจะเอ่ย “ตีความมิออกเลยเจ้าข้า”

มหาฤๅษีบอก “ไอยตารา เจ้าเอาไปไตร่ตรองให้ดี มินานเจ้าจักนึกออกเอง
 หากให้กูบอกเสียทุกอย่างคงมีเหมาะ เรื่องของลิขิตฟ้าชะตาสวรรค์บางครั้งก็
 มิอาจเปิดเผยทั้งหมดได้ บางเรื่องบางประการเจ้าชะตาต้องค้นคว้าเอง”

ขณะนั่งเสลี่ยงกลับเรือน เจ้าศรีปทุมมาก็ถามขึ้น “เจ้าครูพูดจาใดกับเจ้าฤๅ จึงน่านัก?”

“เจ้าครูถามอาการลูกว่าเป็นเยี่ยงไรบ้าง แล้วท่านก็ให้ลูกเรียนวิชานิติศาสตร์ แลยุทธศาสตร์เจ้าข้า” ไอยดาราบอกเรื่องราวเพียงบางส่วน

เจ้าศรีปทุมมามองหน้าบุตรี แม่นางอายุเพียงสิบขวบแต่คำพูดคำจาและความคิดเกินตัวไปมาก เจ้าศรีปทุมมาเอียงศีรษะมองเด็กหญิงอย่างไม่เชื่อ เพราะอายุเพียงเท่านี้และเป็นสตรี ควรจะเรียนเพียงกาพย์ นาฎยะ คีตะก็พอแล้ว

“เจ้าจักเรียนไหวฤๅ”

“ไหวเจ้าข้า เมื่อบุรุษเรียนได้ ไฉนลูกจักเรียนมิได้ แลลูกคิดว่าภายหน้าจักช่วยเจ้าพ่อ เจ้าแม่ เจ้าแม่ณี แลเจ้าพี่ทั้งหลายได้เจ้าข้า”

‘เจ้าแม่ณี’ ที่ไอยดาราเอ่ยย่อหมายถึงเจ้าแม่มาลามเหสีเอกของขุนหลวงแสนเมือง

เจ้าศรีปทุมมาลูบศีรษะเด็กหญิงเบาๆ อย่างเอ็นดู “โอ ลูกแม่ ช่างคิดอ่านได้ดีนัก”

ดวงจันทร์ลอยเด่นกลางฟ้าส่องแสงนวลตา เสียงเรไรหรือดั่งหิ้งร้องระงม นาง
 ขึ้นที่มานอนเป็นเพื่อนไฉดาราหลับสนิทไปนานแล้ว แต่ไฉดารา ยังนอนลืม
 ตาโพลง ครุ่นคิดถึงคำทำนายของอนูชิตฤๅษีหลายตลบก็ยังเดาไม่ได้ว่าผู้ใด
 คิดร้ายกับนาง

ถูกบอกได้เพียง มันผู้นั้นรู้คำทำนายชะตาเจ้า มันจึงคิดกำจัดเพื่อให้คนของมัน
 แทนที่

เมื่อเจ้าเกิดได้มีกี่วัน ขุนหลวงแสนเมือง เจ้าศรี แลเจ้าลอพาเจ้ากับน้องเอื้อย
 มาลัยมาให้อนุชิตทำนายทายทัก ดูชะตาเจ้าสองคน เจ้ากับน้องเอื้อยมาลัย
 เกิดวันเดียวกัน แต่เอื้อยมาลัยเกิดก่อนเจ้านานนัก อนุชิตทำนายชะตาเจ้า
 ก่อนเพราะเจ้าศรีมียศสูงกว่าเจ้าลอ

ไฉดารานึกถึงคำบอกเล่าของมหาครุฑาสู่ทเวระฤๅษี

“เจ้าครูกล่าวว่า เหตุที่ปองร้ายเพราะเขาทราบถึงคำทำนายดวงชะตาของข้า
 เขาจึงคิดกำจัดข้าเพื่อให้คนของเขาแทนที่ เจ้าครูอนูชิตทำนายชะตาของข้า
 ก่อนเอื้อยมาลัย” ไฉดาราพึมพำกับตนเอง

“มันมีอะไรเหม่งๆ ชอบกล ดูจากคำบอกเล่าของเจ้าครูแล้ว วันนั้นมีคนอยู่ในเหตุการณ์คือ เจ้าพ่อ เจ้าแม่ เจ้าลออ เจ้าครูทั้งสอง คนที่น่าสงสีย่อมมิใช่เจ้าพ่อ เจ้าแม่ แลเจ้าครู ดังนั้นก็เหลือแต่เจ้าลออ”

นัยน์ตาเด็กหญิงเป็นประกายในความมืด ร่างเล็กผุดลุกขึ้นทันที พร้อมตีดนิ้วดังเปาะ!

“ใช่ ต้องใช่เจ้าลออแน่แท้ เจ้าลอามีลูกชายหนึ่งกับลูกสาวหนึ่ง หากพูดถึงคำทำนายเรื่องแต่งงาน เวลานี้พี่สาวข้าสองคนออกเรือนไปแล้ว ส่วนพี่อามพิกุลกำลังจักแต่งงาน นั่นแปลว่าเหลือข้ากับเอื่อยมาลัยที่ยังมิถึงวัย”

เสียงเล็กพึมพำในความมืด “คำทำนายบอกว่า เมื่ออายุสิบขวบจักเผชิญเคราะห์หนัก ถ้าวอดมาได้จักเป็นศิริจุฑาอันควรเมือง อำรุงภพให้รุ่งเรืองสืบไป ฉะนั้นเจ้าลออคงคิดไปว่า หากมีข้า บุตรสาวตนย่อมได้โชคชะตาข้าไปแทน” โอยคาราถอนหายใจ ในที่สุดก็ตีความออกแล้ว

ทว่าใครกันจักสามารถขโมยชะตาผู้อื่นไต่กายเพียงนี้กันเล่า!?

“ข้าจักบอกเรื่องนี้กับเจ้าพ่อเจ้าแม่เอื่อยไร นี่เป็นเพียงการตีความของข้าผู้เดียว ทั้งข้าอยู่ในร่างเด็กอายุเพียงสิบขวบ ไร้พยานหลักฐาน แลมิรู้ว่าผู้ใดผลักข้าตกน้ำ พุดไปก็กลายเป็นเลอะเลือนเลือนเปื้อน เว้นเสียเจ้าครูจักเอื่อยเล่าให้เจ้าพ่อเจ้าแม่ฟัง ทว่า...” เสียงเล็กพุดกับตัวเองเบาลงราวกับกลัวนางขึ้นจะตื่นมาได้ยิน

“...ผู้ทรงศีลจักกล่าวหาผู้อื่นนั้น ข้าเกรงจักทำให้เจ้าครูเสียเกียรติไป ยิ่งกว่านั้นหากเจ้าลอบปฏิเสธ เจ้าครูจักมีແຢ່ຖາ ส่วนเอื้อยมาลัยนั้นยอมมิช่วยข้า เพราะเจ้าลอบเป็นแม่ของนาง”

เด็กหญิงครุ่นคิดอย่างหนัก แม้จะทราบว่ามีผู้ร้ายคือเจ้าลอบศรี แต่กลับขาดพยานหลักฐาน

“ทางเดียวคือ ข้าต้องระวังตัว มิอยู่ตามลำพัง มิอยู่กับเอื้อยมาลัยสองต่อสอง” เด็กหญิงหันไปมองนางชื่นที่นอนหลับคุ้ยคุ้ยข้างเตียง

“อีชีนมันถูกคาดโทษไว้ มิยอมห่างข้าแน่ เว้นเสียแต่พวกมันจักหลอกอีชีนให้ทิ้งข้า ดังนั้น ดีที่สุดข้าต้องระมัดระวังรักษาตนเองให้ดี มิอยู่เพียงลำพัง ไปไหนมาไหนต้องมีอีชีนไปด้วย” ไอยดาราตัดสินใจ

หลายวันต่อมา ไอยดารามาร่ำเรียนวิชานิติศาสตร์และยุทธศาสตร์กับศุกรวันตฤณี ในโรงแศลาล้วนแต่เป็นเด็กชายมีเพียงไอยดาราที่เป็นเด็กหญิง ศุกรวันตฤณีเดินเข้ามาในโรงแล้วยมุ่งไปที่เด็กหญิงพลางยื่นสมุดไทยเล่มหนึ่งให้

“เจ้ามาเรียนวันแรกคงตามผู้อื่นมิตัน เช่นนั้นวันนี้ก็อ่านเล่มนี้ไปพลางก่อน แล้วกูจักมาอธิบายให้ฟัง”

“เจ้าข้า” ไอยตารายื่นมือรับสมุดไทยแล้วเริ่มเปิดอ่าน ส่วนศุกรวันตฤาษีเดินไปนั่งที่กลางโถงแล้วเริ่มอธิบายหัวข้อที่ตั้งใจจะสอนวันนี้

มือเรียวเล็กเปิดสมุดไทยอย่างถนัดราวกับกลัวจะซ้ำ ตำราที่ศุกรวันตฤาษีให้นางมานั้นเป็นตำราพิชัยสงคราม^[2] เริ่มต้นด้วยบทนมัสการพระไตรรัตน์ พระอิศวร และพระนารายณ์ ถัดจากนั้นก็กล่าวถึงเหตุสงครามสิบสามประการ ได้แก่ แย่งชิงดินแดน, แย่งทรัพย์สินสมบัติ, แย่งชิงพาหนะ เช่น ช้าง ม้า เป็นต้น, มีผู้ยุยงให้แตกแยก, เหตุจากสตรี, เสียสัจจะ, อุบถ ราชทูต เกรงใจให้ขาดทางไมตรี, ฆ่าฟัน, ผักไฟกษัตริย์ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด, ช่มเหลงลูกคาวาณิช, รับศัตรูไว้ในบ้านเมือง, ราษฎรได้รับความทุกข์ยากลำบาก และบ้านเมืองทุรสถาน คือ บ้านเมืองตกทุกข์ได้ยาก

สาเหตุสงครามสิบสามประการนี้ ไอยตาราคิดย้อนความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาที่เกิดปัญหาพิพาทชายแดนก่อนที่นางจะย้อนเวลามาเมื่อไม่นานได้ทันทีว่ามีถึงเก้าสาเหตุจากสิบสามสาเหตุคือ

แย่งชิงดินแดน เพราะเขมรพยายามรุกร้าแผ่นดินไทย

แย่งทรัพย์สินสมบัติ เพราะแหล่งพลังงานใต้ทะเลตรงเกาะกูด

มีผู้ยุยงให้แตกแยก เพราะมีไส้ศึกคนไทยใจเขมร

เสียสัจจะ เพราะหลังเจรจาหยุดยิงกันแล้ว เขมรยังลอบมาวางระเบิดในเขตแดนไทย

ฆ่าฟัน เพราะทหารไทยได้รับบาดเจ็บจากการที่ทหารเขมรวางระเบิดในเขตแดนไทย

ฝึกฝึกยุทธ์ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด เพราะนักการเมืองไทยมีผลประโยชน์ทับซ้อนอยู่ในเขมร จึงฝึกฝึกเขมรอย่างเห็นได้ชัด

รับศัตรูไว้ในบ้านเมือง เพราะยังมีแรงงานเขมรอยู่ในไทยและไทยก็มีไส้ศึก

ราษฎรได้ความทุกข์ยากลำบาก เพราะรัฐบาลและนักการเมืองไม่มีความสามารถ

บ้านเมืองทุรสสถาน เพราะจากสาเหตุข้างต้นทั้งหมด ประเทศไทยถึงย่ำแย่

มิต้องให้ศุกรวันตฤาษีอธิบายให้มากความ ไอยดารา ก็เข้าใจแจ่มแจ้งในสาเหตุแห่งสงครามสิบสามประการ

เมื่อไอยดาราพลิกหน้าต่อไปก็เป็นเรื่องการจัดกองทัพที่ต้องมีกำลังศึกแปดประการได้แก่ หัวศึกคือแม่ทัพ มือศึกคือกองหัวป่า ดินศึกคือช้างม้า ตาศึกคือโหราจารย์ หูศึกคือกองสอดแนม ปากศึกคือทูต เขี้ยวศึกคือทหาร และกำลังศึกคือไพร่พล

ไอยดาราไม่เข้าใจอย่างเดียวกองหัวป่าคือกองกำลังใด เพราะนางนึกถึงคนป่ามากกว่า นึกจนหน้านิ้วคิ้วขมวด ครั้นเงยหน้าขึ้นก็เห็นศุกรวันตฤาษีที่กำลังบรรยายให้ลูกศิษย์คนอื่น ท่านเพิ่ญหันมาสบตาเด็กหญิงที่กำลังทำหน้าสงสัยจึงหยุดบรรยายแล้วถามไอยดารา

“เจ้ามีเข้าใจตรงไหนฤๅ โอศาราร”

เด็กหญิงเห็นสบโอกาสจึงเอ่ยถามทันที “ข้ามีเข้าใจประการหนึ่งว่า ‘กองหัวป่า’ คือกองใดฤๅเจ้าข้า”

ทันทีที่พูดจบเสียงหัวเราะเบาๆ พร้อมรอยยิ้มก็ผุดขึ้นจากเหล่าลูกศิษย์ของศุภครวัณตฤๅษีที่นั่งเรียนอยู่ เพราะเรื่องนี้ไม่ว่าผู้ใดในนครสุพรรณภูมิล้วนทราบดี หาใช่คำลึกลับใดไม่

“คาง่ายเอี่ยงนี้ ข้ามิคิดว่าบุตรีแห่งขุนหลวงจ๊กมิตราบ” เด็กหนุ่มคนหนึ่งเอ่ยน้ำเสียงแผ่วแววดูแคลน

โอศารารสีหน้านิ่ง “หากทราบก็ไซ้บอกให้ข้าสักหน่อยเถอะ”

เด็กหนุ่มยิ้มแล้วตอบ “ฟังแล้วจำให้มั่น มิเช่นนั้นหากมิเข้าใจก็ถามบ่าวไพร่ที่เรือนก็ได้ คาง่ายเช่นนี้ผู้ใดก็รู้...”

คำนี้มีวาทะทำให้ศุภครวัณตฤๅษีส่งสายตาตำหนิเด็กหนุ่มที่กล่าวเช่นนั้น เพราะปรกติท่านมักสอนให้ถ่อมตนเสมอ เมื่อเด็กหนุ่มเห็นสายตานั้นก็ก้มหน้าอย่างรู้สึกผิด แต่มีวาทะเย้ยอหิบายให้จบความ

“ข้าจักบอกให้ฟัง กองหัวป่าคือ ‘กองหน้า’ ฤๅ ‘กองกำลังที่เข้าปะทะกับข้าศึกเป็นกองแรก’ เพื่อทำลายขบวนทัพของข้าศึกให้แตกพ่ายแลเสียรูปขบวน เปิดทางให้กองกำลังหลักเข้าโจมตีอย่างเต็มที่ ครานี้เจ้าโอศารารคงรู้จักแล้ว” เอ่ยเสร็จพลางถอนหายใจพูดเสียงแผ่วเบา

“เป็นสตรีอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน เรือนเย็บปักถักร้อยก็พอเพียงแล้ว”

คำนี้ยังให้ศุภรวันตฤาษีเอ่ยขึ้นทันที “โอ้จิตร มึงจักพูดเช่นนั้นมิได้ บางเรื่องมึงรู้ แต่บางเรื่องมึงไม่รู้ การที่ไอดารามิรู้ก็มีแปลกหากเรื่องนั้นมิได้อยู่ในความใส่ใจมาก่อน การที่เอ็งอ้างว่าคนทั้งพระนครรู้นั้น จักพิสูจน์อย่างไร?”

เหล่าลูกศิษย์พากันนั่งก้มหน้าอึ้งไป ศุภรวันตฤาษีจึงกล่าวว่า “การคิดตีความเองอาจจักถูกต้องแต่ต้องสืบให้รอบด้าน เฉกเดียวกับเราคิดว่าเหล่าราษฎรจ่ายส่วยตรงเวลา เพราะเห็นว่าเรื่องนี้ใครๆ ก็รู้กัน จึงละเลยมิได้ตรวจสอบ ท้ายสุดกลับพบว่าบางบ้านค้างส่วยหลายปีแล้ว เจ้าจักทำเยี่ยงไร?”

“ข้าผิดไปแล้วเจ้าข้าเจ้าครู เจ้าไอดารา ข้าขอเจ้าอดโทษข้าด้วย” เด็กหนุ่มเอ่ยพลางก้มหัวให้

ไอยดาราไม่ว่าอะไรนางยิ้มตอบ ในใจชื่นชมศุภรวันตฤาษีนัก

ตอนนี้นางนึกถึงกองหัวป่าได้ว่าคล้ายกองหน้าของทหารในยุคปัจจุบัน กองหน้าเป็นหน่วยกำลังพลชำนาญการรบพิเศษ ต้องเผชิญเหล่าข้าศึกโดยตรงและแบกรับความเสี่ยงสูงสุด กองหน้าอาจเทียบเท่าหน่วยรบพิเศษและหน่วยจู่โจม

หน่วยรบพิเศษ (Special Forces) มีภารกิจหลักในการจู่โจม แทรกซึม และทำลายเป้าหมายสำคัญของศัตรู ซึ่งต้องอาศัยทักษะการต่อสู้และความสามารถเฉพาะตัวที่เหนือกว่าทหารทั่วไป

หน่วยจู่โจม (Ranger) จะปฏิบัติการรบในพื้นที่ยากลำบาก และมักเป็นหน่วยที่เข้าปะทะกับข้าศึกในแนวหน้าเพื่อสร้างความได้เปรียบทางยุทธวิธี

“มีถือโทษใครออก” เด็กหญิงตอบกลับเด็กหนุ่มเสียงแจ้ว แล้วพลงหันไปตอบศุภรวันตฤณี

“เข้าใจแล้วเจ้าข้า เจ้าครู”

“ยังมีสิ่งใดไม่เข้าใจๆไม่ กูจักได้ตอบอธิบาย” ศุภรวันตฤณีถาม

“มีมีแล้วเจ้าข้า ทั้งสาเหตุสงคราม แลการจัดทัพ ข้าเข้าใจแล้วเจ้าข้า”

ศุภรวันตฤณีมองเด็กหญิงที่ตอบจะฉานด้วยความประหลาดใจ จึงคิดใช้การสอบทานย้อนกลับถามลองปัญญาของเด็กหญิงสักหน่อย

“เช่นนั้นเมื่ออ่านเข้าใจ ก็จงอธิบายสาเหตุแห่งสงครามให้ทุกคนฟังเสียหน่อยเถอะ”

“เจ้าข้า เจ้าครู” เด็กหญิงวางสมุดไทยลง แล้วตอบเสียงดังจะฉาน

“การแย่งชิงดินแดนนั้น เมื่ออาณาจักรหนึ่งต้องการขยายอาณาเขตเพื่อเพิ่มอำนาจแลทรัพยากร จึงรุกรานเพื่อยึดครองดินแดนของอาณาจักรอื่น แย่งทรัพยากรสมบัติเกิดจากอาณาจักรหนึ่งต้องการครอบครองทรัพยากรสินค้าของอาณาจักรอื่น แย่งชิงพาหนะซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการทำศึก จึงเป็นเหตุให้เกิดการรบ”

“มีผู้ยุยงให้แตกแยกคือ เมื่อมีผู้มีหวังดีคอยสร้างความขัดแย้งและยุยงให้สองอาณาจักรไม่ลงรอยกัน เหตุจากสตรีเกิดจากการแย่งชิงสตรีฤๅสตรีเป็นต้นเหตุของความขัดแย้งระหว่างผู้นำ ทำให้เกิดการรบเพื่อศักดิ์ศรีและเกียรติยศ เสียสัจจะเกิดเมื่อผู้นำอาณาจักรหนึ่งไม่รักษาสัญญาถ้อยคำมั่นที่ให้ไว้ ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจแลนำไปสู่สงคราม”

“อุปทูต ราชทูต เจรจาให้ขาดทางไมตรี เมื่อทูตเจรจามิติดพลาตฤๅสร้างความขัดแย้ง ย่อมเป็นเหตุให้เกิดสงคราม ข่าพัวพันเกิดเมื่ออาณาจักรหนึ่งรุกรานแลข่าพัวพันราษฎรของอาณาจักรอื่น ทำให้เกิดความโกรธแค้นแลทำสงครามเพื่อแก้แค้น ผักไผ่กษัตริย์ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเกิดเมื่ออาณาจักรหนึ่งให้การสนับสนุนศัตรูของอีกอาณาจักรหนึ่ง ทำให้เกิดความขัดแย้งแลนำไปสู่การรบ”

“ข่มเหงลูกค้ำวาณิช เมื่อการค้าขายไม่เป็นธรรมฤๅมีการข่มเหงพ่อค้า ทำให้เกิดความไม่พอใจจึงเป็นเหตุให้เกิดสงคราม รับศัตรูไว้ในบ้านเมืองคือการให้อริราชศัตรูเข้าพักพิงในบ้านเมือง เป็นการท้าทายอำนาจแลเป็นเหตุให้เกิดสงคราม ราษฎรได้ความทุกข์ยากลำบากเกิดเมื่อราษฎรถูกกดขี่ฤๅได้รับความทุกข์ยากจนทนไม่ไหว ย่อมเป็นเหตุให้เกิดกบฏฤๅสงคราม บ้านเมืองทุรสถานเกิดเมื่อบ้านเมืองอยู่ในภาวะขาดการปกครองที่ดีฤๅเกิดโรคระบาด ย่อมเป็นช่องทางให้อาณาจักรอื่นรุกรานได้”

ศุภวันตฤๅชิมองเด็กหญิงอย่างชื่นชม อายุนางเพียงสิบปี อ้วนสมุดไทยเพียงรอบเดียวกลับตอบและวิเคราะห์ได้แจ่มแจ้งจนเหล่าศิษย์เด็กชายหลายคนที่นั่งฟังอยู่ตกตะลึงแกมประหลาดใจ เพราะเมื่อให้พวกเขาอธิบายสาเหตุแห่ง

สงคราม บางก็ไม่สามารถอธิบายความได้ชัดเจนเช่นนี้ ที่สำคัญเด็กหญิงเยาว์วัยกว่าพวกเขาอ่านเพียงรอบเดียวก็อธิบายได้ไม่ติดขัดทั้งยังถูกต้อง

“เจ้าอธิบายได้เอียงนี้ ไฉนจึงกล่าวว่ามีรู้จักกองหัวป่า?” ศุภวันตฤาษีถามอย่างแปลกใจ

“เออ...” นางนิงไป พลังคิดได้ว่ากองหัวป่านี้เป็นคำสามัญที่คนทั้งสุพรรณภูมิรู้จักกัน แต่นางเพิ่งข้ามภพมาจึงไม่รู้จักคำนี้

“ข้าสืมไปเจ้าข้า เจ้าครูก็น่าจะรู้ว่าข้าตกน้ำป่วยเสียหลายวัน ทำให้ข้าจดจำบางเรื่องได้บ้างเรื่องมิได้...” โอยดาราแถมนิดหน้าซื่อตาใส ทว่าศุภวันตฤาษีกลับพยักหน้าเข้าใจ รวมถึงเด็กชายคนอื่นที่พอรู้เรื่องจากข่าวลือในเมืองด้วย

เชิงอรรถ

[1] เทียร ล้วนแล้วไปด้วย, ย่อม

[2] ลักษณะให้บังเกิดศึก หมายถึง การศึกสงครามจะเกิดขึ้นได้เพราะเหตุต่างๆ กล่าวคือ การจะเกิดศึกสงครามแต่ละคราวต้องมีต้นเหตุ ในตำราพิชัยสงครามระบุว่าสาเหตุที่จะบังเกิดศึกมี 13 ประการ คือ ด้วยเหตุแย่งชิง

ดินแดน แยังทรัพย์สินสมบัติ พาหนะ มีผู้ยุยงให้แตกแยก เหตุจากสตรี เสีย
สัจจะ อุบถุต ราชทูตเจรจาขาดทางไมตรี ข้าพฉัน ผักไผ่กษัตริย์ข้างใดข้างหนึ่ง
ข้ามเหวสูงค่าวาณิช รัศศัตรูไว้ในบ้านเมือง ราษฎรและบ้านเมืองทุรสถานได้
ความทุกข์ยากลำบาก

ในตำราพิชัยสงครามจะมีเรื่องเกี่ยวกับวิชาโหราศาสตร์แทรกอยู่และดู
เหมือนจะมีอิทธิพลอย่างยิ่งในการพิชัยสงคราม ดังนั้น จึงต้องมีโหราจารย์
ประจำกองทัพเปรียบประดุจดวงตาของกองทัพโดยกำหนดว่า ผู้ที่ทำหน้าที่
ต้องมีดวงชะตาให้คุณแก่พระมหากษัตริย์หรือประมุขของประเทศ
นอกจากนั้น การคัดเลือกทหารเข้าประจำในกองทัพต้องนำชื่อของคน
เหล่านั้นมาคำนวณทางมหาทักษาพยากรณ์ ซึ่งเป็นวิชาโหราศาสตร์แขนง
หนึ่งเพื่อหาตัวเลขมาใช้เป็นชื่อ เช่น เลข 1 ชื่อครุฑนาม เลข 2 ชื่อพยัคณาม
 เป็นต้น แล้วจึงให้ผู้มีนามต่างๆ เหล่านั้นเข้าประจำตำแหน่งของกระบวนทัพ

ถ้าฝ่ายข้าศึกเป็น ‘มุสิกนาม’ ให้ใช้ขุนพลที่มีชื่อ ‘พยัคณาม’ ออกสู้รบ ถ้า
นามฝ่ายข้าศึกเป็น ‘สุนัขนาม’ ให้ใช้ขุนพล ‘สีหนาม’ ออกต่อสู้ ถ้าข้าศึกเป็น
‘อชนาม’ ให้ใช้ ‘คชนาม’ ออกต่อสู้ เมื่อจัดการดังนี้แล้วก็จะได้ชัยชนะ และ
เมื่อจะเคลื่อนทัพไปไหนใดก็ต้องกำหนดเวลาที่เชื่อว่าดีที่สุดเป็นชัยมงคลแก่
กองทัพ หรือที่เรียกว่า ‘ฤกษ์พิชัยสงคราม’ ซึ่งโหราจารย์ประจำกองทัพจะ
เป็นผู้หาฤกษ์ให้ โดยเชื่อกันว่าฤกษ์เคลื่อนทัพมีอิทธิพลที่จะช่วยส่งเสริมให้มี
ชัยชนะหรือปราชัยแก่ข้าศึก และยังมีพระราชพิธีตัดไม้ข่มนามประกอบฤกษ์
ด้วย

การจัดการกองทัพและการเคลื่อนทัพในตำราพิชัยสงครามระบุชัดเจนว่า กระบวนพยุหยาตราทัพต้องประกอบด้วย รี้วขบวน ขนาบ ขนान ของเหล่าทหารตามลำดับ เปรียบพร้อมด้วยระเบียบวินัยอันดียิ่ง มีแสนยานุภาพเข้าทำศึก มียุทธยานุภาพอันเกรียงไกร มีเสบียงอาหารส่งกำลังบำรุงเสริมพลยังรบอย่างพร้อมเพรียง ดังคำประพันธ์ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือสมุดไทยเรื่องตำราพิชัยสงครามเขียนไว้ว่า

‘จัดแจงแต่งพยุห์โยธา พลช้างพลม้า อีกพลรบครบครันจัดทหารชาญเข้ม
 แขงขยัน เร่งรัดเลือกส่น ผู้ไวผู้แ้วนแก่นการเกนไวให้เสร็จโดยวาร สำเนียง
 เสียงสาร ให้รู้การศึกทุกอัน ป็นใหญ่หน้าไม้เกาทัน ใหญ่น้อยจงส่น ให้เลือก
 แต่ล้วนหย่างดี แหล่นหลาวทวนง้าวดาวจรี กันถัดหัดถิ ทั้งไล่แลหนีวชาญฯ
 ...’

ในการจัดกองทัพนั้นต้องมีกำลังศึก 8 ประการได้แก่

หัวศึกคือแม่ทัพ มือศึกคือกองหัวป่า ดินศึกคือช้างม้า ตาศึกคือโหราจารย์ หู
 ศึกคือกองสอดแนม ปากศึกคือทูต เขี้ยวศึกคือทหาร กำลังศึกคือไพร่พล

ผู้เป็นแม่ทัพต้องรอบรู้กลศึก หรือวิธีเคลื่อนทัพเพื่อลวงข้าศึกในรูปแบบต่างๆ เช่น เมื่อจะเข้าโจมตีก็แสดงให้เห็นเหมือนไม่มีเจตนาที่จะทำเช่นนั้น หรือยั่วอารมณ์ให้ข้าศึกรู้สึกโกรธบ้าง เมื่อเห็นว่าข้าศึกมีกำลังเข้มแข็งก็หลีกเสี่ยงเปลี่ยนเป็นลอบเข้าโจมตี ให้เกิดการระส่ำระสายก่อน และเข้าโจมตีเมื่อข้าศึกมีกำลังอ่อนลง หรือถ้าข้าศึกพักรบก็คอยรังควานให้รำคาญใจ ดำเนินให้กองทัพแตกความสามัคคี เพื่อกำลังทัพจะได้ไม่เข้มแข็ง เป็นต้น

เหล่านี้ในตำราพิชัยสงครามกำหนดไว้ ๒๑ ประการคือ กลฤทธิ กลสีหจักร กลหลักซ่อนเงื่อน กลเถื่อนจำบัง กลพังงูเขา กลมำกิ้นสวน กลพวนเรือโยง กลโพงน้ำบ่อ กลพ้อข้างป่า กลพ้างาติน กลอินทพิมาน กลผลานศตรู กลชูพิลแสง กลแข็งให้อ่อน กลย่อนงูเขาหรือพังงูเขา กลเย้าให้ยอม กลจอมปราสาท กลราชปัญญา กลฟ้าสนั่นเสียง กลเรียงหลักยืน และกลปืนพระราม

ในระหว่างเคลื่อนทัพ ชัยภูมิที่ตั้งกองทัพต้องพิจารณาให้รอบคอบ ตัวอย่างเช่น ภูมิประเทศเป็นแม่น้ำ ลำธาร ห้วย หนอง การจะตั้งกองทัพให้ไว้ง่ายอยู่ข้างในไวก้อและพลเดินเท้าขึ้นนอก แล้วให้ชุดคู่ทำเป็นกำแพงรอบให้มีหอรบบนกำแพง เป็นต้น ส่วนแบบแผนกระบวนทัพ ต้องจัดแต่พยุหยาตราทัพเป็นรูปต่างๆ เช่น แต่งเป็นรูปปราสาทพยุห์ คือเคลื่อนทัพเป็นกระบวนรี้วปราสาท แต่งเป็นรูปจิงโกทะกะพยุห์ คือเคลื่อนทัพเป็นรี้วขบวนรูปกระถางดอกไม้ เป็นต้น

การดำเนินศึกตามหลักวิชากลยุทธ์โบราณในตำราพิชัยสงครามกล่าวไว้หลายประการ ตัวอย่างเช่น ดำเนินดุจหงส์บิน ให้กองทัพหลวงและพลข้างเดินทัพไปก่อน แล้วให้จตุรงค์พลทั้งสี่ แยกออกเป็นสองส่วน ยกตามไปเป็นซ้าย ขวาแล้วให้ทัพหลวงเจริญฉวัด หกคืนตาม

ยุทธวิธีดำเนินศึกอีกประการหนึ่งคือการจัดกระบวนทัพเพื่อการตั้งรับและเข้าตีขณะประจันหน้ากัน กอปรด้วยแสนยานุภาพอันมีเปรียบเสียเปรียบเช่น จัดรูปทัพรูปสี่เหลี่ยมพยุห์ เป็นการตั้งรับรูปสิงห์ในอิริยาบถก้าวเดิน ใช้สำหรับการตั้งทัพในพื้นที่อันมีชัยภูมิประกอบด้วยป่าชายเขาตงใหญ่ โดย

กำหนดให้ทัพหน้าอยู่ที่คอสิงห์ ทัพหลวงอยู่ที่ท้องสิงห์ ทัพหลังอยู่ที่หางสิงห์ และมีกองแซงล้อมรอบอยู่ 4 ทิศ จัดทัพรูปปทุมพญูห์ เป็นการตั้งทัพรูปดอกบัว ใช้ได้ทั้งตั้งทัพและเดินทัพ ในพื้นที่อันมีชัยภูมิอันเป็นที่ราบกลางทุ่งโล่ง และถ้าจัดทัพตั้งรับรูปปทุมพญูห์มีรูปดั่งรวงผึ้งย่อย ให้จัดพลรบเข้าตีด้วย ธนุกะพญูห์ มีรูปดั่งคันธนูเป็นต้น

อีกประการหนึ่ง ชื่อของแม่ทัพนายกองผู้ทำหน้าที่คุมกองทัพนั้นต้องมีชื่อที่ข่มฝ่ายข้าศึกด้วย เช่น ชื่อของนายทัพหรือขุนพลของกองทัพฝ่ายข้าศึกเป็น ‘นาคนาม’ ให้ใช้ขุนพลที่มีชื่อเป็น ‘ครุฑนาม’ ออกต่อสู้ จะได้ชัยชนะ

การนับโง่ยามแบบโบราณ

การแบ่งเวลาในสมัยโบราณนั้นแบ่งเวลากลางคืนออกเป็น 4 ยาม กลางวัน 4 ยาม ดังนี้

ปฐมยาม จากยามค่ำคืนไปถึง 3 ทุ่ม (18.00–21.00 น.)

ทุติยยาม จาก 3 ทุ่ม ไปจนถึง 6 ทุ่ม (21.00–24.00 น.)

ตติยยาม จาก 6 ทุ่ม ไปจนถึง 9 ทุ่ม (24.00–03.00 น.)

ปัจฉิมยาม จาก 9 ทุ่ม ไปจนถึงย่ำรุ่ง (03.00–07.00 น.)

ประเพณีและพิธีกรรมความเชื่อต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพิไชยสงครามของ ไทย

โขนทวาร

พิธีโขนศาสตร์บำรุงขวัญทหารก่อนที่จะออกสงคราม ทำเป็นประตูป่า ชุ่ม
ประตูประดับด้วยกิ่งไม้สดๆ ให้ทหารในกองทัพลอด มีพราหมณ์คู่หนึ่งนั่งบน
ร้านสูงสองข้างประตู ทำพิธีสวดพระเวท ประพรมน้ำมนต์เพื่อเป็นสิริมงคล
แก่กองทัพ พิธีนี้ต่อมาได้มีพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาด้วย โดย
พระสงฆ์สวดชัยมงคลคาถาสรรเสริญคุณพระพุทธเจ้าชนะมาร แล้ว
ประพรมน้ำมนต์แก่ทหารที่ลอดชุ่มประตู เมื่อเสร็จศึกสงครามแล้วต้องผ่าน
โขนทวารอีกเพื่อกันเสนียดจัญไร แก่กันภูตผีปีศาจที่อาจติดตามมาจาก
สนามรบเป็นพิธีการที่บำรุงขวัญทหารผ่านศึกไม่ให้เสียขวัญจากการสงคราม

ตัดไม้ข่มนาม

เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งเมื่อจะยกกองทัพออกทำสงคราม โดยตั้งเป็นโรงพิธี
ขึ้น เอาดินจากใต้สะพานดินท่อน้ำ ดินในป่าช้า อย่างละ 3 แห่ง มาผสมปั้น
เป็นรูปขี้ตึก แล้วเขียนชื่อแม่ทัพ ขี้ตึก ลงยันต์พุทธจักร บรรลัษจักร ทับลง
บนชื่อนั้น แต่งตัวให้หุ่นดังกล่าวเป็นตามเพศภาษาขี้ตึก เอาต้นกล้วยและไม้
มีชื่อร่วมตัวอักษรเดียวกับชื่อของขี้ตึกผู้เป็นแม่ทัพมาปลุกเสกในโรงพิธี แล้ว
เอาหุ่นผูกติดกับต้นกล้วย เอาไม้นั้นประกบกั้นเข้า พราหมณ์อ่านพระเวท
เมื่อได้ฤกษ์แล้วพระมหากษัตริย์จะมีพระบรมราชโองการให้ขุนพลทหารคน
ใดคนหนึ่งทำพิธีแทน โดยพระราชทานพระอัมรังค์เนาวรัตน์และพระแสง

ดาบอาญาสิทธิ์ให้ ขุนพลจะใช้ดาบอาญาสิทธิ์ฟันไม้แก่นให้ขาดใน 3 ที แล้ว กลับเข้าไปบังคมทูลว่าได้ปราบข้าศึกมีชัยชนะตามพระราชโองการแล้ว พร้อมถวายพระแสงดาบอาญาสิทธิ์และพระอัมรงค์คืน

เคลื่อนพลตามเกล็ดนาค

เป็นการเคลื่อนทัพตามตำราพิชัยสงครามซึ่งบอกไว้ว่าวันใดหัวนาคจะหันไปทางทิศใด ในการยกกองทัพนั้น จะต้องเดินทัพไปทางทิศเหนือเดียวกับ ทิศทางที่หัวนาคเดินไปจะเป็นสิริมงคลแก่กองทัพ

ละว้าเช่นไก่

เป็นพิธีบวงสรวงเจ้าป่า เจ้าเขา เทวดา เพื่อเป็นสิริมงคลแก่กองทัพ โดยผู้ทำ พิธีจะตั้งเครื่องสังเวยบวงสรวงขอให้ทำการสำเร็จสมปรารถนา แล้วเสี่ยงทายโดยทอดกระดูกไก่เครื่องเช่นตัวหนึ่งมาดู ถ้ากระดูกยาวมีข้อถี่ถือเป็นนิมิตดี เป็นประเพณีเดิมของชาวละว้า อาจได้รับมาจากอินเดียก็ได้

สวัสดิมงคล

ตำราพิชัยสงครามของไทยบอกลักษณะมีชัยไว้ 10 ประการ แต่คัดลอกต่อกันมา จึงเหลือเพียง 8 ประการ คิดอ่านดี วางแผนดี ฤกษ์พানাที่ดี ช้างม้า กล้าหาญดี ไม่ขาดอาหาร ไม่เป็นโรคภัยไข้เจ็บ ประกอบพิธีอันถูกต้อง การ ลักลอบเข้าเฝ้าเมืองมีชัยชนะ

เหตุที่ทำให้ปราชัย ตำราก็บอกว่ามี 10 ประการเช่นกัน ได้แก่ อำมาตย์
 เสนาบดีหมองใจกัน ทหารขัดกัน จอมทัพและเสนาบดีมิได้ปลงใจอันเดียวกัน
 ข้างมามีได้ฝึกปรีดี ขาดอาหารและอดอยาก มีโรคภัย ไพร่พลทะเลาะกัน
 ไห่ให้ทุกข์พ้นเพื่อน และถูกฝ่ายข้าศึกฝังอาวุธรพณ์ อาคม

อาจารย์พลุลวง เขียนไว้ในหนังสือ 7 ความเชื่อของไทยว่า ตำราพิชัย
 สงครามไทยรวบรวมมาจากสารพัดตำรา โหราศาสตร์ ยกเมฆ ทักษา
 พยากรณ์ อภิไชยโพธิบาทว์ สุริยยาตร์ เวทมนตร์คาถา ตำราสวัสดิมงคล
 ถูกใส่ไว้ในตำราพิชัยสงคราม ตัวอย่างดังต่อไปนี้

อนึ่ง ถ้าจะไปรณรงค์สงคราม ห้ามลูกเมียเข้าคนอื่นซึ่งอยู่ภายหลัง อย่าตี
 หม้อข้าวหม้อแกงบนเรือน อย่าตบตีคนบนเรือน ให้เลือดตกทับเรือน อย่าให้
 ตบมือเล่นเต็นรำให้จงได้

ถ้าจะไปสงคราม ให้อาบน้ำก่อนค่อยไป เมื่อจะนอนทุกครั้งให้ล้างเท้า
 เสียก่อน

ถ้าจะตัดผมตัดเล็บมือเล็บเท้า ให้ตัดวันจันทร์ พุธ ศุกร์ เสาร์ ถ้าจะสระผมให้
 สระวันอังคาร เสาร์ ถ้าจะเรียนวิชาให้เรียนวันพฤหัสบดี

อนึ่ง ห้ามอย่าเอาผ้าถุงเช็ดหน้า อย่าล้างหน้าด้วยกระบายกะลา ให้ล้างหน้า
 ด้วยขัน

อย่าฆ่าสัตว์ที่ต้องปีเกิด จะเป็นการถอยอายุ

การเอาผ้าห่มเช็ดหน้า ถือกันมากว่าเป็นอัปมงคล ด้วยผ้าห่มเป็นของต่ำ จะทำให้สง่าราศีเสีย

เรื่องอัปมงคลนี้โบราณถือกันมาก เช่น จะกินหมาก เมื่อหยิบใบพลูจะป้ายปูน ต้องเด็ดปลายทิ้งเสียก่อน ถือว่าปลายเป็นหางของใบพลู เมื่อจะเก็บผักตำสิ่งมาแกงก็ต้องเด็ดดินทิ้ง

โบราณถือว่าจะทำให้คาถาเสื่อม

ส่วนกระบวยกล้านั้นถือว่าเป็นของต่ำ คนโบราณมักใช้กระบวยตักน้ำกิน และกระบวยตักน้ำล้างเท้า ไม่นิยมใช้กระบวยตักน้ำล้างหน้า

ความเชื่อนี้ ทำให้ทหารที่ไปสงครามจะต้องมีขันโลหะเล็กๆ ติดตัวไปใช้ตักน้ำกินและล้างหน้า เมื่อจะถ่ายมูลหนักมูลเบา ให้หันหน้าไปประจิมและอุดรจึงจะดี อย่าถ่มน้ำลายลงที่อาจรม ถ่าถ่มที่นั่นจะเจรจาหาสง่ามิได้

ครั้นถ่ายทุกข์แล้วให้อาบน้ำเสีย ถ่าหาน้ำอาบมิได้ ให้ล้างหน้าลูบหน้าเสีย

ถ่าจะอาบน้ำในคลองและห้วยธาร ห้ามถ่ายมูลหนักเบาลงในน้ำ

ถ่าตัวอยู่บนบก บนเรือน บนไม้ ถ่ายมูลหนักเบา ลงในน้ำได้แล

บทที่ 7 ศาสตร์แห่งชัยชนะที่ต้องระลึกกรรม

ศุภวันตฤาษีถามต่อว่า “ในกำลังศึกแปดประการ เจ้าเห็นว่าประการใด
สำคัญที่สุด”

“ข้าเห็นว่าหุตึกคือส่วนสำคัญที่สุดที่จักทำให้ได้รับชัยชนะในการทำศึกเจ้า
ข้า” ไอยดาราตอบได้ทันที

“เพราะเหตุใด”

“ในการทำศึก หากฝ่ายเรามีทราบเรื่องของศัตรู เราจักทำศึกชนะได้เยี่ยงไร
หุตึกถูกกองสอดแนมจึงเป็นหน่วยเดียวที่จักทำให้เราทราบตื่นลึกหนาบง
ของศัตรู เมื่อทราบตื่นลึกหนาบง เราจักสามารถวางแผนการรบเพื่อเอาชนะ
ได้”

ศุภวันตฤาษีพยักหน้าเห็นด้วย

ไอยตาราพูดต่อว่า “ที่ข้ากล่าวเถียงนี้เพราะถือว่า ‘การชนะร้อยทั้งร้อยมิใช่วิธีการอันยอดเยี่ยม’ แต่ชนะโดยมิต้องรบเลยกลับถือเป็นวิธีอันประเสริฐยิ่ง’ แล ‘หากรู้เขารู้เรา’ แม้นรบกักร้อยครั้งก็มีอันตรรายใด ถ้ามิรู้เขาแต่รู้เพียงตัวเรา แพ้ชนะย่อมกำกวม หากมิรู้ในตัวเขาตัวเรา ก็ต้องปราชัยทุกครั้งทีรบกัน ฉะนั้นรูปแบบการรบชั้นสูงสุดคือใช้อุบายทำลายข้าศึก รongลงมาคือสลายกำลังของศัตรูด้วยการทูต รongลงมาอีกคือการเข้าประจัญในสนามรบอย่างเลวที่สุดคือเข้าหักกำแพงเมือง”

ไอยตาราเอ่ยเสร็จก็ลอบตระหนกในใจ สิ่งที่น่างอนอธิบายหาใช้ตำราจากสมุดไทยได้ไหม หากเป็น ‘กลยุทธซุนวู’ ที่นางรำเรียนตอนไปศึกษาที่จีน ทั้งยังให้เพื่อนหมอจินของนางช่วยอธิบายทุกความจนจดจำได้แม่น แถมเพื่อนของนางยังซักถามตอบกับนางประจำ หากตอบผิดก็จะโดนเพื่อนคนนี้สรรเสริญ เจริญพรยาบเหี้ยมดโหดฐานจำไม่ได้ เวลานี้นางจึงนึกขอบคุณเพื่อนคนนั้นที่ทำให้นางจดจำได้มาถึงตอนนี้

คำอธิบายของไอยตาราทำให้ศุภวันตฤาษีและเหล่าศิษย์ในโถงศาลาประหลาดใจและชื่นชมความสามารถของเด็กหญิงไปตามๆ กัน

“เจ้าไอยตาราเอ๋ยเถียงนี้ ย่อมหมายความว่าจักทำศึกเยี่ยงไรก็ได้เพื่อให้ได้ชัยโดยมิสนวิธีการฤา” เด็กหนุ่มคนหนึ่งถามขึ้น

“แน่นอน เมื่อเจ้าทำศึก เจ้าจักหวังแต่ความพ่ายแพ้ฤา” นางสาวนกลีปัทมทัณฑ์จนเด็กหนุ่มผู้นั้นหน้าชา

“ข้าถือคิดว่ ‘การศีกมีหน่ยอุบาย มิได้ด้วยเล่ห์ก็เอาด้วยกล มิได้ด้วยมนตร์ ก็เอาด้วยคาถา’ ข้าจึงพร้อมที่จักใช้อุบายทุกรูปแบบมิว่าจักสกปรกฤาชาว สะอาด เพื่อให้กองทัพของข้าชำนะศีก แลจงอย่าได้ลืมนว่ ‘ชำนะก็คือชำนะ’ จะมากล่าวว่ชำนะอย่างมิชาวสะอาดแล้วเยี่ยงไร เพราะชำนะก็คือชำนะอยู่ ดี แลหากข้าเป็นชายแล้วต้องนุ่งผ้าถุงสตรีไปรบเพื่อให้กองทัพข้าชำนะ ข้าก็ จักทำ”

คำพูดของเด็กหญิงทำให้ทุกคนนิ่งงัน ทว่าศุกรวันตฤาษีกลับเอ่ยว่

“เจ้าอธิบายเยี่ยงนี้แสดงให้เห้นเพียงความอยากเอาชนะโดยมิคำนึงถึงธรรม แม้ชนะโดยมิรบทำได้ แต่มิใช่ทำได้โดยมิคำนึงความถูกต้อง หากชนะด้วยเล่ห์ ร้าย ทำลายประชา ละเมิดหลักธรรม นั้นหาใช่ช่วยชำนะแท้จริง เช่น หากใช้ เด็กแลสตรีเป็นหน่วยกองห้วยป่าเล่า? นั่นถือว่เป็นช่วยชำนะแท้จริงฤา สำหรับ กูแล้วสิ่งนี้คือความพ่ายแพ้ของกองทัพ คือความพ่ายแพ้ของตนเอง”

โอยดาราภกัมนัรับคำ “เจ้าข้า ข้าจดจำได้แล้วเจ้าครู”

ศุกรวันตฤาษีเห้นเด็กหญิงมั่นใจตอบพูดจาจะฉานทั้งยังยอมรับที่จะเรียนรู้จึง ชื่นชมและมองเด็กหญิงด้วยสายตาพิเศษกว่าศิษย์อื่นทั้งปวงในโงศาลา

ณ โรงศาลาเรียนที่อยู่ไม่ห่างกันนัก เอื่อยมาลัยก็เอ่ยขึ้น “เจ้าครูเจ้าข้า ไอดารายังมีมาเรียนฤฯ ข้าเห็นนางสบายดีแล้วหนา มิรู้ว่เหตุใดจึงยังมีมา”

มหาครูภาสุเทวฤฯีตอบ “วันนี้นางไปเรียนวิชาনীติศาสตร์แลยุทธศาสตร์กับศุกรวันต์ มิมาเรียนการะหะรอก”

“ได้เช่นไรกันเล่าเจ้าข้า เจ้าครู เป็นสตรีจักไปเรียนวิชาเยี่ยงบุรุษได้ฉันใด ผิดแพกเกินไปเสียแล้ว” เอื่อยมาลัยท้วง

“นางใคร่เรียน กูก็ให้เรียน หากเอ็งใคร่เรียน กูก็จักให้ไปเรียน”

คำตอบนี้ทำให้เอื่อยมาลัยแปลกใจยิ่งกว่าเดิม เด็กหญิงเช่นนางเพียงคิดว่ามาเรียนการะหะแต่่มคำก็น่าเบื่อแล้ว หากต้องไปเรียนনীติศาสตร์แลยุทธศาสตร์อันเป็นเรื่องของบุรุษนั้นน่าปวดหัวยิ่งกว่าเล่นแคะขนมครกเสียอีก หากมิใช่เจ้าแม่บังคับให้นางมาเรียนกับไอดารา นางจะขอยู่เรือนเสียดีกว่า

“เจ้าแม่ นังไอดารามันไปเรียนনীติศาสตร์แลยุทธศาสตร์กับเจ้าครูศุกรวันต์เจ้าข้า” เอื่อยมาลัยรีบบอกเจ้าลออศรีทันทีเมื่อกลับถึงเรือนในตอนเย็น

“กระไรหนา? นังเด็กนั้นนะฤฯ” เจ้าลออศรีประหลาดใจ

“เจ้าข้า วันนี้ลูกมิเห็นนางจึงถามเจ้าครู”

“ตั้งแต่ตกน้ำตกท่ารอดมาได้ ท่าทางนางก็แปลกไปจริง ปกติมิเคยเห็นนาง จักสนใจ” เจ้าลออศรีเอ่ยอย่างครุ่นคิด

“เอียงนี้เจ้าแม่จักให้ลูกไปเรียนกับน้องนั้นด้วยฤาไม่เจ้าข้า แต่...” เอื้อยมาลัย อิดออด “...ลูกมิใคร่ไป แลปรกตินางทำสิ่งใด จักไปที่ใดก็จักบอกลูกเสมอ เว้นแต่ครานี้ที่ไปเรียนแล้วมิได้บอกลูก”

เจ้าลออศรีพลันยิ้มอย่างมีเลศนัย “เช่นนั้น เจ้าไปหานางไอดาราที่เรือน แล้วถามว่าเหตุใดจึงมิบอกเจ้า”

“เจ้าข้า” เอื้อยมาลัยตอบรับมารดาอย่างว่าง่าย

“ไอดารา” เสียงหวานหูเอียงขึ้น

ไอยดาราหันไปมองตามเสียงที่ดังมาจากนอกประตู ก็เห็นเอื้อยมาลัยเดินเข้ามาจึงถาม

“มีเหตุใดฤา จึงมาหาภูถึงเรือน”

“มามีได้ๆ” เอื่อยมาลัยนั่งลงข้างๆ ด้วยท่าที่สนิทสนมพลงจับมือไว้ ไอยดราคิดจะสะบัดมือหนีแต่ก็อดท่าที่ไว้ก่อน รู้ว่าไม่สมควรทำแม้นางจะไม่ชื่นชอบเอื่อยมาลัยเหมือนก่อนที่นางจะตกน้ำ

“กูเพิ่งทราบจากเจ้าครูว่ามึงไปเรียนกับพวกเด็กชายเหล่านั้น”

“อ้อ!” ไอยดราส่งเสียงเป็นเชิงรับรู้แต่ไม่ทันเอ่ยคำเอื่อยมาลัยก็รีบถามต่อ

“ทุกครา มึงจักบอกกูเสมอว่ามึงจักทำสิ่งใด ครานี้ไปเรียนวิชาอื่น ไยมบอกกู ฤเรามีใช้พี่น้องกันแล้ว”

“นั่นมันเมื่อก่อน” ไอยดราตอบพร้อมกับดึงมือออก

“ตอนนีูกูจักทำสิ่งใด ก็ล้วนแต่กุปรารณา กูจักบอกฤไม่ ก็เป็นความพอใจของกูเอง แต่หากมึงใคร่เรียนกับเหล่าเด็กชายก็มีปัญหาใด” ไอยดรารู้ว่าเอื่อยมาลัยนั้นซี้เกียจอย่างยิ่ง หากให้นางไปเรียนท่องจำหลักนิติศาสตร์สงครามเหล่านั้น คงเพ่นกลับเรือนแทบจะทันที

“คือ...เออ...” เอื่อยมาลัยอึกอัก

“เอื่อยมาลัย ที่มึงใคร่รู้ เพราะมึงใคร่รู้เอง ฤชะรอยผู้ใดใคร่รู้ จึงใช้ให้มึงมาถามกู” ไอยดราถามกลับอย่างรวดเร็ว ไม่ให้อีกฝ่ายตั้งตัว

“เปล่าๆ” เอื่อยมาลัยรีบปฏิเสธแล้วก็พูดอะไรต่อไม่ออก

ไอยดารามองหน้าเอื้อยมาลัยที่นั่งเงียบไปก่อนจะเอ่ย “หึ! มิต้องตอบกุศดอก
กูรู้คำตอบแล้ว”

“เพลานี้ มึงกลับไปเรือนของมึงเสียเถิด กูจักพักแล้ว” บอกแล้วไอยดาราก็
ยื่นมือไปหยิบป้านชามาเทน้ำชาใส่ลงในถ้วยก่อนจะยกขึ้นจิบ ไม่สนใจเอื้อย
มาลัยอีกต่อไป

“ลูกรู้สึกว่าท่าทีของไอยดาราเปลี่ยนไป เมื่อก่อนนางมักเล่นหัวกับลูก แต่
ตอนนี้กลับพูดนิ่งๆ ลูกรู้สึกว่ามีใช้ไอยดาราคนเดิม” เอื้อยมาลัยบอกหลังจาก
เล่าเรื่องที่ไปถามไอยดาราให้เจ้าลออศรีฟัง

เจ้าลออศรีกลอกตามองบุตรแล้วเอ่ย “คงมีอะไรติดอก นางเพียงขวัญหาย
จากเหตุการณ์นั้น อีกไม่นานก็เป็นเยี่ยงเดิม”

เอื้อยมาลัยมองหน้ามารดา “เจ้าข้า แต่การพูดการจาของนางก็ทำให้ลูกพูด
มือออกเสียงมีทันเลยเจ้าข้า แปลกไปมาก”

เจ้าลออศรียิ้มบางก่อนจะเอ่ย “มันพูดจาเยี่ยงไร”

“นางพูดว่า ที่ลูกใคร่รู้ ลูกใคร่รู้เอง ฤๅผู้ใดใคร่รู้”

สีหน้าของเจ้าลออศรีตระหนกจนแทบปิดบุตรไม่มีผิด นางเอ่ยถามอย่าง
รวดเร็ว “แล้วเจ้าตอบไปเยี่ยงไร”

“มิได้ตอบสิ่งใดเจ้าข้า แต่นางบอกว่านางรู้คำตอบแล้ว” เอื้อยมาลัยหันหน้าเสีย
กลัวมารดาจะโกรธ

เจ้าลออศรีนึ่งไปอย่างระงับอารมณ์ สีหน้าท่าที่กลายเป็นเคร่งขรึม แล้วจึง
เอ่ย “เจ้าคอยอยู่กับมันก็แล้วกัน มีอะไรก็บอกแม่”

“เจ้าข้า” เอื้อยมาลัยรับคำ สีหน้าเจ้าลออศรียิ่งเรียบนิ่ง นัยน์ตาทอแว
ครุ่นคิด

นับแต่มาเรียนวิชาনীติศาสตร์และยุทธศาสตร์กับศุภวันตฤาษี ไอยดาราหา
ได้กลับไปเรียนกายศัพทหลังการศาสตร์กับมหาครุภาสุเทวะฤาษี ทำให้เอื้อย
มาลัยไม่สามารถใกล้ชิดไอยดาราได้เหมือนเดิม เมื่อเจ้าลออศรีทราบเรื่อง
จึงบอกให้บุตรสาวไปเรียนกับไอยดาราด้วย ทว่านางไม่ยินยอม เพราะนาง
คิดว่าแค่พวกอ่านแปลโคลก^[1] ก็ยากอยู่แล้ว วิชาการปกครองเหล่านั้นเข้าใจ
ยากกว่าหลายเท่า ไอยดาราจึงร่ำเรียนกับศุภวันตฤาษีอย่างสงบสุข

“ไอยดารา ชัยภูมิทั้งแปดนั้น เจ้ามีความเห็นอย่างไร” ศุภวันตฤาษีถาม
หลังจากฟังลูกศิษย์คนอื่นแสดงความเห็นหมดแล้ว

ตำราพิชัยสงครามโบราณของไทยให้ความสำคัญกับการเลือก ‘ชัยภูมิ’ ใน
การตั้งค่ายอย่างมาก ชัยภูมิที่ดีจะนำมาซึ่งความได้เปรียบในการรบ โดย

จำแนกชัฏฐมเป็น 8 รูปแบบคือ ครุชนาม พยัคชนาม สีนาม สุนัชนาม นาคนาม มุสิกนาม อชันนาม และคชนาม^[2]

โอยดาราครุ่นคิดครุ่นหนึ่งจึงตอบออกมา “ชัฏฐมทั้งแปดนั้น หากเลือกได้ ข้าขอเลือก ‘พยัคชนาม’ ฤ ‘นาคนาม’ ฤ ‘คชนาม’ เพื่อให้กองทัพอยู่ในภาวะที่สมบูรณ์พร้อมเจ้าข้า”

“เจ้าจงบอกถึงเหตุผลที่เจ้าเลือกเอียงนี้”

“พยัคชนามคือการตั้งทัพบริเวณขอบชายป่า ฤริมทางเดินซึ่งเป็นที่ชุ่มชื้นดีเหมาะสำหรับการตั้งทัพเพื่อใช้เป็นจุดชุ่มชื้นดีฤดักชุ่มข้าศึกที่สัญจรไปมา การตั้งทัพในพื้นที่เอียงนี้ยังสามารถถนอมกำลังทหารเพื่อลดทอนความเสียหายของฝ่ายเรา แลแย่งชิงเสบียงจากข้าศึกได้ ทำให้ประหัตเสบียงฝ่ายเรา แลข้าศึกอ่อนแอ” โอยดาราเริ่มตอบคำถาม

“นาคนามคือการตั้งทัพใกล้แม่น้ำ ห้วย หรือคลองน้ำไหล เพื่อให้กองทัพอาศัยแหล่งน้ำในการดำรงชีพแลป้องกันตนเองจากข้าศึก การตั้งทัพในบริเวณนี้ทำให้ทัพเราอยู่สุขสบาย การแผ่ระวางฤการทำศึกจักทำให้ทหารฝ่ายเราเข้มแข็งแลมีใจสู้เกินมากกว่า ที่สำคัญคือทัพเราสุขสบาย ทัพข้าศึกลำบาก นี่เป็นสิ่งที่ควรทำ”

“คชนามคือพื้นที่ที่มีป่าไม้ที่มีหนามแลหญ้าซึ่งเป็นอาหารของช้างแลม้าเหมาะสำหรับทัพที่มีกำลังพลหลักเป็นช้างศึกม้าศึก เพื่อให้ช้างแลม้า

สามารถหาอาหารได้ง่าย มิฉะนั้น ทหารของเราจะต้องออกไปหาหญา มา
ป้อนช้างแล่ม้า ทำให้ข้าศึกสังเกตเห็นได้โดยง่ายแลอาจถูกข่มโจมตี”

“ดูเหมือนเจ้าให้ความสำคัญกับการถนอมกำลังพลยิ่งนัก” ศุภรวันตฤาษี
ออกปาก

“ใช่เจ้าข้า ข้ามิคิดส่งพวกเขาไปตาย เพราะคนข้างหลังของพวกเขาย่อมมี
ต้องการเห็นญาติพี่น้องตนเองต้องมาสิ้นใจในสนามรบ สิ่งใดที่สามารถทำให้
ทหารของข้ารอดแลมีชัยชนะได้ง่าย ข้าจักทำทุกทาง แลเมื่อใดที่ข้ารู้ว่า
จำต้องส่งพวกเขาไปตาย ข้าก็ต้องทำให้ความตายของพวกเขาไม่เสียเปล่า
เพราะชัยชนะที่ได้มา ถูกแลกด้วยสิ่งที่มีค่าที่สุดคือชีวิตของพวกเขา”

“ข้าระลึกเสมอว่าชีวิตของพวกเขา มีค่าแตกต่างจากพวกเรา ถ้าอาจมีค่ายิ่งกว่า
ก็มีพวกเขา พวกเราก็ไร้คนป้องกัน ไร้แผ่นดินให้อยู่ ฉะนั้น ข้ารักราษฎรเมือง
สุวรรณปุระเท่าใด ข้าก็รักทหารเมืองสุวรรณปุระยิ่งกว่า”

คำตอบของโอยดาราทำให้ทุกคนนิ่งอึ้งกันหมด พวกเขาไม่เคยคิดเห็นในมุมนี้
มาก่อน เพราะทหารคือไพร่ที่ถูกเกณฑ์มา พวกเขาล้วนอยู่ภายใต้หน้าที่แล
ความภาคภูมิใจ แต่คำพูดของโอยดารากลับสะท้อนว่าทหารคือเสาหลักแห่งรัฐ
และเหนือกว่าราษฎร

“ความเห็นของเจ้าแปลกใหม่นัก ครุฑมีมีข้อโต้แย้ง เที่ยงนี้แล้วในยี่สิบเอ็ดกล
ยุทธ์^[3] เจ้าคิดใช้กลยุทธ์ใดฤา” ศุภรวันตฤาษีถามต่ออย่างสนใจ

ไอดาราคุ่นคิดชั่วครูจึงค่อยตอบออกมา “ในเบื้องต้นนั้น ข้าเห็นว่ากลุทธิแลกลสีหจักรคือกลที่เหมาะสมที่สุด”

“สองกลนี้มีใจความเยี่ยงไร จงวามา”

“กลอันหนึ่งชื่อว่าฤทธินั้น ชั้นทะนองอาจ ผกผาดกลาวเรียงแรง ลำแสงแก่ข้า แก้วหาญ ชวนทำการสอนศาสตร์ อาจเอาบ้านเอาเมือง ชำนาญเนื่อง ณรงค์ ยิงใจผู้ใจคน อาสาเจ้าตนทุกคำเข้า จงหมั่นเฝ้าอย่าครา พักตราขึ้น เทียมจันทร์ ทำโดยธรรมจงรักดี บันเทิงศักดิ์จงสูง จงพระยศยิ่งล้ำ กลอัน คิกนี้ว่า กลชื่อฤทธิ”

ความหมายของกลฤทธิคือให้ฝึกซ้อมให้เชี่ยวชาญการศึก ให้พร้อมที่จะรบได้ตลอด เมื่อมีโอกาสจะได้อาสาเจ้านายทำศึก การจะชนะศึกได้ต้องเตรียมพร้อมให้ดี ฝึกฝนฝีมือสม่ำเสมอไม่ประมาท มีวินัย นับเป็นกลยุทธ์พื้นฐานที่ทุกกองทัพต้องมี ถ้าทัพใดหย่อนยานการฝึกและขาดวินัย ก็เตรียมใจพ่ายแพ้ได้เลย และการที่กองทัพจะแสดง ‘ฤทธิ’ ได้นั้นต้องมีแม่ทัพที่ดี ที่เอาใจใส่ร่วมเป็นร่วมตายกับลูกน้อง เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันจึงจะสามารถฝ่าฟัน พิฆาตไพร่อาชนะศึกได้ นี่เท่ากับ ‘เลี้ยงทหารพันวัน ใช้งานวันเดียว’

“กลหนึ่งชื่อว่าสีหจักร ให้บริรักษ์พวกพล ดูกำลังตนกำลังท่าน คิดคะเนการ แหม่นหมาย ยักย้ายพลเดียรดาษ พาสไครคลีกรรกง ตั้งพลลงแปดทิศ สถิต ข้างม้าย่าไหว ตั้งพระพลาชัยจงสรรพ จงตั้งทัพโดยศาสตร์ ผังนพบาทตรี

โกน ให้ฟังโหรอันแม่น แก่วนรู้หลักมิดลาดให้ผู้อาจทะลวงพัน ให้ศึกผันแพ่
พ่าย ย้ายพลใหญ่ให้ไหว ไสพลศึกให้หนี กลศึกอันนี้ชื่อว่าสืหจักร”

ความหมายของกลสืหจักรคือ ให้ ‘ดูกำลังตนกำลังท่าน’ ซึ่งก็คือ ‘รู้เขารู้เรา’
ในพิชัยสงครามซุนวู การรู้เขารู้เราเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ถ้าเราไม่รู้จุดด้อยของ
เราคืออะไร เราจะป้องกันไม่ถูก และถ้าเราไม่รู้จุดบอดของข้าศึก คุ่มๆ โจมตี
ไป ความเสียหายย่อมมีมาก ดีไม่ดีสูญเสียทั้งกองทัพอัน ประดุจเดินผิดตาเดียว
พ่ายแพ่ทั้งกระดาน ดังนั้น ข้อมูลข่าวสารจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการวางแผน
ทำศึก

“กลที่เหลือในการทำศึกนั้น ต้องแล้วแต่สถานการณ์ของการศึก แต่ถ้าเลือก
ได้ ข้าจกเลือก ‘ลักษณะซ่อนเงื่อน เงื่อนกำบัง ล่อข้างป่า แฉ่งให้ออน เย้าให้
ผอม เจ้าข้า”

“จงอธิบายแต่ละกลให้ครูฟัง”

“ลักษณะซ่อนเงื่อนคือ การแต่งทัพหลอกล่อให้ข้าศึกหลงกลตามตี แล้วทำ
เป็นพ่ายให้ข้าศึกได้ใจตามตีต่อ เข้าสู่พื้นที่อันตรายที่มีทัพของเราซุ่มคอยโอบ
ล้อมโจมตีอยู่”

“เงื่อนกำบังคือ ฝ่ายเราคนน้อยกว่าแต่ทำเป็นมีกำลังมากกว่า หลอกให้ศัตรู
มึนล่าโจมตี เพราะเกรงว่าจักมีกำลังซ่อนอยู่”

“ล่อข้างป่าคือ หลอกล่อให้ข้าศึกหลงกลมาติดกับเรา วางหลุมพราง
ล่อหลอกเป็นระยะๆ จนสุดท้ายทัพข้าศึกถูกทำลาย การหลอกล่อจักใช้สิ่งใด

ก็ขึ้นอยู่กับแม่ทัพของฝ่ายศัตรู ถ้าโลกก็ทั้งของมีค่า ทั้งเสบียงให้ตามไปเก็บ ถ้าแม่ทัพมีปัญหา ต้องล่อลวงด้วยกลศึก ให้หลงเข้าใจผิด”

“แข็งให้อ่อนคือ ทำให้ศัตรูอ่อนแรง โดยการล่อหลอก วางเล่ห์กล ทำชวากหนาม เพื่ทำลายค่ายเสบียง ให้ข้าศึกอ่อนแรง จนมิมีความสามารถในการทำศึกกับเรา”

“เข้าให้พอมคือ นำกำลังทหารหน่วยย่อยๆ เข้าตีรบกวนตามแนวชายแดน ให้ข้าศึกต้องเตรียมทัพเข้าสกัด มิมีเวลาหยุดพักเพราะมีรูกำลังพลเรา ทำให้ขวัญแกลกำลังใจอ่อนลง ต้องเกณฑ์ทหารจัดทัพทั้งปี มิมีเวลาทำไร่ไถนาเตรียมเสบียง เมื่อขวัญแกลกำลังข้าศึกอ่อนล้าเต็มที่แล้ว จึงค่อยเคลื่อนทัพใหญ่เข้าเผด็จศึก”

คำตอบของไอยดาราทำให้ทุกคนนิ่งอึ้ง เพราะนางเลือกใช้กลยุทธ์อย่างชาญฉลาด กลยุทธ์ที่ป้องกันฝ่ายตนเองและทำลายศัตรูไปพร้อมกัน ลูกศิษย์ทั้งหลายนิ่งเงียบ เพราะพวกตนแม่เล่าเรียนมาก่อน ยังไม่สามารถอธิบายและเลือกใช้กลยุทธ์ได้เจนจัดเท่านี้

“ไอยดารา เจ้าเลือกใช้กลยุทธ์ได้ดี เห็นทีว่าหากเจ้าเป็นผู้วางแผน คงมิเหลือข้าศึกให้เห็น” ศุภรวันตฤาษีเอ่ย

“ข้าถือคติว่าต้องถนอมกำลังพลฝ่ายเราให้มากที่สุด ต้องกำจัดศัตรูให้มากและเร็วที่สุด ชุตราภอนโคณศัตรูให้สิ้น เพื่อมิให้พวกมันกลับมาเป็นเส้นหนามถากขวางแควได้ในภายหน้าเจ้าข้า” ไอยดาราตอบ

นางเข้าใจเรื่องนี้ดีเลยเสียวละ เพียงเหตุการณ์ที่ชายแดนไทย-เขมร และประวัติศาสตร์ตอนสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทำพิธีปฐมกรรม ยิ่งทำให้นางซาบซึ้งเลยที่เดียวว่าต้องจัดการเข้าศึกศัตรูให้สิ้นซาก อย่าให้มันแว้งกัดได้ในภายหลัง

แม้นางเป็นหมอที่ต้องมีจรรยาบรรณและมนุษยธรรม แต่เมื่อใดก็ตามที่ขึ้นชื่อว่า ‘ศัตรู’ นางสามารถลืมคำว่า ‘จรรยาบรรณและมนุษยธรรม’ ได้ทันที

คำตอบของนางทำให้ลูกศิษย์คนอื่นพยักหน้าเห็นด้วย ทว่าศุกร์วันตฤปิเอ่ยเสียงสอซุ่ม “ข้านับถือความดีตบตาของเจ้า แต่ความดีตบตานี้ต้องพึงระลึกว่า คำว่า ‘กำจัด’ มีอาจฆ่าล้างศัตรูทั้งหมดเพราะเหตุที่เราไม่ถูกกับเขา เขาเป็นข้าศึกกับเรา เหล่าไพร่ของศัตรุนั้นก็คือราษฎรเช่นกัน ผู้พ่ายสงครามย่อมกลายเป็นข้าของผู้มีชัย”

“โดยสามัญครั้นชนะศึกได้ มักใช้การตัดอำนาจ ตัดหัวหมู่ให้ก่อร่างสร้างตนขึ้นมาได้ ทำลายบ้านเมืองมิให้เถลิงอำนาจขึ้นมาอีก กวาดต้อนผู้คนเหล่านั้นมาเป็นไพร่ ราชสำนักต้องการผู้คนไว้ใช้เพื่อความมั่งคั่ง ต้องการเหล่าช่างทั้งหลาย หากเจ้าคิดว่าต้อง ‘กำจัด’ ให้สิ้นซาก เจ้าควรกำจัดผู้คนทั้งหมดฤ็ เฉพาะผู้ปกครอง?”

เชิงอรรถ

[1] น. คำประพันธ์ในวรรณคดีสันสกฤต ๔ บาท เป็น ๑ บท ตามปกติมีบาท ละ ๘ พยางค์ เรียกว่า โคลกหนึ่ง เช่น กามโกธธวิญญูตานามุ ยตีนำ ยตเจต สามุ อภิโต พรหมนิรฺวานมฺ วรตเต วิทิตาตม-นามุ ผู้บำเพ็ญพรต พราจากจาก กามและโกรธ ช่มใจได้ รู้แจ้งอาตมมัน ย่อมมีนิพพาน คือพรหมโดยทั่วไป (ศรีมัททกตวทศิตา), บทสรรเสริญยกย่อง

[2] ตำราพิชัยสงครามโบราณของไทยให้ความสำคัญกับการเลือก ‘ชัยภูมิ’ ในการตั้งค่ายอย่างมาก เพราะชัยภูมิที่ดีจะนำมาซึ่งความได้เปรียบในการรบ โดยจำแนกชัยภูมิออกเป็น 8 รูปแบบอันได้แก่

ครุฑนาม ชัยภูมิแบบนี้ต้องเป็นพื้นที่ที่มีภูเขาหรือจอมปลวก และมีต้นไม้ใหญ่เพียงต้นเดียวที่ตั้งตระหง่านบนนั้น เหมาะสำหรับการตั้งทัพของกษัตริย์ หรือแม่ทัพใหญ่ เพื่อแสดงถึงความยิ่งใหญ่และสง่างามเหนือข้าศึก

พยัคฆนาม ชัยภูมิแบบนี้คือการตั้งทัพบริเวณขอบชายป่าหรือริมทางเดินซึ่งเป็นที่ชุ่มชื้นดีของเสือ เหมาะสำหรับการตั้งทัพเพื่อใช้เป็นจุดชุ่มชื้นดี หรือ ดักชุ่มชื้นข้าศึกที่สัญจรไปมา

สีหนาม ชัยภูมิแบบนี้ต้องเป็นพื้นที่ที่มีภูเขาใหญ่ จอมปลวกขนาดใหญ่ และมีต้นไม้ใหญ่ 3 ต้น เรียงตัวกันบนนั้น เหมาะสำหรับการตั้งทัพของแม่ทัพที่มีอำนาจและบารมีมาก

สนัชนาม ชัยภูมิแบบนี้คือการตั้งทัพอยู่ใกล้หมู่บ้านหรือทางโบราณที่มีผู้คนสัญจรไปมา เหมาะสำหรับการตั้งค่ายที่เน้นการป้องกัน และสอดแนมข้าศึก

นาคนาม ชัยภูมิแบบนี้คือการตั้งทัพใกล้กับแม่น้ำ ห้วย หรือคลองที่น้ำไหล เหมาะสำหรับการตั้งทัพที่ต้องอาศัยแหล่งน้ำเพื่อการดำรงชีพและการป้องกันตนเองจากข้าศึก

มุสิกนาม ชัยภูมิแบบนี้คือพื้นที่ที่มีดินโพรงหรือจอมปลวกที่มีรูพรุนอยู่มากมายคล้ายรังหนู เหมาะสำหรับการตั้งค่ายที่มีลักษณะซ่อนเร้น หรือใช้เป็นที่พักบภัยจากข้าศึก

อักษนาม ชัยภูมิแบบนี้คือการตั้งทัพกลางทุ่งโล่งแจ้ง เหมาะสำหรับการตั้งทัพขนาดใหญ่ที่ต้องการพื้นที่กว้างขวางเพื่อเตรียมกำลังพล

คชนาม ชัยภูมิแบบนี้คือพื้นที่ที่มีป่าไม้ที่มีหนามและหญ้าซึ่งเป็นอาหารของช้าง เหมาะสำหรับการตั้งทัพที่มีกำลังพลเป็นช้างศึก เพื่อให้ช้างสามารถหาอาหารได้ง่าย

[3] ตำราพิชัยสงครามของไทย เขียนโดยการผูกโยงเป็นคำกลอน มีทั้งสิ้น 21 กลยุทธ์ ได้แก่ ฤทธิ สี่หัจกร ลักษณะซ่อนเงื่อน เงื่อนกำบัง พังภูผา ม้ากินสวน พวนเรือโยง โพงน้ำบ่อ ล่อช้างป่า พ้างำดิน อินทพิมาน ผลาญศัตรู ชูพิษ

แสง แข็งให้อ่อน ยอนภูเขา เยาวให้พอม จอมปราสาท ราชปัญญา ฟ้านั้น
เสียง เรียงหลักยืน ปืนพระราม

กลยุทธ์ที่ 1 ฤทธิ

กลอันหนึ่งชื่อว่าฤทธินั้น ชันทะนองอาจ ผกผาดกล้าวเรื้องแรง ลำแดงแกเข้า
เกล้าหาญ ชวนทำการสอนศาสตร์ อาจเอาบ้านเอาเมือง ชำนาญเนื่อง
ณรงค์ ยงใจผู้ใจคน อาสาเจ้าตนทุกคำเข้า จงหมั่นเฝ้าอย่าครา พักตราขึ้น
เทียมจันทร์ ทำโดยธรรมจงรักดี บันเทิงศักดิ์สูงสูง จงพระยศยิ่งล้ำ กลอัน
คึกนี้ว่า กลชื่อฤทธิ

กลยุทธ์นี้สรุปความว่า ให้ฝึกซ้อมให้เชี่ยวชาญการศึกษา ให้พร้อมที่จะรบได้
ตลอด เมื่อมีโอกาสจะได้อาสาเจ้านายทำศึก การจะชนะศึกได้ต้อง
เตรียมพร้อมให้ดี ฝึกฝนฝีมือสม่ำเสมอไม่ประมาท มีวินัย นับเป็นกลยุทธ์
พื้นฐานที่ทุกกองทัพต้องมี ถ้าทัพใดหย่อนยานการฝึกและขาดวินัย ก็เตรียม
ใจพ่ายแพ้ได้เลย และการที่กองทัพจะแสดง ‘ฤทธิ’ ได้นั้นต้องมีแม่ทัพที่ดี ที่
เอาใจใส่ร่วมเป็นร่วมตายกับลูกน้อง เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันจึงจะสามารถฝ่า
ฟัน พิฆาตไพร่เอาชนะศึกได้

กลยุทธ์ที่ 2 สืหจักร

กลหนึ่งชื่อว่าสืหจักร ให้บริรักษ์พวกพล ตูกำลังตนกำลังท่าน คิดคะเนการ
แม่นยำ ยกย้ายพลเดียดาษ พาสไครคสักรรกง ตั้งพลลงแปดทิศ สถิต
ข้างม้ายาไหว ตั้งพระพลาชัยจงสรรพ จงตั้งทัพโดยศาสตร์ ผังนพบาทตรี

โกน ให้ฟังโทรอันแมน แก่วนรู้หลักมีตลาดให้ผู้อาจทะลวงฟัน ให้ศึกผันแพ่
พ่าย ย้ายพลใหญ่ให้ไหว ไสพลศึกให้หนี กลศึกอันนี้ชื่อว่า ‘สีหจักร’

กลยุทธ์นี้สรุปใจความอยู่ที่ ‘ดูกำลังตนกำลังท่าน’ ซึ่งก็คือ ‘รู้เขารู้เรา รบร้อย
ครั้งชนะร้อยครา’ ในพิชัยสงครามซุนวู การรู้เขารู้เราเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ถ้า
เราไม่รู้ว่าจะจุดด้อยของเราคืออะไร เราก็จะป้องกันไม่ถูก และถ้าเราไม่รู้จุด
บอดของข้าศึก คุ่มๆ โจมตีไปความเสียหายย่อมมีมาก ดีไม่ดีสูญเสียทั้ง
กองทัพ ประดุจเดินผิดตาเดียว แพ้ทั้งกระดาน ดังนั้น ข้อมูลข่าวสารจึงเป็น
สิ่งสำคัญที่สุดในการวางแผนทำศึก

กลยุทธ์ที่ 3 ลักษณะซ่อนเงื่อน

กลหนึ่งลักษณะซ่อนเงื่อน เตือนกำหนดกฎหมายตรา แยกปีกกาอยู่สรรพ นั
บทหารผู้แก้ว กำหนดแล้วจงคง แต่งให้ยังยั่วเย้า ลากศึกเข้าในกล แต่งคน
แต่งข้างม้า เรียงหน้าหลังใจเจ รบโยเยแล้วหนี ศึกติดดีตามติด สมความคิด
พาดช่องชัย ยกพลในสองข้าง ยกข้างม้ากระทบ ยอหลังรบสองข้าง จึงบาย
ข้างอันหนี คระวีอาวุธให้ร้อง ลำทับกองสำคัญ ยืนยันรบทั้งสี่ คลีพลออก
โดยสั่ง ศัตรุตึงฟังฉิบหาย อุบายศึกอันนี้ ชื่อว่า ‘ลักษณะซ่อนเงื่อน’

กลยุทธ์นี้มีให้เห็นทุกนิยายพงศาวดารและทุกตำราพิชัยสงคราม นักการ
ทหารทุกคนทราบดี และมักจะได้ผลเสมอ คือแต่งทัพหลอกล่อให้ข้าศึกหลง
กลตามดีแล้วทำเป็นพ่ายให้ข้าศึกได้ใจตามดีต่อ เข้าสู่ Killing Field ที่มีทัพ

หนูของเราชุ่มคอยโอบล้อมโอบอ้อมอยู่ที่ไหนกองทัพข้าศึกจะไม่พลาดพลั้ง
เสียทีแก่เรา

กลยุทธ์ที่ 4 เกื่อนกำบัง

กลหนึ่งชื่อว่าเกื่อนกำบัง รังรับพลตนน้อย ชัดคนคล่องแฝงป่า แต่งพลหล้า
แล่นวง ทั้งกงนอกกงใน ไช้ช้างม้าให้แฝง แทงให้ร้องทรมึง มีอึ้งฆ้องกลองชัย
ไวให้เสียงล่ำทับ ปืนไฟกับธนู หน้าไม้กรูกันมา ดาบทะลวงฟันดาหลัง ประหนึ่ง
ช้างม้าเรียช่ายไพร ลุกหาบในป่าให้ เกราะเสโลนี้่น ให้ศึกงันรือถอย ครั้นศึก
คล้อยเห็นผู้ห้าว กลเสื่อคราวครีมป่า แล้วออกหล้าแล่นฉาว ทำสามหารซ่อน
เล็บ เก็บแต่เตียนกินรอก ลอบฉวยฉกเอาจงเนือง ให้ศึกเคืองใจหมอง คลอง
ยุบลดังนี้ ชื่อว่า ‘เกื่อนกำบัง’

กลเกื่อนกำบังคือ ฝ่ายเราคนน้อยกว่าแต่ทำเป็นมีกำลังมากกว่า หลอกให้
ศัตรูไม่กล้าโจมตี เพราะเกรงว่าจะมีกำลังซ่อนอยู่ อุบายเมืองเปล่าที่ขึงเบ้งชู
สุมาอินับเป็นตัวอย่างอันดี

กลยุทธ์ที่ 5 พังภูผา

กลนี้ชื่อพังภูผา แม่ศึกมาปะทะ อย่าเพ่อระเรึงแรง ล้ำแดงดูเจเห็นน้อย ชัก
คล้อยแฝงป่าเข้า ศึกเห็นเราดูถูก ผูกช้างม้าออกไล่ ยอพลใหญ่กระทบ ผิรบ
เข้าบโหว ให้ช้างม้าโรมรุ่ม กลุ่มกันหักอย่าคลา อย่าซ้ำเร่งรุ่มตี ศึกแล่นหนี
ตามต้อย ให้ยับย่อยพรายพรัด ตัดเอาหัวโหล่น เต็นเริงรำล่ำแดงหาร ให้ศึก
ครานคร้ามกลัว ระวัระเสริดล้ง กลศึกอันนี้ชื่อว่า ‘พังภูผา’

กลยุทธ์นี้จะตรงข้ามกับกลไกอื่นกำบัง คือฝ่ายเรามีมากกว่าแต่หลอกให้ข้าศึกตายใจว่า เรามีทัพน้อยอ่อนด้อย หลอกให้ข้าศึกตั้งตนประมาทเข้าตีแล้วในที่สุดก็เสร็จเรา

กลยุทธ์ที่ 6 ม้ากินสวน

กลหนึ่งชื่อว่าม้ากินสวน ให้หาผู้ควรหาญห้าว ลาดเอาเหยาเอาเรือน บ้านถิ่นเถื่อนอยู่ใกล้ จับกุมได้เอามา นานาเลศเทศกาล บันพนักงานจงชาด ประนไปลาดเนื่องๆ ให้ศึกเคืองใจแค้น แม้นจะอยู่กับมีสุข บุกขับกับทุกเดือน เดือนใจตื่นไปมา กลขับปลาให้ห้อม ด้อมดักสักร่มเอา ให้ศึกเหงาใจถอย ค่อยเก็บนอกเข้ามา ให้ระอาใจอ่อน ผ่อนผู้คนให้หนี กลอนกล่าวกลศึกนี้ ชื่อว่า ‘ม้ากินสวน’

พฤติกรรมม้ากินสวนคือ ค่อยๆ ตอดเล็มกินทีละนิดทีละนิดค่อยเป็นค่อยไป แต่สุดท้ายก็กินจนหมดสวน คือการตริ่รุกคืบทีละนิด ค่อยๆ กลืนกินดินแดนทีละส่วนทีละน้อย เป็นกลยุทธ์ที่ใช้มากในสงครามโลกครั้งที่ 1 คือสงครามสนามเพลาะ คือค่อยๆ ยึดพื้นที่ทีละน้อย แล้วซุกสนามเพลาะไว้ให้ทหารประจำการ ทหารที่อยู่ในหลุมเพลาะสามารถโจมตีข้าศึกที่เคลื่อนที่เข้ามาได้ แต่ตัวอยู่ในหลุมสามารถป้องกันการโจมตีจากอีกฝ่ายได้ สงครามนี้กินเวลายาวนานเพราะทั้งสองฝ่ายต่างทำสนามเพลาะเผื่อระวังซึ่งกันและกัน กว่าจะกินพื้นที่ได้สักกิโลเมตรหนึ่งใช้อาจเวลานานเป็นสัปดาห์ สงครามลักษณะนี้สิ้นสุดด้วยการประติษฐ์รุดถึงเข้าโจมตี เพราะรุดถึงสามารถป้องกันกระสุนที่

เหล่าทหารในหลุมเพาะโจมตีได้ และยังคงเคลื่อนที่ผ่านพื้นที่เป็นหลุมบ่อ ของสนามเพลาะไปโจมตีเข้าศึกได้

กลยุทธ์ที่ 7 พวนเรือโยง

กลศึกอันหนึ่ง ชื่อว่าพวนเรือโยง ประดุจพะองปิงตาล ทำจังหววนแหลมชิด ผูกเป็นมิตรไมตรี สิ่งใดดียกให้ ละไล่ต่ออย่าเสีย แต่งลูกเมียให้สนิท ติดต่อดังยังกล ยุบลช้างเถื่อนตามโขลง โยงเบ็ดราวคร่าวเหยื่อยาม ค่อยลากก้ามเอามา ด้วยปัญญาพิสดาร กลการศึกอันนี้ ชื่อว่า ‘พวนเรือโยง’

เมื่อเข้าศึกมีฝีมือเก่งกล้าเอาชนะไม่ได้ง่าย อย่ากระนั้นเลยเอามันเป็นพวกดีกว่า ไม่ต้องรบให้เหนื่อยแถมได้กำลังอันเก่งกล้าเป็นพวกอีกต่างหาก ทำได้โดยการให้ทรัพย์สินมบัติดีมีราคา ให้สาวงาม ยกลูกสาวให้ จะได้เป็นญาติกันเสีย ฝ่ายนั้นก็ไม่ว่ามาโจมตีเรา เพราะเรามีศักดิ์เป็นพ่อตา ในพงศาวดารไทยและจีนมีตัวอย่างกลยุทธ์เช่นนี้มาก

กลยุทธ์ที่ 8 โกงน้ำบ่อ

กลหนึ่งชื่อว่าโกงน้ำบ่อ คิดติดต่อกับเข้าศึก ฝ่ายเขานึกดูแคลน ใครรุกแดนรุกด้าว เลียบเลียมกล่าวข่มเหง ชรเลงดูหมิ่นเรา โอนอ่อนเอาอย่างขวางข้างเรา ทำดูจน้อย ค่อยเจรจาพาที ลับคดีชอบไว้ อ่อนคือใครตามใจ น้ำไหลลู่หลังหลาม พุดงามก้านกิ่งใบ อัยยาคัยถ่อมถด อดคำกล่าวท้าวเอา ครั้นว่าเขาดูหมิ่น ผินพังกนดูแคลน แดนพังกนดูถูก ประดุจลูกหลานตน ครั้นสบสกลไซร์

จึงยกได้เขาคืน เราลุกยืนผูกเอา ได้เขาทำสง่าเงย เตะหน้าตาโอโง่ง ดุจหนึ่ง
โพงไต้ฟ้า คำคดีติดต่อ ชื่อว่า ‘โพงน้ำบ่อ’

กิริยาโพงน้ำคือ ต้องน้อมตัวลงวิดน้ำจึงจะได้น้ำมา เมื่อฝ่ายข้าศึกมีกำลัง
เก่งกล้า ต้องโอนอ่อนผ่อนตามเขาไปก่อน รอให้เขาประมาทเลิกระวางคลาย
ใจ เราจึงค่อยหาจังหวะลงมือ

กลยุทธ์ที่ 9 ล่อช้างป่า

กลศึกอันหนึ่งชื่อว่าล่อช้างป่า ผีศึกมาคะคิก คิกครั้นหนีครั้นไล่ บ่ค่อยได้ค่อย
ตาม ลามปามเล่นไล่มา ให้แทงหาชุมชวาก พากที่เหวที่ตม แต่งให้ลัมหลุม
ชุม ชุ่มซ่อนตนสองปราด แต่งให้ลาดเปื่องหน้า คอยอยู่ท่าที่ดี ถ้าไพร่เห็นได้
ศึกเห็นใครใจคด ค่อยถอยถดฝ่ายเรา ฝ่ายเขาขามบไล่ ฝ่ายเราไปล่รืพล ไว้
เป็นกลหลายฐาน ปันการตามนำหลัง ระวังยอหลายแห่ง สบที่แต่งเนืองเนือง
พลเขาเปลี่ยนด้วยกล ยุบลล่อช้างเถื่อน แล้วแต่งเตือนหน้าหลัง ทั้งไปนำกับ
ได้ ถอยหลังไปก็บ่รอด ทอดตนตายกลางช่อง คลองยุบลดังนี้ ชื่อว่า ‘ล่อช้าง
ป่า’

เคล็ดลับของกลยุทธ์นี้อยู่ที่หลอกล่อให้ข้าศึกหลงกลมาติดกับเรา วาง
หลุมพรางล่อหลอกเป็นระยะๆ จนสุดท้ายทัพข้าศึกก็ถูกทำลายย่อยยับ การ
หลอกล่อจะใช้อะไร ก็ขึ้นอยู่กับแม่ทัพของฝ่ายศัตรู ถ้าโลกก็ทิ้งของมีค่า ทิ้ง
เสบียงให้ตามไปเก็บ ถ้าแม่ทัพมีปัญญา ต้องลวงล่อด้วยกลศึก ให้หลงเข้าใจ
ผิด

กลยุทธที่ 10 ฟ้างำดิน

กลศึกอันหนึ่ง ชื่อว่าฟ้างำดิน หมั่นล้าเหนียกพลพยุหะรามาตย์ ให้ใจอาจใจหาญ ชำนาญช่างมำกล่าณรงค์ มั่นให้คงซัดจับเฉียว เหลือบเหลียวหน้าซ้ายขวา ไปมาผับจับไว ใช้ส่วยยอดยวดยง จงชำนาญแล่นแอ่นไว ปืนไฟหน้าไม้พิช สนธิธนูดาบตั้งแพน แสนเสโลหโตมร กรไว้พุ่งเขี้ยวชาญ ชำนาญศิลป์ทั้งปวง ถลวงพันรันทุม ชุมพลลือพลร่อย อย่าให้คล้อยคลายกัน ทัวพลพันพลหมื่น หื่นพลแสนพลล้าน จรเดิยวดาลเด็ดมา แปรงาข้างบายตาม ฟังความตามบังคับ กับเสปียงเรียงธง ประดุงไพร่พลช่างมำ กลศึกอันนี้ว่า ชื่อ ‘ฟ้างำดิน’

กลยุทธนี้เน้นที่การเคลื่อนทัพให้พร้อมเพรียง แม้ทัพสามารถบังคับบัญชา กองทัพประดุงบังคับนิ้วในมือ แม้จะมีกองทัพใหญ่ก็เหมือนบังคับบัญชาทหารหน่วยย่อย การที่จะสามารถบังคับบัญชาทหารนับหมื่นนับแสนให้พร้อมเพรียงกัน ทำงานประสานกันได้อย่างกลมกลืนนั้นทำได้ยาก ทุกหน่วยต้องเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มิฉะนั้นแม้มีกำลังนับล้านก็อาจแสดงกำลังได้สุดท้ายต้องพ่ายแพ้ยไปเอง

กลยุทธที่ 11 อินทพิมาน

กลหนึ่งชื่อว่าอินทพิมาน ให้อาจารย์ผู้รู้ เทพยาคุณังนพบาท แต่งสีหนาทข่มนาม ตามโบราณผู้แม่น อันชาญแควนแหนประโยชน์ บรรเทาโทษโดยศาสตร์ ยุรยาตรโดยอรรถ ให้ประหยัดซึ่งโทษ อย่าซึ่งโกรธอหังการ มนตราคมสิทธิ์

ศักดิ์ ฟ่านักในโบราณ บุรพาจารย์พิไชย โอบเอาใจพลหมู่ ให้ดูสกุณนิมิต พิศ
โดยญาณประเทศ ภิเชกราชภักดี ศรีสุริยศักดิ์มहिมา แก่ผู้อาสานรนาถ
เทพาสาธุการ โดยตำนานดังนี้ ชื่อว่า ‘อินทพิมาน’

กลยุทธนี้เน้นที่การสร้างขวัญกำลังใจให้ฝ่ายเรา สมัยก่อนมีการใช้จิตวิทยา
เพื่อปลุกกระตมให้ฮึกเหิม ไม่กลัวศึก การปลุกเสกของวิเศษ คาถาอาคม มน
ตรายังเป็นสิ่งที่ใช้มาจนถึงปัจจุบัน กองทัพที่มีขวัญกำลังใจดี ย่อมชนะศึกได้
ไม่ยาก ของไทยเราที่เห็นเด่นชัดมาแต่โบราณก็คือพิธีตัดไม้ข่มนาม คือทำพิธี
ตัดต้นไม้ที่มีนามพ้องกับศัตรู เช่นสมัยรัชกาลที่ 6 เมื่อทรงนำไทยเข้าร่วม
สงครามโลกครั้งที่ 1 ทรงกระทำพิธีตัดไม้ข่มนาม พันต้นฝรั่งก่อนจะส่งทหาร
ไปร่วมรบในยุโรป

กลยุทธที่ 12 ผลาญศัตรู

กลหนึ่งชื่อว่าผลาญศัตรู ข้าศึกดองอาจ บ่พลาดร้ายฎรกระทำ นำ
พลพยัคฆะปะเมือง พลนองเนืองแสนเต้า แจกเล่าเข้าหาเรา เอาอาวุธจง
มาก ลากปืนพิฆาตไว้ ขึ้นหน้าไม้ธนู กรูปืนไฟจุกช่อง ส่องจงแม่นอย่าคลา
ซักสารพาบรรทุก อย่าอุกถูกคอยฟัง อย่าประนังตนเด็ด เล็ดเล็ดดูที่มั่น กันที่
พลจงคง คนหนึ่งจงอย่าถูก ลูกใจคนให้หื่น ให้ขึ้นในสงคราม พังความลี้
สำคัญ ช้องกลองพลันแตรสังข์ ประนังโรมรันรุ่ม เอาจุมพลดาดี พิพฤค
เป็นนาย ครั้นถูกกระจายพ่ายพัง พลเสริดสั่งฤาอยู่ บ่เป็นหมู่เป็นการ
โดยสารโลลกดังนี้ ชื่อว่า ‘ผลาญศัตรู’

กลยุทธ์นี้คือการปลุกใจกองทัพให้ฮึกเหิมกล้าหาญ พร้อมจะตะลุยฟาดฟัน
อริราชศัตรู การที่ทัพจะฮึกเหิมกล้าหาญไม่กลัวตายได้นั้น ต้องมีผู้นำทัพที่
เป็น ‘ทหารเสือ’ กล้าบุกตะลุยนำทัพจึงจะชนะศึกได้ ทัพแคะที่มีราชสีห์นำ
อาจชนะทัพราชสีห์ที่แคะนำได้ฉันทใด แม้จะมีกองทัพที่อ่อนแอ แต่ถ้ามีแม่ทัพ
ที่เข้มแข็งก็อาจเอาชนะศึกได้ฉันทนั้น

กลยุทธ์ที่ 13 ชูพิษแสง

กลหนึ่งว่าชูพิษแสง ข้าศึกแรงเรื่องฤทธิ์ คิดไผ่ภัยเอาเรา เคยเขามากมาก
ภาคที่แคบที่คับ สลับร้อพลข้าง ม้า เคยคลาปล้นรุกราม ปลายทางล่อลวง
บ้านเมือง เนืองเนืองมาเพื่อนตน ให้ใส่กลปราศรัย ฝากของไปฝากกรักษ์
ลักลอบให้เงินทอง รังวันปองขุนใหญ่ หัวเมืองไพร่ข้าศึก ให้ตริกงจับแล้ง
แข่งอุบายเล่ห์คิด ไปมาสนิทเป็นกล ให้เขาฉงนสนเท่ห์ เพราะเป็นเล่ห์ภายใน
บ่ไวใจแก่กัน ผันใจออกกินแทน แยกให้ผิดด้วยกัน ชูพิษผันแปรพิษ ให้ผิด
กันเองโจกเจก บ่เป็นเอกใจเดียว บ่เป็นเกี่ยวเป็นการ เพราะพิษพลาญศัตรู
กลศึกอันนี้ ชื่อว่า ‘ชูพิษแสง’

กลยุทธ์นี้คือการยุแหย่ให้พันธมิตรไม่ไวใจกัน ไม่ให้รวมตัวกันติด แล้วเข้า
ทำลาย และเข้ายึดครอง เป็นกลยุทธ์หลักที่มหาอำนาจตะวันตกชอบใช้ใน
สมัยล่าอาณานิคม ให้แต่ละเผ่าแต่ละฝ่ายในประเทศผิดใจกัน ไม่ไวใจกันจน
เป็นปัญหาสืบมาจนถึงปัจจุบัน เช่น ปัญหาอินเดีย-ปากีสถาน, ตะวันออก
กลาง และคาบสมุทรเกาหลี เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 14 แข็งให้อ่อน

กลหนึ่งแข็งให้อ่อน ผ่อนเมื่อศัตรูยก ให้ดูบุกดูน้ำ ข้าดูเข้ายาพิษ พิณจพิษจง เหลก ตัดไม้แบกเปื้อนมา เอาไปทอดในน้ำ ทัพข้าหนามขวาง แต่งจงมาก ทำทาง วางจางหัวแหลมเล่ห์ บ่อดานทางเข้าที่ขึ้น กันหลายแห่งที่คับ แต่ง สนับไว้อื้อไฟ ไส้เผาคลอกป่าแซม แนมหวกแถมห่วงน้ำข้าม ตามเผาป่าแทบ ทัพ ยับไม้เผาเป็นถ่าน หวานไฟไว้อื้อเรียง รอเผาเสปียงจงสิ้น อย่าให้กินเป็น อาหาร แต่งคนชาญหลอกทัพ ให้เสียหับเสียหาย ทำลายคาบเนื่องเนื่อง เปลืองเสปียงเปล่าแรง กลเชื่อ ‘แข็งให้อ่อน’

กลยุทธ์นี้คือการทำให้ศัตรูอ่อนแรง โดยการล่อหลอก วางเล่ห์กล ทำขวาง หนาม เผาทำลายค่ายเสปียง ให้ข้าศึกอ่อนแรง จนไม่มีศักยภาพพอในการทำ ศักสงครามกับเรา

กลยุทธ์ที่ 15 ยอนภูเขา

กลหนึ่งยอนภูเขา ข้าศึกเนาประชิด ให้รู้ดูช่องขอบ ที่จะขอบจะขัง แต่งระวังยัก ย้าย ฝ่ายพลเขาเอาเสปียง เรียงงานในเมืองเรา เอาใจไพร่ใจพล คนอยู่ ประจำการ พนักงานใครใครรบ แต่งบรรจบพลเล่น ให้ทำแกว่นชวนกัน แต่ง ถลวงพันบุกทัพ คอยฟังศัพท์สำคัญ หาที่ยันที่อ้าง เอาม้าช้างเป็นดิน ปืนคูหัก ค่ายเข้า รบรุกเร้ารุ่มแวง อย่าคลายแคลงพรายพรัด ตัดให้ม้วยด้วยกัน ให้ สำคัญจงมั่น เล่นช้างม้าวางขวาง เขาตามยากเอาเรา เท่าทิศที่ตนหมาย ม้าให้ตายกลากลาด ต้องบาดเจ็บป่วยการ ศัตรูดาลระทด ขดด้วยเสียงปืน

ไฟ ในเมืองเร่งให้ร้องให้มีกองนิรนาท มีปีพาทย์เสียงสรวญใน ชมชื่นใจขับรำ
ซ้ำทะนงองอาจ ปีนไฟพาดประนัง กลชื่อ ‘พังงูเขา’

ชื่อของกลยุทธ์นี้อาจทำให้สับสน เพราะขึ้นต้นด้วย ‘ยอนงูเขา’ แต่กลับจบ
ด้วย ‘พังงูเขา’ อาจเป็นเพราะหาคำสัมผัสไม่ได้ ใจความสำคัญอยู่ที่ ‘ฝ่าย
พลเขาเอาเสปียง เรียงงานในเมืองเรา’ คือรู้ว่าข้าศึกส่งสายสืบเข้ามาในทัพ
เรา เราแสร้งทำเป็นไม่รู้แต่ซ่อนกลใช้สายนั้นให้ส่งข่าวที่ผิดๆ หลอกกล่อฝ่าย
ข้าศึกเป็นการ ‘ยอนหรือยอนรอย’ ให้ข้าศึกสูญเสียในที่สุด นอกจากนี้ ยัง
ต้องคอยระวังรักษาป้องกัน อย่าให้ข้าศึกบุกรุกเข้ามาได้

กลยุทธ์ที่ 16 เข้าให้พอม

กลหนึ่งเข้าให้พอมนั้น บั้นเมื่อให้เธอลีลา พาธาดิราช ให้พินาศัตถุ หมั่น
ตรวจดูกำลัง ข้างมาทั้งรืพล ประกันพลัดไปลาด ผาดजूเอาแต่ได้ หนังสือไว้
หมายหมก ว่าจะยกพลหลวง ลวงใส่กลเป็นเขต ดูในเทศการ ให้ป่วยงานทำ
นา แสงตรวจตราพลแก้ว แล้วคลายพลเราเสีย เยียกกลเมฆมืดฝน ฝนไป
ตกตรนกองขนาง ให้แพ้วถางแสร้งทำ คคึกคำแรงรณ ครั้นหลงกลยกเลา
ลากพลเข้าเนืองเนือง แยกให้เปลื้องไปมา ดุจกลกลักไข จะไล่ก็ไล่มีทัน วัน
คืนป่วยการ ข้าศึกต้านยืนอยาก ให้ข้าวยากมากแพง สิ่งเป็นแรงให้แรง
ถอย ร่อยรอนไข้ใจหิว ตีนมือปลิวพลัดพราย ไพโรหีนายนายเปลี่ยว บ่เป็น
เรี่ยวเป็นแรง ใครใครแข่งมิได้ ใครใครไม่มีลาภ ถำรูปงามเสาวภาพย์ก็จะ
เศร้า กลอุบายนี้เล่า ชื่อว่า ‘เข้าให้พอม’

กลยุทธ์นี้คือการนำกำลังทหารหน่วยย่อยๆ เข้าตีรบกวนตามแนวชายแดน ให้ข้าศึกต้องเตรียมทัพเข้าสกัดไม่มีเวลาหยุดพักเพราะไม่รู้กำลังพลเรา ทำให้ขวัญและกำลังใจอ่อนลง ต้องเกณฑ์ทหารจัดทัพทั้งปีไม่มีเวลาทำไร่ไถนา เตรียมเสบียง เมื่อขวัญและกำลังใจข้าศึกอ่อนล้าเต็มที่แล้ว จึงค่อยเคลื่อนทัพใหญ่เข้าเผด็จศึก

กลยุทธ์ที่ 17 จอมปราสาท

กลหนึ่งชื่อจอมปราสาท องค์จอมมาทศุ คูหอคอยเวียงวัง ตั้งไชยภุมจงผับ รู้ตั้งทัพพระพลาไชย อย่าได้ไหวได้หวั่น หมั่นดูแลบำบธรรมเนียม เตรียมปูนปั้นเป็นกอง นำหลังสองตราบข้าง รอบไว้ข้างม้ารถ ห้วยธารคดโยธา ให้รักษาจรงรอบ ทุกคันขอบนอกใน อย่าได้ไหวปั่นป่วน อย่าได้ด่วนคอยฟัง คอยดูหลังดูหน้า จัดข้างม้ารี้พล ประนกันกินกันนอน อย่าย่อหย่อนอดสำห้ให้หมั่นว่าหมั่นตรวจตรา ทั้งกะลากะแลงแกง อย่าได้แฝงนายไพร่ ภัยรักษาจงมาก อย่าให้ยากใจพล อย่าทำกลดุจเสือ บกเรือจงชำนาญ ชาญทั้งที่โดยกระบวน คิดควรรู้จงผับ นับหน้าดูผู้อาสา หากคนดีเป็นเพื่อน อย่าเลือนถ้อยให้เสียคำ ทำอันใดโดยศาสตร์ ตามฉบบราชโบราณ กระทำการให้รอบชอม กลศึกอันนี้ชื่อว่า ‘จอมปราสาท’

กลยุทธ์นี้ท่านให้รู้จักจัดทัพ วางค่ายกล ให้รู้ว่าภูมิประเทศแบบไหนควรตั้งทัพอย่างไร จึงจะได้ชัย นอกจากนี้ ท่านสอนให้รู้จักดูลักษณะของผู้ที่จะเป็นแม่ทัพไปทำศึก ให้เลือกคนที่เหมาะสมกับหน้าที่นั้นๆ ถ้าเลือกแม่ทัพผิดก็เตรียมใจแพ้ได้เลย

กลยุทธที่ 18 ราชปัญญา

กลหนึ่งชื่อว่าราชปัญญา พร้อมเสนาทั้งสองข้าง ช่างมารถเสมอกัน หานักธรรมผู้ฉลาด อาจใส่กลไปปลอม ค่อมดูที่ดูทาง วางต้นหนคนใช้ ไว้กังวลแก่เขา เอาสินให้ให้ฤทธิรุษ ให้คิดผ่นใจออก ทั้งภายนอกภายใน ห้วนไหวใจไปมา แต่งโยธาหัดกัน หลายหมู่พรรคหลายกอง จอมนายหนึ่งไพร่สี่ ทวีนายหนึ่งไพร่หก ยกนายหนึ่งไพร่เก้า เคล้านายห้าจอมพล ช่ายขวาพลหน้าหลัง ทั้งอาวุธท่าทาง ถอยพืงกางกันรบ ทบท่าวย่าหนึ่กัน คอยยืนยันรบพลาง ใส่ยาวางเรียเด็ก นายไพร่เล็ดลอดตามให้ฟังความลั้่งสำคัญ ซ่องกลองพลันธงไชยกดให้ไล่ให้หนี ลีลาลาดศึกเข้า ในพลเคล้าเป็นกล สองกองพลช่ายขวา ดูมรรคาขอบกล เอาพลตั้งสองข้าง กองกลางจ้งพลถอย คีกตามลอยแล่นไล่ ครั้นศึกไปล่อออกข้าง คอยดูข้างคูม้า คูทวยค้ำวีฬ สบสกลโดยสำคัญ จึ่งกระทบกันเข้ารบ สบสำเหนียกเสียดส่า อย่าให้คลาให้คลาด ผาดเอาคงเอาวัน หยิบเอาพลันจ้งได้ ไว้กำหนดนายกอง ช่างปองปุ่นจ้งสลับ นับอ่านเร่งตรวจตรา กลศึกอันนี้ชื่อว่ากล ‘ราชปัญญา’

ถ้าทัพทั้งสองฝ่ายมีกำลังพอกัน มีแม่ทัพที่มีความสามารถพอกัน ท่านให้ใช้กลราชปัญญาเอาชัยกล่าวคือ การใช้สายลับจารชน ซึ่งสมัยก่อนนิยมใช้ผู้ทรงศีลสูงวัยเนื่องจากเป็นที่เคารพเกรงใจของเหล่าขุนพลฝ่ายตรงข้าม ให้เข้าไปยุแหย่ให้แตกแยก ไปให้สินบนต่างๆ นานา และล้วงความลับต่างๆ

กลยุทธที่ 19 พ้าสนั่นเสียง

กลซื้อฟ้าสนั่นเสียง เรียงพลพยุหกำหนด กดประกาศถึงตาย หมายถึงรู้ถวน
 ตน ประณับงานณรงค์ ยวดยงกล่าววงอาจ ผาดกำหนดกตตรา ยามล่ออย่า
 ลืมตน ทำยุบลสีหนารท ดุจฟ้าฟาดแสงสาย ลำแดงการรุกรัน ปล้นปลอม
 เอาชิงช้อง ลวงเอาบุรืราชเสมา ตรารางวัลเงินทอง ปองผ้าผ่อนแพรพรรณ
 ยศอนันต์ผ่ายผูก ไว้ววลูกชั่วหลาน การช้างม้าพลหาญ ใช้ชำนาญการรบ สบ
 ได้แก่งรอตราชภูร ดุจฟ้าฟาดเผาผลาญ แต่งทหารรังรายเรียง เสียงคะ
 เกรงคะคร้าน ทั้งพื้นป่าคะครัน สนั่นห้องกลองไชย สรในสรรพแต่รสังข์
 กระดิ่งดั่งฉานฉาง อ่อนางช้างรายเรียง เสียงบรรณพาคร้านครัน กล่าวกลศึก
 นั้น ชื่อ 'ฟ้าสนั่นเสียง'

กลยุทธ์ฟ้าสนั่นเสียงคือ การใช้กำลังทหารบุกตะลุยรวดเร็วอย่างฉับพลัน ใช้
 ห้องกลองแต่รสร้างเสียงข่มขวัญข้าศึก ทำให้ไม่มีกำลังใจที่จะต่อกรกับเรา
 ประดุจเราตกใจกลัวเสียงฟ้าร้อง

กลยุทธ์ที่ 20 เรียงหลักยืน

กลศึกชื่อเรียงหลักยืน ให้ชมชื่นรุกราน ผลาญให้ครอบคลุมทั่วพื้นที่ ผันเอาใจให้ชื่น
 หื่นสร้างไร่สร้างนา หาปลาล่วงแดนต่าง โปนเลื่อนช้างลวงแดนเขา เอาเป็นพี่
 เป็นน้อง พร้องตั้งค่ายตั้งเวียงบ้านถิ่นเรียงรายมัน เร่งกระชั้นเข้าเรียงราย
 เกาะเอนนายเอาไพร่ ไว้ใจกายใจถึง ระวังพึงจงให้ ไล่ใครเอาเป็นเพื่อน ใคร
 แข็งกล่นเกลื่อนเสีย ให้เมื่อยผูกมัดตรึง ให้เป็นจิ้งม้ามสาย รายรอบเอาจงมัน จง
 เอาชั้นเป็นกล กลให้เขาลอบล้น ปล้นบ้านถิ่นเถื่อนไปมา ระวาเพศแทบเวียง
 กลศึกอันนี้ชื่อว่า 'เรียงหลักยืน'

กลยุทธ์นี้คือการค่อยขยายอำนาจอย่างใจเย็น ค่อยๆ รุกรานเข้าชิงพื้นที่ทีละนิด แล้วส่งคนของเราเข้ามาสร้างความคุ้นเคยอยู่อาศัย แต่งงานอยู่กินจนกลายเป็นพวกเราเลย

กลยุทธ์ที่ 21 ปีนพระราม

กลเชื่อว่าป็นพระราม ว่าอย่ามีความโกรธซึ่ง ทรมองใจหนักทุกข์ สำแดงศึกใหญ่มา พาราจนคอยฟัง ให้ระวังถอยกลับ แม่่นอย่าแอ้วแวนไว้ ได้แล้ว กลับคืนรอด ริริอบปลอดภัย ห้วนไหวใจศัตรู ดุสนั่นใจเศร้า ให้พระยศเจ้ารุ่งเรือง เลื่องลือเดชหาญห้าว ทุกทั่วทั่วเกรงขาม ชื่อ ‘ป็นพระราม’ สำเร็จ ยี่สิบเอ็ดกลณรงค์ ด้วยประสงค์ดังนี้

กลยุทธ์นี้ใจความอยู่ที่ ‘สำแดงศึกใหญ่มา พาราจนคอยฟัง ให้ระวังถอยกลับ’ ก็คือให้รู้จักถอย เมื่อข้าศึกมีกำลังพลมหาศาลเกินกว่าที่จะเอาชนะได้ ต้องรู้จักถอย

บทที่ 8 ความสามารถที่มีอาจซ่อน

นั่นเพราะโบราณถือว่าคนคือทรัพยากรสำคัญที่สุด เมื่อชนะสงครามก็จะกวาดต้อนคนมาเป็นแรงงาน เช่นการปลุกข้าว ทำให้อยุธยารุ่งเรืองขึ้นได้ เพราะชายข้าวและรับอิทธิพลของเขมรพระนคร

ไอยตารามีได้เถียงต่อแม่จะขัดกับสำนึกของนาง นางจึงตอบเพียง “เจ้าข้า”

นับแต่เกิดเรื่องตกน้ำ หลังจากนั้นก็ไม่เกิดเรื่องร้ายแรงใดกับไอยตาราอีก เจ้าลออศรีทำตามปกติ แต่ไอยตาราก็รู้สึกได้ว่าเจ้าลออศรีจับตาดูนางอยู่เงียบๆ เหมือนรอคอยที่จะฉกฉวยโอกาสแต่ก็ไม่มีโอกาสให้ฉกฉวย

สองเดือนผ่านไปอามพิกุลพี่สาวคนที่สามของโอยดารา ก็แต่งงานออกเรือนไป กับเจ้าชัย บุตรชายของเจ้ารามราชเจ้าเมืองพระกฤษณ์^[1]

วันนี้ระหว่างโอยดาราเรียนกับศุภวันตฤาษี เสียงอะอะดังมาจากโงศาลา ของสุพรหมฤาษี เรียกความสนใจจากทุกคนที่กำลังเรียนวิชานิติศาสตร์และ ยุทธศาสตร์ทันที รวมถึงโอยดาราด้วย

“เจ้าครู นี่เกิดเหตุใดฤา อาศรมเจ้าครูสุพรหมจึงเสียงดังนัก” ลูกศิษย์คนหนึ่ง ถามขึ้น เพราะปกติแล้ว หากมีผู้ใดเจ็บป่วยและนำตัวมารักษา กับสุพรหม ฤาษีเสียงจักไม่ดังเท่าใด แต่ครานี้กลับเสียงดังกว่าปกติมาก

“แม้กูจะมีเก่งวิชาแพทย์แต่พอมีความรู้อยู่บ้าง เช่นนั้นพวกเราไปดูสักหน่อยเถิด หากพอมีสิ่งใดช่วยเหลือกันได้ จักได้ช่วยกัน” ศุภวันตฤาษีบอก

ลูกศิษย์ทั้งอาศรมจึงพร้อมใจกันปิดสมุดใบลาน และลุกขึ้นเดินตรงไปยัง อาศรมของสุพรหมฤาษีที่อยู่ห่างไปไม่กี่โกลน

เมื่อไปถึงก็พบว่ามิชารบ้านคนหนึ่งนอนหมดสติอยู่บนแคร่ไม้ มีบาดแผล ขนาดใหญ่ที่หน้าอกและมีเลือดไหลไม่หยุด สตรีนางหนึ่งกับเด็กหญิงสองคน ร้องไห้เสียงดังลั่น ขณะเดียวกันลูกศิษย์ทั้งหลายของสุพรหมฤาษีกำลัง พยายามห้ามเลือด แต่ไม่ว่าจะทำอย่างไรก็ห้ามเลือดไม่ได้ ต่างโวยวาย

ปรึกษากันไม่หยุดจนเป็นเหตุให้เจ้าครูและเหล่าศิษย์ที่กำลังศึกษาเล่าเรียน
อยู่นั้นพากันมาดูเหตุการณ์

“สุพรมมีอยู่ๆ” ศุภวันตฤๅษีเดินเข้ามายังศาลาถามขึ้นเมื่อกวาดตาแล้ว
ไม่เห็นสุพรมฤๅษี

“วันนี้เจ้าครูติดกิจประจำเดือนออกไปรักษาวบ้านที่กำลังแวงเมืองทิศใต้
ขอรับ กว่าจะกลับมาก็อีกสามวันข้างหน้า ข้าคิดส่งคนไปตามเจ้าครูก็เกรง
ว่าจักมีทันกาล คนป่วยนี้จักมีรอด จึงพยายามช่วยกันรักษา” ลูกศิษย์คน
หนึ่งของสุพรมฤๅษีตอบ

สีหน้าของศุภวันตฤๅษีต้องเคร่งขรึม ครูหนึ่งก็หันมามองไอดาราที่กำลังจ้อง
มองคนป่วยด้วยสีหน้าไม่คลายกังวล

“ไอดารา เจ้ารักษาได้ฤๅไม” ศุภวันตฤๅษีถามเบาๆ พอให้ได้ยินกันสองคน

ศุภวันตฤๅษีพอทราบจากคำบอกเล่าของครุภาสุเทวฤๅษีไม่นานมานี้ว่า
เทวदारักษาพระองค์หลวงฝากฝังไอดารามาให้เรียนกับตน ทั้งยังรู้
ความสามารถของนางว่าชำนาญการแพทย์

“ได้เจ้าข้า” เด็กหญิงตอบอย่างมั่นใจ

“เอียงนั้น เจ้าลงมือเถิด” ศุภวันตฤๅษีรีบพาไอดาราเดินฝ่าเหล่าคนที่มุง
กันอยู่นั้น

“เจ้าข้า” ไอยตารารีบเดินตามไปติดๆ แล้วยืนข้างแคร่ไม้ไผ่ที่คนป่วยนอนอยู่ ลูกศิษย์ของสุพรมฤๅษีมองมาอย่างไม่พอใจ แม้รู้ว่าตนไม่สามารถรักษาได้ แต่ไม่เชื่อใจว่าเด็กหญิงคนนี้จะรักษาได้ ทั้งยังเป็นเชื่อพระวงศ์มิควรจักถูกเนื้อต้องตัวคนแปลกหน้า

“ได้โปรดถอยออกไปเถิด นี่เป็นหน้าที่ของพวกข้า” ลูกศิษย์คนหนึ่งของสุพรมฤๅษีเอ่ยขึ้น

“แค่จักษุห้ามเลือด พวกสูยังทำได้ พวกสูนั้นแหละ ถอยออกไป ภูจักรักษา มันเอง” ไอยตาราได้กลับทันควัน

“แต่ท่านเป็นหญิง มิสมควรถูกเนื้อต้องตัวชาย” ลูกศิษย์คนนั้นเถียงพลาง มองหน้าเด็กหญิงอย่างไม่เชื่อใจ

“ภูรักษาโดยมิถูกเนื้อต้องตัวได้ แต่พวกสูสามารถห้ามเลือดให้มันได้ฤ” ไอยตาราสวนกลับอย่างรวดเร็ว คนเหล่านั้นต้องนิ่งงัน

ลูกศิษย์คนนั้นอ้าปากจะโต้แย้ง ทว่าเสียงของศุภรวันตฤๅษีก็ดังชัดขึ้น

“การรักษาคนเจ็บถือเป็นข้อยกเว้นเรื่องถูกเนื้อต้องตัว พวกสูถอยไป แลคอยทำตามคำสั่งของเจ้าไอยตารา” ศุภรวันตฤๅษีออกคำสั่ง ทำให้ลูกศิษย์ของสุพรมฤๅษีจำต้องถอยออกไปอย่างไม่พอใจ

ไอยตาราจ้องมองร่างคนเจ็บตรงหน้า นางพิจารณาบาดแผล ประเมินตำแหน่ง และปริมาณของเลือดที่ไหล เพื่อเลือกจุดที่เหมาะสมที่สุดเพื่อหยุดเลือด อย่างแม่นยำ

เมื่อคิดได้แล้วนางก็กดจุดเหอถู ซึ่งเป็นจุดสำคัญที่อยู่ระหว่างนิ้วหัวแม่มือ และนิ้วชี้ จุดนี้ช่วยบรรเทาอาการปวดและควบคุมการไหลเวียนของเลือดในส่วนบนของร่างกาย นิ้วเรียวยาวเล็กของเด็กหญิงกดลงไปด้วยความแม่นยำ แม้แรงจะน้อยกว่าที่ปกติมือสตรีเช่นนางจะทำได้ แต่ไอยตาราก็พยายามใช้น้ำหนักให้พอดี

จากนั้นนางจึงกดจุดไท่ซิงซึ่งอยู่บนหลังเท้าซึ่งเป็นจุดที่เกี่ยวข้องกับตับ มีหน้าที่ควบคุมการเก็บกักเลือด การกดจุดนี้เพื่อปรับสมดุลของเลือดในร่างกาย

แล้วไอยตาราเลื่อนมามากติจุดอินไปซึ่งอยู่บริเวณนิ้วหัวแม่มือ เป็นจุดที่เชื่อมกับเส้นลมปราณม้าม ซึ่งควบคุมการแข็งตัวของเลือดโดยตรง การกดจุดนี้จึงมีประสิทธิภาพสูงในการห้ามเลือด

มือของเด็กหญิงเคลื่อนไหวรวดเร็ว่องไวราวแพทย์ผู้ชำนาญ นางกดจุดอาซื่อซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับบาดแผลโดยตรง เพื่อกระตุ้นให้เส้นเลือดหดตัวและลดการไหลของเลือดที่ปากแผล

แต่ละจุดที่กดลงไป ไอยตาราจะกดค้างไว้โดยไอยตาราสีเลือกร่องเพลงข้างในใจ ซึ่งเพลงข้างแต่ละรอบใช้เวลาราว 20 วินาที นางจึงร้องเพลงข้างไปเก่า

รอบ ครั้นเมื่อกดแล้วทำให้เลือดไหลช้าลงทันตา และเมื่อกดที่จุดสุดท้าย เลือดจึงหยุดไหล

เสียงอึ้งประหลาดใจจากคนรอบด้านเมื่อเห็นเลือดไหลช้าลงจนกระทั่งหยุดไหล และสายตาดิ้นตะลึงของลูกศิษย์ของสุพรมฤาษี เพราะพวกเขาทั้งหมดทำอะไรก็ไม่สามารถห้ามเลือดได้ แต่ไอยตาราเพียงกดลงไปไม่ถึงชั่วเดียวมากแลก เลือดก็หยุดไหลราวสั่งได้

“เลือดหยุดไหลแล้ว! เจ้าไอยตาราทำได้ยังไง!” เสียงใครคนหนึ่งเอ่ยขึ้นอย่างตื่นตะลึง หากไอยตาราไม่มีเวลามาสนใจกับสิ่งรอบด้าน นางออกคำสั่งตามวิสัยแพทย์อย่างคุ้นชิน เพราะการกดจุดห้ามเลือดเป็นเพียงการรักษาเบื้องต้นเพื่อหยุดภาวะฉุกเฉินเท่านั้น

“ข้าอยากได้น้ำต้มสะอาดมาล้างแผลด้วยแลเหล้าแรงที่สุด พวกสูทำแผลสกปรกไปหมด”

ไม่นานนักน้ำอุ่นสำหรับล้างแผลและเหล้าแรงก็มาถึง ไอยตารารีบทำความสะอาดบาดแผลอย่างรวดเร็ว ทำให้เหล่าศิษย์ของสุพรมฤาษีประหลาดใจ เพราะนางไม่ใช่สมุนไพรเปื้อนเลือดไม่ฝาดห้ามเลือดเลย

“ขอผ้าสะอาดพันแผล” นางสั่งอีกครั้ง

มือหนึ่งยื่นผ้าสะอาดผืนยาวมาให้ ไอยตารามองแวบหนึ่งก่อนจะแอบถอนหายใจ นางลืมไปว่ามีมนุษย์โบราณ ไม่มีผ้าก๊อชพันแผล!

เอวอะ มีอะไรก็ใช้ๆ ไปก่อน ทำงៃได้

นางนิกในใจก่อนจะเอ่ย “พยุงคนป่วยขึ้น ญักกัพันแผลให้มัน”

ลั่นคำสั่ง ลูกศิษย์สองคนของสุพรมฤาษีค่อยๆ พยุงร่างคนป่วยให้สูงขึ้น เพื่อให้นางสอดผ้าพันแผลไปด้านหลังเพื่อให้พันแผลได้

“พรงนี้เข้า ก่อนที่พวกญักกักินมือเข้า ให้ประคบเย็นที่รอบแผลของมันเพื่อลดอาการบวม อย่าได้ให้ลูกประคบสัมผัสกับแผลโดยตรงแล้ไม่ต้องแกะผ้าออก ให้ติดเชื่อเป็นหนองได้ ตอนสายๆ ญักกัมาดูอาการแล้จักได้รักษาต่อไป” นางบอกเรียบๆ

ทว่าสีหน้าลูกศิษย์สุพรมฤาษีกลับไม่เข้าใจความ โอยดาราสังเกตเห็นจึงรีบเอ่ย “ใช้น้ำสะอาดใส่หม้อปิตฟาไว้ แล้เอาน้ำเย็นนั้นมาประคบเข้าใจๆ ไม้”

โอยดาราเพ็งนิกขึ้นได้ว่ำสมัยนี้ไม่มีน้ำแข็งและแผ่นเจลเหมือนสมัยปัจจุบัน การประคบเย็นที่ไม้สะอาดอาจทำให้แผลติดเชื่อเป็นหนองได้ นางจึงเอ่ยว่า “ประคบเย็นมิดต้อง เพียงคอยดูอาการก็พอ ส่วนผ่านั้นอีกสามวันค่อยมาแกะดูกัน”

“แค่ดูอาการเท่านั้น ไม่ต้องใช้น้ำเย็นอะไรใช้ๆ ไม้ เจ้าโอยดารา” ศิษย์ฤาษีสุพรมถามซ้ำเพื่อความแน่ใจ ทั้งยังสงสัยว่ำเหตุไฉนนางถึงไม้ใช้สมุนไพรห้ามเลือดเลย

“ใช่ เพียงดูอาการเท่านั้น อ้อ! อีกอย่างต้มน้ำชงกับขมิ้นให้มันดื่มต่างน้ำ แลให้กินไข่ต้มวันละสองฟอง” นางตอบสั้นๆ โดยไม่อธิบายให้เหล่าศิษย์ของสุพรหมฤาษี

“เหตุใดใช้น้ำชงกับขมิ้นแลให้กินไข่ต้มฤา เจ้าไอดารา” ลูกศิษย์สุพรหมฤาษีถามอย่างไม่เข้าใจ

“น้ำชงผสมขมิ้นมีฤทธิ์ช่วยสมานแผล ส่วนไข่นั้นจะทำให้แผลสมานไวขึ้น”

ไอยดาราไม่ยากบอกรายละเอียดพวกเขาว่า ในชิงและขมิ้นมีสารต่อต้านเชื้อโรคแบคทีเรียและลดการอักเสบ ส่วนไข่มีโปรตีนสูงช่วยสมานแผลได้ดี เพราะบอกออกไป พวกเขาก็ไม่เข้าใจอยู่ดี ยิ่งถ้าพูดเรื่อง ‘โปรตีน’ ด้วยละก็ มีแววได้พูดกันนานแน่

จากนั้นนางหันไปหาศุภวันตฤาษี “เรียบร้อยแล้วเจ้าข้า เจ้าครู พຼ່ງนี้เพลาสาย ข้าจักมาดูอาการอีกครั้ง นี่เป็นเพียงการรักษาเบื้องต้นเท่านั้นเจ้าข้า” ไอดาราหันมาบอกศุภวันตฤาษี

“พวกสตูดแลมันให้ดี พຼ່ງนี้ เจ้าไอดาราจักมารักษาให้” ศุภวันตฤาษีบอกกับทุกคน

ภรรยาและลูกสาวของชายที่บาดเจ็บครั้งนี้เห็นสามีของตนดีขึ้นก็รีบเข้ามาขอบคุณไอยดาราเป็นการใหญ่ นางพูดคุยปลอบใจทั้งสามอยู่ครู่หนึ่ง แล้วก็เดินกลับศาลาพร้อมกับศุภวันตฤาษี

“นั่นเป็นวิธีรักษาเยี่ยงใดๆ ไอดารา ครูเห็นเจ้าแค่กดลงไป เลือดก็ไหลซาลง แลหยุดไหล” ศุภวันตฤณีถามระหว่างเดินกลับอาศรม

“เป็นวิธีแบบแพทย์แผนจีนโบราณเจ้าข้า ใช้วิธีกดจุดให้เลือดหยุดไหล”

“ท่าทางเจ้าที่กดจุดดูชำนาญนัก คล้ายทราบดีว่าต้องกดที่ใด” ชายชราถามอย่างสงสัย

“เจ้าข้า ผู้ที่เรียนแพทย์แผนจีนโบราณต้องจำทุกจุดในร่างกายให้ได้ว่าอยู่ที่ใด แลแต่ละจุดให้ผลเยี่ยงไร ผู้เป็นแพทย์มีอาจจำผิด มีอาจกดจุดผิด มีฉะนั้น ผู้ป่วยยอมถึงแก่ความตายโดยง่ายเจ้าข้า”

ศุภวันตฤณีพยักหน้าอย่างเข้าใจ เป็นจริงดังครูภาสุเทวฤณีบอกทุกประการว่านางผู้นี้ชำนาญการแพทย์ยิ่งนัก

สายวันรุ่งขึ้น ไอดาราและศุภวันตฤณีก็มาที่อาศรมของสุพรหมฤณี นางดูสภาพคนป่วยที่กำลังหลับสนิทหลังจากดื่มน้ำขิงเข้าไปสีหน้าเขาดีขึ้น ลมหายใจสม่ำเสมอ ครั้นตรวจชีพจรแล้ว นางก็บิบบากคนป่วยเพื่อดูลิ้นของเขา จากนั้นจึงเปิดกล่องที่ใส่เข็มฝังเข็ม และหยิบเข็มขึ้นมาเล่มหนึ่ง แล้วเผาไฟให้ร้อน ขณะกำลังจะฝังเข็มก็มีเสียงหนึ่งท้วงขึ้น

“เจ้าไอยตารา พระองค์จักทำสิ่งใด นั่นเป็นเข็ม พระองค์จักทำให้มันเจ็บปวด แลอาจตายได้เจ้าข้า” ลูกศิษย์คนหนึ่งของสุพรมฤๅษีท้วงขึ้น

ไอยตาราเหลือบตามองคนพูดแวบหนึ่งแล้วก็ไม่สนใจ นางรวบรวมสมาธิและ ผังเข็มลงไปตามจุดต่างๆ เพื่อฟื้นฟูระบบการสร้างเลือด ปรับสมดุลความร้อนในร่างกาย และเสริมสร้างพลังงาน (ชี) ให้แข็งแรง เพื่อให้ร่างกาย สามารถควบคุมการไหลเวียนของเลือดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทุกคนประหลาดใจกับการกระทำของไอยตารา เพราะทุกจุดที่เข็มเงินปักลงไป กลับไม่มีเลือดไหลออกมา ไม่มีผู้ใดเข้าใจได้ว่าไอยตาราทำได้อย่างไร

“เจ้าไอยตารา ท่านทำเยี่ยงไรเจ้าข้าจึงมีมีเลือดไหล” เสียงลูกศิษย์คนหนึ่งของ สุพรมฤๅษีถามอย่างตื่นเต้นประหลาดใจ

คนอื่นที่บังยืน บ้างนั่ง ล้อมดูอยู่นั้นต่างอยากรู้อยากเห็นวิชาแพทย์ของนาง บางคนทำมือเลียนแบบและจดจำตำแหน่งเข็มที่ผังลงไป การรักษาวินิฉันไม่เคยมีมาก่อนในสุวรรณปุระ และนับแต่เมื่อวานที่นางใช้เพียงนิ้วมือเล็กๆ กดลงไปตามร่างกายทำให้เลือดหยุดไหลพวกเขาก็ประหลาดใจมากแล้ว วันนี้ยังเห็นการผังเข็มที่พิสดารเช่นนี้ก็ยิ่งสงสัยแถมพิศวงใจ เพราะพวกเขารู้ว่าเจ้าไอยตาราที่เป็นเด็กหญิงวัยสิบปีไม่เคยรู้เรียนวิชาอายุรเวทกับสุพรมฤๅษี

ไอยตาราไม่ตอบคำถามใดๆ ของพวกเขา นางเพียงเอ่ยว่า “เข็มเหล่านี้ผังไว้นานราวห้าบาท^[2] แล้วจึงถอนออก ระหว่างนี้ภูใครรู้ว่ามันบาดเจ็บได้เยี่ยงไร”

ชายคนหนึ่งที่ตั้งกายอย่างชาวบ้านทั่วไป มีสีหน้าเศร้าหมอง รีบเข้ามานั่งใกล้ เขายกมือขึ้นไหว้ไวยดาราแล้วเอ่ย

“มันชื่อไอ้เที่ยง เป็นน้องชายข้าเองเจ้าข้า เออ...” เขาเอ่ยเสียงตะกุกตะกักด้วยความประหม่าเมื่อเห็นท่าทางพูดจาซักถามของเจ้าไวยดาราที่ดูเป็นผู้ใหญ่เกินวัย

“ข้าชื่อเย็นเจ้าข้า ข้ากับมัน...ข้าป่าไปเก็บน้ำผึ้งติดจึกเอามาขาย ทว่ากลับเจอเสือเผ่นตัวหนึ่ง พวกข้าโง่คิดว่าหากได้หนังมันมาขายคงจึกดีจึงเปลี่ยนใจไปตามล่ามัน แต่กลับพลาดท่า”

เสียงฮือฮาดังขึ้น ไวย่นตอนแรกไม่ได้บอกว่าพี่ชายมันถูกเสือกระโจนทำร้ายจนหน้าอกเป็นแผล มันอ้าอึ้งไม่ยอมกล่าวสิ่งใด แม้แต่ภรรยาและบุตรทั้งสองมันก็ไม่บอก เพราะเกรงพี่สะใภ้จักโกรธเคียด แต่เมื่ออยู่ต่อหน้าเด็กหญิงไวยเย็นกลับสารภาพเสียสิ้น

“ใครให้ล่าเสือเผ่นกัน” เสียงลูกศิษย์สุพรหมฤๅษีกระซิบ พวกเขาเชื่อว่าเสือแก่บางตัวเมื่อเคยกินเลือดคนมักจะติดใจ ยิ่งเสือแก่หมดเขี้ยวเล็บแล้วแต่ความร้ายของมันยังอยู่ในสันดาน ยิ่งมันรู้ว่ามันใกล้ตายมันย่อมสู้จนตายไปข้างหนึ่ง ผู้คนจึงมักไม่ยากไยยุ่งกับพวกมันมากนัก หากคิดจะล่าก็เพราะพวกมันมาทำร้ายคนในหมู่บ้าน

“โชคดีของข้าที่หนีขึ้นต้นไม้ทัน แลมีคนมาช่วยได้พอดี”

โอยดาราพยักหน้าและกล่าวว่า “บาดแผลมันเหวอะวะเช่นนี้รักษานานกว่าปี หากแผลหายก็ยังมิหายดี ต่อไปคิดจะเข้าป่าก็คงลำบาก โชคดีที่คราวนี้รอดมาได้”

“เจ้าข้า” ไอย์นยกมือขึ้นไหว้ปะหลกๆ

ผ่านไปราวครึ่งชั่วโมงโอยดาราจึงลุกไปถอนเข็มออก แล้วแช่เข็มทั้งหมดลง ขามดินเผาใส่น้ำร้อนต้มเดือด ทว่านางไม่ได้เปิดแผลดู ยังความสงสัยให้เหล่าศิษย์ของสุพรหมฤาษี ทว่าพวกเขาก็ไม่กล้าถามเด็กหญิง

“อีกสามสี่วันข้าค่อยดูแผลว่าเป็นเช่นไร หากเปิดตอนนี้แผลอาจฉีกปริจนมีเลือด แลเป็นหนองได้ พวกสู่อยาให้แผลถูกน้ำเป็นอันขาด อันหนึ่งยาที่ให้หมันดื่ม กูจัดไว้ให้แล้วหกชุด ให้หมันกินเข้าเย็น หากยาหมด กูจักมาดูอีกทีหนึ่งว่าควรจัดยาเยี่ยงไร”

ไอย์นยกมือขึ้นไหว้พลางยิ้มปรีดิ์ใจ “เป็นพระกรุณาเจ้าข้า”

เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้คนในอาศรมยกย่องโอยดาราในฐานะ “หมอน้อย” ผู้มีความสามารถเกินวัย สุพรหมฤาษีเมื่อกลับมาและทราบเรื่องทั้งหมดจากศุกรวันตฤาษีและเหล่าลูกศิษย์ ท่านยิ่งชื่นชมความสามารถของเจ้าหญิงน้อย

แห่งเมืองสุวรรณปุระ ทำให้หลังจากนี้ไอยดาราได้ช่วยเหลือผู้ป่วยอื่นๆ
ร่วมกับสุพรหมฤาษีและลูกศิษย์ของท่านด้วย

ข่าวการรักษาผู้ป่วยและวิชาอันแปลกประหลาดของไอยดารา ร่ำลือขึ้นชมไป
ทั่วสุวรรณปุระอย่างรวดเร็ว เพียงไม่กี่วันขุนหลวงแสนเมืองและคนในเรือนก็
ได้ยินจากเหล่าขุนนางและผู้คนในตลาด

วันนี้ทันทีที่ไอยดารากลับจากอาศรม นางก็ถูกตามตัวมาโง้งใหญ่ที่ศาลา
เรือนของขุนหลวงแสนเมือง ที่ปกติมักใช้ว่าราชการ ไอยดาราก้าวข้ามธรณี
ประตูเข้ามาก็เห็นคนนั่งเต็มโง้งไปหมด เริ่มตั้งแต่ขุนหลวงแสนเมือง เจ้ามณี
มาลา เจ้าแม่ศรีปทุมมาของนาง เจ้าลออศรี ยังมีบุตรชายสี่คนของเจ้ามณี
มาลาซึ่งก็คือ เจ้าอ้ายเมือง เจ้าเอ็งแสง เจ้าสามภพ เจ้าโลจกรคำ ที่เป็นพี่ชาย
ต่างแม่ของนาง ขาดไปเพียงเจ้าจ้าวอินทร์ที่ไปศึกษาที่ลโวทัยปุระเท่านั้น และ
ยังมีเจ้าอ้ายครามบุตรชายของเจ้าลออศรีซึ่งเป็นพี่ชายต่างแม่เช่นกัน

ส่วนเอื้อยมาลัยที่เดินมาพร้อมไอยดาราจ้องมองเหตุการณ์ตรงหน้าอย่าง
แปลกใจ ก่อนจะเดินไปนั่งข้างเจ้าลออศรีผู้เป็นมารดา เวลานี้จึงเหลือเพียง
ไอยดารายืนเด่นเป็นสง่าเพียงผู้เดียว

อู๋ย! มากันครบองค์ประชุมแบบนี้ ต้องมีอะไรแน่เลย วันนี้ไม่ใช่วันมาฆบูชานะ
ทำไมถึงมาประชุมพร้อมเพรียงกันโดยมิได้นัดหมายล่ะ

นางนิกในใจก่อนจะค่อยๆ เดินอย่างรีบร้อย ไปนั่งข้างเจ้าศรีปทุมมาผู้เป็นมารดา แล้วจึงหันหน้ามาฉีกยิ้มให้กับทุกคน

“เออ...เจ้าพ่อให้คนไปตามลูก มีเรื่องใดๆเจ้าข้า”

“ไอดารา บอกพ่อสิว่าเจ้ารักษาคนได้เอี่ยงไร” ขุนหลวงแสนเมืองถามตรงประเด็น

ไอยดาราชะงัก นางเพิ่งนึกได้ว่าทุกคนในที่นี้รับรู้ที่ไอดาราเด็กหญิงวัยสิบขวบมิได้เรียนอายุรเวท นางไม่มีวิชาและความสามารถรักษาผู้ป่วยได้ ทว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่อาศรมของสุพรหมฤๅษีกลับทำให้คนในเรือนรู้กันหมด

เอาใจดีวะ แถกับแหลไปก่อนแล้วกัน สีข้างแกก็ข้างมันก่อน

ไอยดารานึกในใจ ครานี้นางต้องรอดให้ได้ มิเช่นนั้นจักถูกคาดคั้นและจับผิดจากเจ้าลออศรี นางได้ตายอย่างเชียดแน่นอน

เด็กหญิงจึงฉีกยิ้มหวานประจบ ไอดาราคราแย้มยิ้ม ไม่ว่าผู้ใดก็ตามที่เจอใจอ่อนยอมตามใจไปเสียทุกครั้ง เช่นเดียวกับขุนหลวงแสนเมืองผู้เป็นบิดาที่รักนางหนักหนา เห็นบิดายิ้มตอบ นางจึงใจชื้นขึ้นมาทีเดียว

เชิงอรรถ

[1] เมืองพระเกษณ - นครปฐม ในจารึกวัดศรีชุมกล่าวถึงนครพระเกษณสันนิษฐานว่าเป็นเมืองนครปฐม ในจารึกหลักดังกล่าวเขียนว่า ‘พระมหาธาตุหลวงก่อใหม่เก่าด้วยสูงได้ร้อยสองวา ขอมเรียกพระธมนั้นแล สถิตเครื่องกลางนครพระเกษณ’ ทว่ามีนักวิชาการบางท่านเชื่อว่า นครพระเกษณน่าจะเป็นละโว้มากกว่า สิ่งที่ควรพิจารณาจากจารึกคือ ความสูงพระมหาธาตุหลวงก่อใหม่ ความสูงร้อยสองวา นี้เท่ากับ 204 เมตร แม้พระปฐมเจดีย์จะสูงเพียง 60 วา หรือ 120.45 เมตรก็ตาม แต่พระมหาธาตุลพบุรีสูงเพียง 30.7 เมตร หรือ 15.35 วาเท่านั้น ไม่น่าจะเรียกพระธม (ธมแปลว่าใหญ่) ได้

[2] ห่าบาท เท่ากับครึ่งชั่วโมงในปัจจุบัน

บทที่ 9 แมวมหา หมาสาส์

“หลังจากลูกตกน้ำไปแล้ว” ไอดาราเอ่ยเสียงเจื้อยแจ้วราวกับเป็นเรื่องปกติ แวดตาเป็นประกาย

“เวลานั้น ลูกเห็นเทวดารักษาพระเจ้าองค์หลวงมาหาลูก แลสอนวิชาอายุรเวทให้ ท่านบอกว่าวิชานี้เป็นของดี ให้ลูกจดจำแลทำความเข้าใจ ครั้นตื่นมาลูกก็พยายามจดจำแลทำตามท่านสอนเจ้าข้า” ไอยดาราโกหกซึ่งหน้า ชนิดหน้าซื่อตาใส แม่นางจะหน้าร้อนแดงผ่าวเพราะกลัวถูกจับผิดได้

ใบหน้าแดงระเรื่อของนางนั้นทำให้ผู้คนรอบข้างนึกงงน ราวกับนางโกหก บ้างเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง แต่เมื่อพวกเขาระลึกถึงการกระทำของไอดาราที่สอดรับกับสิ่งที่นางเล่า ทุกคนในเรือนจึงค่อยๆ เปลี่ยนมาเชื่ออย่างสนิทใจ และคิดไปว่าที่นางหน้าแดงนั้นเพราะกลัวว่าเล่าแล้วจะไม่มีใครเชื่อนาง

“เป็นเยี่ยงนั้นดอกฤฯ” ขุนหลวงแสนเมืองประหลาดใจระคนปลาบปลื้มจน
อุทานออกมา

“โอ! ใช่แล้ว ข้าจำได้แล้วเจ้าข้า...” เจ้าศรีปทุมมาพูดขึ้น พลังมองขุนหลวง
แสนเมืองและผู้คนในเรือนที่นั่งตั้งใจฟังด้วยความอยากรู้อยากเห็น

“...ไอยดาราหลับไปถึงสามวันสามคืนจนข้าใจมิดี ต้องไปกราบพระเจ้าองค์
หลวง ให้ท่านช่วยให้ไอยดาราฟื้นขึ้นมา ต้องเป็นบารมีท่านปกคุ้มคุ้มครอง
แท้” เจ้าศรีปทุมมาเอ่ยพลงยกมือไหว้สาขึ้นทวาศีระชะ

“มิน่า เจ้าจึงหลับไปนานเพียงนั้น” ขุนหลวงแสนเมืองเอ่ยอย่างนึกขึ้นได้
เช่นกัน

ไอยดาราหลบถอนหายใจอย่างโล่งอก นางโกหกคำโตผ่าน!!

ขุนหลวงแสนเมืองที่ทราบข่าวจากชาวบ้านที่ต้องการให้หมอน้อยรักษา เขา
จึงพยักหน้าด้วยความพึงใจแล้วเอ่ย “เยี่ยงนี้ก็ดีแล้ว ต่อไป เจ้าก็รักษาแล
ช่วยเหลือชาวเมืองสุวรรณปุระให้มาก จักได้เป็นกุศลแก่ตัวเจ้าแลสุวรรณปุ
ระเรา”

“เจ้าข้า” ไอยดาราตอบรับ

บัดนี้ความสงสัยของทุกคนที่มีมาก่อนหน้าหายไปสิ้น บ้างยังสอบถามวิชาที่
เทวดาเข้าฝัน ไอยดาราก็อธิบายไปเสัๆ น้อยๆ เช่นพวกรักษาโรคทั่วไป

สุดท้ายคนเหล่านั้นไม่พ่นเอ่ยถึงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์พลังยกมือสาธุท่วมหัว
โอยดาราแอบถอนหายใจอย่างโล่งอกอีกครั้ง

“กานต์ มีอะไรคืบหน้าบ้างหรือยัง” ประพลถามบุตรชายคนรอง

“ไม่มีเลยครับพ่อ แต่ละเดือนที่นักสืบส่งข่าวมา ก็บอกแต่ว่าหายยัยดาวไม่
เจอ” โอยกานต์ตอบ ท่าที่หดหู่

“นี่หกเดือนแล้วนะ ดากานต์” บุชบาผู้เป็นมารดาเอ่ยเสียงแห้ง บุชบาในเวลา
นี้ซุบผอม ท่าที่อ่อนแรง เธอดูชราลงไปหลายปี ในเวลาเพียงหกเดือนนับแต่
โอยดาราบุตรสาวคนเล็กหายสาบสูญอย่างไร้ร่องรอย

“ผมให้เพื่อนที่เป็นตำรวจช่วยสืบ ก็ไม่มีข่าวยัยดาวเลยครับ” โอยวัฒน์บอก
ก่อนจะถอนหายใจออกมา

“ผมไปวัดป่าเลไลยก์มาเมื่อสองวันก่อน ไปหาหลวงปู่สุข หลวงปู่ท่านบอกว่า
พวกเราไม่ต้องห่วงยัยดาว ยัยดาวไปอยู่ในที่ที่ดี มีความสุข ไปทำประโยชน์ให้
บ้านเมือง และเมื่อถึงเวลา พวกเราจะได้พบยัยดาวอีกครั้ง แต่...เป็นครั้ง
สุดท้าย” โอยราบอกเสียงเคร่งขรึม

“แกไปหาหลวงปู่มา?” ประพลหันไปถามทันที

“ครับ ผมไม่รู้จะช่วยเหลือยายดาวยังไง เลยคิดว่าไปปรึกษาหลวงปู่ ท่านน่าจะพอช่วยได้บ้าง แต่พบหน้าท่าน ยังไม่ทันถาม ท่านก็พูดออกมาเองเลยครับ”

ทุกคนหันมามองโอยราอย่างตื่นตัว

“แล้วหลวงปู่ท่านบอกมัยว่าพวกเราจะได้พบยายดาวอีกเมื่อไหร่ ทำไม่ถึงได้พบครั้งสุดท้าย” บุษบาถามรวดเร็ว นี่เป็นความคืบหน้าเดียวที่มี

“ผมถามแล้ว ท่านบอกว่าอีกไม่กี่ปีจะได้พบ แต่ที่ได้พบครั้งสุดท้ายก็เพราะเบื่องบนเปิดโอกาสให้ได้พบเพียงครั้งนี้เท่านั้นครับ”

คำตอบนี้ทำให้ทุกคนนิ่งอึ้ง บุษบาน้ำตาไหลพราก รับรู้ได้ว่าเธอจะได้พบลูกสาวแต่จะไม่มีวันได้คืน

วันนี้หลังจากเลิกเรียนแล้ว โอยดารามาเดินเตร่เล่นแถวชายป่าใกล้อาศรมมหาวิชา นับแต่เกิดเรื่องที่นางตกน้ำ นางขึ้นก็ติดตามติดโอยดาราเป็นเงาตามตัว เด็กหญิงเดินซำๆ และกวาดตามองไปรอบๆ เพื่อพักสายตา

พลันมีเสียงร้องเบาๆ ของลูกสัตว์คล้ายคนโอดังขึ้น โอยดาราหยุดเดินและเงยหูฟังให้แน่ใจ

หึก หึก... หึก หึก... หึก หึก...

เสียงประหลาดขาดเป็นห่วง ดังลูกสัตว์ร้องหาแม่

“ฮึขึ้น มึงได้ยินเสียงนั้นๆไม่ ฟังเหมือนเสียงลูกสัตว์ร้อง” โอยดาราหันไปถาม

นางขึ้นเงยหูฟังครู่หนึ่งก็พยักหน้า “ได้ยินเจ้าข้า น่าจักเป็นเสียงพวกลูกสัตว์อย่าไปยุ่งกับมันเลยดีกว่าเจ้าข้า”

หากโอยดาราทำตรงกันข้ามกับที่นางขึ้นบอก นางรีบเดินไปตามเสียงร้อง “เดินหากันก่อน หวังว่าแม่มันคงไม่ทิ้งลูก ไปดูมันก่อนเถอะ”

นางขึ้นคิดจะห้ามแต่ไม่กล้าขัดใจโอยดารา จึงเดินตามไปติดๆ ตอนนี้นางนึกเสียใจที่เมื่อออกจากเรือน นางไม่ได้หยิบมีดพราตติดมาด้วย จะได้ช่วยป้องกันโอยดารา

“เจ้าโอยดาราทางนั้นเจ้าข้า” นางขึ้นชี้ไปที่พุ่มไม้เตี้ยโล่ง ที่มีเสียงร้องต่ำๆ

โอยดาราและนางขึ้นรีบเดินตรงไปใกล้พุ่มไม้ แล้วก็ได้เห็นลูกแมว

“อู๊! สองตัว!” โอยดาราอุทานออกมา ตอนแรกนางเห็นเพียงตัวเดียวคลานออกมาจากพุ่มไม้ แต่เมื่อเข้าไปใกล้อีกหน่อยจึงเห็นอีกตัวค่อยๆ คลาน

ออกมาข้างๆ กันพลางร้องเสียงระงม ไอยตาราคะเนด้วยสายตาแล้ว พวกมันน่าจะอายุไม่เกินเดือน

“ทำเยี่ยงไรดี อีชีน” นางหันมาถามความเห็น สีหน้าสีตาบอกความกังวล

“รอดูอยู่ห่างๆ ก่อนดีกว่าเจ้าข้า รอดจนแม่มันกลับมา แล้วค่อยกลับเรือนกัน แต่เจ้าไอยตาราย่าสัมผัสมันเป็นอันตรายหาเจ้าข้า”

ไอยตาราย่าก็เห็นว่าเห็นด้วย เพราะหากนางสัมผัสลูกแมวสองตัวแล้ว เมื่อแม่มันกลับมา มันอาจจะทิ้งลูกของมันเพราะกลิ่นสาบมนุษย์ได้

สองนายบ่าวซุ่มรอดูอยู่ห่างๆ เป็นนานสองนาน แต่แม่แมวก็ไม่กลับมาเสียที ลูกแมวทั้งสองตัวก็ส่งเสียงร้องไม่หยุด ไอยตาราย่าจึงวิตกกังวล

“ทำเยี่ยงไรดี อีชีน นี่นานแล้วหนา แม่มันยังมิกลับมาเลย” นางหันมากระซิบถาม

“แม่มันคงมีมาแล้ว ถ้าทิ้งมันไว้เยี่ยงนี้ พวกมันต้องตายแน่นอน เจ้าไอยตาราคิดทำเยี่ยงไรเจ้าข้า”

“เช่นนั้นก็เอามันกลับไป ปล่อยมันไว้มิได้ดอก กูจักเลี้ยงพวกมันเอง” นางตัดสินใจได้ทันที

“ลูกแมวป่าสองตัวเชียวหนาเจ้าข้า!” นางขึ้นท่วง

“แค่สองตัว ภูเลี้ยงได้” โอยดรามั่นใจ นางนีกสงสารลูกแมวทั้งสองและทำใจทิ้งพวกมันไม่ลง

โอยดรา กับนางขึ้นจึงเดินเข้าไปและช่วยกันอุ้มลูกแมวทั้งสองเพื่อนำกลับไปรีเอน

“อีขึ้น ให้โรงครัวเคี้ยวน้ำจากกระดูกสัตว์ เช่น กระดูกหมู กระดูกไก่ ก้างปลา แล้วตีไข่ให้แตกก่อนจักเติมไข่กับน้ำผึ้งหรือน้ำตาลจากอ้อยผสมลงไปเล็กน้อย ชิมให้พอมีรสชาติปะแล่มๆ เมื่อเรียบร้อยแล้ว ให้ทำให้อุ่น ห้ามร้อนจัด แล้วนำมาให้ภูพร้อมช้อนสองคันแลซามสองใบโดยไวที่สุด” โอยดราสั่งการทันทีที่มาถึงก่อนจะขึ้นรีเอนไป

ระหว่างรอน้ำเคี้ยวจากกระดูกสัตว์ ลูกแมวสองตัวก็ร้องไม่หยุดเพราะความหิว ทำให้โอยดรา ร้อนใจ แต่นางก็ต้องรอเพราะไม่ทราบว่าจะหาสิ่งใดมาทดแทนนมจากแม่แมวได้ดีกว่านี้แล้ว

คราแรกนางกะว่าจะใช้นมวัวหรือนมควายมาผสมน้ำให้เจือจางแล้วบ้วนให้ลูกแมว แต่คนไทยสมัยสุโขทัยและอยุธยา ไม่มีการรีดนมวัวหรือนมควายเพื่อการบริโภค และถือเป็นสิ่งแปลกประหลาดสำหรับคนไทยในยุคนั้น เพราะวัวและควายถูกเลี้ยงไว้เพื่อใช้แรงงานในการทำนาและขนส่งเป็นหลัก ยิ่งไปกว่านั้นคือไม่มีใครรีดนมเป็น และนางเองก็รีดนมไม่เป็นเช่นกัน

มีบันทึกจากราชทูตชาวเปอร์เซียที่มาเยือนอยุธยาในปลายศตวรรษที่ 17 ระบุว่าชาวสยามในยุคนั้นไม่นิยมรีตนม เพราะเชื่อว่านมเป็นอาหารสำหรับ ลูกวัวลูกควาย การรีตนมยังถือเป็นบาปหรือเป็นการกระทำทารุณ ทั้งคนไทยก็บริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก และใช้กะทิจากมะพร้าวเป็นส่วนประกอบ สำคัญในอาหารคาวหวานแทนการใช้นมหรือเนย นั่นคือไม่มีวัฒนธรรมการ บริโภคนมในสังคมไทยโบราณ

รอออยู่พักใหญ่ แม่ครัวก็นำหม้อดินเผาที่ใส่น้ำเคี่ยวจากกระดูกสัตว์ที่ ไอยดราสั่งมาให้ นางประจงใช้ช้อนเล็กตักน้ำต้มกระดูกใส่ในชามกระเบื้อง ป้อนลูกแมวดัวหนึ่ง นางชื่นและบ่าวไพร่บนเรือนมองด้วยความชื่นชม

ไอยดราหันไปหานางชื่น “อีชื่น มึงช่วยกูป้อนลูกแมวจนกว่ามันจักอ้ม”

เจ้าศรีปทุมมาที่นั่งอยู่ไม่ห่าง ยิ้มบางพลางมองดูบุตรีและนางชื่นช่วยกัน ป้อนน้ำต้มกระดูกให้ลูกแมว ไม่นานนักลูกแมวทั้งสองก็อ้ม พวกมันสงบลง ไอยดราสบตาลูกแมวที่แวตาสดใสไร้เดียงสา พวกมันทั้งสองนอนบนตัก เด็กหญิงอย่างว่าง่าย แล้วค่อยๆ ฝล้อยหลับไปเพราะอ้มแล้ว

“โอ! หลับเสียแล้ว หลับง่ายจริง ลูกเอ๊ย” นางพูดอย่างเอ็นดูพวกมันกว่าเดิม

“อีชื่น เข้าไปในห้องกู หาผ้านุ่มๆ มาทำเป็นที่นอนให้พวกมัน ใช้ผ้านุ่มผ้าห่ม ของกูได้เลย”

“มีดีกระมังเจ้าข้า ผ้าพวกนั้นสูงค่านัก” นางชื่นท้วงทันที

“มิเป็นไร ผ่านุงผ้าห่มพวกนั้น หาใหม่เมื่อใดก็ยอมได้ แต่ลูกแมวของกูต้องกิน อิ่ม นอนอุ่น อยู่สบาย” ไอยดาราสั่งในฐานะ ‘ทาสแมวมือใหม่’ เต็มตัว

คำตอบของไอยดาราทำเอาเจ้าศรีปทุมมาที่นั่งมองบุตรสาวและนางขึ้นนั่งอิง นางขึ้นหันไปมองเจ้าศรีปทุมมาราวขออนุญาต เมื่อเห็นเจ้าศรีปทุมมาพยักหน้า นางขึ้นจึงลุกขึ้นและเดินเข้าไปในห้องนอนของไอยดาราเพื่อไปหาผ้า ตามคำสั่ง

“ต่อไปนี้ เมื่อชาวข้าว น้ำที่ชาวข้าว^[1] ครั้งที่สองให้เก็บไว้ ห้ามเททิ้ง และน้ำ จากจากการหุงข้าวก็ห้ามทิ้ง นำน้ำทั้งสองผสมกัน แล้วผสมกับน้ำที่เคี้ยว จากกระดูกสัตว์ ต้ไฟ อุ่นให้ร้อน คนให้เข้ากัน นำไขมาตีให้แตกแล้วผสมลง ไป เติมน้ำผึ้งหรือน้ำตาลจากอ้อยลงไปเล็กน้อย ชิมให้พอมีรสชาติปะแล่มๆ แล้วนำมาให้กูทุกวันทั้งสามมื้อ กูจักเอามาป้อนลูกแมว พวกสุเจ้าได้ฤกษ์ไม” ไอยดาราสั่งรวดเดียวจบ น้ำเสียงเด็ดขาดชนิดห้ามขัดคำสั่ง

นางคิดว่าหากมีสุนัขตัวใดมีลูก นางอาจจะหานมหมามาแทนได้เพราะ สารอาหารดีกว่านม แต่เวลานี้นางหาได้เพียงเท่านี้ ก็จำต้องใช้ไปก่อน

“จำได้เจ้าข้า” บ่าวไพร่ทั้งหลายรับคำสั่ง

ไม่นานนัก นางขึ้นก็ถือผ้าไหมสองผืนเป็นผ้าแถบของไอยดารา เดินเข้ามาแล้วนั่งลงใกล้ๆ เด็กหญิง บ่าวหญิงอีกคนยังหาตะกร้าสานใบย่อมมาด้วย

ไอยดาราจับตะกร้ามาและปูผ้าอย่างบรรจง แล้วอุ้มลูกแมวที่ละตัวมาวางใน ตะกร้าอย่างเบามือ

“ลูกไปได้มันมาจากที่ใดๆ” เจ้าศรีปทุมมาเพิ่งได้ช่องออกปากถาม

เด็กหญิงหันไปยิ้มน้อยยิ้มใหญ่ เอ่ยเสียงเจื้อยแจ้ว “ได้มาจากแถวอาศรมมหาวิทยาลัยเจ้าข้า ลูกได้ยินเสียงพวกมันร้อง จึงตามไปดู แต่ลูกรออยู่นาน แม่มันก็มิกลับมา ลูกมิกล้าทั้งพวกมันไว้ เพราะพวกมันยังเล็กนัก กลัวว่าจักตายเสียก่อน จึงเก็บมันมา ลูกขอเลี้ยงพวกมันได้ๆไม่เจ้าข้า”

เจ้าศรีปทุมมาเอียงคอมองแล้วยิ้ม ยังมิตอบอะไร นางฟังเด็กหญิงเล่าต่อ

“แต่ลูกจักเลี้ยงพวกมันไว้บนเรือน มิปล่อยไปข้างนอก ลูกกลัวว่าพวกมันจักซุกซนแลเที่ยวเล่นไกลเกินไป หากพวกมันพลัดหลง ลูกก็มีรู้ว่าจักไปตามหาได้ที่ใด แลลูกคงเสียใจมากถ้าเสียพวกมันไป” โอยดาราบอก

แม้ในยุคปัจจุบัน โอยดาราไม่เคยเลี้ยงแมว แต่ก็มีเพื่อนสนิทหลายคนเลี้ยงแมว ดังนั้น ความรู้การเลี้ยงแมว นางจึงพอรู้อยู่บ้าง แม้จะไม่ละเอียดละออเช่นเหล่าทาสแมว แต่ก็แน่ใจว่านางสามารถรักษาชีวิตพวกมันและเลี้ยงให้เติบโตแข็งแรงได้ นางเข้าใจว่าการเลี้ยงลูกแมวก็เหมือนเลี้ยงทารก นางจึงตั้งใจเอาใจใส่พวกมันเป็นพิเศษ

“อ๊ะขึ้น เข้าวันพรุ่งนี้ ไปแจ้งเจ้าครุฑครวณต์ว่าลูกจักมิไปเรียนสักสองเดือน กูจักอยู่เลี้ยงแมวให้พวกมันแข็งแรงเสียก่อนจึงจักกลับไปเรียน”

“สองเดือน!? แม่วานานไปกระมัง” เจ้าศรีปทุมมาท้วง

“มินานดอกเจ้าข้า สำหรับลูกแล้ว ชีวิตของมันทั้งสองสำคัญกว่าการเรียนรู้ ลูกช่วยพวกมันมาแล้ว ก็ต้องช่วยให้ถึงที่สุด หากพวกมันต้องตายไปเพราะ ลูกดูแลไม่ดี ลูกจักเสียใจยิ่งกว่านี้เจ้าข้า” ไอยดาราเอ่ยอย่างแน่น

คำของบุตรวิสัยสิบขวบทำเจ้าศรีปทุมมาพูดไม่ออก นางรู้สึกว่านับแต่ไอยดารา หายป่วยจากเหตุตกน้ำ นิสัยใจคอและท่าทีก็เปลี่ยนไปมาก รวากับเป็นผู้ใหญ่คนหนึ่งทีเดียว โดยเฉพาะความแน่วแน่เด็ดเดี่ยว เมื่อบุตรสาวของนาง ตัดสินใจทำอะไร ยากนักที่จะเปลี่ยนใจ

เจ้าศรีปทุมมาคิดว่านี่เป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และนางก็ไม่เคย นึกสงสัยว่าไม่ใช่บุตรสาวคนเดิม นางคิดไม่ถึงหรือว่าระหว่างอยู่ในน้ำนั้น วิญญาณสองส่วนที่แยกจากกันมานานได้กลับมารวมตัวกัน

“เจ้าแม่ ช่วยลูกตั้งชื่อลูกแมวได้ๆ ไม่เจ้าข้า ลูกมีทราบบว่าจักตั้งชื่อเอ็งไรดี” ไอยดาราหันมาอ่อนขอจากมารดา

“ไหน เอาพวกมันมาให้แม่ดูใกล้ๆ หน่อย ต้องดูลักษณะพวกมัน จักได้ตั้งให้ ลูกต้อง”

ไอยดาราจึงให้นางขึ้นยกตะกร้าสานไปวางตรงหน้าเจ้าศรีปทุมมาที่นั่งอิง หมอนขวาน เมื่อนางพิจารณาลูกแมวทั้งสองที่ตอนนี้นอนหลับอยู่ไปแล้ว พวกมันนอนขดตัวหัวชนกันดูน่าเอ็นดู ครูใหญ่นางก็เงยหน้ามองบุตรสาว

“ไอยดารา เจ้าได้พวกมันมาจากชายป่าๆ” เจ้าศรีปทุมมาถามให้แน่ใจ

“เจ้าข้า ลูกได้มาจากชายป่า” นางตอบกลับอย่างงุนงง

“เจ้าทราบฤ็ไม่ว่าพวกมันทั้งสองเป็นแมวลายเมฆ^[2]”

“แมวลายเมฆ? เออ...คือเยี่ยงไรเจ้าข้า” นางถามอย่างงุนงงยิ่งกว่าเดิม

แมวสลิดไม่ใช่เหรหะคะแม่ หนูไม่เห็นลายเมฆตรงไหนเลยคะ

โอยดาราณีงุนงงในใจ

“แมวลายเมฆเป็นแมวที่ผู้ใดเลี้ยงไว้ จักให้คุณแก่เจ้าของ”

“ให้คุณเยี่ยงไรเจ้าข้า” นางถามแบบไม่รู้อะไรเลย สิ้นห้านง

“ลวดลายบนตัวของมันเปรียบเสมือน ‘ลายแห่งความรุ่งเรือง’ ผู้ที่ได้เลี้ยงมัน จักมีความเจริญมากกว่าคนในสกุลเดียวกัน พรุ่งพร้อมด้วยลาภยศสรรเสริญ ...”

โอยดาราทำตาโตเมื่อได้ยิน

“...แมวลายเมฆยังให้คุณทาง ‘เมตตามหานิยม’ ผู้ที่ได้พบเห็นพวกมันจักรู้สึกเอ็นดูแลให้ความช่วยเหลือ ทำให้เจ้าของมีแต่คนรักใคร่ มีบริวารที่ดีเข้ามาอยู่รอบข้าง และมีผู้หลักผู้ใหญ่คอยอุปถัมภ์ค้ำจุน...”

คุณสมบัติข้อนี้ทำไอยดรราร้อง ‘ว้าว’ ในใจทันที

“...แมวลายเมฆปกติเป็นแมวป่าเลี้ยงให้เชื่องยาก ทว่าหากเลี้ยงแต่เด็ก มันมักชอบอยู่ใกล้ชิดเจ้าของ จึงเปรียบเสมือนก้อนเมฆที่ช่วยบดบังให้พ้นจากสิ่งอัปมงคล ทำให้เจ้าของแลเรือนของเจ้าของเต็มไปด้วยความสงบสุข คนในเรือนอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี...”

ไอยดรรายักหน้าหงิกหงักอย่างทิ้งจัด

“...ตามความเชื่อโบราณ ยังเชื่อกันอีกว่าเป็น ‘ผู้พิทักษ์และผู้นำทาง’ หากเจ้าของกำลังประสบภัยใดๆอยู่ในช่วงที่ต้องตัดสินใจเรื่องสำคัญ มันจักตัดสินใจให้เจ้าของเดินไปในครรลองที่ถูกต้องแลนำพาไปสู่ความสำเร็จเสมอ”

ฟังจบแล้ว ไอยดรรายิ่งดีใจพูนสุขกว่าเดิม

นี่ฉันเก็บแมวมงคลได้จากข้างทางเลยอะ!!

นางนิกในใจ

“เจ้าช่างมีโชคนัก ไอยดรา อยู่ๆ ก็เก็บแมวป่ามาได้ แลยังเป็นแมวมงคล เรียกได้ว่า ‘แมวมหา หามาสู่’ โบราณว่าเป็นมงคลนิมิต เพราะแมวหรือหมานั้น จักนำโชคลาภมาให้” เจ้าศรีปทุมมาบอกก่อนจะนิกขึ้นได้ถึงคำทำนายของ

อนุชิตฤทัยเมื่อสิบปีก่อนที่นางเพิ่งคลอดไอดารา แล้วพาบุตรสาวไปให้ท่าน
ทำนายชะตาให้

โอ้ ไอดารา ยอดแก้วจุฑาแห่งสุพรรณภูมิ ยามบริบูรณ์สิบขวบปี จักมี
เคราะห์หนักใหญ่หลวง ถึงคราดวงชะตาดังตะเกียงดับแสง

ดาราบนฟ้ามีดับ จันทรสว่างกลับหม่นไร้แรง มารดาอย่าจมจ่อมห้วงโศกา

หากรอดพ้นมือพญามัจจุราช ดังจันทรยุรยาตรย้ายฟ้า ส่องสว่างทั้งนภา
โพลมบน ดับทุกข์ทุกหนทั้งสุพรรณปฐพี เป็นศรีแก่แผ่นดินยิ่งไกรเกรียง
ราษฎร์ล้วนส่งสรรพสาส์นียงสรรเสริญ อันจำเริญจำรูญธานี เพราะบุญบารมี
แต่ปางบรรพ์ จักเป็นศิริจุฑาอันควรเมือง อำรุงภพให้รุ่งเรืองสืบไป

เจ้าศรีปทุมมาจำคำทำนายนี้ได้อย่างแม่นยำ หากยามนั้นที่ได้ยินก็เพียง
ปลานปลื้มดีใจที่บุตรสาวมากด้วยบุญวาสนา ไม่คิดว่าเค้าวางอันดีนี้จะ
ปรากฏหลังจากบุตรสาวรอดตายมาได้

ลูกกุ๊กจักได้เป็นศรีแห่งแผ่นดิน เป็นยอดแก้วจุฑาสินะ แมวจึงมาหา หมาจึงมา
สู่เยี่ยงนี้

เจ้าศรีปทุมมานึกในใจ

“เออ...เจ้าข้า” ไอดาราทอบ นีนางก็เพิ่งรู้ว่ามิแบบนี่ด้วย

“เจ้าแม่ตั้งชื่อให้พวกมันได้ฤาไม่ ลูกมิรู้ว่าจักตั้งชื่อพวกมันเยี่ยงไรดี” ไอดาราเอ่ยขอซ้ำอีกครั้ง

เจ้าศรีปทุมมานิ่งไปครู่หนึ่งอย่างครุ่นคิดก่อนจะเอ่ย “ลูกแม่วที่เจ้าได้มาเป็นแมวลายเมฆทั้งคู่ ตัวนี้...” นางชี้ไปที่ลูกแม่วตัวที่อยู่ซ้ายมือของนาง

เชิงอรรถ

[1] น้ำขาวมี 2 แบบ

น้ำขาวที่เกิดจากการหุงข้าวแบบแช่น้ำ ซึ่งต้องใช้หม้อใส่ข้าวสารตั้งบนเตาถ่าน กระบวนการเริ่มต้นโดยล้างหรือซาวข้าวเพื่อขจัดฝุ่นผงและสิ่งแปลกปลอมต่างๆ ออก จนกระทั่งน้ำล้างข้าวใส แล้วจึงเติมน้ำปริมาณมากลงไป ต้มให้เดือด ช่วงนี้ต้องหมั่นคนอย่าให้เมล็ดข้าวติดกันหม้อ ต้มจนเมล็ดข้าวเริ่มแตกจนสุกนิ่มไปทั้งเมล็ด หรือเห็นเมล็ดข้าวยังมีไตขุ่นเป็นจุดเล็กๆ อยู่ภายใน จึงรินน้ำออก เรียกขั้นตอนนี้ว่า ‘แช่น้ำข้าว’

หม้อที่ใช้หุงข้าวแบบเช็ดน้ำนี้ต้องมีหูสองข้างและฝาหม้อต้องมีหูอยู่กึ่งกลาง เวลาเช็ดน้ำใช้ไม้ขัดฝาหม้อแท่งขัดรอยหูหม้อและฝาหม้อเอาไว้ จากนั้นเอียงหม้อเทน้ำข้าวออกจนหมด แล้วนำหม้อข้าวไปตั้งไฟอ่อนๆ เพื่อให้ น้ำข้าวในหม้อแห้งสนิท เรียกว่า ‘ตงข้าว’ จนข้าวสุกกระทันหัน

เชื่อกันว่าน้ำข้าวเป็นอาหารอย่างดีสำหรับคนป่วยที่เบื่ออาหาร เพราะเกิดการเสียสมดุลของระบบย่อยอาหาร ส่วนคนปกติที่ไม่ป่วยก็สามารถทานน้ำข้าวได้เช่นกัน เพราะน้ำข้าวมีคุณค่าและสารอาหารมากมายเช่นเดียวกับข้าว อีกทั้งยังย่อยง่าย ไม่ทำให้ท้องอืด ท้องเสีย และร่างกายสามารถดูดซึมสารอาหารและซ่อมแซมร่างกายส่วนที่สึกหรอได้ทันที คนป่วยจึงสามารถฟื้นตัวได้เร็วขึ้น

น้ำข้าวมีวิตามินอีสูง และมีคุณสมบัติเป็นยารสเย็นช่วยบำรุงร่างกาย รวมถึงแก้ร้อนในและใช้ถอนพิษผื่นผดผื่นแดง และยังใช้แก้อาการปวดท้อง ท้องร่วง และช่วยขับปัสสาวะด้วย โดยเฉพาะเด็กท้องเสีย น้ำข้าวช่วยได้มากเช่นกัน

สูตรน้ำข้าวที่นำมาเป็นยาสำหรับเด็กท้องเสียมีดังนี้ น้ำข้าว 1 ถ้วย หรือ 8 ออนซ์ (240 ซีซี) เกลือ 2 หยิบนิ้วมือ (0.6 กรัม) น้ำตาลทราย 1 ช้อนโต๊ะ หรือช้อนแกง (6 กรัม) ผสมเข้าด้วยกันป้อนให้เด็กรับประทาน

อีกสูตรคือ ข้าวสาร 1 ช้อนโต๊ะ หรือ 1 ช้อนตักแกง เติมน้ำลงในหม้อข้าว 3 แก้ว (เต็มแก้ว) ซึ่งมีปริมาตรประมาณ 720 ซีซี นำไปต้มจนเดือดแล้วเคี่ยวต่อ ใช้เวลาทั้งสัปดาห์ตั้งแต่เริ่มหุงประมาณ 1 ชั่วโมง 40 นาที เมล็ดข้าวจะแตกและเปื่อย เหมือนโจ๊ก เติมน้ำตาลลงไป 2 หยิบนิ้วมือ แล้วยกลง จะมีปริมาตร

ที่เหลือทั้งสิ้น 1 ถ้วย ประมาณ 8 ออนซ์ (240 ซีซี) ที่ทิ้งไว้ให้เย็นและป้อนให้
 ได้รับประทาน

น้ำข้าวที่เกิดจากการข้าวขาว แม้จะไม่ใช้การหุงข้าวแบบอบดีดแล้ว แต่ทุก
 บ้านยังต้องล้างข้าวสารก่อนหุง น้ำข้าวครั้งแรกอาจมีฝุ่นสกปรกมาก ให้ใช้
 น้ำข้าวขาวครั้งที่สอง น้ำข้าวชนิดนี้มีสรรพคุณเป็นยารสเย็น เชื่อกันว่าน้ำ
 ข้าวขาวขจัดรังแคได้ โดยนำน้ำข้าวขาวใส่กะละมัง ทิ้งให้ตกตะกอน จากนั้น
 รินน้ำออก ใช้น้ำที่ตกตะกอนสระผม 2 ครั้ง แล้วสระผมด้วยแชมพูอีกครั้ง
 ล้างน้ำให้สะอาด ว่ากันว่าผมจะนิ่มปราศจากรังแค วงการเครื่องสำอางยุค
 กลับสู่ธรรมชาตินำเอาน้ำข้าวขาวผสมกับมะกรูด หรือผักส้มป่อย เป็นแชมพู
 สระผมแก้รังแค บำรุงหนังศีรษะ และช่วยรักษาเส้นผมด้วย

น้ำข้าวขาว เป็นน้ำที่ได้จากการล้างข้าวก่อนนำไปหุง ปกติจะล้างข้าวไม่เกิน
 1-2 ครั้ง เพราะจะทำให้สูญเสียวิตามินที่มีอยู่ในเมล็ดข้าวอย่างเช่น วิตามินบี
 ซึ่งละลายได้ในน้ำ น้ำข้าวขาวมีคุณประโยชน์เนกอนันต์ เพราะน้ำข้าวขาวมี
 วิตามินบี 3 หรือ Niacin ช่วยทำลายพิษหรือท็อกซินจากมลพิษ แอลกอฮอล์
 และยาเสพติด วิตามินบี 2 หรือ Riboflavin ป้องกันไขมันอุดตันในเส้นเลือด
 อันเป็นสาเหตุให้เส้นเลือดแข็งตัว ขจัด ไขมันชนิดอิ่มตัวในเส้นเลือด
 นอกจากนี้ยังช่วยบรรเทาอาการตาแฉะได้ จึงใช้เป็นส่วนประกอบในยาหยอด
 ตา วิตามินบี 1 หรือ เป็นต่อประโยชน์การทำงานของสมอง ระบบประสาท
 ระบบย่อย หัวใจ และกล้ามเนื้อ ช่วยให้เจริญอาหารและช่วยในการ
 เจริญเติบโตของร่างกาย และมี ธาตุเหล็ก เป็นส่วนสำคัญในการสร้างเม็ด
 เลือดแดง

ในสมัยก่อนคนไทยนำ ‘น้ำซาวข้าว’ ต้มใส่เกลือหรือน้ำตาลทรายดื่มเพื่อ บำรุงสุขภาพ น้ำซาวข้าวยังสามารถนำมาสระผม ซึ่งจะช่วยให้ผมให้ นุ่มสลวย ไม่เป็นรังแค นำมาล้างใบหน้าที่จะช่วยขจัดความมัน รักษาสิวฝ้าทำให้ หน้าขาวนวลนุ่ม ใช้ล้างผัก ผลไม้ ก็จะช่วยขจัดสารพิษตกค้างได้ ใช้ล้างภาชนะที่ ติดคราบไขมันได้อย่างสะอาด ใช้รดต้นไม้เป็นปุ๋ยอย่างดี ใช้ล้างเมือกคาว ปลาไร้กินได้ชะงัก

[2] แมวลายหินอ่อน (อังกฤษ: Marbled Cat; ชื่อวิทยาศาสตร์: *Pardofelis marmorata*) เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในวงศ์เสือ (Felidae) ที่มีขนาดเท่ากับ แมวบ้าน (*Felis catus*) แต่มีหางยาวกว่าและมีขนที่หางมากกว่า สัตว์ชนิดนี้ ลวดลายเป็นแถบหรือเป็นดวงคล้ายลวดลายของเสือลายเมฆ (*Neofelis nebulosa*) หรือลวดลายบนหินอ่อน

แมวลายเมฆหรือแมวลายหินอ่อน

ในภาษาจีนคำเรียกแมวลายหินอ่อนก็มีความหมายว่า ‘เสื่อลายเมฆเล็ก’ มีแต่ัมใหญ่ๆ ขอบสีดำแบบเดียวกับเสื่อลายเมฆ แต่แต่ัมแต่ละแต่ัมอาจมีขอบไม่ครบวงหรือซ้อนเหลื่อมกัน มีสีสันหลายแบบ ตั้งแต่เหลืองซีดจนถึงน้ำตาลอมเทาหรือน้ำตาลอมแดง มีเส้นสีดำแคบๆ พาดผ่านกระหม่อม คอ และหลัง ขนนุ่มแน่นและมีขนชั้นในที่พัฒนาดี ส่วนล่างของลำตัวมีสีเทาอ่อนหรือขาว และมีจุดสีดำ จุดสีดำที่ลำตัวนี้มีมากกว่าและเล็กกว่าของเสื่อลายเมฆ หัวสั้นกลมกว่าแมวชนิดอื่น มีแถบสีดำข้างละ 3 แถบ หน้าผากกว้าง ฐานตากว้าง สีนํ้าตาล หูกลมสั้นสีดำมีจุดสีขาวที่หลังหู ขาค่อนข้างสั้นและมีจุดดำอยู่มาก ฝ่าเท้ากว้าง หางฟู ยาวประมาณ 48-55 ซม. ซึ่งยาวเท่ากับลำตัว รวมกับหัวหรืออาจยาวกว่า มีจุดสีดำตลอดความยาวหาง ปลายหางสีดำ

แมวลายหินอ่อนมีเสียงร้องเมี้ยวใกล้เคียงกับแมวบ้านแต่ก็คล้ายกับเสียงร้องจ๊ับถี่ๆ ของนก ครางไม่บ่อยนัก

เป็นที่เชื่อว่าแมวลายหินอ่อนหากินกลางคืน อาศัยอยู่บนต้นไม้เป็นหลัก ปีนป่ายได้อย่างคล่องแคล่ว จับกระรอก ค้างคาวผลไม้ หนู นก สัตว์เลื้อยคลาน กบ และแมลง ซึ่งสนับสนุนโดยโครงสร้างของเท้า ซึ่งไม่มีลักษณะของการปรับตัวเพื่อหากินบนพื้นดินเลย ขาที่สั้นและหางที่ยาว มีอุ้งเท้าที่อ่อนนุ่ม มีปลอกเล็บคู่

ขณะที่นั่ง มันจะหดหัวเล็กน้อยและงอหลัง จากรายงานการพบเห็นแมวลายหินอ่อนที่มีอยู่เพียงไม่กี่ครั้งในบูทิดชูฮาร์โดในกาลิมนตันพบว่ามันออกหากินในช่วงเวลา 20.00-22.00 น.

จากการผ่ากระเพาะแมวลายหินอ่อนตัวหนึ่งที่ถูกยิงในซาบ่าห์พิเศษของหนูขนาดเล็ก และมีผู้เคยพบเห็นแมวลายหินอ่อนของจับนบกบนต้นไม้ นอกจากนี้ยังพบว่ากระรอกก็ถูกจับเป็นอาหารเหมือนกัน แมวลายหินอ่อนถูกจัดให้เป็นตัวแทนของมาร์เกย์ที่อยู่ในอเมริกากลางและใต้

อย่างไรก็ตาม เคยมีอีกบันทึกหนึ่งที่รายงานว่าแม่แมวลายหินอ่อนจะอาศัยอยู่บนต้นไม้ แต่เวลาหากินจะจับสัตว์บนพื้นดินกินเป็นส่วนใหญ่

พฤติกรรมของแมวลายหินอ่อน เมื่ออยู่ในที่เลี้ยงค่อนข้างดุร้ายกว่าเสือหรือแมวป่าชนิดอื่น มีอายุในสถานที่เลี้ยงนานสุด 12 ปี ปัจจุบันมีแมวลายหินอ่อนในกรงเลี้ยงไม่มากนัก การผสมพันธุ์ในกรงเลี้ยงประสบความสำเร็จน้อยมาก ครั้งหนึ่งเคยมีแมวลายหินอ่อนในสวนสัตว์ผสมพันธุ์และให้กำเนิดลูกมาหลายตัว แต่ลูกทั้งหมดล้วนมาจากพ่อแม่แมวเพียงคู่เดียว และต้องมีคนช่วยในการออกลูก

จากการศึกษาแมวในกรงเลี้ยง แมวลายหินอ่อนตั้งท้องนานประมาณ 81 วัน ออกลูกครั้งละ 1-4 ตัว ลูกแมวแรกเกิดหนักประมาณ 100-115 กรัม หูเริ่มตั้งเมื่ออายุได้ 5 วัน สืบตาได้เมื่ออายุ 14 วัน เมื่ออายุได้ 21 เดือนก็เข้าสู่วัยเจริญพันธุ์ แมวในกรงเลี้ยงที่อายุยืนที่สุดมีอายุ 12 ปี

แมวลายหินอ่อนมีวิวัฒนาการมาอย่างไรยังไม่มีที่แน่ชัด นักสัตววิทยาหลายคนเชื่อว่าแมวลายหินอ่อนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับแมวขนาดใหญ่ โดยเฉพาะกับเสือลายเมฆ แม่แมวลายหินอ่อนเบากว่าเสือลายเมฆถึง 3 เท่า

ก็ตาม นอกจากนี้ยังมีลักษณะทางโครโมโซมเหมือนพวกลิงซ์ เสือ และเสือดาวหิมะอีกด้วย

เขตกระจายพันธุ์ของแมวลายหินอ่อนเริ่มตั้งแต่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย เรื่อยมาทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จนถึงบอร์เนียวและสุมาตรา ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในป่าดิบ บนภูเขาสูงในเนปาลจนถึงป่าที่ราบต่ำในบอร์เนียว

ในประเทศไทย แมวลายหินอ่อนจะพบได้ในป่ารอยต่อระหว่างป่าเบญจพรรณกับป่าดิบ แต่จะไม่พบในป่าผสมระหว่างป่าดิบแล้งกับป่าเบญจพรรณ

ในซาราวัก มีรายงานการพบเห็นในพื้นที่โล่งเตียนบ่อยครั้ง และมักพบในที่ต่ำมากกว่าบนภูเขา

ในรัฐซาบาห์มีผู้พบเห็นแมวลายหินอ่อนในป่าที่มีการทำไม้มาแล้ว 6 ปี

ในบอร์เนียว รายงานการพบเห็นส่วนใหญ่จะอยู่ในป่าเต็งรัง และเคยพบตัวหนึ่งอยู่บนหาดทรายในป่าชายเลนที่มีหญ้าและสนแคชวรีนาขึ้น เคยมีแมวลายหินอ่อนตัวหนึ่งทางตอนใต้ของบอร์เนียวถูกจับได้ในเล้าไก่ใกล้กับแม่น้ำบาริตอ ซึ่งล้อมรอบไปด้วยไร่และสวนยาง ไม่มีป่าอยู่บริเวณข้างเคียงเลย

ในแถบประเทศเนปาล พบแมวลายหินอ่อนน้อยมาก มีการพบเห็นในพื้นที่ที่เป็นภูเขาสูง ในปี 2524 มีผู้พบเห็นทางตะวันตกของอุทยานแห่งชาติจิตวัน แต่ไม่เคยมีการพบเห็นในอุทยานแห่งชาติจิตวันเลย

ในประเทศจีน มีการเก็บตัวอย่างได้ในทศวรรษ 1970 ที่ยูนนาน และเมื่อเร็ว ๆ นี้ก็มีผู้พบเห็นที่มณฑลกว๋างสี ในอินเดีย เขตกระจายพันธุ์จะจำกัดอยู่เพียงดินเขาหิมาลัยระหว่างความสูง 1,500–3,000 เมตรเท่านั้น

จากรายงานเหล่านี้ แสดงว่าแมวลายหินอ่อนสามารถปรับตัวให้เข้ากับป่าหลายประเภท ตั้งแต่ป่าเชิงเขาหิมาลัยจนถึงป่าเขตร้อนในมาเลเซีย ส่วนใหญ่จะพบในป่าร้อนชื้น เนื่องจากแมวลายหินอ่อนมีจำนวนน้อยมาก เราจึงยังไม่ทราบลักษณะของป่าที่แมวลายหินอ่อนชอบที่สุด

เขตกระจายพันธุ์ของแมวลายหินอ่อน

แมวลายหินอ่อนเป็นสัตว์สวยงาม เป็นที่ต้องการของผู้นิยมเลี้ยงสัตว์ป่า จึงมีการลักลอบค้าขายแมวลายหินอ่อนในตลาดมืด ลูกแมวลายหินอ่อนมีรูปร่างคล้ายลูกแมวบ้านมาก ทำให้การขนย้ายออกต่างประเทศทำได้ง่าย ผู้ลักลอบขนสัตว์ป่าสามารถนำลูกแมวใส่กรงธรรมดาแล้วทำใบอนุญาติดีตราว่าเป็น

แมวบ้านไค้โดยเจ้าหน้าที่ศุลกากรไม้ทันทราบ สิ่งนี้เป็นเหตุหนึ่งให้จำนวนแมวลายหินอ่อนลดลง อย่างไรก็ตาม การทำลายป่าไม้ซึ่งแหล่งที่อยู่อาศัยยังคงเป็นหาเหตุหลักของการลดจำนวนลงของแมวลายหินอ่อน

เชื่อว่าแมวลายหินอ่อนเป็นแมวที่มีประชากรเป็นจำนวนน้อยโดยธรรมชาติอยู่แล้ว แม้แต่ในอดีตก็ไม่เคยมีช่วงใดที่มีประชากรมากเลย นอกจากนี้ ความที่เป็นสัตว์หากินเฉพาะตอนกลางคืนและอาศัยอยู่บนเรือนยอด ยิ่งทำให้พบเห็นได้ยาก จึงมีการศึกษาชีวิตของแมวลายหินอ่อนน้อยมาก การที่อาศัยอยู่ในป่าทึบทำให้มันมีความเปราะบางจากการตัดไม้ทำลายป่าที่เกิดขึ้นแทบทุกพื้นที่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงเชื่อว่าปัจจุบันแมวลายหินอ่อนอยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์ โชติเตสได้บรรจุชื่อของแมวป่าหัวแบนไว้ในบัญชีหมายเลข 1

IUCN: เสี่ยงสูญพันธุ์ (2007)

ประเทศที่ห้ามล่า: บังกลาเทศ จีน (เฉพาะยูนนาน) อินเดีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย พม่า เนปาล ไทย

ควบคุมการล่า: ลาว สิงคโปร์

ไม่คุ้มครองนอกเขตอนุรักษ์: ภูฏาน บรูไนดารุสซาราม

ไม่มีข้อมูล: กัมพูชา เวียดนาม

บทที่ 10 โสกันต์ที่ลโวทัยปุระ

“...เป็นตัวผู้ แม่จักตั้งชื่อให้ว่า ‘เมฆา’ หมายถึงความงามดั่งก้อนเมฆบนท้องฟ้า แลอีกตัวที่เป็นตัวเมีย แม่ให้ชื่อว่า ‘มณีเมฆ’ หมายถึง เมฆที่มีค่าดังอัญมณี”

“เมฆา มณีเมฆ ชื่อไพเราะมาก ความหมายก็ดี ชอบพระทัยเจ้าแม่เจ้าข้า”

“ไอดาราได้แมวมงคลมาฤฯ” เจ้าลลิตศรีธาม

“เจ้าข้า อีฉันได้ยินเรื่องนี้จึงไปถามบ่าวที่เรือนเจ้าศรีปทุมมา พวกมันก็บอกว่าเจ้าไอดาราได้มาจริง พวกมันเพิ่งทำน้ำแกงให้แมวทั้งสองเสร็จไปครู่ใหญ่ เจ้าข้า” บ่าวหญิงคนหนึ่งตอบ

“เป็นแมวโตๆ”

“เห็นพวกมันเป็นแมวลายเมฆ ตัวผู้หนึ่ง ตัวเมียหนึ่ง เจ้าศรีปทุมมาตั้งชื่อให้ตัวผู้ว่า ‘เมฆา’ ตัวเมียชื่อ ‘มณีเมฆ’ เจ้าข้า”

เมื่อได้ยินว่าเป็นแมวโตบ้าง สีหน้าของเจ้าลออศรีก็เรียบนิ่ง ออกเหมือนหินหนักทับเจียนหายใจไม่ออก ในใจรุ่มร้อนด้วยไฟริษยา

นางไอลาร่า มั่นผู้นี้บุญวาสนาดีนัก ครานี้ถึงกับได้แมวลายเมฆมา คราวก่อนมันรอดมือพญามมาได้ ชะรอยจำกัต้องจัดการไถ้สัตว์หน้าขนสองตัวนั้นเสียก่อนแล้ว จักได้ลดทอนบุญวาสนาของมันให้ด้อยลง มันจักมีบุญวาสนาสูงกว่าลูกกุ่มมิได้

เจ้าลออศรีคิดคำนึงในใจ ด้วยคุณสมบัติข้อหนึ่งของแมวลายเมฆคือ ปกติมีมีผู้ใดหามาเลี้ยงได้ เพราะขึ้นชื่อว่าร้ายยิ่งนัก แม้ตัวจะเล็กเพียงไม่กี่วันก็หารอดคมเขี้ยวมันได้ หากผู้ใดเลี้ยงทำให้เชื่องไว้ได้แล้วจักมีความเจริญมากกว่าคนในสกุลเดียวกัน พรังพร้อมด้วยลาภยศสรรเสริญ จึงหมายความว่าวายศถาบรรดาศักดิ์ในอนาคตของไอลาร่าจะสูงกว่าเอื้อยมาลัยบุตรสาวของนางมาก

ส่วนเจ้ามณีมาลามเหสีเอกของขุนหลวงแสนเมืองได้ยื่นว่าไอดาราได้ลูกแมวลายเมฆมาเลี้ยง ก็รีบเสด็จมาที่เรือนเจ้าศรีปทุมมาเพื่อมาดูพวกมัน แรกเห็นนางนึกชอบยิ่งนักเพราะความน่ารักน่าเอ็นดู ทั้งยังเชื่องดังลูกแมวบ้านก็ไม่ปาน

ไอดาราณี ต่อไปภายหน้าต้องมากยศสถาบรรดาศักดิ์ยิ่งกว่านี้เป็นแน่ คำทำนายของอนุชิตฤๅษีช่างแม่นยำ เสียตายนักที่เป็นพี่น้องร่วมบิดา มิฉะนั้นกุ๊กกั๊กนั้นหมายไว้แล้วให้ออกเรือนกับพองั่ว แต่กระนั้นก็มีเป็นไร เพียงให้พ่ोजั่วคอยช่วยเหลือไอดารา ลูกก๊วย่อมรุ่งเรืองตามไปด้วยเยี่ยงเดียวกัน

เจ้ามณีมาลาคิดและเตรียมการไว้ในใจเรียบร้อยแล้ว นางยิ้มและมองลูกแมวป่าในตะกร้าสานอย่างพึงพอใจ

ลูกแมวป่าทั้งสองเติบโตแข็งแรงและติดไอยดาราอย่างยิ่ง รวากับรู้ว่านางเป็นผู้ช่วยชีวิต ไอยดาราเลี้ยงลูกแมวน้อยทั้งสองอย่างดี ทุกคืนพวกมันจะมานอนใกล้ๆ ตัวหนึ่งนอนในอ้อมอกอีกตัวนอนซุกที่ปลายเท้าตักเฝ้าป้องกันภัยอันตราย ที่สำคัญคือพวกมันว่านอนสอนง่ายนัก นางสอนให้มันถ่ายทุกข์ที่

จัดไว้ให้ พวกมันก็ทำได้ เมื่อถ่ายทุกซ์เสร็จ พวกมันก็จะจัดแต่งตัวเลียนตามร่างกายให้สะอาด และไอยดาราจะอาบน้ำให้มันทุกสิบวัน

ทั้งพวกมันยังกินนอนเป็นเวลาและเหมือนพวกมันเข้าใจคำพูดของผู้คนได้ดี แต่พวกมันเชื่อฟังคำพูดของไอยดาราที่สุด และทำให้ไอยดาราเข้าใจแล้วว่า เหตุใดเพื่อนๆ จึงกลายเป็น ‘ทาสแมว’ เพราะเวลานี้นางก็แทบไม่ต่างจากเพื่อนของนางเลย นางรักพวกมันมากจริงๆ

คนทั้งเรือนของขุนหลวงแสนเมืองต่างรับรู้กันทั่วว่า ลูกแมวน้อยทั้งสองคือ ลูกรักของเจ้าไอยดารา และหลานรักของเจ้าศรีปทุมมา บ้างอยากดูให้เป็นบุญตา เพราะแมวลายเมฆหายากนักหนา แต่ไม่ค่อยมีใครพบเห็นลูกแมวทั้งสองบ่อยครั้ง เพราะปกติพวกมันจะอยู่แต่บนเรือนของเจ้าศรีปทุมมา ฉะนั้น ถ้าผู้ใดอยากเห็นพวกมันก็ต้องมาที่เรือนเจ้าศรีปทุมมา พวกบ่าวบางคนที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับเรือนจึงอดขึ้นเรือน เว้นเสียแต่ลอบแอบมองยามเจ้าไอยดาราหรือเจ้าศรีปทุมมาพาพวกมันออกมาเที่ยวเล่นนอกเรือน ซึ่งก็นานๆ ที่

วันหนึ่ง ไอยดารามองไปยังตะกร้าไม้ไผ่ที่บัดนี้แมวทั้งสองนอนขดจนคับตะกร้าไปแล้ว

“ตั้งแต่วันนี้ไป แม่ต้องไปเรียนหนังสือ อยู่เรือนกับท่านยาย เชื้อฟังท่านยาย อย่าซุกซนให้ท่านปวดหัวหนาลูก” นางสั่งความเจ้าเหมียวทั้งสองที่ผุดลุกจากการนอนในตะกร้าขึ้นมาชูคอหน้าสลอน เหมือนจะรู้ว่าวันนี้นางจะไม่อยู่กับพวกมันทั้งวัน เพราะเวลานี้ครบกำหนดสองเดือนแล้ว นางจำต้องกลับไปเรียนหนังสือที่อาศรม

ฮึก ฮึก ฮึก

เมฆาและมณีเมฆตอบรับอย่างพร้อมเพรียง เรียกรอยยิ้มเอ็นดูจากนางได้
ทันที ไอยดาราก็มลงไปจูบหน้าผากของพวกมันก่อนจะลงเรือนเพื่อไปเรียน

ผ่านไปอีกราวสามเดือน ชุนหลวงแสนเมืองก็ได้รับอักษรจากเจ้าจ้าวอินทร์

“มณีมาลา พองั่วส่งจดหมายมาแจ้งเรื่องพระราชพิธีโสกันต์^[1] ที่ลโวทัยปุระ”
ชุนหลวงแสนเมืองบอกเจ้ามณีมาลาผู้เป็นมเหสีเอกและยื่นจดหมายให้อ่าน

เจ้ามณีมาลาอ่านและคลีกระตาสเหลือกออก ลายมือเจ้าจ้าวอินทร์เรียบร้อย
งดงาม นางอ่านซ้ำๆ พลงเอ่ยออกมาเบาๆ ตามอักษร

เจ้าพ่อแสนเมือง

ก่อนสิ้นเดือนสี่นี้ พระบาทกัมรเตงอัญศรีวิชัยเชียงแสนแห่งลโวทัยปุระทรง
ดำริจักจัดพระราชพิธีโสกันต์พร้อมพระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์^[1] แก่เจ้าอุทุมทอง

ราชบุตรซึ่งถึงคราวเจริญผู้ยิ่งใหญ่แล้ว เพื่อความเป็นสิริมงคลแลบัดเป่า
จิ้งโริงอัมงคลให้สิ้นไปพร้อมกับวันตรุษ

พระองค์ทรงพระกรุณาให้เหล่าเชื้อพระญาติพระวงศ์แลลูกหลานเหล่าเจ้า
ต่างเมืองที่ถึงวัยเกศากันต์ เข้าร่วมพระราชพิธีนี้ ลูกใครให้เจ้าพ่อนำไอดารา
แลเอื้อยมาลัยซึ่งยังมิได้โกนจุกเข้าร่วมพระราชพิธีดังกล่าว ทั้งเป็นโอกาสให้
เราได้เจริญมิตรกับเมืองอื่น

อีกมีนางขุนนางกรมวังจากลโวทัยประสงค์ให้ม้าเร็วส่งไปบอกหาท่านเพื่อแจ้ง
เรื่องนี้

ขอพระรัตนไตรปกหม่มเจ้าพ่อ เจ้าแม่ เจ้าน้าศรี เจ้าน้าลอ แลพี่น้องเดินทาง
โดยสวัสดิ์ ลูกจักรอพวกท่าน ณ ลโวทัยปุระ

จ้าวอินทร์

เจ้ามณีมาลาครั้นอ่านจบก็เงยหน้าขึ้น แล้ววางจดหมายลงยื่นส่งให้บ่าวรับใช้
ขุนหลวงแสนเมือง นางเอยถามพระสวามี

“ข้าเห็นงามดังพ่อจ้าวแจ้งมา พระองค์ใคร่พาไอดาราแลเอื้อยมาลัยออก
เดินทางเมื่อใดฤฯ”

“รอให้ไบบอกจากลโวทัยปุระมาถึงก่อนในอีกสองสามวัน ทั้งนี้เจ้าต้องเตรียมข้าวของให้พองั่ว เจ้าศรีก็ต้องเตรียมให้ไอดารา เจ้าลออก็ต้องเตรียมให้เอื้อยมาลัย หากไบบอกมาแน่นอน ข้าคิดว่าอีกครึ่งเดือนค่อยออกเดินทางไปถึงลโวทัยปุระก่อนวันทำพิธีสักสองสามวัน จักได้พักผ่อนแลตระเตรียมทุกสิ่งให้พร้อมสำหรับวันพิธี”

“เจ้าข้า ข้าจักไปแจ้งให้เจ้าศรีแลเจ้าลออทราบ”

“อีกสิบห้าวันข้างหน้า เจ้าพ่อ เจ้ามณี แม่ แลเจ้าลออ จักพาเจ้าแลเอื้อยมาลัยไปร่วมพระราชพิธีโสกันต์ที่ลโวทัยปุระจัดขึ้น” เจ้าศรีปทุมมาบอกเมื่อไอดารากลับมาจากการร่ำเรียนที่อาศรมมหาวิทยาลัย

คำ ‘พระราชพิธีโสกันต์’ ทำไอยดารามึนงงว่ามันคือพิธีอะไร และปากก็ไ้เฒ่าความคิด นางโพล่งถามออกไปทันที “โสกันต์คือพิธีใดๆเจ้าข้า”

“ไฮ้! ไอดารา เจ้ามีรู้จักพิธีโสกันต์ได้ยิ่งใด” เจ้าศรีปทุมมาหลุดปาก ทำให้ไอยดารู้ทันทีว่าเป็นพระราชพิธีสำคัญที่ใครๆ ก็รู้จัก แต่นางไม่รู้นี่สิ!

“เจ้าอายุเต็มสิบเอ็ดปีมาหลายเพลแล้ว ถึงวัยต้องโกนจุกเพื่อเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่...”

คำ ‘โกนจุก’ ทำให้ไอดาราร้อง ‘อ้อ’ ในใจทันที รู้ได้ว่าพระราชพิธีโสกันต์คือ พิธีโกนจุกสำหรับเจ้านาย นางเคยได้ยินคำนี้มาก่อนและก็นานแล้วแต่ก็ไม่ได้ใส่ใจจึงลืมไปสนิท

“ตราแรก...แม่อากำลังคิดจักขอให้พ่อเจ้าจัดพิธีโสกันต์ให้เจ้ากับเอื้อยมาลัย เผิญพ่อง้วงอักขรมาแจ้งว่าพระบาทกัมรเตงอัญศรีวิชัยเชียงแสนจัดพระราชพิธีโสกันต์...”

“อะไรกำๆ เเตงๆ เจ้าข้า” ไอยดารากถามแทรกขึ้นและยังหัวเราะคิกคัก ทั้งไม่แน่ใจ ‘เเตง เเตง’ คือตัวเองหรือไม่ ทำไมชื่อเรียกยากอย่างนี้ละ

ไม่ทันขาดคำเสียงเข้มดุกก็เอ่ยขึ้น “ไอดารา! เจ้าอย่าได้พูดจาเล่นหัวเยี่ยงนี้ให้ ผู้ใดได้ยินเทียว...” เจ้าศรีปทุมมาดุทันที ทำให้นางต้องคอย่นและหลบตาต่ำ เพราะสายตาเจ้าศรีปทุมมายามานั้น นางรู้สึกว่าน่ากลัวนัก

“...นี่เป็นพระนามของเจ้าผู้ครองลโวทัยปุระ หากผู้ใดมาได้ยินว่าเจ้าพูดจาเล่นหัวเหมือนมิให้ความเคารพเยี่ยงนี้ หัวจักขาดได้”

“เจ้าข้า” นางรับคำเสียงอ่อย

“อันหนึ่งไปลโวทัยปุระครานี้ เจ้าจักได้พบผู้คนมากหน้า จงระมัดระวังเจียมกิริยาแลคำพูดให้ดี เข้าใจฤาไม” เจ้าศรีปทุมมากำชับ

“เจ้าข้า...เอ่อ...คือ...ว่า” ไอยดาราเข้าใจการออกสังคมดี “คือ...ลูกพาเมฆา แลเมฆาไปด้วยได้ฤาไม่เจ้าข้า ลูกมีใครที่พึ่งพวกมันไว้ที่นี่ หากคนดูแลมันยากยิ่ง แลจักขบว่าผู้มีรู้ความเอาได้”

“แต่เจ้าต้องเข้าพิธี จักดูแลพวกมันเยี่ยงไร”

“ลูกจักพาบ่าวอีกสองคนไปด้วยเจ้าข้า แต่ละคนจักได้ดูแลพวกมันคนละตัว อื่นคงไม่มีเวลาดูแลพวกมันเพราะต้องดูแลลูก” ไอยดาราบอก นี่เป็นทางออกเดียวที่ทำได้ในยุคโบราณนี้

เจ้าศรีปทุมมานิ่งไปครู่หนึ่งก่อนจะพยักหน้า “เจ้าพาพวกมันไปด้วยได้ แต่ต้องดูแลให้ดี เพราะหนทางไปลวักห้วยประหาได้ไกลได้ไกล ต้องเดินทางห้าวันกว่าจักถึงลวักห้วยประ”

หะ! ห้าวัน!!!

ไอยดารารูทนานในใจ นางจำได้ว่าระยะทางจากสุพรรณบุรีไปลพบุรีแค่น้อยกว่ากิโลเมตรเองนะ ขับรถแค่ชั่วโมงกว่าๆ ก็ถึง แต่ก็คิดขึ้นได้เดี๋ยวนั้นว่าเมื่อเป็นยุคนี้ต้องใช้เส้นทางเกวียนพ่อค้า ใช้เวลาห้าวันก็เป็นไปได้

“เจ้าข้า” นางรับคำ พลงยิ้มน้อยยิ้มใหญ่อย่างดีใจ เพราะมาอยู่สุวรรณปุระก็นานแล้ว ไม่ได้ออกไปดูบ้านอื่นเมืองอื่นเลย

“พรงนี้ เจ้าแจ้งท่านครูเสียว่าเจ้าต้องไปร่วมพระราชพิธีโสกันต์ที่ลโวทัยปุระ
ในอีกสิบห้าวันข้างหน้า กว่าจักกลับมาถึงสุวรรณปุระก็อีกราวเดือน”

หะ! ราวเดือน!!!

ไอยตาราคูทานในใจอีกรอบ แล้วก็นึกขึ้นได้ว่าเดินทางไปกลับก็สิบวัน เข้าพิธี
โกนจุกก็ไม่ใช่เวลาอีกนานแค่นั้น นางคิดประมวณเอาเองว่าสักเจ็ดวันก็แล้ว
กัน สิริแล้วก็สิบเจ็ดวัน เพื่อเหลือเฟือขาดอีกสามวัน รวมแล้วราวยี่สิบวัน
เป็นกรอบเวลาชัดเจนที่สุด

“ไอยตารา! เป็นอะไร? นั่งนับนิ้วด้วยเหตุใดๆ?” เสียงมารดาเอ่ยถามเมื่อเห็น
กิริยาบุตรที่กำลังก้มหน้าก้มตานับนิ้ว

ไอยตารายิ้มแห้ง พลันมองมารดา “เออ...เจ้าข้า”

เจ้าศรีปทุมมามองบุตรแล้วถึงดีใจถึงถอนหายใจ นับแต่ตกน้ำตกท่าได้สติ
ขึ้นมา กิริยาแปลกประหลาด แต่ก่อนหาชอบนับเลขคิดคำนวณไม่ มาบัดนี้
แค่เดินทางไปลโวทัยปุระถึงกับต้องนับนิ้วเลยทีเดียว

ระหว่างสิบห้าวันที่ยังไม่เดินทางไปลโวทัยปุระ ไอยดารายังคงไปร่ำเรียนตามปกติ เมื่อกลับมาถึงเรือนนางก็ได้เห็นเจ้าศรีปทุมมาและบ่าวไพร่ในเรือนวุ่นวายกับการจัดเตรียมเสื้อผ้าเครื่องประดับและข้าวของต่างๆ ทั้งอาหารการกินและของกำนัลแก่พวกเชื้อพระวงศ์แลพ่อค้าในลโวทัยปุระ ไอยดราสังเกตเห็นว่าพวกเสื้อผ้าเครื่องประดับล้วนเลือกคัดแต่ของงามประณีตกว่ายามปกติมาก ไอยดาราจึงตระหนักว่าพระราชพิธีโสกันต์เป็นพระราชพิธีใหญ่และสำคัญจริงๆ

สงสัยเป็นงานเดบุดองต์^[2] สมัยโบราณ

ไอยดารานึกในใจอย่างซ้ำๆ

ตามที่เจ้าศรีปทุมมาอธิบายว่าเป็นงานที่กษัตริย์เมืองลโวทัยปุระที่ชื่อประมาณ ‘กำ กำ เอง เอง’ อะไรนี่แหละจัดขึ้น เมื่อนางคิดขึ้นมาคราใดก็แอบรำคาญใจไม่ได้ ทั้งนางจำชื่อกษัตริย์องค์นี้ไม่ได้เลย เพราะเรียกยากจำยากเสียเหลือเกิน ส่วนพระราชพิธีนี้ก็เป็นงานใหญ่สิ้นเปลืองเงินทองมิใช่น้อย จึงรวมบรรดาลูกหลานเหล่าเชื้อเครือพระญาติพระวงศ์จากเมืองต่างๆ มาร่วมพิธีเสียในคราวเดียวกัน

คิดเพลินๆ ได้ครู่หนึ่ง ไอยดาราก็ต้องชะงัก

เจ้าแม่บอกว่าพระราชพิธีนี้เป็นพิธีเพื่อเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ความหมายก็คือถึงวัยออกเรือน หากฉันไปร่วมพิธีโกนจุกนี้ แล้วเกิดมีใครมาถูกใจเข้าและมาสู่ขอ เจ้าพ่อเจ้าแม่อาจจะยกฉันให้ไปเป็นสะใภ้ตระกูลอื่นก็ได้ แต่ฉันไม่อยากแต่งงาน ทำไงดี?

ไอยดาราคิดในใจและกลายเป็นครุ่นคิดอย่างหนัก เพราะในชีวิตนางผ่านมา ยี่สิบกว่าปี ไม่เคยคิดแต่งงาน นางรักความโลดและสนุกกับการทำงาน และตอนนี้นางมีลูกเป็นแมวสองตัว เพียงเท่านั้นนางก็พอใจกับชีวิตแล้ว

ที่นางรออยู่ในเวลานี้มีเพียงการช่วยเหลือใครบางคนสร้างบ้านแปลงเมืองตามคำทำนายของอนุชิตฤๅษี ซึ่งอาจเป็นพระเจ้าอุทองสร้างเมืองอยุธยาที่เป็นได้ แต่เวลานี้ก็ไม่ว่าพระเจ้าอุทองอยู่ที่ไหน จากตำนานที่นางพอระลึกได้ มีแต่เรื่องปรัมปราว่าเป็นบุตรท้าวแสนปม พอท้าวแสนปมตีกลองมโหระทึกที่เทวดาให้มา ก็กลายเป็นชายหนุ่มรูปงาม และสร้างเมืองให้ แต่ก็คิดไปว่าบุญของนางคงไม่มากพอที่จะช่วยพระเจ้าอุทองสร้างบ้านแปลงเมืองหรือ ที่ได้ช่วยสร้างน่าจะเป็นเมืองเล็ก ๆ แบบนี้สักเมืองหนึ่งมากกว่า

ไอยดารากลับมาครุ่นคิดเรื่องแต่งงานอีกครั้ง นางนั่งหน้านิ่วคิ้วขมวดอยู่ครู่ใหญ่ ก็ยิ้มนอกมา นางนึกหาทางออกได้แล้ว ทางออกที่ขุนหลวงแสนเมืองและเจ้าศรีปทุมมากับคนที่มาสู่ขอนาง ไม่สามารถปฏิเสธได้ เพราะหากปฏิเสธ การแต่งงานจะไม่มีทางเกิดขึ้น นางก็จะอยู่เป็นโสดได้ตามต้องการ

เช้ามีวันนี้ บรรยายภาคเรียนขุนหลวงแสนเมืองแห่งสุวรรณประเทศีกัก จอแจ
เสียงผู้คนพูดคุยสั่งงาน บ้างสนทนาคด้วยความตื่นเต้น บ่าวไพร่ชายหญิง
วุ่นวายขนสัมภาระที่จัดเตรียมไว้ใส่เกวียนเพื่อเดินทางไปลวักไถ่พระ

ไอลยดาราตื่นก่อนย่ำรุ่ง นางขึ้นจัดเตรียมผ้าแถบไหมและผ้าถุงไหมให้ ครั้น
ล้างหน้าล้างตาเรียบร้อยแล้ว นางออกมายืนตรวจตราความเรียบร้อย บ่าวหญิง
ทั้งสองที่คอยดูแลลูกแมวลายเมฆทั้งสองถือกรงไม้ซึ่งชั้นเหลาอย่างงาม
ขนาดหนึ่งศอกเศษ มุมทั้งแปดและกลอนทำจากทองคำสลักลายเมฆไหล
และค้างคาว ภายในกรงบุพผาไหมจีนเนื้อดี ขุนหลวงแสนเมืองสั่งให้ชาว
จีนทำกรงพิเศษเพื่อบุตรีห้าวแก้วห้าวแหวน ทั้งเชื่อว่าหากนำกรงนี้ไปลวัก
ไถ่พระย่อมดูพิเศษและเสริมราศีให้กับไอลยดาราไม่น้อย

“เอากรงแมวทั้งสองไปใส่ในระแทะ^[3] ภู” ไอลยดาราสั่ง

การเดินทางไปลวักไถ่พระครั้งนี้ ขุนหลวงแสนเมืองจัดเกวียนใหญ่สี่สิบเล่ม
ระแทะเล็กแปดเล่มสำหรับบ่าวไพร่เดินนั่งสลับกัน และระแทะใหญ่สี่เล่ม
สำหรับขุนหลวงแสนเมืองกับเจ้ามณีมาลา เจ้าศรีปทุมมากับไอลยดารา เจ้า
ลออศรีกับเอื้อยมาลัย และระแทะอีกเล่มสำหรับเจ้าจ้าวอินทร์ที่จะโดยสาร
กลับสุวรรณประเทศซึ่งบัดนี้เต็มไปด้วยของกำนัลต่างๆ

เพลานี้จ้าวอินทร์สำเร็จการศึกษาแล้ว เมื่อกัณฑ์เทศาหรือโกนจุกเรียบร้อยแล้ว ขุน
หลวงแสนเมืองคิดจะให้โอรสองค์นี้กลับสุวรรณประเทศ ขบวนเกวียนจาก
สุวรรณประเทศจึงนับว่าเป็นขบวนใหญ่โตนัก

ขุนหลวงแสนเมืองสวมผ้าถุงไหมสีน้ำเงินเข้มภูมิฐาน พาดบ่าสองข้างด้วยผ้าไหมผืนหนึ่งอีกผืนเคียนเอวไว้เดินถือดาบยาวออกมาจากเรือนพร้อมเจ้ามณีมาลาผู้เป็นมเหสีเอก เจ้าศรีปทุมมา และเจ้าลออศรี ตามมาด้วยเอี้ยยมาลัย ขบวนเดินทางที่ร่ออยู่ นอกจากกระแทะและเกวียนแล้ว ยังมีทหารห้าสิบนาย และม้าอีกสามสิบตัวเพื่อคุ้มกันขบวน

เมื่อได้เวลาฤกษ์ดี ทหารลั่นกลองบอกสัญญาณ ขบวนเดินทางก็เคลื่อนตัวออกจากสุวรรณปุระทางประตูทิศเหนืออันเป็นชัยมงคล

การเดินทางเป็นไปอย่างราบรื่น เสียงกระดิ่งจากคอวัวดังขึ้นเป็นระยะ ขบวนขุนหลวงแสนเมืองผ่านทุ่งนาเขียวชอุ่ม ลำคลองคดเคี้ยว และแม่น้ำใหญ่ ไอดาราเล็กม่านข้างระแทะเพื่อมองดูทิวทัศน์ด้านนอกด้วยความตื่นเต้นเพราะเป็นครั้งแรกที่เดินทางเช่นนี้

นางไม่อาจบอกใครว่า นี่เป็นครั้งแรกที่นางนั่งระแทะ!

เจ้าศรีปทุมมามองดูบุตรที่ออกอาการเรีงร่าเป็นพิเศษ ก็เข้าใจได้ว่าไอดาราตื่นเต้นที่ได้เดินทางไกล นางจึงอมยิ้มอย่างเอ็นดู

เมื่อเดินทางเข้าสู่เส้นทางที่เต็มไปด้วยป่าโปร่งสลับทงหย้า บางแห่งเป็นดงไม้ใหญ่ขึ้นเรียงรายหนาแน่นขึ้น เสียงจ๊กจั่นและนกนานาชนิดดังระงม ทหารบางส่วนลงจากหลังม้ามาเดินเท้าเพื่อสำรวจเส้นทางเกวียนค้าขายจากสุวรรณปุระไปยังลโวทัยปุระข้างหน้าเป็นระยะๆ

หน้าแล้งเดือนสี่ไปไม้ร่วงหล่นแห้งเหลือง ส้มแล้งพัดมาบางคราให้ร้อนกาย
ดอกไม้เริ่มผลิบานรับฤดูร้อน ไกลลิบดอกตะแบกสีม่วงสลับดอกกลมแล้งสี
เหลืองดูงาม พอช่วยบรรเทาความร้อนได้บ้าง พยายามเพลขบวนเกวียนจึง
หยุดพักชายป่าใกล้ลำน้ำ ความชื้นจากป่าและความเย็นจากลำน้ำที่โชยชาย
ตามลม ช่วยคลายความเหนียวล้าไปได้พอสมควร

ไอยดาราหลงจากระแหะแล้วก็ปล่อยลูกแมวทั้งสองออกจากกรง

“เดินอยู่ใกล้ๆ แม่หนาลูก อย่าไปไหนไกล” นางสั่งแมวน้อยทั้งสองที่ตัวเริ่มไม
น้อยแล้ว

เชิงอรรถ

[1] พิธีไว้จุกและโกนจุก เป็นประเพณีโบราณที่ปรากฏในกัมพูชา ไทย ลาว
และพม่า ที่เริ่มต้นจากการไว้จุกจนกระทั่งถึงพิธีโกนจุก มีทั้งพิธีหลวงซึ่ง
เรียกว่า ‘พระราชพิธีโสกันต์’ และพิธีราษฎร์ ซึ่งพิธีหลวงสิ้นสุดในสมัย
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในพระราชพิธีโสกันต์พระองค์เจ้าอินทุ
รัตนาเมื่อ พ.ศ.2474 นับเป็นองค์สุดท้ายของประเทศไทย

‘พระราชพิธีโสกันต์’ เป็นชื่อเรียกพิธีโกนจุกของพระราชโอรส-ธิดาของ
พระเจ้าอยู่หัวและเจ้านายชั้นพระองค์เจ้า ส่วนเจ้านายชั้นหม่อมเจ้าจะ
เรียกว่า ‘พิธีเกศากันต์’ พิธีการนี้ถือเป็นพิธีมงคลที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ของเด็กไทย
ในสมัยนั้น เมื่อเด็กมีอายุครบตามกำหนด โหรหลวงจะดูฤกษ์ยาม เพื่อ

กำหนดวันเวลาที่จะเริ่มพระราชพิธีโสกันต์ จะมีทั้งพิธีสงฆ์และพิธีพราหมณ์
พร้อมกัน ส่วนใหญ่มักจะประกอบ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในสมัย
กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมักจะประกอบพิธีนี้ร่วมกับพระราชพิธีสัมพัจฉร
ฉินท์ (พิธีตรุษไทย) ซึ่งต่อมาจะประกอบร่วมกับพระราชพิธีตรียัมปวาย (โล้
ชิงช้า)

ในกรุงรัตนโกสินทร์ มีพระราชพิธีโสกันต์หลายครั้ง แต่พระราชพิธีโสกันต์
ครั้งยิ่งใหญ่ครบถ้วนทุกอย่างเหมือนกรุงศรีอยุธยาเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก คือ
พระราชพิธีโสกันต์ ‘สมเด็จพระเจ้าฟ้าคุณทูลทิพยวดี’ พระราชธิดาใน
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ประสูติแต่เจ้าหญิงทองสุก ธิดา
พระเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุต

เขาไกรลาสในพระราชพิธีโสกันต์ สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์

พระราชพิธีโสกันต์เจ้านายระดับเจ้าฟ้า ตามตำรับเดิมของเจ้าฟ้าพินทวดีนั้น จะมีการแห่และการสมโภชจนกระทั่งเชยพระเกศาไปลอย รวมระยะเวลา 7 วัน คือเริ่มตั้งแต่ตั้งพระราชพิธีที่พระมหาปราสาท มีการสร้างเขาไกรลาส เพื่อใช้เป็นที่สงวนน้ำ และให้เจ้านายที่ทรงโสกันต์เสด็จขึ้นไปรับพรพระอิศวร บริเวณรอบเขาไกรลาส ตั้งราชวัตร ปักฉัตรเงินฉัตรทอง ฉัตรรายทาง มีพนักงานนั่งกลาบาต (นั่งขัดสมาธิเรียงต่อกัน โดยเว้นระยะห่างไม่เกินศอก ต่อศอก) พร้อมด้วยการละเล่นต่างๆ ส่วนขบวนแห่มีดังนี้

1. นางเชยุมยุรฉัตร เด็กหญิงแต่งชุดละครรำ คือนุ่งจีบ ห่มผ้าหน้านาง สวมขฎา เดินถือพุ่มที่ทำด้วยหางนกยูง
2. นางเชยเครื่อง แต่งตัวแบบเดียวกับนางเชยุมยุรฉัตร แต่เชยเครื่องสูง เช่น บังสุรย์ บังแทรก
3. นางแต่งตัวสะ ผู้หญิงแต่งตัวสวมเกี้ยว นุ่งผ้าลาย พื้นเขียวห่มผ้าแพรพื้นแดง เดินประนมมือตามขบวนแห่ เดินหน้านำขบวน

เจ้าฟ้าที่เข้าพิธีโสกันต์ทรงเครื่องขาว ประทับพระราชยานเสด็จไปฟังสวดมนต์ 3 วัน ถึงวันที่ 4 จึงโสกันต์ สงวนน้ำ และเสด็จขึ้นเขาไกรลาสเพื่อรับพรพระอิศวร จากนั้นเสด็จลงมาทรงเครื่องต้น แห่เวียนรอบเขาไกรลาส 3 รอบ และแห่กลับในตอนเช้า ตอนบ่ายทรงเครื่องแดงเข้าพระราชพิธีสมโภช และมีกระบวนแห่สมโภชอีก 2 วัน ถึงวันที่ 7 แห่พระเกศาไปลอย เป็นอันเสร็จพระราชพิธีลงสงวนโสกันต์ตามตำรับเดิม

สำหรับเจ้านายชั้นเจ้าฟ้า หากเป็นเจ้านายชั้นพระองค์รองลงมา ในกระบวน
แห่จะไม่มีนางมยุรฉัตร ไม่มีเขาไกรลาสสำหรับสรง แต่จะทำเป็นพระแท่น
สำหรับสรงแทนและกระบวนแห่ก็ทำย่อลงตามพระอิสริยยศ

แต่เมื่อมาถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การต่างๆ ได้
ปรับให้เหมาะกับยุคสมัย จึงเหลืองานราชพิธีรวมเวลา 4 วัน แต่ยังคงรูป
แบบเดิมไว้ อาทิ มีนางเชิญเครื่อง นางมยุรฉัตร นางสะ เข้าขบวนแห่ มีการ
สร้างเขาไกรลาส สำหรับโสกันต์เจ้าฟ้าเหมือนเดิม ส่วนการละเล่นประกอบ
พิธีสมโภชก็เป็นไปตามแผนโบราณราชประเพณีคือ มีการเล่นกุลาดำไม้
ระเบง โมงครุ่ม รำต้นไม้เงินต้นไม้ทอง และมหรสพอื่น ๆ เป็นการเฉลิมฉลอง
เช่น กระต๊วแทงควาย ญวนหกสูงไม้ เป็นต้น

พระราชพิธีโสกันต์จัดเป็นพิธีใหญ่ บางปีมีเจ้าฟ้าและพระองค์เจ้าทรงโสกันต์หลายองค์ก็จะมีขบวนแห่แห่น การละเล่นต่างๆ อย่างครึกครื้น ชาววังจึงตั้งหน้าตั้งตาคอยดูกระบวนแห่และมหรสพสมโภชกันอย่างตื่นตื่น แต่เมื่อเวลาล่วงเลย เจ้านายในชั้นหลังๆ มิได้ไว้พระเมาสักอีกแล้ว ประเพณีโสกันต์หรือเกศากันต์จึงค่อยๆ เลือนหายไป

พิธีโสกันต์ครั้งสุดท้ายที่จัดขึ้นในประเทศไทยคือพิธีโสกันต์ ‘พระองค์เจ้าอินทุรัตนา’ พระธิดาในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ที่ประสูติแต่หม่อมสมพันธ์ บริพัตร ณ อยุธยาที่จัดขึ้นในปี 2475 อันเป็นปีสุดท้ายก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หลังจากนั้นพิธีโสกันต์ก็กลายเป็นอดีต

ปัจจุบันมีประเพณีราษฎร์ในประเทศไทยที่เทวสถานโบสถ์พราหมณ์ กรุงเทพมหานคร อันเป็นพิธีหลังเสร็จพิธีตรียัมปวาย ยังมีพิธีโกนจุกเพื่อสิริมงคลเช่นที่วัดพิบูลทอง จ.นนทบุรี พิธีกรรมโกนจุกเรียกเป็นภาษาเขมรว่า ‘กอร์เซากำป้อด’

โดยเมื่อเด็กอายุครบ 1 เดือนจะมี ‘พิธีโกนผมไฟ’ ทำขึ้นเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าทารกนั้นได้รอดพ้นจากอันตรายแล้วจึงรับเข้าเป็นสมาชิกในตระกูล ด้วยเหตุนี้จึงมีการทำขวัญเดือนและโกนผมไฟ โดยจะโกนผมเด็กทั้งศีรษะและต่อไปเด็กก็จะไว้จุก และต้องคอยโกนส่วนอื่นของศีรษะให้เกลี้ยง ส่วนที่เป็นจุกอยู่กลางศีรษะก็จะเกล้าและปักปิ่นและถอนไรจุกโดยรอบ

พิธีโกนจุกจะทำในวัยเด็กก่อนวัยรุ่น สืบเนื่องจากพระอิศวรโกนพระเกศา พระพิฆเนศวร พระโอรัส เมื่อชันษา 11 ปี บนยอดเขาพนมไกรลาส ดังนั้น ในพิธีหลวงจะมีประรำพิธีที่ทำพิธีประพรมน้ำพระพุทธรูปสำหรับเจ้านายในพิธีโสกันต์จึงสร้างบนยอดเขาจำลอง สมมติว่าเป็นพนมไกรลาส

พิธีโกนจุกของเด็กไทยในสมัยโบราณส่วนใหญ่นิยมไว้จุกกัน สำหรับเด็กผู้หญิงจะโกนจุกเมื่ออายุประมาณ 11 ปี เด็กผู้ชายเมื่ออายุประมาณ 13–15 ปี พิธีมงคลโกนจุกมักจัดกัน 2 วัน แล้วนิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์เย็นในวันสุกดิบและฉันเช้าในวันงาน อุปกรณ์ที่ใช้ได้แก่ โต๊ะหมู่บูชาพร้อมเครื่องสักการะ โต๊ะสำหรับวางพานมงคล พานใส่ใบบัว มีตโกนและกรรไกร พานล้างหน้าและพานรองเกี้ยว สายสิญจน์ ด้ายผูกข้อมือ แป้งเจิม แหวนนพเก้า ใบมะตูม ชุดถวายของพระ ไทยธรรม ภัตตาหาร เครื่องดื่มถวายพระและเลี้ยงแขกในงาน

เวลาเย็นในวันสุกดิบ พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์โดยเจ้าภาพนำเด็กไปไว้ที่บ้านญาติ โกนผมรอบจุกของเด็กแล้วแห่มาจนถึงบ้านของตนเอง เข้ามานั่งสวดมนต์โดยสวมมงคลที่ผมหูกของเด็กแล้วเอาสายสิญจน์ มาคล้องคิระขะเด็ก จากนั้นหมอบท้าวัญทำพิธีสู่ขวัญเด็ก หลังเสร็จพิธีพินพาทย์ประโคน ลั่นฆ้องและให้ร้องเออชัย จากนั้นให้เด็กเปลี่ยนชุดแต่งกายเป็นธรรมดา เป็นอันเสร็จพิธีวันแรก ช่วงกลางคืนอาจมีพรสพสมโภช และกินเลี้ยงฉลอง

เช้าวันที่สองมีการเลี้ยงพระ เด็กหนุ่มสาวหนุ่มสาว แบ่งผมหูกเด็กออกเป็น 3 ปอย นำสายสิญจน์ผูกปลายผมกับแหวนนพเก้าและใบมะตูมทั้งสามปอย ปอยละ 1 วง เอาใบเงินใบทองแซมไว้ที่ผม และเอาหญ้าแพรกขมวดเป็น

แหวนหัวพืรดสวมครอบจุไว้ จากนั้นนำเด็กออกจากพิธี ชาวบ้านที่มา
ร่วมงานร่วมกันทำบุญตักบาตร นำอาหารถวายพระ เมื่อพระฉันเสร็จและได้
เวลาฤกษ์ก็ลั่นฆ้องชัย เจ้าภาพของเด็กเชิญประธานมาตัดจุ พรหมณ์ส่ง
สังข์ให้รดน้ำศีระเด็กและส่งกรรไกรตัดผมออกจุหนึ่ง แล้วเอา มีดเงิน
ทอง นาก โกงเล่มละ 3 ที พอเป็นพิธี แล้วเชิญแขกตัดอีก 2 ปอย จากนั้น
มอบให้ช่างโกนผมจนเสร็จ นำเด็กไปยังที่นั่งเบญจารคน้ำ แยกจะทยอยมาให้
พรเด็ก เสร็จแล้วทัดใบมะตูมที่หูขวา จากนั้นนำเด็กไปเปลี่ยนชุดให้ทันก่อน
พระฉันเพลเสร็จ เด็กถวายเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์ เป็นอันจบพิธี ส่วน
ผมที่โกนจะนำไปใส่กระถางลอยน้ำอธิษฐานขอความก้าวหน้า

พระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์ มีความสำคัญมากในอดีต ซึ่งพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงสันนิษฐานว่า ได้รับอิทธิพลมา
จากลังกา ซึ่งตามความเชื่อของพระราชพิธีดังกล่าว ถือว่า เป็นการสวดไล่ผี
เพราะในสมัยก่อนคนไทยมีความเชื่อว่า ช่วงเปลี่ยนผ่านของปีเก่าสู่ปีใหม่ไทย
หรือสงกรานต์ จะต้องขับไล่สิ่งไม่ดีออกจากบ้านจากเมือง เพื่อสร้างความ
เป็นสิริมงคลให้แก่ผู้คนและบ้านเมืองด้วย

ตามหลักการ พระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์ จะมีพระสงฆ์มาสวดพระปริตร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคาถาไล่ผี โดยผู้เข้าร่วมพระราชพิธีจะต้องสวมมงคล และถือกระบองเพชร เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ผีวิ่งเข้าชนผู้เข้าร่วมพิธี และจะมีการยิงปืนไล่ผีให้เกิดความตกใจ จะส่งผลให้เกิดความเป็นสิริมงคลต่อตนเอง และบ้านเมือง อย่างไรก็ตาม พระราชประเพณีดังกล่าวไม่มีจัดขึ้นแล้วในปัจจุบัน หากคนโบราณที่ยังอยู่และเห็นสถานการณ์บ้านเมืองในขณะนี้ ก็ะบอกว่า สิ่งที่เกิดขึ้น เกิดจากผีป่าเข้าเมือง ผู้คนทะเลาะกัน เพราะไม่มีพิธีสวดมนต์ขับไล่ผีปีศาจ และยิงปืนใหญ่ไล่ผีขึ้น แต่สิ่งที่ยังทำให้เห็นว่า พิธีนี้ยังไม่สูญหาย คือ พิธีสวดภาณยักษ์ ที่ยังคงมีการประกอบพิธีขึ้นตามวัด ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับ พระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์

สำหรับความเป็นมาของ พระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์โลก เรียกว่า ตรุษฝ่าย
พุทธศาสตร์ เริ่มการจัดงานโดย พนักงานตั้งบาตรน้ำ บาตรทราย จับด้าย
มงคลในโรงราชพิธีทั้ง 4 ทิศ พระนครและในพระราชนิเวศน์ จากนั้นอัญเชิญ
พระพุทธรูปมาประดิษฐาน อาราธนาพระมหาเถรานุเถร ผลัดเปลี่ยน
กันมาจำเริญพระปริตร ในโรงราชพิธีทุกตำบล เมื่อพระมหาเถรเจ้าจำเริญ
พระอาฏานาฏิยสูตรในราตรี หมู่ทหารยิงปืนใหญ่รอบพระนคร ฝ่ายพ
ราหมณาจารย์ ประชุมกันผูกพรตกระทำการพระราชพิธี ในพระเทวสถาน
หลวง ตั้งเครื่องพลีกรรมสังเวย บวงสรวงพระเทวรูปทั้งมวล แล้วเปลี่ยนเวร
กันอ่านอาคม ในทิวาราตรีทั้งสาม ครั้นถึงวันขึ้น 14 ค่ำ เพลาบ่าย ชายแสด
พระครูพรหมพรตพิธีกับชีพอพราหมณ์ทั้งหลาย ก็เชิญจุโลกपालเทวรูป
ขึ้นเสลี่ยงงา แห่เข้ามายังโรงพิธีในพระราชนิเวศน์ กระทำปทักษิณสิ้นวาระ
สามรอบแล้ว พราหมณาจารย์ทั้งหลายก็สมათานัญจากคฤกคิล ในสำนัก
สมเด็จพระสังฆราช เสร็จแล้วก็แห่พระเทวรูปทั้ง 4 ออกไปประดิษฐานไว้บน
เกย อันกระทำไว้หน้าโรงราชพิธีทั้ง 4 ทิศ พระนคร

ครั้นเพลาลบค่ำ พระเจ้าอยู่หัวก็เสด็จพร้อมด้วยพระราชเทพี แลพระบรม
วงศา ทรงสถิตในมาพักดาตเพดานผ้าขาวเป็นพระที่นั่ง แล้วก็ทรง
สมათานัญจากคฤกคิลพร้อมด้วย หมู่ข้าเฝ้าฝ่ายหน้าฝ่ายใน ต่างสดับฟังพระ
มหาเถรเจ้าจำเริญพระรัตนสูตรและพระอาฏานาฏิยสูตร โดยสังเคารพ ชาว
พนักงานฝ่ายทหารก็ยิงปืนน้อยใหญ่รอบราชธานี สำหรับขบฏตปีศาจ จนสิ้น
ราษราตรี นับได้ 108 คราวป็น ครั้นรุ่งขึ้นเป็นวันสิ้นปี ก็ทรงปรนนิบัติพระ
มหาเถรเจ้าด้วยของคาวหวาน อันประณีต แล้วตั้งขบวนเป็นปัญจพยุหะ หมู่
ทหารแต่งกายใส่เสื้อหมวกสีต่างๆ ถือธงฉาน ธงชาย สรรพคัสตราวุธครบ

มือ ประดับด้วยเครื่องพระอภิรมแลกลองอินทเทรีไตรสังข์ มโหระทึก
 กังสดาลฉาบฉ้าง จึงเชิญพระพุทธรูปปฏิมา ขึ้นทรงพระราชยานมีฉัตรกัน
 บังสุริย์ อารอาณาพระมหาเถรเจ้าทั้งหลาย ขึ้นสถิตยานราชรถ และรถ
 ประเทียบเรียบเรียงกระบวนแห่งนั้นเป็น 5 กระบวน ประน้ำพระพุทธรูปมณฑล แล
 ไรยทรายรอบพระราชนิเวศน์นั้น กระบวนหนึ่ง รอบพระนคร ตามท้อง
 สถลमारคนั้น 4 กระบวน ดูเป็นสง่ายิ่งนัก เหล่านักเลงก็เล่นมหรสพ
 เอิกเกริกสมโภชบ้านเมือง เป็นการนักขัตฤกษ์ บรรดานิกรประชาราษฎร
 ชายหญิงก็แต่งตัวนุ่งห่มกายอาบไถ่ พากันมาเที่ยวดูแห่ดูงาน นมัสการพระในวัน
 สิ้นปีและขึ้นปีใหม่เป็นต้น

พระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์ หรือพิธีตรุษ ทำในปลายเดือน 4 ต่อเดือน 5 อยู่
 ระหว่างวันที่ 28-31 มีนาคม วันขึ้นปีใหม่ วันที่ 1 เมษายน และการพระราช
 พิธีสงกรานต์ วันที่ 12-15 เมษายน พระราชพิธีประเพณีไทยเหล่านี้มี
 ลักษณะคล้ายกัน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงรวมเข้า
 เป็นงานเดียวเรียกว่า พระราชพิธีตรุษสงกรานต์ และเฉลิมขึ้นปี
 พุทธศักราช โดยรวมหลักการของงานพระราชพิธีนั้นๆ การตั้งแต่งเครื่อง
 มงคลพิธี ตลอดจนพิธีมณฑลก็อนุโลมเช่นเดียวกับพระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์
 และพระราชพิธีสงกรานต์เดิม ดังที่ปรากฏในหนังสือพระราชพิธีสิบสอง
 เดือน พระราชนิพนธ์ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

[2] งาน ‘เดบิวตองต์ (Débutante Ball)’ เป็นภาษาฝรั่งเศสที่แปลว่า ‘หญิงสาวผู้เริ่มต้น’ เป็นงานเลี้ยงที่จัดขึ้นเพื่อเปิดตัวหญิงสาวจากครอบครัวชนชั้นสูงหรือตระกูลที่มีชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จักในสังคมอย่างเป็นทางการ

ประเพณีนี้มีต้นกำเนิดในยุโรปช่วงศตวรรษที่ 17-18 โดยเริ่มจากราชสำนักอังกฤษและฝรั่งเศสในยุคแรกเริ่ม มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแนะนำหญิงสาวที่เข้าสู่วัยผู้ใหญ่และพร้อมสำหรับการแต่งงานให้กับบรรดาหนุ่มโสดที่มาจากครอบครัวที่เหมาะสม ทำให้งานเดบิวตองต์เปรียบเสมือนเวทีที่แสดงออกถึงความมั่งคั่งและสถานะทางสังคมของตระกูล

ในสมัยโบราณ หญิงสาวเหล่านี้จะต้องถูกพาไปเข้าเฝ้าพระราชินีหรือสมาชิกราชวงศ์ก่อนจะถูกเปิดตัวสู่สังคม เพื่อแสดงว่าได้รับการยอมรับจากชนชั้นสูงสุดแล้ว

งานเดบิวตองต์เป็นงานเลี้ยงที่หรูหราอลังการและมีระเบียบแบบแผนที่เข้มงวด โดยทั่วไปแล้วมีลักษณะดังนี้

การแต่งกาย: หญิงสาวที่เข้าร่วมงานจะสวมชุดราตรียาวสีขาว ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์และวัยแรกรุ่น พร้อมถุงมือยาวสีขาว และอาจถือช่อดอกไม้ เพื่อแสดงถึงความสง่างามตามแบบฉบับกุลสตรี

การเปิดตัว: โดยปกติแล้วผู้ที่พาหญิงสาวเข้างานคือบิดา ซึ่งจะควงแขนลูกสาวเดินไปตามทางเดินเพื่อเปิดตัวต่อหน้าแขกเหรื่อ และหญิงสาวจะต้องทำความเคารพหรือ ‘ย่อตัวคำนับ (curtsy)’ อย่างสง่างาม

การเต้นรำ: การเต้นรำเป็นส่วนสำคัญของงาน หญิงสาวจะเต้นรำกับบิดาก่อนเป็นเพลงแรก จากนั้นจึงจะได้รับเชิญให้เต้นรำกับคู่เต้นคนอื่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชายหนุ่มที่พร้อมจะเข้าสังคมและเป็นคู่หมั้นในอนาคต

ปัจจุบันงานเดบุดองต์ได้ปรับเปลี่ยนจุดประสงค์ไปจากเดิมค่อนข้างมาก ไม่ได้เน้นเรื่องการหาคู่ครองเป็นหลักอีกต่อไป แต่กลายเป็นการเฉลิมฉลองการก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ และเป็นการแนะนำหญิงสาวที่มีความสามารถให้กับสังคมและสื่อต่างๆ ได้รู้จัก นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสในการพบปะสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ในแวดวงสังคมชั้นสูง

สำหรับในประเทศไทยมีการจัดงานเดบุดองต์เช่นกัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการจัดโดยองค์กรหรือนิตยสารชื่อดัง เพื่อเปิดตัวทายาทรุ่นใหม่ของตระกูลธุรกิจชั้นนำให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง โดยไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อการหาคู่แบบในอดีต แต่เน้นที่การแสดงออกถึงความสง่างามและศักยภาพของหญิงสาวแต่ละคน

[3] ระแทะคือ ยานชนิดลากขนาดเล็ก มี 2 ล้อ ใช้วัวเทียม ตัวเรือนราบไม่ยก สูงอย่างเรือนเกวียน มีทั้งชนิดโถงและประกอบหลังคา

กระแทะ หรือ รันแทะ กว้า

ระแทะของเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ได้มาจากเมืองพระตะบอง สมัย
รัชกาลที่ 5

